

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

დიდი პალატა

საქმე „მერაბიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ“

(საჩივარი №72508/13)

გადაწყვეტილება

სტრასბურგი

28 ნოემბერი 2017

*წინამდებარე გადაწყვეტილება საბოლოოა, მაგრამ შეიძლება
დაექვემდებაროს რედაქციულ შესწორებას.*

სარჩევი

პროცედურა.....	4
ფაქტები.....	6
I. საქმის გარემოებები.....	6
A. ზოგადი ინფორმაცია.....	7
B. 2012 წლის 30 ნოემბრის ინციდენტი თბილისის აეროპორტში ...	7
C. სისხლის სამართლის პროცესი მომჩივნის წინააღმდეგ სამუშაოს მაძიებელთა სახელმწიფო პროგრამასა და სოფელ კვარიათში მდებარე სახლთან დაკავშირებით	9
1. პროცესის საწყისი ეტაპი.....	9
2. მომჩივნის დაკავება და მისი წინასწარ პატიმრობაში მოთავსება	9
3. წინასასამართლო სხდომის ორჯერ გადადება.....	16
4. მომჩივნის მიერ გათავისუფლების მოთხოვნა წინასასამართლო სხდომის პერიოდში.....	17
5. მომჩივნის 2013 წლის 7 ოქტომბრის მოთხოვნა გათავისუფლების შესახებ	18
6. მომჩივნის მსჯავრი და განაჩენი და მისი სააპელაციო საჩივრები.....	19
D. სხვა სისხლის სამართლის საქმეები მომჩივნის წინააღმდეგ	19
E. მომჩივნის სავარაუდო ფარული გაყვანა საკნიდან 2013 წლის 14 დეკემბერს და ამ მტკიცების გამოძიება	21
1. მომჩივნის პრეტენზიები.....	21
2. ორგანოების თავდაპირველი რეაგირება ზემოაღნიშნულ პრეტენზიებზე	24
3. სამსახურებრივი შემოწმება სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის მიერ (2013 წლის დეკემბერი – 2014 წლის იანვარი).....	25
4. სამსახურებრივი შემოწმების დასრულების შემდეგ განვითარებული მოვლენები	30
5. მთავარი პროკურატურის მიერ ჩატარებული გამოძიება (2016 წლის ივნისი - 2017 წლის თებერვალი).....	32
F. სისხლის სამართლის საქმეები “ენმ“-ის სხვა ლიდერების წინააღმდეგ.....	41
1. „ქართული ოცნების“ მინისტრების მიერ ამ საქმეებთან დაკავშირებით გაკეთებული განცხადებები.....	41
2. უცხო ქვეყნების მთავრობების, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ ამ საქმეებთან დაკავშირებით გაკეთებული განცხადებები	42
3. “ენმ“-ის ყოფილი თანამდებობის პირების საქართველოში ექსტრადირებაზე უარის თქმა	49
4. ინტერპოლის მიერ ბ-ნი სააკაშვილისა და ბ-ნი დ.კ.-ს შესახებ ინფორმაციის ამოშლა.....	51

II. შესაბამისი ქვეყნის შიდა კანონმდებლობა.....	51
A. დაკავების მარეგულირებელი დებულებები.....	52
B. წინასწარი პატიმრობის მარეგულირებელი დებულებები	52
1. წინასწარი პატიმრობის შეფარდების საფუძვლები	52
2. მაქსიმალური ვადა.....	53
3. სასამართლო განხილვა	54
C. პროკურატურის ორგანოების უფლებამოსილება უარი თქვან ბრალდებაზე	54
III. შესაბამისი საერთაშორისო მასალები	55
A. ევროპის საბჭო	55
B. ევროკავშირის კანონმდებლობა.....	55
C. ადამიანის უფლებათა ინტერამერიკული სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი	57
D. ფარული სისხლისსამართლებრივი დევნა პოლიტიკური მოსაზრებების გამო ექსტრადიციის შესახებ კანონში	59
IV. შედარებითი სამართლის მასალები	61
კანონმდებლობა.....	62
I. საქმის არსი	62
II. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის სავარაუდო დარღვევა	62
A. პალატის გადაწყვეტილება.....	63
B. მხარეთა მიერ დიდი პალატის მიმართ გაკეთებული განცხადებები.....	64
1. მომჩივანი.....	64
2. მთავრობა	65
C. სასამართლოს შეფასება	66
1. გააჩნია თუ არა დიდ პალატას იურისდიქცია, რომ განიხილოს მომჩივნის დაკავებასთან დაკავშირებული საჩივარი.....	66
2. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „c“ ქვეპუნქტის ზოგადი პრინციპები.....	67
3. ამ პრინციპების გამოყენება	69
III. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის სავარაუდო დარღვევა.....	77
A. პალატის გადაწყვეტილება.....	77
B. მთავრობის პირველადი პრეტენზია.....	78
1. მხარეთა არგუმენტები.....	78
2. დიდი პალატის შეფასება	78
C. საჩივრის არსებითი მხარე	80
1. მხარეთა არგუმენტები.....	80
2. სასამართლოს შეფასება.....	81
IV. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის სავარაუდო დარღვევა.....	87
V. კონვენციის მე-18 მუხლის სავარაუდო დარღვევა მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობაში	88

A. პალატის გადაწყვეტილება.....	88
B. მთავრობის პირველადი პრეტენზია.....	89
1. მხარეთა არგუმენტები.....	89
2. დიდი პალატის შეფასება.....	89
C. საჩივრის არსებითი მხარე.....	91
1. მხარეთა არგუმენტები.....	91
2. სასამართლოს შეფასება.....	98
VI. კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენება.....	137
A. ზიანი.....	138
B. ხარჯები.....	138
1. პალატის სამართალწარმოებაში.....	138
2. მომჩივნის მოთხოვნები დიდი პალატის სამართალწარმოების დროს.....	139
3. მთავრობის კომენტარები მოთხოვნებზე.....	140
4. სასამართლოს შეფასება.....	142
C. საურავი.....	143
სარეზოლუციო დებულებები.....	143
მოსამართლეების იუდიკისკას, წოწორიას და ვეჰაბოვიჩის ერთიანი თანმხვედრი აზრი.....	146
I. შესავალი.....	146
II. ზოგადი კომენტარები.....	146
III. ახალი მიდგომა.....	156
IV. განსახილველი საქმის კონკრეტული გარემოებები.....	162
1. ყოფილი პრემიერ-მინისტრის ჟვანიას გარდაცვალების გამოძიება.....	170
2. ყოფილი პრეზიდენტის სააკაშვილის საქმე.....	172
V. დასკვნა.....	173
მოსამართლე სერლიდესის თანმხვედრი აზრი.....	177
I. კონვენციის მე-18 მუხლის განმარტება და გამოყენება - შეზღუდვების მიზანთა სიმრავლე.....	177
A. კონვენციის მე-18 მუხლის ტექსტი და ხასიათი (ტექსტობრივი ან სიტყვასიტყვით განმარტება).....	178
B. კონვენციის მე-18 მუხლის საგანი და მიზანი (მიზანმიმართული ან ტელეოლოგიური განმარტება).....	181
C. გადაწყვეტილების მიდგომების ანალიზი.....	200
II. დასკვნა.....	213
მოსამართლეების – რაიმონდის, სპანოს, კიელბროს, გროზევის, რავარანის, პასტორ ვილანოვას, პოლაჩკოვას და ჰუსეინოვის ერთიანი, ნაწილობრივ განსხვავებული აზრი.....	215

4 მერაბიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ - გადაწყვეტილება

საქმეზე „მერაბიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ“, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდმა პალატამ, შემდეგი შემადგენლობით:

გვიდო რაიმონდი, თავმჯდომარე,
ანგელიკა ნუსბერგერი,
ლინოს-ალექსანდრე სიცილიანოსი,
განა იუდკივსკა,
რობერტ სპანო,
ნონა წოწორია,
იშილ კარაკაში,
კრისტინა პარდალოსი,
ფარის ვეჰაბოვიჩი
ქსენია ტურკოვიჩი,
იონ ფრიდრიკ კიოლბრო,
იონკო გროზევი,
გეორგეს რავარანი,
პერე პასტორ ვილანოვა,
ალენა პოლაჩკოვა,
გეორგიოს ა. სერდიდესი,
ლეთიფ ჰუსეინოვი, მოსამართლეები,

და სიორენ პრეზენსენი, დიდი პალატის განმწესრიგებლის მოადგილე,

2017 წლის 8 მარტსა და 20 სექტემბერს დახურული თათბირის შედეგად,

გამოიტანა შემდეგი გადაწყვეტილება, რომელიც მიღებულ იქნა ბოლოს აღნიშნულ თარიღში:

პროცედურა

1. საქმეს საფუძვლად დაედო საქართველოს მოქალაქის, ბ-ნი ივანე მერაბიშვილის („მომჩივანი“) მიერ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის („კონვენცია“) 34-ე მუხლის შესაბამისად, 2013 წლის 20 ნოემბერს სასამართლოში საქართველოს მიმართ შეტანილი საჩივარი (№ 72508/13).

2. მომჩივანი დავობდა, რომ 2013 წლის 21 მაისიდან 2014 წლის 17 თებერვლამდე პერიოდში მისი დაკავება და წინასწარი პატიმრობა

იყო უკანონო და დაუსაბუთებელი, რომ 2013 წლის 25 სექტემბერს სასამართლოს მიერ მისი დაკავების საკითხი არ იქნა სათანადოდ განხილული და რომ მისი თავისუფლების უფლების შეზღუდვა გამოყენებულ იქნა სხვა, და არა იმ მიზნებისთვის, რისთვისაც მის მიმართ ეს უკანასკნელი იქნა დადგენილი.

3. საჩივარი მიეკუთვნა სასამართლოს მეოთხე სექციას (სასამართლოს რეგლამენტის 52-ე წესის 1-ლი პუნქტი). 2016 წლის 24 მაისს აღნიშნული სექციის პალატამ, შემდეგი მოსამართლეების შემადგენლობით: ანდრაშ შაიო, თავმჯდომარე, ვინსენტ ა. დე გაეტანო, ბოსტიან მ. ზუპანჩიჩი, ნონა წოწორია, პაულო პინტო დე ალბუკერკი, ეგიდიუს კიურისი და იულია მოტოჩი, და აგრეთვე, მარიალენა ტსირლი, სექციის განმწესრიგებელი, საჩივარი მისაღებად ცნო. 2016 წლის 14 ივნისის გადაწყვეტილებით პალატამ დაადგინა, რომ არ დარღვეულა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი და მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი, მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების შესახებ თავდაპირველ გადაწყვეტილებასთან მიმართებით, თუმცა მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი დაირღვა იქიდან გამომდინარე, რომ არ არსებობდა არანაირი მიზეზი 2013 წლის 5 სექტემბერს ისეთი გადაწყვეტილების მიღებისთვის, რომლითაც მომჩივანს უარი ეთქვა გათავისუფლების მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე. პალატამ დაადგინა, რომ არ არსებობდა საჩივრის განხილვის აუცილებლობა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტიდან გამომდინარე. და ბოლოს, მან დაადგინა კონვენციის მე-18 მუხლის დარღვევა მე-5 მუხლის 1-ლ პუნქტთან ერთობლიობით.

4. 2016 წლის 14 სექტემბერს, საქართველოს მთავრობამ („მთავრობა“) მოითხოვა საქმის დიდი პალატისთვის გადაცემა კონვენციის 43-ე მუხლის შესაბამისად. 2016 წლის 17 ოქტომბერს, დიდმა პალატამ ეს მოთხოვნა დააკმაყოფილა.

5. დიდი პალატის შემადგენლობა განისაზღვრა კონვენციის 26-ე მუხლის მე-4 და მე-5 პუნქტებისა და სასამართლოს რეგლამენტის 24-ე წესის მიხედვით. ბოლო თათბირზე, ფარის ვეჰაბოვიჩმა, პირველმა სათადარიგო მოსამართლემ ჩაანაცვლა ჰელენა იედერბლომი, რომელმაც ვერ შეძლო მონაწილეობა საქმის შემდგომ განხილვაში (24-ე წესის მე-3 პუნქტი).

6. მომჩივანმა და მთავრობამ წარადგინეს დამატებითი წერილობითი ახსნა-განმარტებები (59-ე წესის 1-ლი პუნქტი 71-ე წესის 1-ლ პუნქტთან ერთობლიობით).

6 მერაბიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ - გადაწყვეტილება

7. მოსმენა გაიმართა საჯაროდ, ადამიანის უფლებათა შენობაში, სტრასბურგში, 2017 წლის 8 მარტს (59-ე წესის მე-3 პუნქტი 71-ე წესის 1-ლ პუნქტთან ერთობლიობით).

სასამართლოს წინაშე წარდგნენ:

(a) მთავრობის სახელით

ბ-ნი ა. ბარამიძე, იუსტიციის მინისტრის პირველი მოადგილე,
ადვოკატი,
ბ-ნი ბ. ძამაშვილი, წარმომადგენელი,
ქ-ნი მ. ბილიხოძე, დავების წარმოების სამმართველოს უფროსი,
საერთაშორისო სასამართლოებში სახელმწიფო
წარმომადგენლობის დეპარტამენტი, იუსტიციის სამინისტრო,
ქ-ნი ნ. ჭანტურიძე, დავების წარმოების სამმართველოს
მრჩეველი, საერთაშორისო სასამართლოებში სახელმწიფო
წარმომადგენლობის დეპარტამენტი, იუსტიციის სამინისტრო,
ბ-ნი რ. ბაღაშვილი, საგამოძიებო ნაწილების უფროსის
მოადგილე, მთავარი პროკურატურა,
ქ-ნი ე. ბერაძე, საერთაშორისო ურთიერთობებისა და
ევროპული ინტეგრაციის დეპარტამენტის უფროსი,
სასაგელაღსრულებლისა და პრობაციის სამინისტრო, მრჩეველები;

(b) მომჩივნის სახელით

ბ-ნი პ. ლიჩი, ადვოკატი,
ქ-ნი ჯ. სოიერი, ადვოკატი,
ბ-ნი ო. კახიძე, მრჩეველები,
ბ-ნი დ. კაკოიშვილი, მრჩეველები,
ქ-ნი ა. ხოჯელანი, მრჩეველები.

სასამართლომ მოისმინა ბ-ნი სოიერის, ბ-ნი ლიჩის და ბ-ნი ბარამიძის მიმართვები და ბ-ნი ლიჩისა და ბ-ნი ბარამიძის პასუხები მოსამართლის მიერ დასმულ შეკითხვებზე.

ფაქტები

I. საქმის გარემოებები

8. მომჩივანი დაიბადა 1968 წელს და ამჟამად თავისუფლების აღკვეთის სახით სასჯელს იხდის თბილისში.

A. ზოგადი ინფორმაცია

9. 2003 წელს, საქართველოში დაიწყო ე.წ. „ვარდების რევოლუცია“ მას შემდეგ, რაც არჩევნები გაყალბებულად ჩაითვა. იგი მოიცავდა მშვიდობიანი პროტესტის ოც დღეს, რის შედეგადაც მაშინდელი პრეზიდენტი, ბ-ნი ედუარდ შევარდნაძე, საქართველოს კომუნისტური პარტიის ყოფილი პირველი მდივანი და საბჭოთა კავშირის ყოფილი საგარეო საქმეთა მინისტრი, რომელიც საქართველოს 1992 წლიდან მართავდა, გადადგა. ახალი საპრეზიდენტო და საპარლამენტო არჩევნები გაიმართა 2004 წელს. არჩევნები მოიგო „ერთიანმა ნაციონალურმა მოძრაობამ“ („ენმ“), რომელსაც ხელმძღვანელობდა მიხეილ სააკაშვილი, „ვარდების რევოლუციის“ ერთ-ერთი მთავარი მოქმედი პირი.

10. მომჩივანი იყო ამ მოვლენების აქტიური მონაწილე, მიხეილ სააკაშვილთან დაახლოებული თანამებრძოლი და „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ წამყვანი ფიგურა.

11. 2012 წლის 1-ლ ოქტომბრამდე, როდესაც „ერთიანმა ნაციონალურმა მოძრაობამ“ საპარლამენტო არჩევნები წააგო კოალიცია „ქართულ ოცნებასთან“, რომელსაც ბ-ნი ბიძინა ივანიშვილი ხელმძღვანელობდა, მომჩივანი იყო საქართველოს მთავრობის წევრი: 2005 წლიდან 2012 წლამდე ის იყო შინაგან საქმეთა მინისტრი, ხოლო შემდეგ, 2012 წლის ივლისიდან ოქტომბრამდე - პრემიერ-მინისტრი.

12. 2012 წლის 15 ოქტომბერს, საპარლამენტო არჩევნებიდან ორ კვირაში, მომჩივანი აირჩიეს „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ გენერალურ მდივნად, რომელიც საქართველოში მთავარ ოპოზიციურ პარტიად ჩამოყალიბდა.

13. საკუთარი თანამდებობის ვადის ამოწურვიდან მალევე, 2013 წლის 27 ოქტომბრის საპრეზიდენტო არჩევნების შემდეგ, ბ-ნმა სააკაშვილმა, რომელიც 2004 წლიდან საქართველოს პრეზიდენტი იყო, ქვეყანა დატოვა.

B. 2012 წლის 30 ნოემბრის ინციდენტი თბილისის აეროპორტში

14. 2012 წლის 1-ლ ნოემბერიდან 2013 წლის 21 მაისამდე, როცა ის დააკავეს (იხილეთ პარაგრაფი 26 ქვემოთ), მომჩივანმა საზღვარგარეთ ხუთჯერ იმოგზაურა და ყოველთვის გრაფიკით განსაზღვრულ ვადებში ბრუნდებოდა უკან.

8 მერაბიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ - გადაწყვეტილება

15. მთავრობის განმარტებით, 2012 წლის 30 ნოემბერს მომჩივანმა ყალბი პასპორტის გამოყენებით სცადა გადაეკვეთა საზღვარი თბილისის აეროპორტში.

16. პასპორტის ოფიციალურ ელექტრონულ მონაცემთა ბაზაში გადამოწმების შემდეგ, სასაზღვრო პოლიციის თანამშრომელმა აღმოაჩინა შეუსაბამობა მასში არსებულ ფოტოსურათს, რომელიც შეესაბამებოდა მომჩივნის გარეგნობას და სხვა დანარჩენ მონაცემებს, მათ შორის, სახელსა და გვარს, ლევან მაისურაძეს შორის, რომელიც განსხვავდებოდა მომჩივნის შესახებ მონაცემთა ბაზაში არსებული ინფორმაციისგან. თანამშრომელმა პასპორტი დაუბრუნა მომჩივნის პირად თანაშემწეს და მოითხოვა განმარტება. შემდეგ, თანაშემწემ მომჩივნის სამსახურიდან სხვა პასპორტი მოიტანა, რომელიც გაცემული იყო მომჩივნის ნამდვილ სახელსა და გვარზე და რომელიც შეესაბამებოდა მის ყველა საიდენტიფიკაციო მონაცემს. ამ პასპორტის ნამდვილობის შემოწმების შემდეგ, მომჩივანს მისცეს საზღვრის გადაკვეთის უფლება.

17. იმავე დღეს, სასაზღვრო პოლიციამ ამ შემთხვევის სისხლის სამართლებრივი გამოძიება დაიწყო. ხელმძღვანელი პირი დაუყოვნებლივ წავიდა თბილისის აეროპორტში იმ თანამშრომლის დასაკითხად, რომელმაც სავარაუდოდ ყალბი პასპორტი აღმოაჩინა. შემდგომი გამოძიების პროცესში მოპოვებული მტკიცებულების მიხედვით, მისი აეროპორტში ყოფნისას სასაზღვრო პოლიციის უფროსს მომჩივანმა მობილურ ტელეფონზე დაურეკა. საკუთარ სტატუსსა და შინაგან საქმეთა სამინისტროში ხანგრძლივ პირად კავშირებზე დაყრდნობით, მომჩივანმა მოითხოვა, რომ შემთხვევა არ გამოძიებულიყო და რომ სასაზღვრო პოლიციის თანამშრომლისთვის არ მოეთხოვათ ამ შემთხვევასთან დაკავშირებით მტკიცებულების წარდგენა. სასაზღვრო პოლიციის უფროსის მიერ გამომძიებელი თანამშრომლებისთვის მოგვიანებით გაკეთებული განცხადებების მიხედვით, მომჩივანი მას პირადად და კარიერასთან დაკავშირებით დაემუქრა და უწმაწური სიტყვები გამოიყენა მასთან სატელეფონო საუბრისას.

18. 2012 წლის 1-ლ და 7 დეკემბერს ამ შემთხვევასთან დაკავშირებით დაკითხვისას მომჩივანმა უარყო, რომ მან ლევან მაისურაძის სახელით წარადგინა პასპორტი და განაცხადა, რომ მას მხოლოდ ოთხი პასპორტი ჰქონდა - ორი ჩვეულებრივი და ორი დიპლომატიური, ყველა მათგანი გაცემული იყო მის ნამდვილ სახელსა და გვარზე.

C. სისხლის სამართლის პროცესი მომჩივნის წინააღმდეგ სამუშაოს მაძიებელთა სახელმწიფო პროგრამასა და სოფელ კვარიათში მდებარე სახლთან დაკავშირებით

1. პროცესის საწყისი ეტაპი

19. 2012 წლის 13 დეკემბერს დასავლეთ საქართველოს პროკურატურამ ქუთაისში სისხლის სამართლის საქმე აღძრა მომჩივნისა და ბ-ნ ზ.ჭ.-ს, მთავრობაში მომჩივნის ყოფნის პერიოდში შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ (ეს უკანასკნელი 2012 წლის ოქტომბრის არჩევნების დასრულებისთანავე კახეთის გუბერნატორად დაინიშნა), სავარაუდო გაფლანგვისა და სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებისთვის, „სამუშაოს მაძიებელთა სახელმწიფო პროგრამასთან“ დაკავშირებით, რომელიც მომჩივნის ხელისუფლების მიერ ხორციელდებოდა 2012 წლის ივლისიდან სექტემბრამდე.

20. იმავე დღეს მომჩივანი და ბ-ნი ზ.ჭ. გამოცხადდნენ პროკურატურის ორგანოში და მოწმის სახით დაიკითხნენ.

21. 2013 წლის 18 იანვარს, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის პროკურატურამ მომჩივნის წინააღმდეგ ცალკე სისხლის სამართალწარმოება დაიწყო სამსახურებრივი უფლებამოსილების სავარაუდო ბოროტად გამოყენების გამო კვარიათში, საქართველოს შავი ზღვის სამხრეთ სანაპიროზე არსებულ კურორტზე მდებარე კერძო სახლთან დაკავშირებით.

22. 2013 წლის 13 თებერვალს, მომჩივანი მოწმის სახით დაიკითხა აღნიშნულ ცალკე სისხლის სამართალწარმოების ფარგლებში.

23. 2013 წლის 20 მაისს, აღნიშნული ორი სამართალწარმოება გაერთიანდა.

2. მომჩივნის დაკავება და მისი წინასწარ პატიმრობაში მოთავსება

(ა) დაკავება

24. 2013 წლის 21 მაისს, მომჩივანი და ბ-ნი ზ.ჭ. დაკითხვის მიზნით დაბარებულ იქნენ გამომძიებლის მიერ, რომელიც ქუთაისში, დასავლეთ საქართველოს პროკურატურას ექვემდებარებოდა და აღნიშნულ გაერთიანებულ საქმეზე მუშაობდა. იმავე დღეს, მომჩივნის მეუღლემ საქართველო დატოვა.

25. მომჩივანი გამოცხადდა დაკითხვაზე, რომელიც გაიმართა 2013 წლის 21 მაისს, დღის 12:25 სთ-დან 3:05 სთ-მდე.

26. დაკითხვიდან 45 წუთის შემდეგ, დღის 3:50 სთ-ზე, გამომძიებელმა მომჩივანი დააკავა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 171-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის (იხილეთ პარაგრაფი 144 ქვემოთ) საფუძველზე. მისი თქმით, დაკავება იმის გამო მოხდა, რომ მომჩივანი იდგა დანაშაულის ჩადენისა და მისი შესაძლო დასჯის საფუძვლიანი ეჭვის წინაშე, რის გამოც მომჩივანი შეიძლება გაქცეულიყო. ამ საფრთხეს ამყარებდა მისი მცდელობა, 2012 წელს საზღვარი ყალბი პასპორტით გადაეკვეთა (იხილეთ პარაგრაფები 15-18 ზემოთ), აგრეთვე, საზღვარგარეთ მისი მრავალჯერ გამგზავრება, რამაც დაადასტურა, რომ მას არ შეექმნებოდა სირთულეები საქართველოდან გასვლისას. გამომძიებელმა აგრეთვე აღნიშნა, რომ მომჩივანს მრავალი წლის განმავლობაში მაღალი თანამდებობა ეკავა და ჯერ კიდევ გავლენიანი ფიგურა იყო. შესაბამისად, არსებობდა იმის საფრთხე, რომ მას, შესაძლოა, გამოძიებისთვის ხელი შეეშალა.

27. ცოტა ხნით ადრე, დღის 3:31 სთ-ზე, გამომძიებელმა აგრეთვე დააკავა ბ-ნი ზ.ჭ.

28. იმავე დღეს, მოგვიანებით, საღამოს 9:50 სთ-ზე, მომჩივანს ბრალი წარუდგინეს.

29. პირველი ბრალი ეხებოდა ფაქტს, რომ 2012 წლის ივლისიდან სექტემბრამდე მან შეიმუშავა, ხოლო ბ-ნმა ზ.ჭ.-მ და საქართველოს სოციალური მომსახურების სააგენტოს დირექტორმა განახორციელეს სქემა, რომლითაც შეიქმნა ფიქტიური სამუშაო ადგილები საჯარო სექტორში 21,837 ადამიანისთვის, რისთვისაც მათ საერთო ჯამში საბიუჯეტო სახსრებიდან არამიზნობრივად გადაუხადეს 5,240,880 ლარი (GEL) (იმ დროს 2,421,953 ევროს (EUR) ეკვივალენტი) “ენმ“-თვის 2012 წლის ოქტომბრის საარჩევნო კამპანიის ფარგლებში გაწეული მუშაობისთვის. სახელმწიფო ორგანოების მიხედვით, მომჩივანმა ამით მოისყიდა ხმები სისხლის სამართლის კოდექსის 164¹ მუხლის დარღვევით, მიითვისა დიდი რაოდენობით ქონება ორგანიზებულ ჯგუფში მოქმედების სახით და საკუთარი სახელმწიფო თანამდებობის გამოყენებით, ამავე კოდექსის 182-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ და „დ“ ქვეპუნქტებისა და მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის დარღვევით, და ბოროტად გამოიყენა საკუთარი ძალაუფლება, როგორც საჯარო მოხელემ, რომელსაც

პოლიტიკური თანამდებობა ეკავა, ამავე კოდექსის 332-ე მუხლის მე-2 ნაწილის დარღვევით.

30. მეორე ბრალი ეხებოდა იმ ფაქტს, რომ 2009 წლის შემდეგ მომჩივანი ოჯახური არდადეგების დრის სისტემატიურად სარგებლობდა კვარიათში მდებარე სახლით, რომელიც ეკუთვნოდა შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ გამოძიებაში არსებულ შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებას, რომ 2011 და 2012 წლებში მან ამ სახლში ჩაატარებინა 131,884.60 ლარის ღირებულების სამუშაოები შინაგან საქმეთა სამინისტროს სახსრებით და რომ მან 25,784.70 ლარი დაახარჯა იმ პერსონალის ხელფასებს, რომელიც სახლს ემსახურებოდა, რითაც სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დახარჯა მთლიანად 157,669.30 ლარი (იმ დროს 73,216 ევროს ეკვივალენტი). პროკურატურის ორგანოების მიხედვით, ამით მომჩივანმა დაარღვია ქონების ხელშეუხებლობა სახელმწიფო თანამდებობის გამოყენებით, რაც არღვევდა სისხლის სამართლის კოდექსის 160-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტს, დიდი ოდენობით მიითვისა ქონება სახელმწიფო თანამდებობის გამოყენებით ამავე კოდექსის 182-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტისა და მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის დარღვევით, და როგორც პოლიტიკური თანამდებობის მქონე საჯარო მოხელემ, ბოროტად გამოიყენა საკუთარი ძალაუფლება ამავე კოდექსის 332-ე მუხლის მე-2 ნაწილის დარღვევით.

31. საკუთარ პოზიციაში მთავრობამ ნათლად განსაზღვრა მოწმე და ჩამოაყალიბა სხვა მტკიცებულება, რომელსაც დაემყარა ზემოთ აღნიშნული ორი ბრალდება ეფუძნებოდა. მრავალი მოწმე, რომელთა განცხადებები უკავშირდებოდა ბრალდებათა პირველ სერიას, წარმოადგენდა სოციალური მომსახურების სააგენტოს, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს ან სხვა სამინისტროების ან სამთავრობო დეპარტამენტების მოქმედ ან ყოფილ თანამშრომელს; ზოგიერთი მათგანი კი იყო პარტია “ენმ“-ს თანამშრომელი. მრავალი მოწმე, რომელთა განცხადებები ეხებოდა ბრალდებების მეორე სერიას, იყო შინაგან საქმეთა სამინისტროს ყოფილი თანამშრომელი.

32. ამავდროულად, პროკურატურის ორგანოები მომჩივნის ბინას ჩხრეკდნენ. მათ აღმოაჩინეს და ამოიღეს 29,000 ლარი (რომელიც იმ დროს იყო 13,812 ევროს ეკვივალენტი), 33,100 ამერიკული დოლარი და 54,200 ევრო ნაღდი ფულის სახით.

(ბ) წინასწარ პატიმრობაში მოთავსება

(i) სასამართლო პროცესი ქუთაისის საქალაქო სასამართლოში

33. 2013 წლის 22 მაისს, დასავლეთ საქართველოს რაიონულმა პროკურატურამ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების მოთხოვნით მიმართა. მან აღწერა ის დანაშაულები, რომლებიც მომჩივანს ბრალად ედებოდა და მოიშველია მოწმის ჩვენებები და სხვა მტკიცებულება, რომლებიც ამყარებდა ამ ბრალდებებს. მას ასევე არგუმენტად მოჰყავდა ის ფაქტი, რომ არსებობდა მომჩივნის გაქცევის საფრთხე, რომ ის ხელს შეუშლიდა მტკიცებულებების შეგროვებას და რომ ამ საფრთხეებისთვის თავის არიდება შეუძლებელი იქნებოდა ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებით.

34. ბრალდების მხარის შეხედულებით, გაქცევის საფრთხე, უპირველეს ყოვლისა, წარმოიშვა იმის გამო, რომ მომჩივანს რამდენიმე წლის განმავლობაში მაღალი საჯარო თანამდებობა ეკავა, ჰყავდა ბევრი საკონტაქტო პირი საზღვარგარეთ და საქართველოში, რაც გაამარტივებდა ქვეყნიდან მის წასვლას. 2009 წლიდან, მან საზღვარი 60-ზე მეტჯერ გადაკვეთა. მეორე, მომჩივნის მეუღლემ ქვეყანა დატოვა 2013 წლის 21 მაისს მაშინვე, როგორც კი მომჩივანს ჩაბარდა სასამართლო უწყება ქუთაისში გამომძიებელთან დაკითხვაზე გამოცხადების შესახებ. მესამე, 2013 წლის 21 მაისს მომჩივნის ბინის ჩხრეკისას აღმოაჩინეს დიდი ოდენობით თანხა ნაღდი ფულის სახით. გონივრული იქნებოდა ვარაუდი, რომ მომჩივანმა ეს თანხა მოაგროვა, რათა შეძლებოდა ქვეყნის დატოვება. მეოთხე, მომჩივანს ჰქონდა ყალბი საერთაშორისო პასპორტი, რომელიც მასზე გაიცა იმ დროს, როცა ის ჯერ კიდევ შინაგან საქმეთა მინისტრი იყო. ბოლოს, მხედველობაში უნდა მიღებულიყო აგრეთვე მომჩივნის მიმართ წაყენებული ბრალდებების სერიოზულობა და შესაძლო სასჯელის სიმძიმე.

35. მტკიცებულებების შეგროვებისთვის ხელის შეშლის საფრთხე, თავის მხრივ, წარმოშვა იმ ფაქტმა, რომ მომჩივანს ეკავა მაღალი პოლიტიკური თანამდებობები, რომ იგი არაცივილიზებულად ცდილობდა ზეწოლა მოეხდინა სასაზღვრო პოლიციის უფროსზე 2012 წლის 30 ნოემბერს მომხდარი შემთხვევის დროს (იხილეთ პარაგრაფი 17 ზემოთ).

36. პროკურატურის ორგანოებმა მოითხოვეს აგრეთვე მომჩივნის თანაბრალდებულის, ბ-ნი ზ.ჭ.-ის წინასწარ პატიმრობაში მოთავსება.

37. მომჩივნის ადვოკატი შეეწინააღმდეგა ბრალდების მხარის მოთხოვნას. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოში წარდგენილ საკუთარ წერილობით არგუმენტებში, მათ აღნიშნეს, რომ რადგან მომჩივანი მთავრობის წევრი იყო, კანონით მხოლოდ იუსტიციის მინისტრს შეეძლო მის წინააღმდეგ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრა. თუმცა, მიუხედავად ამისა, ის დააკავა დასავლეთ საქართველოს რაიონული პროკურატურის გამომძიებელმა, ხოლო ბრალი იმავე დაწესებულების პროკურორმა წაუყენა. შესაბამისად, მისი დაკავება და მის წინააღმდეგ აღძრული სისხლის სამართალწარმოება იყო უკანონო. გარდა აღნიშნულისა, მისი დაკავებით დაირღვა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 171-ე მუხლი (იხილეთ პარაგრაფი 144 ქვემოთ). სავარაუდო რისკი, რომ ის შეიძლება გაქცეულიყო, არ იყო გამყარებული კონკრეტული მტკიცებულებით, ხოლო საწინააღმდეგოზე მეტყველებდა მისი განმეორებითი გამოცხადებები საგამომიებო ორგანოების წინაშე და მის მიერ საჯაროდ დადებული პირობა მათთან თანამშრომლობასთან დაკავშირებით. აგრეთვე, ის საქართველოს ფარგლებს გარეთ რამდენჯერმე იმყოფებოდა და არცერთხელ არ უცდია გაქცევა, მათ შორის, გამომძიების დაწყების შემდეგ. დაკავების დღეს ის ნებაყოფლობით გამოცხადდა დაკითხვაზე. ამგვარად, არ არსებობდა მისი სასამართლო განჩინების გარეშე დაკავების საჭიროება. გამომძიებისთვის მის მიერ ხელის შეშლის სავარაუდო საფრთხე აგრეთვე არ დამდგარა. უფრო მეტიც, გამომძიება უკვე რამდენიმე თვის განმავლობაში მიმდინარეობდა და ამ პერიოდში ადგილი არ ჰქონია მისი მხრიდან ჩარევას გამომძიების მსვლელობის შესახებ მოხსენებების ჩაბარების პროცესში. მომჩივნის ადვოკატმა აგრეთვე შესთავაზა სასამართლოს, გაეთვალისწინებინა მომჩივნის მიღწევები თანამდებობაზე მისი ყოფნის პერიოდში, დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლისა და პოლიციის რეფორმის კუთხით.

38. ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ იმავე დღეს, 2013 წლის 22 მაისს გამართულ საჯარო სხდომაზე მოისმინა ბრალდების მხარის მოთხოვნა. ორივე მხარემ ზეპირი არგუმენტები წარადგინა.

39. სხდომის შემდეგ, სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების, ხოლო ბ-ნი ზ.ჭ.-ის გირაოს გადახდის სანაცვლოდ განთავისუფლებასთან დაკავშირებით. მან მოკლედ აღნიშნა, რომ საქმეში არსებული მასალებიდან გამომდინარე, მომჩივნის დაპატიმრების ან მის

მიმართ ბრალის წაყენების დროს ადგილი არ ჰქონია სერიოზულ პროცედურულ დარღვევებს. კერძოდ, კანონის მიხედვით, მხოლოდ მოქმედი და არა ყოფილი მთავრობის წევრები უნდა ყოფილიყვნენ პასუხისგებაში მიცემულნი იუსტიციის მინისტრის და არა რიგითი პროკურორის მიერ. სასამართლომ აგრეთვე აღნიშნა, რომ საკმარისი ინფორმაცია არსებობდა იმის დასადასტურებლად, რომ მომჩივნისა და ბ-ნი ზ.ჭ.-ის მიმართ არსებობდა საფუძვლიანი ეჭვი. აგრეთვე, არსებობდა სხვა წინაპირობები მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში მოსათავსებლად. ჯერ კიდევ ჩასატარებელი იყო რამდენიმე საგამომიებო ეტაპი და როგორც ბრალდების მხარის მოთხოვნიდან გახდა ნათელი, არსებობდა საფრთხე, რომ მომჩივანი მტკიცებულებას გააყალბებდა ან ზეწოლას მოახდენდა მოწმეებზე. აღნიშნული, კერძოდ, წარმოიშვა იმ ფაქტის გამო, რომ მომჩივანმა ადრე უკვე სცადა, ზეწოლა მოეხდინა მის მოწინააღმდეგე მოწმეზე. კიდევ ერთი ფაქტორი, რომელიც ასეთ საფრთხეზე მიუთითებდა იყო ის, რომ მომჩივანი მრავალი წლის განმავლობაში მაღალ საჯარო თანამდებობას იკავებდა და რომ ის საქართველოს საზოგადოების გარკვეულ წრეებში ჯერ კიდევ გავლენით სარგებლობდა, განსაკუთრებით, იმის გათვალისწინებით, რომ მის წინააღმდეგ წაყენებული ბრალი უკავშირდებოდა თანამდებობაზე მისი ყოფნის პერიოდს. მრავალი მოწმე იყო ადრე მასზე დაქვემდებარებული ან მისი პროფესიული ან პირადი გავლენის ქვეშ მყოფი პირი. სასამართლო, აგრეთვე, დაეთანხმა ბრალდების მხარეს იმაში, რომ არსებობდა მომჩივნის გაქცევის საფრთხე. ეს გამოწვეული იყო, კერძოდ, იმით, რომ მას წაყენებული ჰქონდა სერიოზული ბრალი და მას მკაცრი სასჯელი ელოდა. ბოლოს, სასამართლომ დაადგინა, რომ შეუძლებელი იყო ამ ორი საფრთხის თავიდან აცილება ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებით.

40. სასამართლომ წინასასამართლო სხდომა 2013 წლის 15 ივლისს დანიშნა.

41. მომჩივანს შეეფარდა პატიმრობა თბილისში მდებარე №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში.

(ii) სასამართლო პროცესი ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოში

42. მომჩივანმა საჩივარი შეიტანა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოში. იგი დავობდა, რომ შესაბამისი სავალდებულო ძალის მქონე დებულებების სათანადო ინტერპრეტაციის

შემთხვევაში, მხოლოდ იუსტიციის მინისტრს ჰქონდა კომპეტენცია, სისხლისსამართლებრივი დევნა დაეწყო იმ დანაშაულებზე, რომლებიც ჩადენილ იქნა პირის მიერ მთავრობის წევრის უფლებამოსილების შესრულების დროს, და არა მხოლოდ იმ პირის მიერ, რომელიც მთავრობის წევრი იყო სამართლებრივი დევნის დაწყების მომენტისთვის. მომჩივანი ასევე დავობდა, რომ ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ შეცდომა დაუშვა იმის გამო, რომ მან დეტალურად არ შეისწავლა მისი დაკავების კანონიერების საკითხი. ამ დაკავებით დაირღვა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 171-ე მუხლი, კერძოდ, იმის გამო, რომ იგი დაკავების დღეს თავად გამოცხადდა დაკითხვაზე საკუთარი ნებით. აგრეთვე, რთული იყო იმის დაჯერება, რომ ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ, რომელმაც გადაწყვეტილება ბრალდების მხარის მოთხოვნასთან დაკავშირებით აღნიშნული მოთხოვნის დაყენებიდან სულ რაღაც სამი თუ ოთხი საათის შემდეგ მიიღო, რეალურად შეისწავლა ის მტკიცებულება, რომელმაც, როგორც ამბობენ, საფუძვლიანი ეჭვი დაბადა მომჩივნის საწინააღმდეგოდ. საქმის მასალებში არ არსებობდა ფაქტები ან ინფორმაცია, რომელიც დაადასტურებდა, რომ მან დანაშაულები ჩაიდინა. ქვედა ინსტანციის სასამართლო აგრეთვე მოელოდა, რომ ის უარყოფდა ბრალდების მხარის მიერ ნაგარაუდები გაქცევისა და მართლმსაჯულებისთვის ხელის შეშლის საფრთხეს, და არა იმას, რომ მან ბრალდების მხარისგან მოითხოვა ამ საფრთხეების დადგენა. მისი დასკვნა, რომ მომჩივანმა ზეწოლა მოახდინა მოწმეზე, ეწინააღმდეგებოდა უდანაშაულობის პრეზუმფციას. მას არასდროს დაურეკავს სასაზღვრო პოლიციის უფროსისთვის ან დამუქრებია მას. ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ აგრეთვე არ გაითვალისწინა ის ფაქტი, რომ მის დაკავებამდე რამდენიმე თვით ადრე, ის ნებაყოფლობით რამდენჯერმე გამოცხადდა დაკითხვაზე. არც სასამართლოს და არც ბრალდების მხარეს მიუთითებია რაიმე მტკიცებულებაზე, რომელიც დაადასტურებდა მისი საზღვარგარეთ გაქცევის ვარაუდს. გამომიების დაწყებიდან მოყოლებული მას საქართველოდან ფარგლებს გარეთ ბევრჯერ უმოგზაურია. იმ არგუმენტმა, რომ იგი გავლენიანი ფიგურა იყო გარკვეულ წრეებში, და ამის შედეგად, მას შეეძლო გავლენა ჰქონოდა მოწმეებზე, ცხადი გახდა, რომ იგი იყო პოლიტიკური დევნის მსხვერპლი. მისი ხასიათი დასტური იყო იმისა, რომ არ არსებობდა მისი გაქცევის,

მოწმეებზე ზეწოლის ან მტკიცებულების განადგურების მინიმალური რისკიც კი.

43. 2013 წლის 25 მაისს, ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომ დოკუმენტური მხარის შესწავლის შემდეგ საჩივარი დაუშვებლად ცნო. მან აღნიშნა, რომ ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ შეისწავლა საქმეში არსებული მასალები და მისთვის წარდგენილი შესაბამისი მტკიცებულებები და შეამოწმა, შეესაბამებოდა თუ არა ამ მტკიცებულებების მოპოვება და მომჩივნის წინააღმდეგ ბრალის წაყენება სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მოთხოვნებს. მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას ამ სასამართლომ გაითვალისწინა მისი პიროვნული თვისებები და მის მიერ სასამართლო პროცესისთვის ხელის შეშლის საფრთხე. რადგან სასამართლომ უკვე განიხილა საჩივარში დაყენებული ყველა საკითხი, აგრეთვე მომჩივნის დაკავების კანონიერებასთან დაკავშირებული ყველა მნიშვნელოვანი საკითხი, აღარ არსებობდა სააპელაციო საჩივრის განხილვის მიზეზი.

3. წინასასამართლო სხდომის ორჯერ გადადება

44. 2013 წლის 2 ივლისს, ბრალდების მხარემ, მოიყვანა დამატებითი საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების საჭიროება და ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს სთხოვა 2013 წლის 11 სექტემბრამდე გადაედო წინასასამართლო სხდომა. 2013 წლის 5 ივლისს, სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოთხოვნა და სხდომა 2013 წლის 23 აგვისტომდე გადადო.

45. 2013 წლის 12 აგვისტოს, მომჩივანმა საქმეში არსებული მასალის მოცულობისა და საკუთარი დაცვის მომზადებისთვის უფრო მეტი დროის აუცილებლობის გამო, მოითხოვა წინასასამართლო სხდომის კიდევ გადადება. ბრალდების მხარემ აღნიშნული გააპროტესტა და განაცხადა, რომ მომჩივანი ცდილობდა გაექიანურებინა სამართალწარმოება და ნაკლები დრო დაეტოვებინა საქმის არსებითი გარემოებების შესასწავლად. 2013 წლის 14 აგვისტოს, ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ ეს მოთხოვნა სრულად დააკმაყოფილა და წინასასამართლო სხდომა 2013 წლის 12 სექტემბერს დანიშნა.

*4. მომჩივნის მიერ გათავისუფლების მოთხოვნა
წინასასამართლო სხდომის პერიოდში*

46. წინასასამართლო სხდომა გაიმართა 2013 წლის 12, 19 და 25 სექტემბერს.

47. 2013 წლის 25 სექტემბრის სხდომაზე, მომჩივანმა მოითხოვა წინასწარი პატიმრობიდან გათავისუფლება. მომჩივანმა აღნიშნა, რომ მან საჯაროდ დადო პირობა გამოძიებასთან თანამშრომლობის შესახებ, რომ მის დაკავებამდე ის ყოველთვის დროულად ცხადდებოდა დაკითხვაზე, და რომ ის საზღვარგარეთ ბევრჯერ იმყოფებოდა და ყოველთვის დაგეგმილი დროის მიხედვით ბრუნდებოდა უკან. მან, აგრეთვე, გააკეთა შეთავაზება პასპორტის ჩაბარებასთან დაკავშირებით. ასევე, მან განაცხადა, რომ რადგან გამოძიება უკვე დასრულებული იყო და უფლებამოსილმა ორგანოებმა წარადგინეს მოწმე და ყველა სხვა აუცილებელი მტკიცებულებები, აღარ იყო იმის საფრთხე, რომ მას შეიძლება ზეგავლენა ჰქონოდა მოწმეებზე, რაც, არცერთ შემთხვევაში, არ არსებობდა, რადგან იგი აღარ იყო იმ უმაღლეს თანამდებობებზე, რომლებიც ადრე ეკავა.

48. ბრალდების მხარე დავობდა, რომ მომჩივნის მაღალი პოლიტიკური სტატუსი, მისი კავშირები საზღვარგარეთ და მის მიერ ორი დიპლომატიური პასპორტის და ყალბი პასპორტის ფლობა მას უადვილებდა საქართველოს დატოვებას. აგრეთვე შესაძლებელი იყო, რომ მას ჰქონოდა სხვა ანონიმური პასპორტები - საშუალება, რომელსაც სხვა ყოფილი თანამდებობის პირები იყენებდნენ ქვეყნის დასატოვებლად. შესაბამისად, მისი პასპორტის ჩაბარებით გაქცევის საფრთხე თავიდან ვერ იქნებოდა აცილებული. მის მიერ მოწმეებზე ზემოქმედების საფრთხე ჯერ კიდევ არსებობდა. მას ეს უკვე ჩადენილი ჰქონდა 2012 წლის 30 ნოემბერს, როცა აღარ ეკავა ოფიციალური თანამდებობა. ამის გარდა, მოწმეებს ჯერ კიდევ უნდა მიეცათ ჩვენება პროცესზე, რაც კანონის შესაბამისად იყო მათ მიერ მტკიცებულებების წარდგენის ერთადერთი გზა.

49. ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ განიხილა და იმავე დღეს უარი თქვა გათავისუფლების მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე. მან საკუთარი გადაწყვეტილება სიტყვიერად გამოაცხადა. როგორც სასამართლო სხდომის აუდიო ჩანაწერით დასტურდება, მოსამართლემ დამატებითი განმარტების გარეშე განაცხადა, რომ

„წინასწარი პატიმრობის შეწყვეტის შესახებ მოთხოვნა არ უნდა დაკმაყოფილებულიყო“.

*5. მომჩივნის 2013 წლის 7 ოქტომბრის მოთხოვნა
განთავისუფლების შესახებ*

50. მომჩივნის სასამართლო პროცესი დაიწყო 2013 წლის 7 ოქტომბერს და მან კვლავ მოითხოვა წინასწარი პატიმრობიდან განთავისუფლება. მან აღნიშნა, რომ დაპატიმრებამდე, ის ყოველთვის თავისუფლად ცხადდებოდა საგამომიებო ორგანოებში, მუდმივად აცხადებდა, რომ არ აპირებდა გაქცევას, რომ ის რამდენჯერმე იყო საზღვარგარეთ და სამშობლოში დაბრუნდა მას შემდეგაც კი, როცა მის წინააღმდეგ საქმე აღიმართა, იყო მთავარი პოლიტიკური პარტიის გენერალური მდივანი და ჰყავდა ცოლი და ორი შვილი. ყველა ეს ფაქტორი იმაზე მიუთითებდა, რომ არ არსებობდა მისი გაქცევის რეალური საფრთხე. არც მის მიერ მოწმეებზე ზემოქმედების რაიმე საფრთხე არსებობდა. პროკურატურის ორგანოებს უკვე დაკითხული ჰყავდათ საკმარის რაოდენობის მოწმეები და არ არსებობდა იმის საფრთხე, რომ ეს მოწმეები საკუთარ ჩვენებებს შეცვლიდნენ, რადგან ასეთ შემთხვევაში, მათ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა დაეკისრებოდათ.

51. ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა აღნიშნული მოთხოვნა იმავე დღეს მიღებული წერილობითი გადაწყვეტილებით. მან აღნიშნა, რომ მომჩივანმა ვერ მიუთითა იმ ახალ გარემოებებზე, ან ვერ წარმოადგინა იმ ახალი გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებები, რომლითაც გადაწყვეტილება წინასწარ პატიმრობაში მის მოთავსებასთან დაკავშირებით ხელახლა გადაისინჯებოდა. ამ გადაწყვეტილებაში, სასამართლომ უკვე განიხილა მისი მოთხოვნით წამოჭრილი ყველა საკითხი. მხოლოდ ის ფაქტი, რომ სასამართლო პროცესი უკვე დაწყებული იყო, ვერ ასაბუთებდა მომჩივნის დაკავებას.

52. სასამართლომ აგრეთვე განაცხადა, რომ გადაწყვეტილება შეიძლებოდა სისხლის სამართლის საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ მის საბოლოო გადაწყვეტილებასთან ერთად გასაჩივრებულიყო.

6. მომჩივნის მსჯავრი და განაჩენი და მისი სააპელაციო საჩივრები

53. 2014 წლის 17 თებერვალს, ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ მომჩივანი დამნაშავედ ცნო ხმების მოსყიდვაში, რაც სისხლის სამართლის კოდექსის 164¹ მუხლს ეწინააღმდეგებოდა და დიდი რაოდენობით ქონების მითვისებაში, რამდენადაც იგი მოქმედებდა ორგანიზებულ ჯგუფში და იყენებდა საკუთარ ოფიციალურ თანამდებობას, რაც კოდექსის 182-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ და „დ“ ქვეპუნქტებსა და მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტს ეწინააღმდეგებოდა, ფიქტიური სამუშაო ადგილების შექმნის სქემასთან დაკავშირებით (იხილეთ პარაგრაფი 29 ზემოთ). სასამართლომ მომჩივანი აგრეთვე დამნაშავედ ცნო ქონების ხელშეუხებლობის პირობის დარღვევაში ამავე კოდექსის 160-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის დარღვევით და ქონების დიდი რაოდენობით მითვისებაში ოფიციალური თანამდებობის გამოყენებით, კოდექსის 182-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „დ“ პუნქტის და მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის დარღვევით, კვარიათში მდებარე სახლთან დაკავშირებით (იხილეთ პარაგრაფი 30 ზემოთ). სასამართლომ არ განიხილა პრეტენზიები ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებასთან დაკავშირებით, კოდექსის 332-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, როგორც უადგილო. მან მომჩივანს შეუფარდა ხუთი წლით თავისუფლების აღკვეთა და აუკრძალა ოფიციალური თანამდებობის დაკავება წელიწადნახევრის განმავლობაში.

54. მომჩივანმა ეს გადაწყვეტილება გაასაჩივრა, მაგრამ 2014 წლის 21 ოქტომბერს, ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომ გადაწყვეტილება ყველა ნაწილში უცვლელად დატოვა.

55. 2015 წლის 18 ივნისს, უზენაესმა სასამართლომ მომჩივნის შემდგომი საჩივარი სამართლებრივი ნორმების დარღვევის თაობაზე დაუშვებლად ცნო.

D. სხვა სისხლის სამართლის საქმეები მომჩივნის წინააღმდეგ

56. 2013 წლის 28 მაისს მთავარმა პროკურატურამ მომჩივანს ბრალი დასდო საკუთარი უფლებამოსილების გადამეტებაში ძალადობის გამოყენებით, რაც ეწინააღმდეგებოდა სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტს 2011 წლის 26 მაისს მიტინგის დაშლისთვის ჩატარებული

პოლიციის ოპერაციაში მის როლთან მიმართებით. 2013 წლის 30 მაისს, თბილისის საქალაქო სასამართლომ ამ ბრალდების გამო მომჩივანი წინასწარ პატიმრობაში მოათავსა, ხოლო 2014 წლის 27 თებერვალს სასამართლომ მსჯავრი დასდო მას ამ დანაშაულის ჩადენისთვის. მომჩივანმა ეს გადაწყვეტილება გაასაჩივრა, მაგრამ 2014 წლის 11 აგვისტოს თბილისის სააპელაციო სასამართლომ იგი უცვლელად დატოვა. მომჩივნის უზენაეს სასამართლოში შეტანილი სააპელაციო საჩივარი სამართლებრივი ნორმების დარღვევის თაობაზე დაუშვებლად იქნა ცნობილი 2015 წლის 27 თებერვალს.

57. 2013 წლის 24 ივნისს, თბილისის პროკურატურამ მომჩივანს ბრალი წაუყენა პოლიტიკურ თანამდებობაზე ყოფნისას მისი, როგორც საჯარო მოხელის, ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებაში, რაც ეწინააღმდეგებოდა სისხლის სამართლის კოდექსის 332-ე მუხლის მე-2 ნაწილს. საქმე შეეხებოდა მომჩივნის როლს შინაგან საქმეთა მინისტრის რანგში, 2006 წელს მომხდარი მკვლელობის სავარაუდო დაფარვაში, რომელშიც ჩართულები იყვნენ სამინისტროს მაღალი თანამდებობის პირები და მომჩივნის ცოლი (იხილეთ, *ენუქიძე და გირგვლიანი საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 25091/07, §§ 15-22, 2011 წლის 26 აპრილი). ორი დღის შემდეგ, 2013 წლის 26 ივნისს, თბილისის საქალაქო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა ბრალდების მხარის მოთხოვნა ამ ბრალდების გამო მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში მოთავსებასთან დაკავშირებით. მოგვიანებით, მომჩივანს დამატებით ბრალი წაუყენა ოფიციალური დოკუმენტების გაყალბებასთან დაკავშირებით მისი თანამდებობაზე ყოფნის პერიოდში, რაც ეწინააღმდეგებოდა სისხლის სამართლის კოდექსის 341-ე მუხლს. 2014 წლის 20 ოქტომბერს, თბილისის საქალაქო სასამართლომ იგი ბრალდებულად ცნო ორი დანაშაულის ჩადენაში, ხოლო 2015 წლის 4 აგვისტოს, თბილისის სააპელაციო სასამართლომ აღნიშნული ბრალდება უცვლელად დატოვა.

58. 2014 წლის 28 ივლისს, მთავარმა პროკურატურამ მომჩივანს ბრალი წაუყენა საკუთარი უფლებამოსილების გადამეტებაში ძალადობის გამოყენებით, რაც ეწინააღმდეგებოდა სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტს, 2007 წლის 7 ნოემბერს კერძო სატელევიზიო და რადიო კომპანიაზე „მედია ჰოლდინგ იმედზე“ პოლიციის თავდასხმის დაგეგმვასა და ზედამხედველობაში მის როლთან დაკავშირებით, ხოლო შემდგომში, კომპანიის სამაუწყებლო ლიცენზიის გაუქმებაში

(იხილეთ, *ახვლედიანი და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ* (განჩ.), no. 22026/10, §§ 6-8, 2013 წლის 9 აპრილი). როგორც ჩანს, ეს საქმე თბილისის საქალაქო სასამართლოში ჯერ კიდევ განხილვის პროცესშია.

59. 2014 წლის 5 აგვისტოს, მთავარმა პროკურატურამ მომჩივანს ბრალი წაუყენა უფლებამოსილების გადამეტებაში ძალადობის გამოყენებით, რაც ეწინააღმდეგებოდა სისხლის სამართლის კოდექსის 333-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტს, იმასთან დაკავშირებით, რომ მან სავარაუდოდ მაღალი რანგის პოლიციის თანამშრომლებს უბრძანა, პარლამენტის წევრის მიმართ ფიზიკური ძალადობა გამოეყენებინათ და ამით შური ეძიათ ბ-ნი სააკაშვილის ცოლის შესახებ შეურაცხყოფელი საჯარო განცხადებების გაკეთების გამო. მოგვიანებით, პროკურატურის ორგანოებმა მომჩივანს აგრეთვე ბრალი წაუყენეს ამ პირისთვის სხეულის განზრახ მძიმე დაზიანების მიყენებაში, სხვა პირებთან ერთად მოქმედებისას, რაც ეწინააღმდეგებოდა სისხლის სამართლის კოდექსის 117-ე მუხლის მე-5 ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტს. 2016 წლის 22 სექტემბერს, თბილისის საქალაქო სასამართლომ მომჩივანი ბრალდებულად ცნო ამ დანაშაულების ჩადენაში. 2017 წლის 24 თებერვალს, თბილისის სააპელაციო სასამართლომ ეს გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა.

E. მომჩივნის სავარაუდო ფარული გაყვანა საკნიდან 2013 წლის 14 დეკემბერს და ამ მტკიცების გამოძიება

1. მომჩივნის პრეტენზიები

60. 2013 წლის 17 დეკემბერს, სასამართლო მოსმენის დროს მის წინააღმდეგ გამართულ სასამართლო პროცესზე, რომელიც ტელევიზიით პირდაპირ ეთერში გადაიცემოდა, მომჩივანმა განაცხადა, რომ გასულ შაბათს, 2013 წლის 14 დეკემბერს, დილის დაახლოებით 1:30 სთ-ზე, ის გაიყვანეს ციხის საკნიდან, ჩასვეს ავტომანქანაში, თავზე საკუთარი ქურთუკი შემოახვიეს და გაიყვანეს თბილისის №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან, სადაც ის იმყოფებოდა პატიმრობაში, როგორც მას ეგონა, პენიტენციური დეპარტამენტის შენობის მიმართულებით. იქ ის შეიყვანეს ოფისში, სადაც, თავიდან ქურთუკის მოხსნის შემდეგ, მან ორი მამაკაცი დაინახა. პირველი მათგანი იყო მაშინდელი მთავარი პროკურორი, ბ-ნი ო.ფ. მომჩივანი არ იყო დარწმუნებული მეორე

მამაკაცის ვინაობაში, რადგან ამ უკანასკნელმა ოფისი მომჩივნის მისვლიდან მალევე დატოვა, თუმცა მან ივარაუდა, რომ ეს უნდა ყოფილიყო ბ-ნი დ.დ., პენიტენციური დეპარტამენტის უფროსი. ბ-ნმა ო.ფ.-მ, რომელიც მთავარ პროკურორად 2013 წლის 21 ნოემბერს დაინიშნა და 2013 წლის 30 დეკემბერს გადადგა იმ მტკიცებების გამო, რომ იგი გერმანიაში იყო ნასამართლევ, მომჩივანს მოსთხოვა მოეწოდებინა ინფორმაცია 2005 წელს ბ-ნ ზურაბ ჟვანიას, ყოფილი პრემიერ-მინისტრის გარდაცვალებასა და საქართველოს უკვე ყოფილი პრეზიდენტის, ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშებთან დაკავშირებით. თუ მომჩივანი ამ თხოვნას შეასრულებდა, მას ნებას მისცემდნენ საქართველო დაეტოვებინა „იმ ფულთან ერთად, რომელიც მან იშოვა თანამდებობაზე ყოფნის პერიოდში“.

61. ბ-ნი ჟვანია „ვარდების რევოლუციის“ ერთ-ერთი მთავარი მოქმედი პირი იყო (იხილეთ პარაგრაფი 9 ზემოთ). ამის შემდეგ მალევე, 2004 წლის თებერვალში ის პრემიერ-მინისტრი გახდა. 2004 წლის დეკემბერში, მომჩივანი ხელისუფლებაში ყოფნისას შინაგან საქმეთა მინისტრი გახდა. ბ-ნი ჟვანია 2005 წლის თებერვალში გარდაიცვალა. 2005 წლის 3 თებერვალს, მისი გარდაცვლილი სხეული ბ-ნი რ.უ.-ის, რეგიონის გუბერნატორის მოადგილის გარდაცვლილ სხეულთან ერთად თბილისში მდებარე ბინაში აღმოაჩინეს. მოვლენების ოფიციალური ვერსიის მიხედვით, ეს ორი ადამიანი უბედური შემთხვევის შედეგად გარდაიცვალა, რაც გამოწვეული იყო მხუთავი აირით მოწამვლის შედეგად, რადგან გაზის გამათბობლის ვენტილაცია გაუმართავი იყო. ბ-ნი ჟვანიას სიკვდილის გამომწვევი გარემოებები საქართველოში ჯერ კიდევ ცხარე დებატების საგანს წარმოადგენს და „ქართულმა ოცნებამ“ ამ გარემოებების გამორკვევა 2012 წლის ოქტომბრის არჩევნებში საკუთარი საარჩევნო კამპანიის ერთ-ერთ დაპირებად წარმოადგინა. ამ არჩევნებიდან მალევე, 2012 წლის ნოემბერში, ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალების ფაქტის გამოძიება განახლდა და როგორც ჩანს, ის ჯერ კიდევ გამოძიების პროცესშია. მომჩივანი ამ განახლებული გამოძიების პროცესში მოწმის სახით დაიკითხა 2014 წლის 21 მარტს. დიდ პალატაში გამართულ მოსმენაზე, მთავრობამ განაცხადა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ მომჩივნისთვის არავის არაფერი უკითხავს ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალებასთან დაკავშირებით 2013 წლის 14 დეკემბერს, ჯერ კიდევ არსებობდა „დიდი კითხვის ნიშანი“ მის მიმართ ამ სიკვდილის ფაქტთან დაკავშირებით, იმ თვალსაზრისით, რომ არავის სჯეროდა ის ვერსია, რომელიც მან

დააფიქსირა იმ დროისთვის, როდესაც ამ ფაქტს ჰქონდა ადგილი: რომ ეს უბედური შემთხვევა იყო.

62. მომჩივნის მიხედვით, მან ბ-ნ ო.ფ.-ს უპასუხა, რომ აზრი არ ჰქონდა ბ-ნი სააკაშვილის კორუფციაში დადანაშაულებას. ბ-ნი ჟვანიას სიკვდილის ფაქტთან დაკავშირებით გამოძიება 2005 წელს იყო ყოვლისმომცველი და არ არსებობდა რაიმე დამატებითი ინფორმაცია, რომლის წარმოდგენაც მას ამ საქმესთან დაკავშირებით შეეძლო. ბ-ნი ო.ფ. შემდეგ მომჩივანს დაემუქრა, რომ თუ ის არ ითანამშრომლებდა, მისი დაკავების პირობები გაუარესდებოდა და ის ვერ შეძლებდა ციხიდან გამოსვლას მანამ, „სანამ [ბ-ნი ირაკლი ღარიბაშვილის] მთავრობა იქნებოდა ხელისუფლებაში“. ბ-ნი ღარიბაშვილი საქართველოს პრემიერ-მინისტრი გახდა 2013 წლის 20 ნოემბერს; მან შეცვალა ბ-ნი ივანიშვილი, რომელიც პრემიერ-მინისტრი გახდა 2012 წლის 25 ოქტომბერს, მას შემდეგ, რაც „ქართულმა ოცნებამ“ გაიმარჯვა საპარლამენტო არჩევნებში (იხილეთ პარაგრაფი 11 ზემოთ).

63. მომჩივნის თქმით, შემდეგ ის №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში წაიყვანეს და თავის საკანში დილის დაახლოებით 2:30 სთ-ზე შევიდა.

64. მომჩივანმა განაგრძო საუბარი და აღნიშნა, რომ მას შეეძლო აღეწერა ის ოფისი, სადაც შეხვედრა შედგა და ამოეცნო ის ორი მამაკაცი, რომლებმაც ის ამ ოფისში №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან წაიყვანეს.

65. თავისი ჩვენების დასასრულს, მომჩივანმა მათ განუცხადა, რომ სათანადო ორგანოებს შეეძლოთ მისი მტკიცებების გადამოწმება №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში დამონტაჟებული სამეთვალყურეო კამერების ჩანაწერის შემოწმების საფუძველზე. მან აგრეთვე მოითხოვა საგზაო მოძრაობის იმ კამერების ჩანაწერების შემოწმება, რომლებიც დამონტაჟებული იყო გზაზე, რომელიც სავარაუდოდ გაიარა იმ მანქანამ, რომლითაც ის სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან პენიტენციურ დეპარტამენტში გადაჰყავდათ.

66. დიდი პალატის წინაშე სამართალწარმოებისას მომჩივანმა განაცხადა, რომ მთავარ პროკურორთან თავისი შეხვედრის შესახებ იგი თავდაპირველად თავის ადვოკატებს ესაუბრა, როცა ადვოკატებმა იგი მოინახულეს სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში ორი დღის შემდეგ, ორშაბათს, 2013 წლის 16 დეკემბერს. მისი თქმით, ის თავის პრეტენზიებს უფრო ადრე ვერ

გაახმოვანებდა, რადგან მას შაბათ-კვირას არ ჰქონდა სტუმრების მიღების უფლება და არ ჰქონდა თავისუფალი წვდომა ტელეფონზე. თუმცა, თავის მხრივ, მთავრობამ განაცხადა, რომ მომჩივანს შეეძლო ნებისმიერ დროს, მათ შორის შაბათ-კვირას და ღამითაც, ტელეფონით დაკავშირებოდა თავის ადვოკატებს ან სახალხო დამცველს.

2. ორგანოების თავდაპირველი რეაგირება ზემოაღნიშნულ პრეტენზიებზე

67. მომჩივნის პრეტენზიებს რამდენიმე მაღალჩინოსნის საჯარო რეაგირება მოჰყვა.

68. იმავე დღეს, 2013 წლის 17 დეკემბერს, პრემიერ-მინისტრმა განაცხადა, რომ ეს პრეტენზიები წარმოადგენდა ხელისუფლების დისკრედიტაციისა და პროვოკაციის მცდელობას და რომ „ამ პრეტენზიებთან დაკავშირებით უმჯობესი იქნებოდა შეკითხვების ფსიქოლოგებისა და ფსიქიატრებისთვის დასმა“. იმავე დღეს გაკეთებულ ოფიციალურ განცხადებაში, მთავარმა პროკურატურამ პრეტენზიები დაახასიათა, როგორც „აბსურდული და ცრუ“, და გამოთქვა ვარაუდი, რომ მომჩივანმა ეს პრეტენზიები იმისთვის გააჟღერა, რომ მანიპულირება გაეწია საზოგადოებრივი აზრისა და მის წინააღმდეგ აღძრული სისხლის სამართლის პროცესისთვის.

69. თავის მხრივ, იუსტიციის მინისტრმა განაცხადა, რომ თუმცა პრეტენზიები ერთი შეხედვით „დაუჯერებელი“ ჩანს, ისინი მაინც სერიოზულ რეაგირებას საჭიროებდნენ.

70. მომდევნო დღეს, 2013 წლის 18 დეკემბერს, პრემიერ-მინისტრმა პრეტენზიები კვლავ მოიხსენია როგორც პროვოკაცია და განაცხადა, რომ ის სერიოზულად ვერ მიიღებდა მოწოდებებს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრისა და მთავარი პროკურორის თანამდებობიდან გადადგომასთან დაკავშირებით. თავის მხრივ, სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრმა განაცხადა, რომ „[მომჩივანი] ციხიდან არ გაუყვანიათ“ და რომ პრეტენზიები იყო „აბსოლუტური სიცრუე“. მან აგრეთვე იმ სამეთვალყურეო კამერის ჩანაწერებთან დაკავშირებით, რომლებზეც მომჩივანი მიუთითებდა (იხილეთ პარაგრაფი 65 ზემოთ), დააკონკრეტა, რომ „იმის გამო, რომ ასეთი ნაკლებად მნიშვნელოვანი საკითხის ირგვლივ გამოძიება არ იყო დაწყებული, ჩანაწერის მოპოვება შეუძლებელი იქნებოდა“. თუმცა, მან აღნიშნა, რომ თუ გამოძიება დაიწყებოდა, გამომძიებლები მოიპოვებდნენ

წვდომას იმ ჩანაწერებზე, რომელთა ნახვის უფლებაც, სხვა შემთხვევაში, არავის ჰქონდა.

71. მომდევნო დღეს, 2013 წლის 19 დეკემბერს, საქართველოს სახალხო დამცველი მომჩივანს ეწვია სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მისი პრეტენზიების განსახილველად. შეხვედრის შემდეგ, მან ამ პრეტენზიების გამოძიება მოითხოვა.

3. სამსახურებრივი შემოწმება სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის მიერ (2013 წლის დეკემბერი – 2014 წლის იანვარი)

72. 2013 წლის 20 დეკემბერს, სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალურმა ინსპექციამ დაიწყო შიდა სამსახურებრივი შემოწმება მომჩივნის პრეტენზიებთან დაკავშირებით. სამსახურებრივ შემოწმებას ძირითადად ორი ინსპექტორი ატარებდა.

(ა) სამეთვალყურეო კამერის ჩანაწერები №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან და პენიტენციური დეპარტამენტის შენობიდან

73. იმავე დღეს, 2013 წლის 20 დეკემბერს, გენერალური ინსპექტიის უფროსის მოადგილემ სამინისტროს პენიტენციური დეპარტამენტის უფროსის მოადგილეს წერილობით სთხოვა სამეთვალყურეო კამერების ჩანაწერების ასლის მიწოდება №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებასა და პენიტენციური დეპარტამენტის შენობიდან, 2013 წლის 13 დეკემბრის ღამის 12 საათიდან, 2013 წლის 14 დეკემბრის შუადღის 12 საათამდე პერიოდისთვის.

74. პენიტენციური დეპარტამენტის უფროსის მოადგილემ იმავე დღეს საპასუხოდ აღნიშნა, რომ ხსენებული მოთხოვნის დაკმაყოფილება შეუძლებელი იყო, რადგან ზემოაღნიშნული კამერების ჩანაწერები მხოლოდ ოცდაოთხი საათის განმავლობაში ინახებოდა, რის შემდეგაც ისინი ავტომატურად იშლებოდა.

75. იმ პერიოდში, როგორც ჩანს, არ არსებობდა წესები იმ დროის მონაკვეთთან დაკავშირებით, რომლის განმავლობაშიც ჩანაწერები უნდა შენახულიყო. ასეთი წესები პირველად შემოღებულ იქნა 2015 წლის მაისში იმ კრიტიკის საპასუხოდ, რომელიც აღნიშნული იყო წამებისა და არაადამიანური, ან ღირსების შემლახავი მოპყრობის თუ დასჯის საწინააღმდეგო ევროპული კომიტეტის (“CPT”)

ანგარიშში, მის მიერ 2014 წელს საქართველოში განხორციელებული ვიზიტის შემდეგ.

76. მთავრობის თანახმად, მომჩივანმა იცოდა, რომ ჩანაწერები შეზღუდული დროით ინახებოდა და სწორედ ამ მიზეზით გაახმოვანა მან პირველი თავისი პრეტენზიები მისი მთავარ პროკურორთან შეხვედრის შესახებ, კერძოდ ეს იყო ამ შეხვედრიდან სამი დღის შემდეგ.

77. მომჩივნის თქმით, ჩანაწერები ოცდაოთხ საათზე მეტი დროის განმავლობაში ინახებოდა. ამ მტკიცების გასამყარებლად, მან აღნიშნა, რომ როგორც ჩანს, გენერალური ინსპექციის უფროსის მოადგილემ არ იცოდა ამ ვადების შესახებ, როცა მათთან დაკავშირებით მან გამოკითხვა დაიწყო (იხილეთ პარაგრაფი 73 ზემოთ). მომჩივანმა აგრეთვე წარმოადგინა ბ-ნი გ.მ.-ის აფიდავიტი, რომელიც 2010 და 2012 წლებში იყო სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის მოადგილე და რომელიც პასუხისმგებელი იყო სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში სამეთვალყურეო სისტემის რეფორმაზე და რომელმაც 2011 წელს შექმნა სამინისტროს საინფორმაციო-ტექნოლოგიური დეპარტამენტი. ამ აფიდავიტის მიხედვით, სამეთვალყურეო კამერის ჩანაწერები ინახებოდა უშუალოდ პენიტენციური დეპარტამენტისა და სარეზერვო სერვერებზე და ერთი თვის განმავლობაში რჩებოდა. აღნიშნული ვადის გასვლამდე მათი წაშლა შეუძლებელი იყო, თუ ადგილი არ ექნებოდა გარე ჩარევას.

78. 2014 წელს, CPT-ის მიერ საქართველოში განხორციელებული ვიზიტის ანგარიშზე (CPT/Inf (2015) 43) საქართველოს მთავრობის რეაგირების მიხედვით, სამეთვალყურეო კამერების ჩანაწერები 24 საათის განმავლობაში ინახებოდა ყველა იმ სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში, რომელიც აღჭურვილი იყო ვიდეომეთვალყურეობის სისტემით; ჩანაწერების შენახვის შეზღუდული ხანგრძლივობის მიზეზი იყო სათანადო ტექნიკური აღჭურვილობის ნაკლებობა. ჩანაწერები შედარებითი ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ინახებოდა იმ რამდენიმე სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში, სადაც ამ შემთხვევამდე ცოტა ხნით ადრე მოხდა სამეთვალყურეო მოწყობილობისა და სერვერების განახლება (იქვე., გვ. 17-18).

(ბ) სამსახურებრივი შემოწმების პროცესში გადადგმული სხვა ნაბიჯები

79. 2013 წლის 24 დეკემბერს, გენერალური ინსპექციის უფროსმა რვა კერძო კომპანიას, რომელიც ფლობდა სამეთვალყურეო კამერებით აღჭურვილ ობიექტებს, როგორცაა ბენზინგასამართი სადგურები, იმ გზაზე, რომლითაც მომჩივანი სავარაუდოდ წამოიყვანეს ავტომანქანით №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან პენიტენციურ დეპარტამენტში, მოსთხოვა მიეწოდებინათ ჩანაწერები 2013 წლის 13 დეკემბრის შუადამის 12 საათიდან, 2013 წლის 14 დეკემბრის შუადღის 12 საათამდე პერიოდისთვის. ყველა ამ კომპანიამ, გარდა ერთისა, რომელმაც განაცხადა, რომ ჩანაწერი უკვე წაშლილი იყო, შეასრულა აღნიშნული მოთხოვნა და ჩანაწერი ერთდროულად ორმა ინსპექტორმა დაათვალიერა 2013 წლის 25 დეკემბრიდან 31 დეკემბრამდე პერიოდში. მათ ჩანაწერებში მოკლედ, დამატებითი დეტალების მითითების გარეშე, აღნიშნული იყო, რომ მათ არაფერი საინტერესო არ შეუნიშნავთ.

80. 2014 წლის 3 იანვარს, ერთ-ერთმა ინსპექტორმა გამოკითხა მომჩივანი და №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულების უფროსი და მისი მოადგილე.

81. მომჩივანმა განაცხადა, რომ ის საკნიდან უფროსმა გაიყვანა და უთხრა, რომ პროკურორს სურდა მასთან საუბარი. სასჯელაღსრულების დაწესებულების ეზოში ორმა სხვა მამაკაცმა, რომელთა სახე მას კარგად ახსოვდა, ის მუქი ფერის ავტომანქანაში, სავარაუდოდ, „ტოიოტა ლენდ კრუიზერ პრადოში“ ან „200“-ში ჩასვეს. ავტომანქანას მართავდა მესამე მამაკაცი, რომლის სახის გარჩევაც მომჩივანს არ შეეძლო, რადგან როგორც კი მანქანაში ჩასვა, მას თავზე მისი ქურთუკი გადააფარეს. მანქანა დაახლოებით ათი წუთის განმავლობაში ავტომაგისტრალზე გადაადგილდებოდა. მანქანის მოძრაობის მიმართულებიდან გამომდინარე, მომჩივანმა ივარაუდა, რომ ის პენიტენციურ დეპარტამენტში მიჰყავდათ. მგზავრობისას, მანქანაში მყოფმა ერთ-ერთმა მამაკაცმა მობილური ტელეფონით ვიდეოს დაურეკა და აცნობა, რომ ისინი დაახლოებით ხუთ წუთში ადგილზე იქნებოდნენ. ამის შემდეგ ცოტა ხანში, ამავე პირს დაურეკეს და უთხრეს, რომ ისინი ერთ წუთში მოვიდოდნენ. მომჩივანმა განაცხადა, რომ მას არ სურდა დეტალურად აღეწერა ის ოფისი, სადაც ის მიიყვანეს, თუმცა მას შეეძლო მისი ამოცნობა. მან დეტალურად გაიხსენა თავისი საუბარი პენიტენციური დეპარტამენტის უფროსთან, ბ-ნ დ.დ.-სთან და აღნიშნა, რომ მას

მძიმე ინტოქსიკაციის ნიშნები აღენიშნებოდა. მას დეტალურად არ აღუწერია ამის შემდეგ მთავარ პროკურორ ბ-ნ ო.ფ.-სთან გამართული მისი საუბარი და აღნიშნა, რომ მან ამის შესახებ უკვე ისაუბრა 2013 წლის 17 დეკემბერს გამართულ სხდომაზე.

82. უფროსმა და უფროსის მოადგილემ, ორივემ განაცხადეს, რომ ისინი, სავარაუდო შეხვედრის დღეს, 2013 წლის 14 დეკემბრის ადრეულ საათებში, იმყოფებოდნენ №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში, მაგრამ მომჩივანი მათ იქ არ უნახავთ და არ უსაუბრიათ მასთან. როდესაც სამეთვალყურეო კამერების შესახებ დაუსვეს შეკითხვა, უფროსმა განაცხადა, რომ კამერებს რაიმე პრობლემა რომ ჰქონოდათ, მას ამის შესახებ ტექნიკურ ოთახში მომუშავე თანამშრომლები მოახსენებდნენ, რაც არ მომხდარა. მან აგრეთვე დააკონკრეტა, რომ მისი სამსახურის მანქანა იყო შავი „ტოიოტა ლენდ კრუიზერ პრადო“ და წარმოადგინა სარეგისტრაციო ნომერი.

83. ჯერ კიდევ 2014 წლის 3 იანვარს, ერთ-ერთმა ინსპექტორმა დაათვალიერა №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან გამოსული და იქ შესული ავტომანქანების სარეგისტრაციო ჟურნალი. მასში არ იყო დაფიქსირებული ჩანაწერი იმის შესახებ, რომ მომჩივანი სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან გაიყვანეს ზემოაღნიშნულ დამეს.

84. იმავე დღეს, გენერალური ინსპექციის უფროსმა შინაგან საქმეთა სამინისტროს სთხოვა იმ გზებზე მდებარე კამერების ჩანაწერების წარმოდგენა, რომლითაც სავარაუდოდ ავტომანქანამ მომჩივანი №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან პენიტენციურ დეპარტამენტში გადაიყვანა 2013 წლის 13 დეკემბრის შუადღის 12 საათიდან 2013 წლის 14 დეკემბრის შუადღის 12 საათამდე პერიოდში. ჩანაწერები საგზაო მოძრაობის ცხრა სამეთვალყურეო კამერიდან, 2013 წლის 13 დეკემბრის შუადღის 12 საათიდან, 2013 წლის 14 დეკემბრის დილის 6 საათამდე პერიოდისთვის წარმოდგენილ იქნა 2014 წლის 13 იანვარს და ისინი იმავე დღეს სამმა ინსპექტორმა დაათვალიერა. მათ შენიშვნებში მოკლედ იყო აღნიშნული, დამატებითი დეტალების მითითების გარეშე, რომ იქ არაფერი საინტერესო არ შეუნიშნავთ.

85. მომდევნო დღეს, 2014 წლის 4 იანვარს, ინსპექტორებმა დაკითხეს სასჯელაღსრულების დაწესებულების ის ორი თანამშრომელი, რომლებიც ზედამხედველობდნენ №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მსჯვრდებულების

გადაადგილებას, და სასჯელაღსრულების დაწესებულების ის თანამშრომელი, რომელსაც ევალუბოდა მსჯავრდებულების გაცილება მომჩივნის ფლიგელში მდებარე მათი საკნებიდან გამოყვანისას და შეყვანისას; სამივე მათგანი 2013 წლის 13 დეკემბრის დილის 10 საათიდან 2013 წლის 14 დეკემბრის დილის 10 საათამდე პერიოდში მორიგეობდა. სამივე თანამშრომელმა უარყო მომჩივნის პრეტენზიები და განაცხადა, რომ მომჩივანი საკნიდან რომ გაეყვანათ, მათ ამის შესახებ ეცოდინებოდათ და შესაბამის ჟურნალში დააფიქსირებდნენ.

86. 2014 წლის 6 იანვარს, ერთ-ერთმა ინსპექტორმა დაკითხა №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მდებარე ტექნიკურ ოთახში განლაგებული ეკრანებიდან სამეთვალყურეო კამერების მონიტორინგზე პასუხისმგებელი ის ორი თანამშრომელი, რომელიც მორიგეობდა 2013 წლის 13 დეკემბრის საღამოს 7 საათიდან 2013 წლის 14 დეკემბრის დილის 10 საათამდე. ორივე მათგანმა განაცხადა, რომ იმ ღამით არაფერი უჩვეულო არ მომხდარა და რომ კამერები მთელი ის პერიოდი გამართულად მუშაობდნენ. ორმა თანამშრომელმა მომჩივნის პრეტენზიების შესახებ მედიის მეშვეობით შეიტყო და ყურადღება არ მიაქცია, როგორც ცრუ პრეტენზიებს. მათ აგრეთვე განაცხადეს, რომ მომჩივნის კამერის შიგნით დამონტაჟებული იყო სამეთვალყურეო კამერა და რომ ამით მათ ეძლეოდათ მომჩივნის კამერიდან ყველა გასვლისა და შესვლის მონიტორინგის შესაძლებლობა.

87. 2014 წლის 9 იანვარს, ერთ-ერთმა ინსპექტორმა დაათვალიერა №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში შესული და იქიდან გამოსული ადამიანების გადაადგილების სარეგისტრაციო ჩანაწერების ჟურნალი. ჩანაწერები არ შეიცავდა რაიმე ისეთ მონაცემებს, რომლითაც დადასტურდებოდა, რომ მომჩივანი ზემოაღნიშნულ ღამეს გარეთ გაიყვანეს, თუმცა, ჩანაწერებმა აჩვენეს, რომ მომჩივანი ორი დღის შემდეგ, 2013 წლის 16 დეკემბერს, მისმა სამმა ადვოკატმა მოინახულა.

88. სამსახურებრივი შემოწმების პროცესში არ დაუკითხავთ არც ბ-ნი ო.ფ., არც ბ-ნი დ.დ. და მათთვის არც განმარტებების გაკეთება მოუთხოვიათ.

89. 2014 წლის 14 იანვარს, ერთ-ერთმა ინსპექტორმა შეადგინა ანგარიში, რომელშიც მან აღნიშნა, რომ სამსახურებრივმა შემოწმებამ მომჩივნის პრეტენზიები არ დაადასტურა. 2014 წლის 14 აპრილით დათარიღებულ წერილში, მთავარმა პროკურატურამ

მომჩივნის ადვოკატს აცნობა, როგორც ჩანს, ამ უკანასკნელის მიერ 2014 წლის 6 მარტს გაკეთებული მოთხოვნის საპასუხოდ, რომ სამსახურებრივი შემოწმება დასრულებული იყო.

4. სამსახურებრივი შემოწმების დასრულების შემდეგ განვითარებული მოვლენები

90. სამსახურებრივი შემოწმების დასრულებიდან მეორე დღეს, 2014 წლის 15 იანვარს, სახალხო დამცველმა გაიმეორა საკუთარი მოწოდება მომჩივნის პრეტენზიების სრულფასოვნად გამოძიებასთან დაკავშირებით (იხილეთ პარაგრაფი 71 ზემოთ).

91. 2014 წლის 17 იანვარს, რამდენიმე არასამთავრობო ორგანიზაციამ დაჟინებით მოითხოვა მომჩივნის მტკიცებულებების სრული გამოძიება. მათ განსაკუთრებული მღელვარება გამოხატეს ციხის სამეთვალყურეო კამერების ჩანაწერებთან დაკავშირებულ გაჭიანურებულ და გაურკვეველ სიტუაციასთან დაკავშირებით.

92. 2014 წლის 11 თებერვლის სატელევიზიო ინტერვიუში, პრემიერ-მინისტრმა ბ-ნმა ღარიბაშვილმა განაცხადა, რომ მომჩივნის პრეტენზიები იყო „აბსურდული და სასაცილო“ და რომ მას ძალიან მოეწონა ყოფილი პრემიერ-მინისტრის, ბ-ნი ივანიშვილის მიერ ამ პრეტენზიებთან დაკავშირებით რამდენიმე დღით ადრე, 2014 წლის 8 თებერვალს დასმული „რიტორიკული შეკითხვა“: „მაშ, რა მოხდა მას შემდეგ, რაც [ბ-ნ-მა ო.ფ.-მ] მოიტაცა [მომჩივანი]? შემდეგ რა უქნა მან [მას], გააუპატიურა თუ?“

93. 2014 წლის 10 მაისს, საქართველოს პარლამენტის წევრმა „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობიდან“ გაასაჯაროვა დოკუმენტები, რომლებიც ადასტურებდა, რომ 2013 წლის დეკემბერში სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს ორმოცმა თანამშრომელმა, რომელთა შორისაც იყვნენ პენიტენციური დეპარტამენტის უფროსი, ბ-ნი დ.დ., მისი მოადგილეები, სასჯელაღსრულების რამდენიმე დაწესებულების უფროსი და ბ-ნი გ.გ., სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს სპეციალური ძალების მეთაური, მიიღო მაღალი პრემიები: 17,756 ლარი (რომელიც იმ დროს იყო 7, 430 ევროს ეკვივალენტი) მიიღო ბ-ნმა დ.დ.-მ; 38,128 ლარი (15,954 ევრო) და 30, 463 ლარი (12,747 ევრო) შესაბამისად მიიღეს მისმა მოადგილეებმა; №8 სასჯელაღსრულების დაწესებულებების უფროსისთვის თანხა შეადგენდა 18,259 ლარს (7,640 ევრო), №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულების უფროსისთვის 29,609 ლარს (12,390 ევრო); და

18,692 ლარს (7,821 ევრო) ბ-ნი გ.გ.-სთვის. პარლამენტის წევრის განცხადების თანახმად, აღნიშნული პრემიები ამ თანამშრომლებს გადაუხადეს იმის სანაცვლოდ, რომ მათ შეხვედრა მომჩივანსა და მთავარ პროკურორს შორის საიდუმლოდ შეენახათ. ამ პრეტენზიების საპასუხოდ, ბ-ნმა დ.დ.-მ განაცხადა, რომ ეს პრემიები განსაკუთრებით მაღალი იყო, რადგან მათ, ვინც ისინი მიიღეს, რთულ პირობებში, ყოველდღიურად ოცდაოთხი საათის განმავლობაში უწევდათ მუშაობა. თავის მხრივ, სასჯელალსრულებისა და პრობაციის მინისტრმა განაცხადა, რომ ეს პრემიები პირადად ბ-ნმა დ.დ.-მ დაამტკიცა.

94. დიდი პალატის წინაშე გამართულ სხდომაზე, მთავრობამ უარყო რაიმე კავშირის არსებობა ამ პრემიებსა და მომჩივნის პრეტენზიებს შორის და ხაზგასმით აღნიშნა, რომ პრემიები სხვა სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომლებმაც მიიღეს. მთავრობამ აგრეთვე განაცხადა, რომ ასეთი პრემიების გადახდა წლის ბოლოს მთავრობის თანამშრომლებისთვის, განსაკუთრებით, სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებისთვის, იყო ჩვეულებრივი მოვლენა.

95. 2014 წლის 19 მაისს, გაზეთის ჟურნალისტისთვის მიცემულ ინტერვიუში, ქ-ნმა ლ.მ.-მ, ბ-ნი დ.დ.-ს მრჩეველმა, განაცხადა: „ბავშვმაც კი იცის, რომ [მომჩივანი] თავისი საკნიდან დ.დ.-მ გაიყვანა“. იმავე დღეს, მოგვიანებით ტელევიზიისთვის მიცემულ ინტერვიუში მან განაცხადა, რომ ის ესაუბრა პენიტენციური დეპარტამენტის თანამშრომლებს, რომლებმაც დაადასტურეს, რომ ბ-ნმა დ.დ.-მ მათ დაავალა 2013 წლის 14 დეკემბრის ადრეული საათების სათვალთვალო კამერის ჩანაწერის დამალვა. მეორე დღეს, 2014 წლის 20 მაისს, ბ-ნმა დ.დ.-მ ქ-ნ ლ.მ. თანამდებობიდან გაათავისუფლა. სამი დღის შემდეგ, 2014 წლის 23 მაისს, ის თავად გადადგა, როგორც ჩანს, იმ დაპირისპირებასთან დაკავშირებით, რომელიც წარმოიშვა 2013 წლის დეკემბერში გადახდილი პრემიების შესახებ ინფორმაციის გამჟღავნებასთან დაკავშირებით (იხილეთ პარაგრაფი 93 ზემოთ).

96. 2016 წლის 17 ივნისს, იმ სისხლის სამართლის საქმეზე სააპელაციო სასამართლოში გამართული სხდომის დროს, რომელსაც მოცემულ საქმესთან კავშირი არ ჰქონდა და რომელიც ეხებოდა 2006 წელს ჩატარებულ ოპერაციას, რომლის დროსაც შინაგან საქმეთა სამინისტროს სპეციალური ძალების თანამშრომლებმა მოკლეს ორი ადამიანი, ერთ-ერთმა

თანაბრალდებულმა, გ.ც.-მ განაცხადა, რომ მას ჰქონდა ინფორმაცია მომჩივნის მთავარ პროკურორთან შეხვედრასთან დაკავშირებით. ამ საქმეზე, რომელიც ცნობილი გახდა „კორტების“ საქმის სახელით, დააკავეს და ბრალი დასდეს რამდენიმე პიროვნებას, მათ შორის, (a) ექვს თანამშრომელს, რომლებმაც ეს ოპერაცია ჩაატარეს, რომელთაგან ერთ-ერთი იყო ბ-ნი ი.მ.; (b) სპეციალური ძალების იმდროინდელი უფროსის მოადგილეს, ბ-ნ გ.გ.-ს. (რომელიც რამდენიმე წლის შემდეგ, 2013 წლის დეკემბერში, ბ-ნმა დ.დ.-მ დანიშნა სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს სპეციალური ძალების უფროსად - იხილეთ პარაგრაფი 93 ზემოთ); (c) ბ-ნ ი.ფ.-ს, შინაგან საქმეთა სამინისტროს ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის უფროსის ყოფილ მოადგილეს; და (d) ზემოაღნიშნულ ბ-ნ გ.ც.-ს, ამავე დეპარტამენტის საგამოძიებო განყოფილების უფროსის ყოფილ მოადგილეს.

5. მთავარი პროკურატურის მიერ ჩატარებული გამოძიება (2016 წლის ივნისი - 2017 წლის თებერვალი)

97. პალატის მიერ 2016 წლის 14 ივნისს გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ (იხილეთ პარაგრაფი 3 ზემოთ), საქართველოს პარლამენტის სპიკერმა და რამდენიმე წევრმა მოითხოვეს მომჩივნის პრეტენზიების ხელალი გამოძიება. იუსტიციის მინისტრის განცხადებით, ის იმედოვნებდა, რომ პროკურატურის ორგანოები გამოიძიებდნენ პალატის მიერ გაკეთებულ დასკვნებს კონვენციის მე-18 მუხლის შესაბამისად. მან აგრეთვე, აღნიშნა, რომ მთავრობას შეიძლება მოეთხოვა საქმის დიდი პალატისთვის გადაცემა.

98. 2016 წლის 21 ივნისს, მთავარმა პროკურატურამ აღძრა სისხლის სამართლის საქმე და გამოსაძიებლად გადასცა თავისი საგამოძიებო დეპარტამენტის ორ გამოძიებელს.

99. მომჩივანი დაიკითხა 2016 წლის 24 ივნისს. მან გაიმეორა თავის მიერ 2013 წლის 17 დეკემბერსა და 2014 წლის 3 იანვარს გაკეთებული პრეტენზიები ბ-ნ დ.დ.-სა და ბ-ნ ო.ფ.-თან გამართულ საუბრებსა და იმ ავტომატურად დაკავშირებით, რომლითაც ის მათთან შესახვედრად წაიყვანეს (იხილეთ პარაგრაფები 60 და 81 ზემოთ). №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან მის გაყვანასთან დაკავშირებით, მომჩივანმა განაცხადა, რომ როცა ციხის უფროსი მის საკანში შევიდა მის გასაყვანად, თან მისი მოადგილე ახლდა. მან აგრეთვე აღნიშნა, რომ თუმცა მას არ შეეძლო

აღეწერა ის ორი მამაკაცი, რომლებმაც ის ავტომანქანაში ჩასვეს, მას შეეძლო მათი ამოცნობა, განსაკუთრებით, ერთი მათგანისა, რომელსაც სახასიათო გარეგნობა ჰქონდა. მომჩივანმა აგრეთვე დაასახელა ის გზები, რომლებითაც ავტომანქანა სავარაუდოდ გადაადგილდებოდა.

100. 2016 წლის 29 ივნისს, ერთ-ერთმა გამომძიებელმა დაკითხა №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულების უფროსი. მან განაცხადა, რომ მომჩივანი მისი საკნიდან არც მას და არც სხვას არ გაუყვანია. მან აგრეთვე, *inter alia*, აღნიშნა, რომ წინასწარ პატიმრობაში მყოფ პირებს უფლება ჰქონდათ სახალხო დამცველის აპარატში კვირის განმავლობაში ნებისმიერ დროს დაერეკათ და რომ 2013 წლის 13-დან 17 დეკემბრამდე პერიოდში, მომჩივანს არ მოუთხოვია ასეთი სატელეფონო ზარის განხორციელება. მან დამატებით აღნიშნა, რომ სამეთვალყურეო კამერა მომჩივნის საკანში დამონტაჟებული იყო მისი თანხმობით, მისივე უსაფრთხოებისთვის, და რომ კამერის ჩანაწერი, სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში არსებული ყველა სხვა დანარჩენი სამეთვალყურეო კამერის ჩანაწერების მსგავსად, მხოლოდ ოცდაოთხი საათის განმავლობაში ინახებოდა.

101. მომდევნო დღეს, 2016 წლის 30 ივნისს მეორე გამომძიებელმა დაკითხა №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულების უფროსის მოადგილე. მისი ჩვენება თითქმის იდენტური იყო მისი უფროსის ჩვენებისა. მან აღნიშნა, რომ მომჩივნის პრეტენზიების შესახებ მედიის მეშვეობით შეიტყო და რომ ისინი იყო ცრუ. მან აგრეთვე დაადასტურა, რომ წინასწარ პატიმრობაში მყოფ პირებს უფლება ჰქონდათ, კვირის განმავლობაში ნებისმიერ დროს ტელეფონით დაკავშირებოდნენ სახალხო დამცველის აპარატს.

102. 2016 წლის 1-ლ ივლისს, გამომძიებლებმა დაკითხეს სასჯელაღსრულების დაწესებულების ის ორი თანამშრომელი, რომლებსაც №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში არსებული სამეთვალყურეო კამერების ზედამხედველობა ევალებოდათ. მათ დაადასტურეს მათ მიერ შიდა სამსახურებრივი შემოწმებისას გაკეთებული განცხადებები (იხილეთ პარაგრაფი 86 ზემოთ). მათ ორივემ აღნიშნეს, რომ კამერების ჩანაწერები მხოლოდ ოცდაოთხი საათის განმავლობაში ინახებოდა და შემდეგ ისინი ავტომატურად იშლებოდა. თუ რაიმე უჩვეულო დაფიქსირდებოდა მოცემული დროის განმავლობაში, შესაბამისი ჩანაწერი საგანგებოდ მხოლოდ მაშინ იქნებოდა ამოღებული და შენახული ერთი თვით. ვინაიდან

2013 წლის 14 დეკემბრის ადრეულ საათებში მსგავსი არაფერი მომხდარა, იმ პერიოდის შესაბამისი ჩანაწერიც არ ამოუღიათ.

103. 2016 წლის 4 და 5 ივლისს, გამომძიებლებმა დაკითხეს სასჯელაღსრულების დაწესებულების ის ორი თანამშრომელი, რომლებსაც №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მსჯავრდებულების გადაადგილებაზე ზედამხედველობა ევალებოდათ. მათ ანალოგიურად დაადასტურეს შიდა სამსახურებრივი შემოწმებისას გაკეთებული განცხადებები (იხილეთ პარაგრაფი 85 ზემოთ).

104. 2016 წლის 5 ივლისს, ერთ-ერთმა გამომძიებელმა დაკითხა სასჯელაღსრულების დაწესებულების ის თანამშრომელი, რომელსაც ევალებოდა მსჯავრდებულების გაცილება მომჩივნის ფლიგელში საკნებიდან გამოსვლისა და შესვლის დროს. მან განაცხადა, რომ მომჩივნის საკანში 2013 წლის 14 დეკემბრის ადრეულ საათებში არავინ შესულა.

105. 2016 წლის 12 ივლისს, ერთ-ერთმა გამომძიებელმა დაკითხა სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის ის ერთ-ერთი ინსპექტორი, რომელმაც შიდა სამსახურებრივი შემოწმება ჩაატარა. ინსპექტორმა აღწერა ის ეტაპები, რომლებიც მან გამომძიების პროცესში გაიარა. №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულების სამეთვალყურეო კამერების ჩანაწერების შესახებ დასმული შეკითხვის პასუხად, მან აღნიშნა, რომ სამსახურებრივ შემოწმებას ეცნობა იმის შესახებ, რომ ჩანაწერი მხოლოდ ოცდაოთხი საათის განმავლობაში ინახებოდა. მან აგრეთვე აღნიშნა, რომ კერძო კამერებისა და საგზაო მოძრაობის კამერების ჩანაწერების შესწავლის საფუძველზე, რაიმე არსებითი ინფორმაცია მას არ მიუღია. კერძოდ, შეუძლებელი იყო კამერაზე აღბეჭდილი ავტომანქანების სარეგისტრაციო ნომრების გარჩევა. არ შეუნიშნავთ ავტომანქანა, რომელიც შეესაბამებოდა მომჩივნის მიერ გაკეთებულ აღწერილობას.

106. 2016 წლის 26 ივლისს, ერთ-ერთმა გამომძიებელმა დაკითხა ბ-ნი დ.დ.-ს მაოდგილე. მან განაცხადა, რომ სათვალთვალო კამერების ჩანაწერები ინახებოდა ოცდაოთხი საათის განმავლობაში და უარყო მომჩივნის პრეტენზიები. მან განმარტდა, რომ 2013 წლის 14 დეკემბრის ადრეულ საათებში ის სამუშაო ადგილზე იმყოფებოდა პენიტენციური დეპარტამენტის შენობაში მდებარე საკუთარ ოფისში, რომელიც ბ-ნი დ.დ.-ის ოფისის პირდაპირ იყო და რომ მას მომჩივანი ან ბ-ნი ო.ფ. იქ არ უნახავს.

107. 2016 წლის 7-დან 22 ივლისამდე, გამომძიებლებმა დაათვალიერეს შიდა სამსახურებრივი შემოწმებისას მოპოვებული ჩანაწერი (იხილეთ პარაგრაფები 79 და 84 ზემოთ). მათ ანგარიშებში აღნიშნული იყო, დამატებითი დეტალების მითითების გარეშე, რომ მასში საქმისთვის მნიშვნელობის მქონე რაიმე არსებითი დეტალი მათ არ უნახავთ.

108. 2016 წლის 2 აგვისტოს, გამომძიებლებმა გამოკითხეს ბ-ნი გ.ც. (იხილეთ პარაგრაფი 96 ზემოთ) მოსამართლის თანდასწრებით. მან, *inter alia*, აღნიშნა, რომ 2015 წლის 4 თებერვალს, „კორტების“ საქმეზე წინასასამართლო მოსმენაზე ყოფნისას, გაიგონა ერთ-ერთი თანაბრალდებულის, ბ-ნი გ.გ.-ის, რომელიც იყო შინაგან საქმეთა სამინისტროს სპეციალური ძალების უფროსის ყოფილი მოადგილე და სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს სპეციალური ძალების ყოფილი უფროსი (იხილეთ პარაგრაფები 93 და 96 ზემოთ) ნათქვამი, რომ ის იყო ერთ-ერთი იმ პირთაგან, ვინც მომჩივანი 2013 წლის 14 დეკემბერს ავტომანქანით გადაიყვანა, და რომ ამ მიზეზის გამო, ორგანოების ინტერესებში არ იქნებოდა, თუ მას ხანგრძლივი დროით გააჩერებდნენ პატიმრობაში. ბ-ნი გ.ც.-ს თქმით, ეს საუბარი ჩაიწერა სასამართლო დარბაზში არსებულმა ვიდეოკამერამ და უნებლიედ მოისმინა კიდეც ერთმა პირმა, ბ-ნმა ი.ფ.-მ, რომელიც მისი თანაბრალდებული იყო. (იხილეთ პარაგრაფები 96 და 109 ქვემოთ). ბ-ნმა გ.ც.-მ აგრეთვე განაცხადა, რომ დაახლოებით ერთი თვის შემდეგ, 2015 წლის მარტში, ბ-ნი გ.გ. და „კორტების“ საქმეში ბრალდებული სპეციალური ძალების სხვა თანამშრომლები, ბ-ნი ი.მ.-ს ჩათვლით, მოათავსეს №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მდებარე საკანში, მის მეზობლად. ბ-ნმა გ.ც.-მ მაშინ გაიგონა, როგორ უთხრა ბ-ნმა გ.გ.-მ თავის თანამესაკნეებს, რომ მან და ბ-ნმა ი.მ.-მ მომჩივანი 2013 წლის 14 დეკემბერს ავტომანქანით წაიყვანეს და რომ ორგანოებთან შეთანხმებული იყო სპეციალური ძალების თანამშრომლების გაშვება, თუ ისინი თანხმობას განაცხადებდნენ ბ-ნ ი.ფ.-სა და „კორტების“ საქმეში, „ენმ“სთან დაკავშირებული სხვა პირების წინააღმდეგ მტკიცებულების მიცემასთან დაკავშირებით. (საქმეში არსებული მასალებიდან ჩანს, რომ ის თანამშრომლები, რომლებსაც ბრალად ედებოდათ დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი მკვლელობა სისხლის სამართლის კოდექსის 109-ე მუხლის შესაბამისად, 2015 წლის აგვისტოში პირადი თავდებობით გაანთავისუფლეს). ბ-ნმა გ.ც.-მ შეძლო მთელი საუბრის მოსმენა

კედლის მიღმა მხრიდან, რადგან ისინი ხმამაღლა საუბრობდნენ. ბ-ნმა გ.ც-მ აგრეთვე განაცხადა, რომ მისი №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში ყოფნისას, დაწესებულების თანამშრომელმა მას უთხრა მომჩივნის თავისი საკნიდან გაყვანის შესახებ. როცა ბ-ნ გ.ც-ს ჰკითხეს, თუ რატომ არ განაცხადა ამის შესახებ უფრო ადრე, მან უპასუხა, რომ ამის მიზეზი იყო ის, რომ მას არ ჰქონდა ნდობა პროკურატურის ორგანოების მიმართ. მან აგრეთვე განაცხადა, რომ მას არ ჰქონდა არანაირი სტიმული იმისათვის, რომ დაემახინჯებინა ფაქტები მომჩივნის სასარგებლოდ, რადგან მომჩივანმა იგი თანამდებობიდან გაათავისუფლა და ჩხუბთან დაკავშირებით დააკავებინა.

109. 2016 წლის 3 აგვისტოს, გამომძიებლებმა მოსამართლის თანდასწრებით დაკითხეს ბ-ნი ი.ფ., რომელიც იმ დროს დაკავებული იყო. ბ-ნმა ი.ფ.-მ განაცხადა, რომ 2015 წლის თებერვალში „კორტების“ საქმეზე მის დაკავებამდე ცოტა ხნით ადრე (იხილეთ პარაგრაფი 96 ზემოთ), ის შეხვდა ბ-ნ გ.გ.-ს, რომელმაც მას უთხრა, თუმცა მინიშნებით, რომ მან და ბ-ნმა ი.მ.-მ მომჩივანი ავტომატურად გადაიყვანეს №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან პენიტენციურ დეპარტამენტში და თუ პროკურატურის ორგანოები ამას მხედველობაში არ მიიღებდნენ, ის ამის შესახებ საჯაროდ დაიწყებდა საუბარს. ბ-ნმა ი.ფ.-მ აგრეთვე დაადასტურა ბ-ნ გ.ც-ს მონაყოლი 2015 წლის 4 თებერვალს სასამართლოს დარბაზში შემდგარი საუბრის შესახებ (იხილეთ პარაგრაფი 108 ზემოთ). მან დამატებით განაცხადა, რომ №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მისმა თანამესაკნემ მას უთხრა, რომ დაინახა, 2013 წლის 14 დეკემბერს, მომჩივანი როგორ გაიყვანეს თავისი საკნიდან (იხილეთ პარაგრაფი 112 ქვემოთ). თუმცა, ბ-ნმა კ.თ.-მ ამის შესახებ ისაუბრა მხოლოდ პალატის მიერ 2016 წლის 14 ივნისს გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ (იხილეთ პარაგრაფი 3 ზემოთ).

110. 2016 წლის 9 აგვისტოს, ერთ-ერთმა გამომძიებელმა დაკითხა ბ-ნი გ.გ. და მეორე გამომძიებელმა - ბ-ნი ი.მ. ბ-ნმა გ.გ.-მ უარყო ბ-ნი გ.ც.-ს და ბ-ნი ი.ფ.-ს პრეტენზიები, რომ იგი იყო ის, ვინც მომჩივნის ტრანსპორტირება უზრუნველყო. მისთვის არ დაუსვამთ შეკითხვა იმ პრემიის შესახებ, რომელიც მან 2013 წლის დეკემბერში მიიღო (იხილეთ პარაგრაფი 93 ზემოთ). ბ-ნმა ი.მ.-მ ანალოგიურად უარყო მის მიერ მომჩივნის ტრანსპორტირების ფაქტი და განაცხადა, რომ

მან პენიტენციურ დეპარტამენტში მუშაობა დაიწყო მხოლოდ 2013 წლის 16 დეკემბერს, სავარაუდო შემთხვევიდან ორი დღის შემდეგ.

111. 2016 წლის 9, 10 და 11 აგვისტოს გამომძიებლებმა დაკითხეს სპეციალური ძალების დანარჩენი ხუთი თანამშრომელი, რომლებიც დაკავებულები იყვნენ „კორტების“ საქმეზე ბ-ნებთან - გ.გ., ი.მ., გ.ც. და ი.ფ.-სთან ერთად. (იხილეთ პარაგრაფი 96 ზემოთ). ყველა მათგანმა განაცხადა, რომ მათ მომჩივნის ბრალდების შესახებ მედიიდან შეიტყვეს და რომ მათი იმავე საკანში ყოფნისას, რომელშიც ბ-ნი გ.გ. იმყოფებოდა, ამ უკანასკნელს მათთვის არაფერი უთქვამს მომჩივნის მისი საკნიდან სავარაუდო გაყვანის შესახებ.

112. 2016 წლის 11 აგვისტოს, ერთ-ერთმა გამომძიებელმა მოსამართლის თანდასწრებით დაკითხა ბ-ნი კ.თ., რომელიც 2013 წლის 13-დან 14 დეკემბრამდე დაკავებული იყო იმავე ფლიგელში მდებარე საკანში, რომელშიც მომჩივანი იმყოფებოდა. ბ-ნმა კ.თ.-მ, რომელსაც ადრე სხვადასხვა უმაღლესი რანგის თანამდებობა ეკავა შინაგან საქმეთა და თავდაცვის სამინისტროებში, განაცხადა, რომ 2013 წლის 14 დეკემბერს მან დაინახა, ციხის უფროსმა მომჩივანი როგორ გაიყვანა მისი საკნიდან მისი საკნის კარსა და კარის ჩარჩოს შორის არსებული ჭრილიდან. ის ამ საკითხზე ესაუბრა ბ-ნ ი.ფ.-ს, (იხილეთ პარაგრაფი 109 ზემოთ), რომელთან ერთადაც მოგვიანებით განთავსდა საკანში, მაგრამ მხოლოდ პალატის მიერ 2016 წლის 14 ივნისს გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ (იხილეთ პარაგრაფი 3 ზემოთ). როცა ბ-ნ კ.თ.-ს ჰკითხეს, ამ ყველაფრის შესახებ მან უფრო ადრე რატომ არ განაცხადა, მან უპასუხა, რომ როცა დაინახა რეაქციები მომჩივნის პრეტენზიებზე, მიხვდა, რომ ამ საკითხზე საუბარი მასზე მოახდენდა უკუგავლენას, განსაკუთრებით, იმის გამო, რომ ის იმავე სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში იყო დაკავებული, რომელშიც მუშაობდა ზოგიერთი სავარაუდო კანონდამრღვევები მუშაობდნენ.

113. მომდევნო დღეს, 2016 წლის 12 აგვისტოს, გამომძიებლები წავიდნენ №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში და დაათვალიერეს ბ-ნი კ.თ.-ს საკანი. მათი ანგარიშიდან გამომდინარე, შეუძლებელი იყო იმ საკნის შიგნიდან, რომლის კარიც დახურული იყო, დერეფნის დანახვა. კარი მთლიანად დაუზიანებელი იყო და კარსა და ჩარჩოს შორის რაიმე ჭრილი საერთოდ არ არსებობდა. აღნიშნული შემოწმება ვიდეოთი გადაიღო ერთ-ერთმა გამომძიებელმა.

114. ოთხი დღის შემდეგ, 2016 წლის 16 აგვისტოს, გამოძიების ზედამხედველმა პროკურორმა გადაწყვიტა საკანში ექსპერიმენტის ჩატარება ბ-ნი კ.თ.-ს მონაწილეობით, იმის შესამოწმებლად, ბ-ნი კ.თ.-ს ნამდვილად შეეძლო თუ არა კამერის შიგნიდან დერეფნის დანახვა. ბ-ნმა კ.თ.-მ უარი თქვა ექსპერიმენტში მონაწილეობაზე და აღნიშნა, რომ მას ჯერ სურდა თავისი ადვოკატისგან რჩევის მიღება. ერთ-ერთმა გამომძიებელმა ადვოკატს დაურეკა, მაგრამ მან უარი თქვა ბ-ნი კ.თ.-სთან შეხვედრაზე. მომდევნო დღეს, 2016 წლის 17 აგვისტოს, ბ-ნმა კ.თ.-მ კიდევ უარი თქვა თავისი ადვოკატის თანდასწრების გარეშე ექსპერიმენტში მონაწილეობაზე. 2016 წლის 18 აგვისტოს, საკნის შემოწმების შესახებ ანგარიში, ვიდუოჩანაწერთან ერთად, გაიგზავნა ექსპერტიზის ეროვნულ ბიუროში. ექსპერტებს, სხვა საკითხებთან ერთად, სთხოვეს იმის შესწავლა, არსებობდა თუ არა ჭრილი დახურულ მდგომარეობაში არსებული საკნის კარსა და მის ჩარჩოს შორის, და თუ არსებობდა, სთხოვეს მისი ზომის და ზუსტი ადგილის დაკონკრეტება. 2016 წლის 24 აგვისტოს წარდგენილ თავის ანგარიშში, ექსპერტებმა აღნიშნეს, რომ მსგავსი ჭრილი არ არსებობდა, რადგან კარი თავისი ჩარჩოდან ოცდაათი მილიმეტრით იყო გამოწეული. მათ აგრეთვე აღნიშნეს, რომ კარის სიფართოვისა და საკეტი სისტემის გათვალისწინებით, შეუძლებელი იყო სპეციალური ინსტრუმენტების გარეშე მისი დეფორმირება.

115. ამასობაში, 2016 წლის 12 და 17 აგვისტოს, გამომძიებლები გაესაუბრნენ სამ პატიმარს, რომლებიც ბ-ნი კ.თ.-სთან ერთად ისხდნენ საკანში სათანადო დროს. სამივე მათგანმა განაცხადა, რომ მათ მომჩივნის პრეტენზიების შესახებ მხოლოდ მედიიდან შეიტყვეს, და რომ ბ-ნი კ.თ.-ს მათთან ამის შესახებ არ უსაუბრია. გამომძიებლებმა აგრეთვე მიიღეს დადასტურება სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროდან, რომ ბ-ნი კ.თ.-ს საკანში არანაირი სამუშაო არ ჩატარებულა 2013 წლის 14 დეკემბრიდან იმ დრომდე, როცა მათ ეს საკანი შეამოწმეს.

116. 2016 წლის 4, 5, 10 და 11 აგვისტოს და 2 და 3 სექტემბერს გამომძიებლებმა აგრეთვე დაკითხეს N9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მომუშავე ცხრა თანამშრომელი. ყველა მათგანი, ერთის გარდა, 2013 წლის 14 დეკემბრის ადრეულ საათებში მორიგეობდა. ყველა მათგანმა განაცხადა, რომ მათ მომჩივნის პრეტენზიების შესახებ მედიიდან შეიტყვეს. არცერთ მათგანს იმ დამით იმ ფლიგელში, სადაც მომჩივნის საკანი მდებარეობდა, არ

დაუნახავს არც სასჯელადსრულების დაწესებულების უფროსი და არც მისი მოადგილე.

117. 2016 წლის 13 აგვისტოს, ერთ-ერთმა გამომძიებელმა დაკითხა ქ-ნი ლ.მ. (იხილეთ პარაგრაფი 95 ზემოთ). მან აღნიშნა, რომ მასსა და მის ყოფილ უფროსს, ბ-ნ დ.დ.-ს შორის ურთიერთობა დაიბაბა 2013 წლის დეკემბერში პრემიების გაცემის შემდეგ (იხილეთ პარაგრაფი 93 ზემოთ). მან აგრეთვე აღნიშნა, რომ მომჩივნის პრეტენზიების შესახებ მხოლოდ მედიიდან შეიტყო და რომ 2014 წლის მაისში მის მიერ გაკეთებული განცხადებები იმ ჟურნალისტებმა, ვინც მას ესაუბრნენ, დაამახინჯეს და კონტექსტთან დააცილეს. მან მომხდარი შემთხვევის შესახებ არაფერი იცოდა.

118. 2016 წლის 1-ლ სექტემბერს, ერთ-ერთმა გამომძიებელმა დაკითხა პენიტენციური დეპარტამენტის იმდროინდელი უფროსი, ბ-ნ დ.დ. მან მომჩივნის პრეტენზიები უარყო და განაცხადა, რომ 2013 წლის 13 დეკემბერს ის ბათუმში იმყოფებოდა, თბილისში ბრუნდებოდა გვიან საღამოს და ღამის განმავლობაში თავის სამსახურში დარჩა. მისი თქმით, მომჩივანმა საკუთარი პრეტენზიები შემთხვევიდან სამი დღის შემდეგ გაახმოვანა, რადგან მან იცოდა, რომ სათვალთვალო კამერების ჩანაწერი მხოლოდ ოცდაოთხი საათის განმავლობაში ინახებოდა. მან აგრეთვე აღნიშნა, რომ მისი სამსახურის მანქანა იმ შესაბამის დროს იყო „ტოიოტა ლენდკრუიზერ 200“. მისთვის არ დაუსვამთ შეკითხვა 2013 წლის დეკემბერში გაცემული პრემიების შესახებ (იხილეთ პარაგრაფი 93 ზემოთ).

119. 2016 წლის 2 სექტემბერს, იგივე გამომძიებელმა დაკითხა იმდროინდელი ყოფილი მთავარი პროკურორი ბ-ნი ო.ფ. მან მომჩივნის პრეტენზიებს ყალბი და პოლიტიკურად მოტივირებული უწოდა. ის მომჩივანს პირადად არასოდეს შეხვედრია და იგი არც პენიტენციური განყოფილების შენობაში ყოფილა. 2013 წლის 14 დეკემბრის ადრეულ საათებში ის თავის ოფისში იმყოფებოდა. იმ შესაბამის დროს არ არსებობდა მომჩივნის დაკითხვის აუცილებლობა და თუკი ამის საჭიროება შეიქმნებოდა, ის შეიძლება ოფიციალური არხებით დაკითხულიყო და არა იმგვარად, როგორც ამას მომჩივანი ამტკიცებდა. ბ-ნმა ო.ფ-მ აგრეთვე აღნიშნა, რომ მისი სამსახურის მანქანა იმ შესაბამის დროს იყო „ლექსუს LX 570“.

120. 2016 წლის 24 ოქტომბერს, გამომძიებლებმა დაკითხეს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის იმ სამიდან ორი ინსპექტორი, რომლებმაც დაათვალიერეს სათვალთვალო კამერის 2013 წლის დეკემბრისა და 2014 წლის იანვრის ჩანაწერები (იხილეთ პარაგრაფები 79 და 84 ზემოთ). მათ, სხვა ფაქტებთან ერთად, აღნიშნეს, რომ ვერ გაარჩიეს ავტომატური სარეგისტრაციო ნომერი და ვერ დაინახეს ის ავტომატურად, რომელიც მომჩივანმა აღწერა.

121. 2016 წლის 8 ნოემბერს, მომჩივნის ადვოკატმა სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს და მთავარ პროკურატურას სთხოვა შიდა სამსახურებრივი შემოწმებისას მოპოვებული ჩანაწერის ასლი. მას ამ მოთხოვნებზე პასუხი არ მიუღია.

122. 2017 წლის 21 და 23 იანვარს შორის პერიოდში, გამომძიებლებმა ეროვნული ექსპერტიზის ბიუროს ოთხ ექსპერტს სთხოვეს იმის შემოწმება, ჩანაწერები გაყალბებული იყო თუ არა. თავიანთ ანგარიშში, ექსპერტებმა აღნიშნეს, რომ მათ მონტაჟის რაიმე კვალი არ აღმოუჩენიათ. მათ ეს განცხადება 2017 წლის 10 და 11 თებერვალს ჩატარებულ დაკითხვაზე დაადასტურეს.

123. გამომძიებლებმა აგრეთვე მოიპოვეს ექსპერტიზის ანგარიშები და სასჯელაღსრულების დაწესებულების თანამშრომლების განცხადებები, რომლებიც ადასტურებდნენ, რომ სასჯელაღსრულების დაწესებულების ჟურნალში 2013 წლის 13 და 14 დეკემბერს გაკეთებული ჩანაწერები არ ყოფილა გაყალბებული.

124. გამომძიებლებმა დამატებით მოიპოვეს მონაცემები პროკურატურის ორგანოების დოკუმენტების მართვის სისტემიდან, რომელთა მიხედვითაც, 2013 წლის 14 დეკემბრის დაახლოებით დილის 1-ლ საათსა და დილის 2-ის 25 წუთს შორის პერიოდში ბ-ნი ო.ფ., მთავარი პროკურორი, სისტემაში იყო შესული და ოფიციალურ კორესპონდენციაზე მუშაობდა. დიდ პალატაში გამართული მოსმენის დროს, მომჩივნის წარმომადგენლები შეედავნენ ამ მონაცემების ავთენტურობას. მათ აგრეთვე განაცხადეს, რომ მისი ღირებულებიდან გამომდინარე ის რომც მიეღოთ მხედველობაში, ის მხოლოდ ადასტურებდა იმას, რომ ბ-ნი ო.ფ. თავის ოფისში იმყოფებოდა 2013 წლის 14 დეკემბრის დილის 2-ის 25 წუთამდე, ხოლო სავარაუდოდ შეხვედრა მომჩივანთან გაიმართა დაახლოებით ოცი-ოცდაათი წუთის შემდეგ. ვინაიდან მთავარი პროკურატურის შენობა სულ რამდენიმე ასეული მეტრით იყო დაშორებული

პენიტენციური დეპარტამენტის შენობისგან, შესაბამისად, ზემოაღნიშნული მონაცემები მომჩივნის პრეტენზიებს ვერ უარყოფენ.

125. 2017 წლის 11 თებერვალს, მთავარი პროკურატურის პროკურორმა გამოძიება დახურა. თავის გადაწყვეტილებაში, მან დეტალურად აღწერა მოწმისა და სხვა ის მტკიცებულებები, რომლებიც გამოძიების პროცესში იქნა მოპოვებული და დაასკვნა, რომ 2013 წლის 14 დეკემბერს მომჩივანი თავისი საკნიდან არ გაუყვანიათ.

F. სისხლის სამართლის საქმეები “ენმ“-ის სხვა ლიდერების წინააღმდეგ

126. 2012 წლის ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ, “ენმ“-ს წევრის, რამდენიმე ყოფილი მაღალი თანამდებობის პირის მიმართ, მათ შორის, 2013 წლის ოქტომბრამდე საქართველოს პრეზიდენტის, ბ-ნი სააკაშვილის ჩათვლით, და არაერთი მინისტრის მიმართ განხორციელდა სისხლისსამართლებრივი დევნა, ზოგიერთის წინააღმდეგ ცალკე პროცესების სახით, თანამდებობაზე ყოფნის დროს მათ მიერ სავარაუდოდ ჩადენილ დანაშაულებთან მიმართებით.

1. „ქართული ოცნების“ მინისტრების მიერ ამ საქმეებთან დაკავშირებით გაკეთებული განცხადებები

127. 2012 წლის 22 ნოემბრის პრესკონფერენციაზე „ქართული ოცნების“ მაშინდელმა ლიდერმა და 2012 წლის 25 ოქტომბრიდან საქართველოს პრემიერ-მინისტრმა ბ-ნმა ივანიშვილმა შეკითხვაზე, ყოფილი მაღალი თანამდებობის პირების ბოლოდროინდელი დაკავებები გამოიწვევდა თუ არა სხვების, მათ შორის, პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებას, პასუხად განაცხადა, რომ იგი არ ისურვებდა განუსაზღვრელი რაოდენობის დაკავებების განხორციელებას, მათ შორის ბ-ნი სააკაშვილისაც. მან დაამატა, რომ იგი არ ერევა პროკურატურის ორგანოების მუშაობაში და რომ მათი გადასაწყვეტი იყო, თუ ვის მიმართ დაიწყებდნენ დევნას. ამის შემდეგ მან თქვა, რომ “ენმ“-ის „საქციელმა“ გამოიწვია პროკურატურასთან რიგების მატება“.

128. “ენმ“-ის ერთერთი ყოფილი ლიდერის ბ-ნი გ.ბ.-ს წერილობითი ჩვენების საფუძველზე, რომელიც მომჩივანმა 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებიდან მოკლე ხანში, 2012 წლის 12 ოქტომბერს წარმოადგინა, იგი არაოფიციალურად შეხვდა ბ-ნი ივანიშვილს უფლებამოსილების გადაცემის საკითხის განსახილველად. მისი მტკიცებით, ივანიშვილმა მას, *inter alia*, უთხრა, რომ “ენმ“-ს ხელმძღვანელობის მნიშვნელოვანი წევრების მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყებოდა, თუ ისინი თავს არ შეიკავებდნენ ახალი მთავრობის კრიტიკისაგან: „რაც მეტ პრობლემას შექმნით, მით მეტი ადამიანი წავა ციხეში თქვენი გუნდიდან“.

2. *უცხო ქვეყნების მთავრობების, საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ ამ საქმეებთან დაკავშირებით გაკეთებული განცხადებები*

129. 2012 წლის ნოემბერში ნატოს გენერალურმა მდივანმა, ევროკომისიის პრეზიდენტმა, ევროკავშირის უმაღლესმა კომისარმა საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის საკითხებში და ამერიკის შეერთებული შტატების სახელმწიფო მდივანმა შემფოთება გამოხატეს აღნიშნულ სისხლისსამართლებრივ დევნათა გამო. 2012 წლის დეკემბერში აშშ-ს სენატორთა ჯგუფმა ღია წერილით მიმართა საქართველოს პრემიერ-მინისტრს, რომელშიც შემფოთება გამოთქვეს იმის თაობაზე, რომ ეს პროცესები შესაძლოა პოლიტიკურად მოტივირებული ყოფილიყო. 2013 წლის თებერვალში აშშ-ს კონგრესმენტა ჯგუფმაც ასევე შემფოთება გამოთქვა აშშ-ს სახელმწიფო მდივნისადმი გაგზავნილ წერილში. იგივე გააკეთა ევროპარლამენტის 23 წევრმა საქართველოს პრემიერ-მინისტრისადმი მიმართვაში 2013 წლის მარტში და პოლონეთისა და შვედეთის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა.

130. 2013 წლის მაისში, ევროპის უსაფრთხოების და თანამშრომლობის ორგანიზაციის („ეუთო“) საპარლამენტო ასამბლეის სპეციალურმა წარმომადგენელმა სამხრეთ კავკასიაში შემფოთება გამოთქვა მომჩივნისა და ბ-ნი ზ.ჭ.-ს დაკავების გამო. იგივე გააკეთა აშშ-ს რამდენიმე სენატორმა, ევროპის სახალხო პარტიის ლიდერებმა და ესტონეთის პრეზიდენტმა.

131. ევროკავშირის სპეციალურმა მრჩეველმა საქართველოში საკონსტიტუციო და სამართლებრივი რეფორმების საკითხებსა და ადამიანის უფლებებში, ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა

დაცვის ყოფილმა კომისარმა თომას ჰამარბერგმა 2013 წლის სექტემბერში გამოქვეყნებულ თავის ანგარიშში – „საქართველო გარდამავალ პერიოდში“ მე-8–მე-9 გვ.-ზე (სქოლიოები გამოტოვებულია) აღნიშნა შემდეგი:

„პროკურატურამ დაიწყო გამოძიება წინა მთავრობის რიგი თანამდებობის პირების წინააღმდეგ. სხვადასხვა სავარაუდო დანაშაულის, მათ შორის, სახელმწიფო სახსრების არამიზნობრივ გამოყენებასა და ფულის გათვრებასთან დაკავშირებით. გამოძიების ფარგლებში პროკურატურის მიერ მოწმის სტატუსით დაიკითხა 6 156 პირი, მეტწილად “ენმ“-ის პარტიული აქტივისტები. ოპოზიციური პარტია მიიჩნევს, რომ ეს დაკითხვები პოლიტიკურად მოტივირებული თავდასხმებია ოპოზიციისაზე. ამჟამად ბრალი წაყენებული აქვს 35 ყოფილ მნიშვნელოვან თანამდებობის პირს, რომელთაგან 14 წინასწარ პატიმრობაში იმყოფება, 14 პირი გათავისუფლდა გირაოთი, ერთი გათავისუფლებულია აღკვეთის ღონისძიების გარეშე, ერთი შეიწყალა პრეზიდენტმა გასამართლების შემდეგ, ხოლო ხუთმა კი ქვეყანა დატოვა. სხვა ყოფილ სახელმწიფო მოხელეებსაც ასევე წარედგინათ ბრალი ან გასამართლდნენ.

ერთ-ერთი პირი, რომელსაც ბრალი წაუყენეს და წინასწარ პატიმრობაში მოათავსეს არის [მომჩივანი] არა მარტო ყოფილი პრემიერ-მინისტრი და ყოფილი შინაგან საქმეთა მინისტრი, არამედ დაკავების მომენტში იგი “ენმ“-ის გენერალური მდივანიც იყო. მას შემდეგ “ენმ“ გამუდმებით და დაჟინებით აპროტესტებს აღკვეთის ამ ზომის გამოყენების აუცილებლობას. ამ საქმემ დიდი შეშფოთება გამოიწვია მომავალ საპრეზიდენტო არჩევნებთან მიმართებაში იმის გამო, რომ ოპოზიციის ერთ-ერთ მთავარ ორგანიზატორს არ მიეცა წინასაარჩევნო კამპანიაში მონაწილეობის მიღების შესაძლებლობა.

...

არსებობს ნიშნები იმისა, რომ სასამართლოები ადრინდელთან შედარებით უფრო დამოუკიდებლები არიან პროკურატურის მოთხოვნათა მიმართებით. მაგალითად, გამამართლებელი განაჩენი იქნა გამოტანილი კიდევ ერთი ყოფილი მინისტრის წინააღმდეგ საქმეში, ხოლო “ენმ“-ის ერთ-ერთი წამყვანი პოლიტიკოსის წინააღმდეგ არსებულ კიდევ ერთ საქმეში წინასწარი პატიმრობის ღონისძიების შეფარდების მოთხოვნა არ იქნა დაკმაყოფილებული.“

132. 2014 წლის იანვარში საქართველოში განხორციელებული ვიზიტის შესახებ ანგარიშში (CommDH(2014)9) ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისარმა 33-ე–36-ე პრაგრაფებში აღნიშნა შერჩევითი სამართლის სავარაუდო შემთხვევების შესახებ ამ სისხლის სამართლის საქმეებთან დაკავშირებით და 41-ე პრაგრაფში განაცხადა შემდეგი:

„შეშფოთების საფუძველს იძლევა გამუდმებული ბრალდებები და სხვა ინფორმაცია, რომელიც პოლიტიკური ოპონენტების მიმართ სისხლის სამართლის საქმეების გამოძიების წარმართვისა და სასამართლო პროცესებთან დაკავშირებით არსებულ ნაკლოვანებებზე მიანიშნებს, რადგან

ამან შესაძლოა ეჭვქვეშ დააყენოს აღნიშნული საქმეების შედეგები მაშინაც კი, როდესაც წაყენებული ბრალისა და საბოლოო მსჯავრისათვის მყარი საფუძველი არსებობს. საქართველოს ხელისუფლების ორგანოებმა სისტემურ დონეზე უნდა მოაგვარონ ეს საკითხები, რათა ყველასთვის იყოს დაცული საქმის სამართლიანი განხილვის გარანტიები და გაძლიერდეს საზოგადოების ნდობა იმ ინსტიტუტების მიმართ, რომლებსაც კანონის დაცვა ევალებათ.“

133. 2015 (2014) რეზოლუციაში, რომელიც 2014 წლის 1-ლ ოქტომბერს იქნა მიღებული, ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ განაცხადა:

“2. ძალაუფლების სხვა მხრივ შეუფერხებელ გადაცემას თან ახლდა პოლარიზებული და ანტაგონისტური პოლიტიკური კლიმატი, განსაკუთრებით მაშინდელ პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილსა და კოალიცია „ქართული ოცნების“ მთავრობას შორის კოჰაბიტაციის პერიოდში. ასამბლეა სინანულს გამოთქვამს, რომ ამ დამაბულობამ ზოგჯერ დაჩრდილა საქართველოს დემოკრატიულ გარემოში განხორციელებული ბევრი დადებითი ცვლილება. „ერთიანმა ნაციონალურმა მოძრაობამ“ („ენმ“) განაცხადა, რომ მათი რამდენიმე ათასი აქტივისტისა და მხარდამჭერის მიმართ სხვადასხვა საგამოძიებო უწყება რეგულარულად აწყობდა დაკითხვებსა და დაშინებებს (ზოგიერთის მიმართ 30-ჯერაც). მრავალ მნიშვნელოვან ოპოზიციურ ფიგურაზე, პარლამენტის წევრების ჩათვლით, განხორციელდა ძალადობრივი თავდასხმა. აღსანიშნავია, რომ ორი წლის განმავლობაში ყოფილი მმართველი პარტიის თითქმის მთელი ხელმძღვანელობა დააკავეს ან სისხლისსამართლებრივი დევნა ან გამოძიება ხორციელდება მათ მიმართ: ყოფილი პრემიერ-მინისტრი და „ენმ“-ის გენერალური მდივანი, [მომჩივანი], თავდაცვის ყოფილი მინისტრი [ბ.ა.] და თბილისის ყოფილი მერი და „ენმ“-ის საარჩევნო კამპანიის ხელმძღვანელი [გ.უ.] ციხეში (წინასწარ პატიმრობაში) იმყოფებიან. სასამართლო ორგანოებმა ბრალი წაუყენეს ყოფილ პრეზიდენტს, მიხეილ სააკაშვილს და დაუსწრებლად შეუფარდეს მას წინასწარი პატიმრობა, ასევე იგივე გააკეთეს ყოფილი თავდაცვის მინისტრის [დ.კ.] და ყოფილი იუსტიციის მინისტრის [ზ.ა.] მიმართ. ...

...

5. ასამბლეა კვლავ გამოთქვამს შეშფოთებას საქართველოში მართლმსაჯულების განხორციელებასა და სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობასთან დაკავშირებით. ამ თვალსაზრისით იგი მიესალმება ყოვლისმომცველი რეფორმების პაკეტის დამტკიცებას, რომელიც მიზნად ისახავს სასამართლო სისტემის ჭეშმარიტი დამოუკიდებლობისა და ნამდვილ შეჯიბრებითობაზე დაფუძნებული მართლმსაჯულების სისტემის უზრუნველყოფას. ასამბლეა მიესალმება იმის პირველ ნიშნებს, რომ სასამართლო ხელისუფლება ახლა უფრო დამოუკიდებლად მუშაობს. თუმცა, იგი ასევე აღნიშნავს, რომ მნიშვნელოვან სასამართლო საქმეებთან დაკავშირებული, მათ შორის, მთავრობის ყოფილი წევრების წინააღმდეგ (რომელთაგან ზოგიერთი ოპოზიციის წამყვანი წევრები არიან) არსებული სასამართლო პროცესების დროს მართლმსაჯულების სისტემაში გამოვლინდა მუდმივი ხარვეზები და ნაკლოვანებები, რომლებსაც

ყურადღება უნდა მიექცეს. ... ამიტომ აუცილებელია სასამართლო ხელისუფლების, მათ შორის, პროკურატურის სისტემის შემდგომი რეფორმები. ამასთან დაკავშირებით ასამბლეა:

...

5.4. მიესალმება ბოლო დროს წინასწარი პატიმრობის ღონისძიების გამოყენების შემთხვევების შემცირებას, ამავე დროს გამოთქვამს შემფოთებას იმასთან დაკავშირებით, რომ საქართველოში კვლავ გრძელდება წინასწარი პატიმრობის გამოყენების ფართოდ გავრცელებული პრაქტიკა. ...

...

9. ასამბლეა ითვალისწინებს საქართველოს ადგილობრივ მთავრობებში განხორციელებულ უამრავ ცვლილებას, რაც მოჰყვა ადგილობრივი საბჭოს წევრებისა და ქალაქის მმართველი თანამდებობის პირების გადადგომას ან მეორე მხარეზე გადასვლას სახელმწიფო დონეზე ხელისუფლების შეცვლის შემდეგ. ... ასამბლეა ... სერიოზულად არის შეშფოთებული იმ სარწმუნო ინფორმაციის გამო, რომ რიგი ამ ცვლილებებისა გამოწვეული იყო მმართველი კოალიციის მხარდამჭერების მიერ ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის ("ენმ") ადგილობრივ აქტივისტებზე განხორციელებული გაუმართლებელი ზეწოლით. ასამბლეა ასევე შეშფოთებულია იმ ინფორმაციით, რომელიც ეხება "ენმ"-ის საარჩევნო კამპანიის საქმიანობების ძალადობრივი გზით ხელის შეშლას, სავარაუდოდ „ქართული ოცნების“ მხარდამჭერების მიერ, ასევე იმ ინფორმაციით, რომ ადგილობრივ არჩევნებში მონაწილე ოპოზიციის კანდიდატების, ძირითადად "ენმ"-დან, მნიშვნელოვანმა რაოდენობამ მოხსნა საკუთარი კანდიდატურა, სავარაუდოდ ხელისუფლების ორგანოების მხრიდან ზეწოლის გამო. ..."

134. ევროპის საბჭოს წევრი ქვეყნების მიერ ვალდებულებების შესრულების კომიტეტის ანგარიშში (PACE doc. 13588, 5 სექტემბერი, 2014), რაც საფუძვლად დაედო ამ რეზოლუციას, სხვა საკითხებთან ერთად (სქოლიოები გამოტოვებულია) აღნიშნულია შემდეგი:

„60. საუბრის ბევრმა მონაწილემ განაცხადა, რომ თითქოსდა სასამართლოების საქმიანობაში ნაკლებად შეინიშნება პოლიტიკური ჩარევა და რომ სასამართლო ხელისუფლება ბევრად უფრო მეტად დამოუკიდებელი გახდა, მათ შორის, სამართლებრივ დევნასთან დაკავშირებით, რაც წინა ანგარიშებში გამოთქმული შემფოთების ერთ-ერთი მიზეზი იყო. აღნიშნულს ადასტურებს მთავრობის ყოფილი წევრების წინააღმდეგ არსებული სასამართლო პროცესები, როდესაც სისხლისსამართლებრივი დევნის მოთხოვნა მუდმივად უარყოფილი იყო. შემცირებულია სასამართლოების მიერ წინასწარი პატიმრობის შეფარდების რაოდენობა, ასევე შემცირდა პროკურატურის სამსახურების მხრიდან მოთხოვნების რიცხვი. ხელისუფლების ორგანოების მტკიცებით, პროკურატურის სამსახურებმა 9%-ით ნაკლებჯერ მოითხოვეს წინასწარი პატიმრობა 2013 წლის პირველ ნახევარში, ვიდრე წინა წლის იმავე პერიოდში, ხოლო აღკვეთის ღონისძიებების, როგორცაა წინასწარი პატიმრობა ან გირაო, გამოყენების შესახებ მოთხოვნების მხოლოდ 46% დაკმაყოფილდა სასამართლოების მიერ. თუმცა, მიუხედავად ამ დადებითი

ტენდენციისა, წინასწარი პატიმრობის შეფარდება კვლავ ძალიან ფართოდ არის გავრცელებული საქართველოში. ...

90. 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ, 20 000-ზე მეტი საჩივარი იქნა შეტანილი მთავარ პროკურატურაში მოქალაქეების მიერ, რომლებიც აცხადებდნენ, რომ იყვნენ ყოფილი ხელისუფლების ორგანოების მიერ ან მათი მითითებით ჩადენილი, ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების მსხვერპლნი. 4 000-ზე მეტი საჩივარი ეხება ციხეებში წამებისა და არასათანადო მოპყრობის ბრალდებებს, ხოლო 1 200-ზე მეტი საჩივარი ეხება საკუთრების უფლებების დარღვევებს და დაახლოებით 1 000 საჩივარი იქნა შეტანილი ჯამში 322 პროკურორის წინააღმდეგ იმ პირების მიერ, რომლებიც აცხადებდნენ, რომ მათ აიძულეს საპროცესო შეთანხმებაზე თანხმობა.

91. მთავრობამ გამოაცხადა, რომ „სამართლის აღდგენა“ მათი ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტი იქნებოდა და ხაზი გაუსვა, რომ ყოფილი თანამდებობის პირები დაუსჯელნი არ დარჩებოდნენ მათ მიერ წარსულში ჩადენილი არასათანადო ქმედებებისთვის. მომდევნო თვეებში ყოფილი მმართველი პარტიის მრავალი წამყვანი წევრი და სამინისტროების თანამდებობის პირი დააკავეს მათი სამსახურებრივი უფლებამოსილების ვადის პერიოდში მათი პასუხისმგებლობის ქვეშ ჩადენილი სავარაუდო დანაშაულების გამო. ერთიანმა ნაციონალურმა მოძრაობამ ღიად დაგმო ამგვარი დაკავებები, როგორც პოლიტიკური დევნა და რევანშისტული სამართალი. თავის მხრივ, ხელისუფლების ორგანოებმა ხაზგასმით აღნიშნეს, რომ საქართველოში ადგილი არა აქვს და არც მომავალში ექნება არანაირ შერჩევით ან პოლიტიკურად მოტივირებულ სამართალს და რომ ამ ადამიანებს ბრალად ედებათ სერიოზული ჩვეულებრივი დანაშაულების ჩადენა, რომელთა საკმარისი მტკიცებულება მოეპოვება ხელისუფლების ორგანოებს, რათა დაიწყონ გამოძიება ან სისხლისსამართლებრივი დევნა.

92. საკუთარი პოზიციის გასამყარებლად ხელისუფლების ორგანოები მიუთითებენ იმ ფაქტზე, რომ თავდაცვის მინისტრმა და იუსტიციის მინისტრმა სასწრაფოდ დატოვეს ქვეყანა არჩევნების მეორე დღესვე, ისევე, როგორც შინაგან საქმეთა სამინისტროს მრავალმა მაღალი თანამდებობის პირმა. ამავე დროს, ყოფილი თავდაცვის მინისტრი საკუთარი ნებით დაბრუნდა საქართველოში, სხვები კი კვლავ გაქცეულები არიან და იძებნებიან ინტერპოლის წითელი ცირკულარით.

93. ცოტადენი გაურკვევლობა არსებობს რიგი ყოფილი თანამდებობის პირებთან დაკავშირებით, რომლებსაც ეს გამოძიებები შეეხო. დღემდე ყოფილი ხელისუფლების 35 თანამდებობის პირს აქვს წაყენებული ბრალი სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში. ამათგან 14 იმყოფება წინასწარ პატიმრობაში, 13 გათავისუფლებულია გირაოთი, ერთი გათავისუფლდა აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების გარეშე, ხუთი გაიქცა ქვეყნიდან, ხოლო სამი კი გასამართლდა, რომელთაგან ერთი შეიწყალა პრეზიდენტმა სააკაშვილმა. გარდა ამისა, ბრალი აქვს წაყენებული მრავალ ყოფილ საჯარო მოხელეს.

94. შემამფოთებელია ბრალდებები ახალი ხელისუფლების ორგანოების მიერ შერჩევითი და პოლიტიკურად მოტივირებული სამართლის და რევანშისტული პოლიტიკის შესახებ. დამატებით, ეს მნიშვნელოვნად

ზრდის ემოციებსა და დამაბულობას ისედაც პოლიტიკურად დამაბულო კლიმატში, რაც არ არის სარგებლობის მომტანი პოლიტიკური გარემოსთვის და ქვეყნის დემოკრატიული განვითარებისთვის.

95. ყველაზე მეტად გასაჯაროებული საქმეები “ენმ“-ის ყოფილი მთავრობის თანამდებობის პირების მიმართ არის ყოფილი თავდაცვის მინისტრის [ბ.ა.], ყოფილი პრემიერ-მინისტრისა და შინაგან საქმეთა მინისტრის – და „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ ამჟამინდელი “ენმ“-ს გენერალური მდივნის – [მომჩივანი] და ყოფილი თბილისის მერის [გ.უ.] წინააღმდეგ აღძრული საქმეები, რომლებიც ყოფილი პრეზიდენტი სააკაშვილის შიდა წრის გავლენიანი წევრები იყვნენ.

...

102. ჩვენ გვსურს ხაზი გავუსვათ იმას, რომ არ შეიძლება დაუსჯელი დარჩეს ჩვეულებრივი დანაშაულები, მათ შორის და განსაკუთრებითაც კი, როდესაც საკითხი ეხება მთავრობის ამჟამინდელ თუ ყოფილ წევრებსა და პოლიტიკოსებს. თუმცა, განსაკუთრებით დღეს არსებულ პოლიტიკურ კონტექსტში, მნიშვნელოვანია, რომ თავიდან იქნას აცილებული პოლიტიკურად მოტივირებული ან რევანშისტული სამართლის რაიმე სახის ნიშნები ყოფილი მთავრობის თანამდებობის პირების მიმართ არსებულ სისხლის სამართლის საქმეებში. ამიტომ ხელისუფლების ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ სასამართლო პროცესების გამჭვირვალედ და ისეთი სახით წარმართვა, რომ სრულიად იყოს დაცული საქართველოს ვალდებულებების შესრულება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5 და მე-6 მუხლების შესაბამისად. არა მარტო ადგილი არ უნდა ჰქონდეს შერჩევით ან პოლიტიკურად მოტივირებულ სამართალს, არამედ ეს ცხადიც უნდა იყოს.“

135. 2077 (2015) რეზოლუციაში, რომელიც 2015 წლის 1-ლ ოქტომბერს იქნა მიღებული, ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ განაცხადა შემდეგი:

“7. წინასწარი პატიმრობის არასწორად გამოყენების შემდეგი საფუძვლები შეინიშნება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის რამდენიმე მონაწილე სახელმწიფოში, კერძოდ:

7.1. დაკავებულებზე ზეწოლის მოხდენა, რათა აიძულონ ისინი აღიარონ დანაშაული ან სხვაგვარად ითანამშრომლონ ბრალდების მხარესთან, მათ შორის, მისცენ ჩვენება მესამე პირის წინააღმდეგ (მაგალითად. . . საქართველოში ოპოზიციის ლიდერების ზოგიერთი საქმე, როგორიცაა [მომჩივანი]);

7.2. პოლიტიკური კონკურენტების დისკრედიტაცია ან სხვაგვარად ნეიტრალიზაცია (მაგალითად, საქართველოში „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ (“ენმ“) ლიდერების ზოგიერთი საქმე);

...

11. წინასწარი პატიმრობის არასწორად გამოყენების ძირეულ მიზეზებში შედის:

...

11.4. ბრალდების მხარის მიერ „ხელსაყრელი სასამართლოს შერჩევის“ შესაძლებლობა, რომელიც შეიძლება დაიყოლიო იმ მიზნით, რომ შეიმუშაოს სხვადასხვა სტრატეგიები, რათა მან უზრუნველყოს, რომ კონკრეტულ საქმეებში გადაწყვეტილება წინასწარი პატიმრობის მოთხოვნის შესახებ იმ

მოსამართლემ მიიღოს, რომელიც, სხვადასხვა მიზეზით, სავარაუდოდ „შემსრულებელი“ იქნება (მაგალითად საქართველოში, რუსეთის ფედერაციასა და თურქეთში);

11.5. იმის შესაძლებლობა, რომ ბრალდების მხარემ გვერდი აუაროს წინასწარი პატიმრობისთვის კანონით დადგენილ ვადებს საბრალდებო დასკვნების შეცვლის ან შესწორების გზით (მაგალითად, [გ.უ.]ს და [ბ.ა.]ს საქმეებში, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის სექტემბრის გადაწყვეტილებამდე)“.

136. “ენმ“-ის ყოფილი მთავრობის თანამდებობის პირების წინააღმდეგ სისხლისსამართლებრივი დევნის თაობაზე არსებული შეშფოთებების გამო, 2013 წლის თებერვალში, ეუთო-ს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის ოფისმა დანიშნა დამკვირვებლები 14 ასეთ საქმეზე, მათ შორის, აღნიშნულ სამართალწარმოებაში ხსენებული მომჩივნის წინააღმდეგ საქმეზე. 2014 წლის დეკემბერში გამოქვეყნებულ ანგარიშში ოფისმა აღნიშნა რიგი ხარვეზები ამ 14 საქმესთან, მათ შორის, მომჩივნის წინააღმდეგ საქმესთან დაკავშირებით. 222-ე–229-ე პარაგრაფებში, რომლებიც ეხება საქართველოს სასამართლოების კრიტიკას იმასთან დაკავშირებით, რომ მათ ვერ შეძლეს მოწმის სანდოობის სათანადოდ დასაბუთება და მის წინააღმდეგ სხვა მტკიცებულებების წარმოდგენა, ანგარიშში მომჩივნის მიერ ხაზგასმულია ის კონკრეტული ადგილები, იმასთან დაკავშირებით, რომ დამაჯერებლობა აკლდა ამ სასამართლოების დასკვნებს იმ დანაშაულების თითოეულ ელემენტთან მიმართებით, რომელთა გამოც იგი გასამართლდა, მაგალითად, ის, თუ ზუსტად რა სახით გადაამეტა მან თავის უფლებამოსილებას; ასევე იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორი იყო მათი დასაბუთების ხარისხი მისთვის სასჯელის განსაზღვრის ფაქტორებთან მიმართებით.

137. ზოგადი დასკვნების საფუძველზე, ანგარიშის დასკვნითი ნაწილის მე-6 პარაგრაფში, ასევე აღნიშნულია, რომ საქართველოს კანონმდებლობა ძირითადად საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისია და უზრუნველყოფს დამოუკიდებელი სასამართლოსთვის მიმართვის უფლებას. თუმცა, არსებობდა გარკვეული საკითხები, რომლებიც ამასთან დაკავშირებით შეშფოთების საფუძველს იძლეოდა, მაგალითად, სასამართლოდან სასამართლოში მოსამართლეთა გადაყვანის პრაქტიკა, საქმეების განაწილება სრულიად გამჭვირვალე პროცედურის გარეშე და მოსამართლეების შეცვლა ახსნა-განმარტების გარეშე სასამართლო პროცესების მიმდინარეობისას. კიდევ ერთი საკითხი იყო სახელმწიფო ხელისუფლების თანამდებობის პირების კომენტარები

მიმდინარე სისხლის სამართლის პროცესების შესახებ, რომლებიც ისეთი ფორმით გაკეთდა, ჩანდა, რომ ისინი გარკვეულწილად აკონტროლებდნენ პროკურატურის ორგანოებს (იხილეთ დასკვნითი ნაწილის მე-7 პარაგრაფი). სახელმწიფო ხელისუფლების თანამდებობის პირებს ასევე გამოთქმული ჰქონდათ საკუთარი აზრი ზოგიერთი მოპასუხის ბრალეულობის მიმართ მათ გასამართლებამდე, რამაც წამოჭრა უდანაშაულობის პრეზუმციის საკითხი (იხილეთ დასკვნითი ნაწილის მე-9 პარაგრაფი). ანგარიშში ასევე გამოითქვა შეშფოთება იმის შესახებ, რომ სასამართლოებმა ზოგიერთ საქმეში ვერ შეძლეს წინასწარი პატიმრობის შეფარდებასთან ან გათავისუფლების მოთხოვნებზე უარის თქმასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილებების დასაბუთება, ასევე იმის შესახებ, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში არ არსებობს დებულება წინასწარი პატიმრობის პერიოდულად გადახედვის შესახებ. ამის შედეგად მივიღეთ წინასწარი პატიმრობის კანონით დადგენილ მაქსიმალურ ვადამდე, ცხრა თვემდე, ავტომატური გაგრძელების პრაქტიკა (იხილეთ დასკვნითი ნაწილის მე-11 პარაგრაფი).

3. *“ენმ“-ის ყოფილი თანამდებობის პირების საქართველოში ექსტრადირებაზე უარის თქმა*

138. 2014 წლის 27 თებერვლის გადაწყვეტილებაში (no. 58/EXT/2014), ექს-ან-პროვანსის სააპელაციო სასამართლომ უარი თქვა 2006-2008 წლებში თავდაცვის მინისტრის ბ-ნი დ.კ.-ს საქართველოში ექსტრადირებაზე. სასამართლომ დაადგინა, სხვა საკითხებთან ერთად, რომ მისი სისხლისსამართლებრივი დევნა პოლიტიკურად მოტივირებული იყო. სასამართლოს დასკვნის საფუძველი იყო ის ფაქტი, რომ, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს სასამართლოს გაცემული ჰქონდა როგორც ბ-ნი დ.კ.-ს, ისე მისი სიძის დაკავების ორდერები, რომლებიც ერთნაირი ბრალდებებით იძებნებოდნენ, და მიუხედავად იმისა, რომ ორივე ერთად იპოვეს, როდესაც საფრანგეთის ხელისუფლების ორგანოებს დაკავებული ჰყავდათ ბ-ნი დ.კ., საქართველოს ხელისუფლება თავიდან მხოლოდ ბ-ნი დ.კ.-ს ექსტრადირებას ითხოვდა და განსაკუთრებულად აღნიშნავდა მის პოლიტიკურ პასუხისმგებლობებს ინტერპოლის წითელ ცირკულარში. ამ ორ პირს შორის განსხვავება მხოლოდ ის იყო, რომ ბ-ნი დ.კ.-ს სიძე არ იყო პოლიტიკაში გარეული.

139. 2015 წლის 9 აპრილის გადაწყვეტილებაში (no. 447/2015) საბერძნეთის საკასაციო სასამართლომ უარი განაცხადა შინაგან საქმეთა სამინისტროს კონსტიტუციური უსაფრთხოების დეპარტამენტის ყოფილი უფროსის ბ-ნი დ.ა.-ს საქართველოში ექსტრადირებაზე. მან დაადგინა, რომ არსებობდა დამაჯერებელი საფუძვლები იმისა, რომ ექსტრადირების შემთხვევაში იქნებოდა მისი მდგომარეობის გაუარესების საფრთხე მისი პოლიტიკური შეხედულებებისა და იმის გამო, რომ იგი იკავებდა მაღალ თანამდებობას ყოფილ მთავრობაში, რომელიც ამჟამინდელი მთავრობის ოპოზიციაში იყო.

140. 2016 წლის 21 მარტის გადაწყვეტილებაში (არ არის მოხსენიებული ანგარიშში) ვესტმინსტერის მაგისტრატა სასამართლომ ასევე უარი განაცხადა ბ-ნი დ.კ.-ს საქართველოში ექსტრადირებაზე (იხილეთ პარაგრაფი 138 ზემოთ). მთავარმა მაგისტრატმა დეტალურად განიხილა ანგარიშები და სხვა მტკიცებულებები 2012 წლიდან იქ არსებული პოლიტიკური და სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ და ბ-ნი დ.კ.-ს წინააღმდეგ არსებული სისხლის სამართლის პროცესები და დაასკვნა:

„ზემოთ დადგენილ ფაქტებთან დაკავშირებით... დარწმუნებული არ ვარ, რომ ბ-ნი [დ.კ.] ს ექსტრადირების მოთხოვნა თავისი პოლიტიკური შეხედულებების გამო მისი სისხლის სამართლებრივი დევნის ან დასჯის მიზანს ემსახურება. მე ვაცნობიერებ, რომ ასეთი მოთხოვნები შეიძლება გაკეთდა სრულიად სათანადო მიზნებისთვის. შეიძლება არსებობს მტკიცებულება ერთი ან მეტი სასჯელის დასაბუთებისთვის. თუმცა, ეს არ არის ტესტი. საბოლოო ჯამში, ჩემი აზრით, უფრო მეტად სავარაუდოა, ვიდრე ნაკლებად, რომ ამ მოთხოვნების მიზანი “ენმ“-ის ყოფილი პოლიტიკოსების სისხლის სამართლებრივი დევნის სურვილია. ეს შეიძლება ერთადერთი მიზანი არ იყოს, მაგრამ ამ ფაქტორის გარეშე არ მჯერა, საბოლოო ჯამში, რომ ეს მოთხოვნები გაკეთდებოდა და განხორციელდებოდა ისეთი ფორმით, როგორითაც ისინი გაკეთდა.

რაც შეეხება მომავალს, მე დიდ პატივს ვცემ საქართველოს სასამართლო ხელისუფლებას. მჯერა, რომ საქართველოს სასამართლო ხელისუფლება წარმატებით გაუძლებს ადმინისტრაციის მხრიდან პროკურორების მეშვეობით ზეწოლას. თუმცა, იმის გათვალისწინებით, თუ რა დამართათ სხვებს, მე ვაცნობიერებ, რომ არსებობს გონივრული შანსი, სერიოზული შესაძლებლობა იმისა, რომ ამ მოპასუხის თავისუფლება შეიზღუდება (და კერძოდ იმისა, რომ იგი შეიძლება მოათავსონ წინასწარ პატიმრობაში) სისხლის სამართლებრივი დევნის არასწორად წარმართული პროცესის გამო, რომელიც მოტივირებულია “ენმ“-ის პოლიტიკოსის გასამართლების, ან ბ-ნი [დ.კ.] ს-გან მტკიცებულების მოპოვების სურვილით, რომელიც შეიძლება გამოყენებული იქნას მისი ყოფილი ზემდგომი კოლეგების წინააღმდეგ. ...”

141. სასამართლომ ქვემოთ მოყვანილი სახით აღწერა მტკიცებულება, რომელმაც იგი იმ დასკვნამდე მიიყვანა, რომ შესაძლებელი იყო ბ-ნი დ.კ. წინასწარ პატიმრობაში მოთავსებულიყო, რათა მასზე განეხორციელებინათ ზეწოლა “ენმ“-ში მისი ყოფილი კოლეგების წინააღმდეგ ჩვენების მიცემის მიზნით:

„მე მოვისმინე ჩვენება, რომლის შესახებაც მე არ შემიძლია ვიყო დარწმუნებული, მაგრამ ვფიქრობ, რომ სავარაუდოდ სწორია, რომ ზეწოლა იქნა გამოყენებული მთავარი პროკურატურის მიერ მოწმეებზე, რათა მათ დაეტოვებინათ “ენმ“ ან/და მიეცათ ცრუ ჩვენება. ... ბ-ნმა [გ.უ.]-მ მისცა ჩვენება, რომ მას უთხრა ყოფილმა პრემიერ-მინისტრმა ღარიბაშვილმა, რომელიც ასევე პრემიერ-მინისტრი ივანიშვილის შეხედულებებს ახმოვანებდა, რომ თუ იგი დაეხმარებოდა [ბ-ნი] სააკაშვილის საბანკო ანგარიშების მიგნებაში, „ეს ასევე დაეხმარებოდა [ბ-ნი დ.კ.] სიტუაციის შემსუბუქებაში და რომ გაუქმდებოდა მის წინააღმდეგ არსებული ყველა ბრალდება.“ იმავე მოწმემ მიუთითა, რომ თუ იგი დაბრუნდებოდა, უკანონო მეთოდების გამოყენებით აიძულებდნენ მას ([ბ-ნი დ.კ.-ს]) [ბ-ნი] სააკაშვილის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემას.“

4. ინტერპოლის მიერ ბ-ნი სააკაშვილისა და ბ-ნი დ.კ.-ს შესახებ ინფორმაციის ამოშლა

142. 2015 წლის ივლისში ინტერპოლმა გადაწყვიტა, რომ თავისი ჩანაწერებიდან ამოეშალა ბ-ნი სააკაშვილისა და ბ-ნი დ.კ.-სთან დაკავშირებული ყველა ინფორმაცია. მან ეს განახორციელა ინტერპოლის ჩანაწერების კონტროლის კომისიის მიერ მიცემული ორი რეკომენდაციის საფუძველზე, რომელთა მიხედვითაც, მათი საქმეების გარშემო არსებული პოლიტიკური ელემენტები მეტია საერთო სამართლით გათვალისწინებული დანაშაულის ელემენტებზე. ამ დასკვნის გამოტანისას კომისიამ აღნიშნა, რომ ეჭვის არსებობის შემთხვევებში, მას უნდა მიეღო იმ მხარის სასარგებლო გადაწყვეტილება, რომელიც ინფორმაციის ამოშლას ითხოვდა.

II. შესაბამისი ქვეყნის შიდა კანონმდებლობა

143. 2010 წლიდან საქართველოში სისხლის სამართლის პროცესები იმართება ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის შესაბამისად, რომელმაც შეცვალა წინა, 1998 წლიდან მოქმედი კოდექსი.

A. დაკავების მარეგულირებელი დებულებები

144. ამ კოდექსის 171-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მიხედვით დაკავება უნდა მოხდეს სასამართლოს განჩინების საფუძველზე. 171-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“-„ვ“ ქვეპუნქტებში ჩამოყალიბებულია ის სიტუაციები, რომლებშიც დაკავება გამონაკლისის სახით შეიძლება განჩინების გარეშეც განხორციელდეს. ამ საქმეში შესაბამისია მხოლოდ ერთი „ე“ ქვეპუნქტი, რომლის მიხედვითაც, სასამართლოს განჩინება არ არის აუცილებელი, თუ არსებობს მიმალვის საფრთხე. 171-ე მუხლის მე-3 ნაწილში დამატებით არის ჩამოყალიბებული მოთხოვნა სასამართლოს განჩინების გარეშე დაკავების შემთხვევაში: თუ შეუძლებელია შესაბამისი საფრთხის თავიდან აცილება ისეთი ალტერნატიული ღონისძიებით, რომელიც სავარაუდო დანაშაულთან დაკავშირებული გარემოებებისა და ბრალდებულის პირადი მონაცემების პროპორციულია

145. ამ კოდექსის 176-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მიხედვით, დაკავების შემდეგ დაუყოვნებლივ უნდა შედგეს დაკავების ოქმი. თუ ამის გაკეთება საპატიო მიზეზებით შეუძლებელია, იგი უნდა შედგეს დაკავებულის პოლიციის დაწესებულებაში ან სხვა სამართალდამცავ ორგანოში მიყვანისთანავე.

B. წინასწარი პატიმრობის მარეგულირებელი დებულებები

1. წინასწარი პატიმრობის შეფარდების საფუძვლები

146. ამ კოდექსის 198-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, აღკვეთის ღონისძიება, რომელიც 199-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მიხედვით შეიძლება იყოს გირაო, შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ, პირადი თავდებობა ან წინასწარი პატიმრობა, შეიძლება იქნას გამოყენებული, თუ შესაძლებელია არსებობდეს გონივრული ვარაუდი, რომ ამის გარეშე ბრალდებული მიიმალება, გაანადგურებს მტკიცებულებას ან ჩაიდენს ახალ დანაშაულს. 198-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი ითვალისწინებს, რომ ბრალდებული მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება მოთავსდეს წინასწარ პატიმრობაში ან მის მიმართ გამოყენებული იქნას აღკვეთის ალტერნატიული ღონისძიება, თუ ნაკლებად მკაცრი ღონისძიების გამოყენებით ვერ იქნება უზრუნველყოფილი, რომ ბრალდებულმა თავი არ აარიდოს სასამართლოში გამოცხადებას ან

ალიკვეთოს მისი შემდგომი სავარაუდო დანაშაულებრივი ქმედებები.

147. ამ კოდექსის 205-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, წინასწარი პატიმრობა გამოიყენება მხოლოდ მაშინ, თუ ეს ერთადერთი საშუალებაა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ბრალდებულის მიმალვა ან მის მიერ მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლა, მტკიცებულებათა მოპოვებისათვის ხელის შეშლა, ან ახალი დანაშაულის ჩადენა.

2. მაქსიმალური ვადა

148. ამ კოდექსის 205-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, ისევე, როგორც კონსტიტუციის მე-18 მუხლის მე-6 პუნქტი, ითვალისწინებს, რომ წინასწარი პატიმრობის ვადა არ უნდა აღემატებოდეს ცხრა თვეს. 205-ე მუხლის მე-2 ნაწილი შემდეგ აზუსტებს, რომ წინასწარი პატიმრობის ვადა ჩვეულებრივ აითვლება დაკავების მომენტიდან და გრძელდება სისხლის სამართლის საქმის არსებითად განმხილველი პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ განაჩენის გამოტანამდე. ეს ნაწილი ასევე ითვალისწინებს, რომ თუ ეს ვადა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ განაჩენის გამოტანამდე იწურება, ბრალდებული უნდა გათავისუფლდეს.

149. ამ კოდექსის 205-ე მუხლის მე-3 ნაწილი ითვალისწინებს, რომ თუ ბრალდებულის პატიმრობის ვადა წინასამართლო სხდომამდე აღემატება მისი დაკავებიდან 60 დღეს, ბრალდებული უნდა გათავისუფლდეს პატიმრობიდან, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ სასამართლომ გადადო წინასამართლო სხდომა ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით, როგორც ამას ითვალისწინებს ამ კოდექსის 208-ე მუხლის მე-3 ნაწილი.

150. “ენმ“-ის კიდევ ერთი ლიდერის, თბილისის ყოფილი მერის ბ-ნი გ.უ.-ს, მიერ 2015 წელს აღძრულ საქმეში (no. 3/2/646, 15 სექტემბერი 2015), საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ იმ შემთხვევაში, თუ ამ კოდექსის 205-ე მუხლის მე-2 ნაწილს ისე გავიგებთ, რომ ვინმეს წინასწარ პატიმრობაში დატოვება ცხრა თვეზე მეტი ხნით შეიძლება, თუ პროკურატურის ორგანოები მას ცალკე საქმეში დაუსაბუთებელი დაყოვნებით წაუყენებენ დამატებით ბრალდებებს, ეს წინააღმდეგობაში იქნებოდა კონსტიტუციის მე-18-ე მუხლის მე-6 პუნქტთან, რომლის მიხედვითაც წინასწარი პატიმრობა არ შეიძლება გაგრძელდეს ცხრა თვეზე მეტი ხნით (იხილეთ პარაგრაფი 148 ზემოთ).

3. სასამართლო განხილვა

151. ამ კოდექსის 206-ე მუხლის 1-ლი და მე-8 ნაწილების მიხედვით, ბრალდებულს უფლება აქვს, სასამართლო პროცესის ნებისმიერ ეტაპზე, მათ შორის, წინასასამართლო სხდომაზე, წარადგინოს შუამდგომლობა, რომ აღკვეთის ღონისძიება, რომელიც მას შეეფარდა, შეიცვლოს ან გაუქმდეს. 24 საათის ვადაში სასამართლო ვალდებულია წერილობით განიხილოს შუამდგომლობა, რა დროსაც შეამოწმებს, დასმული არის თუ არა მასში ახალი, არსებითი მნიშვნელობის მქონე საკითხები. თუ ასეთი რამ დადასტურდება, მაშინ მან შუამდგომლობა უნდა განიხილოს ზეპირი მოსმენით. 206-ე მუხლის მე-9 ნაწილის თანახმად, რომ ასეთი სამართალწარმოების დროს მტკიცების ტვირთი ბრალდების მხარეს ეკისრება. 206-ე მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად, აღნიშნული შუამდგომლობის შესახებ სასამართლოს განჩინებაში განსაზღვრული უნდა იყოს ის გარემოებები, რომლის საფუძველზეც სასამართლო აუცილებლად მიიჩნევს აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებას, შეცვლას ან გაუქმებას.

152. ამ კოდექსის 219-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, რომ წინასასამართლო სხდომაზე სასამართლომ უნდა განიხილოს ბრალდებულის წინასწარ პატიმრობაში დატოვების აუცილებლობის საკითხი, მიუხედავად იმისა, დააყენა თუ არა მხარემ შუამდგომლობა გათავისუფლების შესახებ და ვალდებულია ყოველ ორ თვეში ერთხელ განიხილოს ბრალდებულის პატიმრობაში დატოვების საჭიროების საკითხი.

C. პროკურატურის ორგანოების უფლებამოსილება უარი თქვან ბრალდებაზე

153. ამ კოდექსის 250-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, საქმეში მონაწილე ბრალდების მხარეს უფლება აქვს, ზემდგომი პროკურორის თანხმობით უარი თქვას ბრალდებაზე ან ბრალდების ნაწილზე, ან არსებული ბრალდება შეცვალოს უფრო მსუბუქი ბრალდებით. ბრალდებაზე ან ბრალდების ნაწილზე უარის თქმის შემთხვევაში სასამართლომ უნდა შეწყვიტოს სისხლისსამართლებრივი დევნა ბრალდებაში ან ბრალდების ნაწილში. 250-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ბრალდების მხარეს შეუძლია ისარგებლოს ამ უფლებით სამართალწარმოების

ნებისმიერ ეტაპზე. 250-ე მუხლის მე-3 ნაწილში მითითებულია, რომ უარყოფილი ბრალდება არ შეიძლება ხელახლა წარედგინოს იმავე ბრალდებულს

III. შესაბამისი საერთაშორისო მასალები

A. ევროპის საბჭო

154. კონვენციის წინა რედაქციები არ შეიცავდნენ დებულებას, რომელიც მე-18 მუხლს შეესაბამება. ასეთი დებულება პირველად გამოჩნდა მაღალი თანამდებობის პირების კონფერენციის მიერ 1950 წლის ივნისში შემუშავებულ პროექტში (იხილეთ *ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის* “Travaux Préparatoires”-ს ერთიანი გამოცემამარტინუს ნაიჰოფი (Martinus Nijhoff), ტომი IV, 1977 წ., გვ. 190, 226 და 280). მინისტრთა კომიტეტისთვის მომზადებულ ანგარიშში კონფერენციამ ამ წინა ვერსიას (მისი პროექტის მე-13-ე მუხლის მე-2 პუნქტი) უწოდა “*Détournement De Pouvoir*” თეორიის გამოყენება, რაც ინგლისურად იქნება “*Misapplication of Power*” ანუ „ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება“ (იქვე, 258-ე-259-ე გვ.). 1950 წლის 16 აგვისტოს, საკონსულტაციო ასამბლეის მეორე სხდომის პირველი ნაწილის მსვლელობისას, ფრანგი დელეგატი ბ-ნი პ.-ა. ტეტჟენი (P.-H. Teitgen), იმ მეთოდებზე საუბრისას, რომელთა საშუალებითაც კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებს შეუძლიათ კონვენციით დადგენილი უფლებების შეზღუდვა, შეეხო ამ შეზღუდვების “*Légalité Interne*”-ს და პარალელი გაავლო საფრანგეთში ადმინისტრაციული მართვის ორგანოების მიერ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებასთან და აღნიშნა, რომ მათი გაუქმება *Conseil D’état*-ს შეეძლო (იხილეთ *ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის* “Travaux Préparatoires”-ს ერთიანი გამოცემა, მარტინუს ნაიჰოფი, ტომი V, 1979 წ., გვ. 293).

B. ევროკავშირის კანონმდებლობა

155. ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება კარგად დამკვიდრებული ცნებაა ევროკავშირის კანონმდებლობაში. იგი 1952 წლიდან ევროკავშირის, ყოფილი გაერთიანებების, ინსტიტუტების აქტების გაუქმების ერთ-ერთი საფუძველია (იხილეთ ევროპის ქვანახშირისა და ფოლადის გაერთიანების

დამფუძნებელი 1951 წლის ხელშეკრულების 33-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი (პარიზის შეთანხმება, 261 UNTS 140), როგორც თავდაპირველი რედაქციით იყო ჩამოყალიბებული და მოგვიანებით შეცვლილი 1992 წლის ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულების „H“ მუხლის მე-13 პუნქტით (მაასტრიხტის შეთანხმება, 1757 UNTS 3), ხოლო შემდეგ 2001 წლის ნიცის შეთანხმების მე-4 მუხლის მე-15 პუნქტის „a“ ქვეპუნქტით, რომელმაც ცვლილებები და დამატებები შეიტანა ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულებაში, ევროგაერთიანებების დამფუძნებელი ხელშეკრულებები და მათთან დაკავშირებული ზოგიერთი აქტი (2701 UNTS 3); ატომური ენერგიის ევროპული თანამეგობრობის დამფუძნებელი 1957 წლის შეთანხმების 146-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი (298 UNTS 167), როგორც თავდაპირველი რედაქციით იყო ჩამოყალიბებული და მოგვიანებით შეცვლილი, როგორც 146-ე მუხლის მე-2 პუნქტი ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულების კარი IV, 1-ლი მუხლის მე-13 პუნქტით და შემდეგ კვლავ შეცვლილი ნიცის შეთანხმების მე-3 მუხლის მე-15 პუნქტით; ევროპის ეკონომიკური თანამეგობრობის დამფუძნებელი 1957 წლის ხელშეკრულების (რომის ხელშეკრულება, 298 UNTS 11) 173-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი, როგორც თავდაპირველი რედაქციით იყო ჩამოყალიბებული და შემდეგ შეცვლილი, როგორც 173-ე მუხლის მე-2 პუნქტი 1992 წლის ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულების „G“ მუხლის 53-ე პუნქტით, ხოლო მოგვიანებით კვლავ შეცვლილი და გადანომრილი 230-ე მუხლის მე-2 პუნქტი ნიცის შეთანხმების მე-2 მუხლის 34-ე პუნქტით; ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულების „K.7“ მუხლის მე-6 პუნქტი (მოგვიანებით გადანომრილი 35-ე მუხლი), როგორც შეცვლილი 1997 წლის ამსტერდამის შეთანხმების 1-ლი მუხლის მე-11 პუნქტით, რომელსაც ცვლილებები და დამატებები შეაქვს ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულებაში, ევროგაერთიანებების დამფუძნებელი ხელშეკრულებები და მათთან დაკავშირებული ზოგიერთი აქტი (2700 UNTS 161); და ამაყად ევროკავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების კონსოლიდირებული ვერსიის 263-ე მუხლის მე-2 პუნქტი (OJ 2016/C 202/01, 47-ე გვ.).

156. ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს დადგენილი პრეცედენტული სამართლის თანახმად, ნებისმიერი ქმედება ძალას კარგავს ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების შედეგად, თუ ობიექტური, შესაფერისი და მყარი მტკიცებულების

საფუძველზე ირკვევა, რომ იგი გამოყენებული იყო მხოლოდ, ან ძირითადად იმ მიზნის მისაღწევად, რომელიც განსხვავდება მიზნისაგან, რომლისთვისაც აღნიშნული ძალაუფლება იყო მინიჭებული (სხვა მრავალ დოკუმენტს შორის იხილეთ ევროპული გაერთიანების მართლმსაჯულების სასამართლოს 1990 წლის 13 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის ევროპის ფედერაცია და სხვები (FEDESA and Others, C-331/88, EU:C:1990:391, პარაგრაფი 24; ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს 2013 წლის 16 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე ესპანეთი და იტალია საბჭოს წინააღმდეგ (Spain And Italy v Council), C-274/11 და C-295/11, EU:C:2013:240, პარაგრაფი 33; და ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს 2013 წლის 4 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე კომისია საბჭოს წინააღმდეგ (Commission v Council), C-111/10, EU:C:2013:785, პარაგრაფი 80).*

C. ადამიანის უფლებათა ინტერამერიკული სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი

157. ადამიანის უფლებათა ამერიკული კონვენციის (1144 UNTS 123) 30-ე მუხლში, *in fine*, ნათქვამია, რომ შეზღუდვები, რომლებიც „შეიძლება დაწესდეს [ამ კონვენციაში] აღიარებული უფლებებით ან თავისუფლებებით სარგებლობასა თუ განხორციელებაზე, არ შეიძლება გამოყენებული იყოს გარდა . . . . იმ მიზნის შესაბამისად, რომლისთვისაც ეს შეზღუდვები დაწესდა“.

158. ადამიანთა უფლებების ინტერამერიკულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ეს ნიშნავს, რომ „მიზნები, რომელთათვისაც დაწესდა ეს შეზღუდვები აუცილებლად კანონიერი [უნდა] იყოს, ანუ ისინი უნდა ემსახურებოდეს „ზოგადი ინტერესის საფუძვლებს“ და არ უნდა სცდებოდეს იმ „მიზანს, რომელთათვისაც (ისინი) დაწესდა“, და რომ ეს მოთხოვნა „ტელეოლოგიური კრიტერიუმია... რომელიც აწესებს კონტროლს ძალაუფლებიდან გადახვევის საშუალებით“ (იხილეთ ადამიანთა უფლებების ინტერამერიკული სასამართლოს საკონსულტაციო დასკვნა OC-6/86 *სიტყვაზე - „კანონები“ ადამიანთა უფლებების ამერიკული კონვენციის 30-ე მუხლში*, 9 მაისი 1986, კრებული A No 6, პარაგრაფი 18, „b“ ქვეპუნქტი).

159. ინტერამერიკულმა სასამართლომ ასევე დაადგინა, რომ როდესაც მოწმდება იმ ღონისძიებების რეალური მიზანი, რომლებიც სავარაუდოდ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას უტოლდება, მას შეუძლია დაეყრდნოს ირიბ მტკიცებულებებს, ნიშნებსა და დაშვებებს და პრაქტიკაშიც კი ჰქონია ასეთი შემთხვევა (იხილეთ ადამიანის უფლებათა ინტერამერიკული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე *ივჩერ ბრონშტეინი პერუს წინააღმდეგ*, საქმის კონკრეტული გარემოებანი, კომპენსაცია და ხარჯები, 6 თებერვალი 2001, კრებული C No 74, პარაგრაფები 154-64; ადამიანის უფლებათა ინტერამერიკული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე *მართლმსაჯულების უზენაესი სასამართლო (კინტანა კოელიო და სხვ.) ეკვადორის წინააღმდეგ*, წინასწარი შეპასუხებები, საქმის არსებითი გარემოებანი, კომპენსაცია და ხარჯები, 23 აგვისტო 2013, კრებული C No. 266, პარაგრაფები 173-77; და ადამიანის უფლებათა ინტერამერიკული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე *საკონსტიტუციო სასამართლო (კამბა კამპოსი და სხვ.) ეკვადორის წინააღმდეგ*, წინასწარი შეპასუხებები, საქმის არსებითი გარემოებანი, კომპენსაცია და ხარჯები, 28 აგვისტო 2013, კრებული C No 268, პარაგრაფები 210-19).

160. ცოტა ხნის წინანდელ საქმეში, რომელშიც ვენესუელის მთავრობამ სამაუწყებლო ლიცენზიის განახლებაზე უთხრა უარი ქვეყნის უძველეს და ყველაზე პოპულარულ სატელევიზიო სადგურს, რომელიც ღიად აკრიტიკებდა მთავრობას, ინტერამერიკულმა სასამართლომ თავიდან აღნიშნა, რომ ხელისუფლების ორგანოების გადაწყვეტილებებში ჩამოყალიბებული იყო მიზანი – მაყურებელთათვის შეთავაზებული კონტენტი უფრო მეტად მრავალფეროვანი ყოფილიყო – რაც კანონიერი იყო. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ შემდეგ შეისწავლა, ნამდვილად ეს იყო თუ არა ამ გადაწყვეტილებების რეალური მიზანი. მან ამოსავალ წერტილად მიიჩნია ის დაშვება, რომ მთავრობა კეთილსინდისიერად მოქმედებდა. მაგრამ მან ყურადღება მიაქცია ოთხი მკაცრი ტექსტის შემცველ განცხადებას, რომლებიც მაშინდელმა პრეზიდენტმა ბ-ნმა უგო ჩავესმა ამ გადაწყვეტილებების მიღებამდე ცოტა ხნით ადრე გააკეთა იმის შესახებ, რომ ლიცენზია არ განახლდებოდა იმის გამო, რომ სატელევიზიო სადგური მთავრობის მიმართ მტრულად იყო განწყობილი. ამ ყველა განცხადების ანალიზის შედეგად სასამართლომ დაასკვნა, რომ ლიცენზიის განახლებაზე უარის

თქმის რეალური მიზანი მთავრობის გაკრიტიკების ჩახშობა იყო. მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკული კონვენციის 30-ე მუხლზე მითითება არ გაუკეთებია, სასამართლომ დაადგინა, რომ ეს იყო ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების შემთხვევა (იხილეთ ადამიანის უფლებათა ინტერამერიკული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე *გრანიერი და სხვები (რადიო კარაკასი ტელევიზია) კენესუელას წინააღმდეგ*, წინასწარი შეპასუხებები, საქმის არსებითი გარემოებები, კომპენსაცია და ხარჯები, 22 ივნისი 2015, კრებული C No 293, პარაგრაფები 184-99).

D. ფარული სისხლისსამართლებრივი დევნა პოლიტიკური მოსაზრებების გამო ექსტრადიციის შესახებ კანონში

161. ექსტრადიციის შესახებ კანონში არსებული წესი, რომ ექსტრადიციას უარი უნდა ითქვას, თუ ექსტრადიციის მომთხოვნ სახელმწიფოს სურს ვინმეს ექსტრადიცია ერთი შეხედვით ჩვეულებრივი სისხლის სამართლის დანაშაულისთვის, რათა შემდეგ განახორციელოს ამ პირის სისხლისსამართლებრივი დევნა ან დასაჯოს იგი მისი პოლიტიკური მოსაზრების გამო, მყარად არის დამკვიდრებული.

162. ეს წესი არსებობს ყველა თანამედროვე მრავალმხრივ კონვენციებსა და ექსტრადიციასთან დაკავშირებულ დოკუმენტებში (1957 წლის ექსტრადიციის შესახებ ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტი (ETS No. 24; 359 UNTS 273); 1977 წლის ტერორიზმის აღკვეთის შესახებ ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლი (ETS No. 90; 1137 UNTS 93); ნარკოტიკული საშუალებებისა და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვის წინააღმდეგ 1988 წლის გაეროს კონვენციის მე-6 მუხლის მე-6 პუნქტი (1582 UNTS 95); ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის შესახებ 1999 წლის საერთაშორისო კონვენციის მე-15 მუხლი (2178 UNTS 197); 2000 წლის ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ გაეროს კონვენციის მე-16 მუხლის მე-14 პუნქტი (2225 UNTS 209); 2003 წლის კორუფციის წინააღმდეგ გაეროს კონვენციის 44-ე მუხლის მე-15 პუნქტი (2349 UNTS 41); 2002 წლის საბჭოს ჩარჩო-გადაწყვეტილება დაკავების შესახებ ბრძანებისა და წევრ სახელმწიფოებს შორის დაკავებულების ჩაბარების ევროპული პროცედურების შესახებ, ფაქტების ჩამონათვალი 12 (2002/584/JHA, OJEC 2002/L 190, გვ. 1-18); 1990

წლის გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ექსტრადიციის სანიმუშო ხელშეკრულების მე-3 მუხლის „ხ“ პუნქტი (UN Doc. A/RES/45/116); და 1966 წლის ბრიტანეთის თანამეგობრობის ქვეყნებში ექსტრადიციის შესახებ ლონდონის შეთანხმების მე-13(a)(i) მუხლი, რომელიც 2002 წელს შესწორდა).

163. ეს წესი ასევე შესულია ბევრ ორმხრივ საერთაშორისო ხელშეკრულებაში ექსტრადიციის შესახებ (იხილეთ, მაგალითად, დანიასა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის ექსტრადიციის შესახებ 1972 წლის ხელშეკრულების მე-7 მუხლის მე-4 პუნქტი (952 UNTS 29); გერმანიასა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის ექსტრადიციის შესახებ 1978 წლის ხელშეკრულების მე-4 მუხლის მე-2 პუნქტი (1220 UNTS 269); ექსტრადიციისა და ურთიერთდახმარების შესახებ სისხლის სამართლის საქმეებში თურქეთსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის 1979 წლის ხელშეკრულების მე-3 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი (1273 UNTS 83); ავსტალიასა და იტალიას შორის ექსტრადიციის 1985 წლის ხელშეკრულების მე-4 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი (1598 UNTS 31); ავსტალიასა და გერმანიას შორის ექსტრადიციის თაობაზე 1987 წლის ხელშეკრულების მე-3 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ხ“ ქვეპუნქტი (1586 UNTS 185); ავსტალიასა და ლუქსემბურგს შორის ექსტრადიციის თაობაზე 1987 წლის ხელშეკრულების მე-3 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ხ“ ქვეპუნქტი (1536 UNTS 31); კვიპროსსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის 1996 წლის ექსტრადიციის ხელშეკრულების მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტი (2927 UNTS ...); საფრანგეთსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის 1996 წლის ექსტრადიციის ხელშეკრულების მე-4 მუხლის მე-4 პუნქტი (2179 UNTS 341); კანადასა და იტალიას შორის 2005 წლის ექსტრადიციის ხელშეკრულების მე-3 მუხლის „ხ“ ქვეპუნქტი (2859 UNTS 197); საფრანგეთსა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკას შორის 2007 წლის ექსტრადიციის ხელშეკრულების მე-3 მუხლის „ხ“ ქვეპუნქტი (... UNTS ...); და ბელარუსსა და ბულგარეთს შორის 2010 წლის ექსტრადიციის შესახებ ხელშეკრულების მე-3 მუხლის მე-7 პუნქტი (2849 UNTS ...)).

164. ეს წესი ასევე არსებობს მრავალი სახელმწიფოს ექსტრადიციის კანონშიც. მაგალითად, საფრანგეთში ეს წესი ჩამოყალიბებულია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 696-4-ე მუხლის მე-2 ნაწილში; გაერთიანებულ სამეფოში ჩამოყალიბებულია 2003 წლის ექსტრადიციის შესახებ აქტის მე-

13(a) ნაწილში; და საბერძნეთში ჩამოყალიბებულია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 438-ე მუხლის „c“ ქვეპუნქტში.

165. თითქმის ყველა საერთაშორისო დოკუმენტში, სტანდარტი, რომლის შესაბამისადაც უნდა დადასტურდეს ფარული პოლიტიკური მიზანი, არის“დარწმუნებისთვის არსებითი საფუძველი“.

IV. შედარებითი სამართლის მასალები

166. ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება, ან *détournement de pouvoir*, როგორც საფრანგეთში უწოდებენ, სადაც ეს ცნება წარმოიშვა, კარგად ცნობილი ტერმინია ადმინისტრაციულ სამართალში. სხვადასხვა სახის ფორმულირების მიუხედავად იგი უკვე არსებობს მრავალი ქვეყნის სამართლებრივ სისტემაში. იგი არის ერთ-ერთი გზა, რომლის საშუალებითაც არის შესაძლებელი ადმინისტრაციული ორგანოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების შეცვლა ან, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ერთ-ერთი საფუძველი, რომელზე დაყრდნობითაც არის შესაძლებელი მათი გაუქმება.

167. ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას ადგილი აქვს მაშინ, როდესაც მთავრობა თავის ძალაუფლებას იმ მიზნით არ იყენებს, რისთვისაც იგი მას მიენიჭა. იგი ეფუძნება იმ თვალსაზრისს, რომ მთავრობას არ შეუძლია თავისუფლად აირჩიოს ის მიზნები, რომელთა განხორციელებაც მას შეუძლია და მან თავისი ძალაუფლება მხოლოდ იმისთვის უნდა გამოიყენოს, რათა ხელი შეუწყოს იმ მიზნებს, რომელთა მისაღწევადაც კანონმა მას ეს ძალაუფლება მიანიჭა. ეს ნიშნავს ორ რამეს: პირველი, რომ ხელისუფლების ორგანოებმა უნდა იმოქმედონ საზოგადოებრივი ინტერესების შესაბამისად და მეორე, რომ თითოეული მათი უფლებამოსილება გამოყენებული უნდა იქნას მხოლოდ იმ კონკრეტული მიზნით ან მიზნებით, რომლისთვისაც იგი იყო მინიჭებული.

168. სასამართლოს ხელთ არსებული ინფორმაციის საფუძველზე, რამდენიმე მაღალი ხელშემკვრელი სახელმწიფოს სასამართლოები ხელისუფლების ბოროტად გამოყენების მტკიცებულების სახით იღებენ: გასაჩივრებული გადაწყვეტილების პირობებს, ამ გადაწყვეტილების მიღებასთან დაკავშირებულ საქმეში არსებულ დოკუმენტებს, სასამართლო გადასინჯვის სამართალწარმოების

დროს შექმნილ დოკუმენტებს, ფაქტის პრეზუმფციას და, უფრო ზოგადად, კონტექსტუალურ მტკიცებულებებს. როდესაც ხელისუფლების რომელიმე ორგანო ისეთ სიტუაციაშია, როდესაც იგი ახორციელებს როგორც ოფიციალურ, ისე ფარულ მიზანს, ხდება იმის შეფასება, თუ ამ მიზნებიდან რომელს ენიჭება უპირატესობა. თუ აღმოჩნდება, რომ ოფიციალურ მიზანს ჰქონდა უპირატესობა, მაშინ ხელისუფლების ორგანოს გადაწყვეტილება კანონიერად ითვლება. ხოლო თუ პირიქით, დაადგენენ, რომ ფარული მიზანს ენიჭებოდა უპირატესობა, მოხდება ამ გადაწყვეტილების, როგორც არაკანონიერის, გაუქმება.

კანონმდებლობა

I. საქმის არსი

169. სასამართლო მიიჩნევს, რომ მნიშვნელოვანია საქმის არსის თავიდანვე დაზუსტება.

170. მომჩივნის პრეტენზიები ეხებოდა მხოლოდ მის თავისუფლების უფლების შეზღუდვას 2013 წლის 21 მაისს მისი დაკავებიდან 2014 წლის 17 თებერვალს ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს მიერ მის სისხლის სამართლის ბრალდებით გასამართლებას შორის პერიოდში, რომელიც ეხებოდა სამუშაოს მაძიებელთა სახელმწიფო პროგრამას და სოფელ კვარიათში არსებულ სახლს. შესაბამისად, სასამართლო უშუალოდ არ იყო დაინტერესებული, გასამართლების შემდეგ მომჩივნის დაკავება შეესაბამებოდა თუ არა კონვენციას, ან მომჩივნის წინააღმდეგ არსებულ სხვა სისხლის სამართლის საქმეებს (იხილეთ პარაგრაფები 56-59 ზემოთ).

II. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის სავარაუდო დარღვევა

171. მომჩივანი დავობდა, რომ მისი დაკავება და წინასწარი პატიმრობა არაკანონიერი და დაუსაბუთებელი იყო. ამის საფუძვლად მან მოიყვანა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი, რომელშიც ნათქვამია, იმ ნაწილში, რომელიც განსახილველ საკითხს ეხება:

„ყველას აქვს თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება. არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

...

(c) პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება, უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად, როდესაც არსებობს ამ პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის საფუძვლიანი ეჭვი, ან საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენისას თუ მისი ჩადენის შემდეგ მიმალვის აღკვეთის აუცილებლობა[.]”

A. პალატის გადაწყვეტილება

172. პალატას არ განუხილავს მომჩივნის დაკავების კანონიერების საკითხი.

173. რაც შეეხება წინასწარ პატიმრობას, პალატამ დაადგინა, რომ მომჩივნის საქმის შედარება არ იქნებოდა შესაძლებელი იმ საქმეებთან, რომლებშიც დაკავებულები პატიმრობაში მხოლოდ იმის გამო იმყოფებოდნენ, რომ ბრალდების მხარეს მათ წინააღმდეგ წარდგენილი ჰქონდა საბრალდებო დასკვნა და შესაბამისად, აშკარა სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე და პოტენციურად განუსაზღვრელი ვადით. მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი პრობლემა არსებობდა 1998 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, იგი უკვე აღარ არსებობდა 2010 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში. მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების შესახებ გადაწყვეტილებებში ვადის არარსებობამ, რაც იმ დროს საქართველოს სასამართლოების პრაქტიკას შეესაბამებოდა, არ გახდა ეს დაკავება არაკანონიერი კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მნიშვნელობის ფარგლებში, რადგან 2010 წლის კოდექსის 205-ე მუხლის მე-2 ნაწილში დაზუსტებულია, რომ წინასწარი პატიმრობა არ შეიძლება გრძელდებოდეს ცხრა თვეზე მეტ ხანს, რისი მნიშვნელობის გაგებაც მომჩივანს იოლად შეეძლო თავის ადვოკატთან კონსულტაციის შედეგად. გარდა ამისა, ამავე კოდექსის 206-ე მუხლის შესაბამისად, მას ამ ცხრა თვის განმავლობაში ნებისმიერ დროს შეეძლო მოეთხოვა გათავისუფლება იმაზე დაყრდნობით, რომ აღარ არსებობდა მისი წინასწარი პატიმრობის საფუძვლები აქედან გამომდინარე, ვერ ვიტყვით, რომ იგი დაკავებული იყო პოტენციურად განუსაზღვრელი ვადით ან სხვაგვარად იმყოფებოდა სამართლებრივად განუსაზღვრელ პოზიციაში.

B. მხარეთა მიერ დიდი პალატის მიმართ გაკეთებული განცხადებები

1. მომჩივანი

174. მომჩივანი ამტკიცებდა, რომ მისი დაკავება უკანონო იყო, რადგან ეს მოხდა სასამართლოს განჩინების გარეშე, მიუხედავად იმისა, რომ ამ მოთხოვნიდან არანაირი გამონაკლისი არ იყო გამოყენებული მის საქმეში. მის დაკავებასთან დაკავშირებული გარემოებებიდან გამოჩნდა, რომ მისი პატიმრობაში მოთავსება წინასწარ იყო გადაწყვეტილი და ფარული მიზნები გააჩნდა, და რომ დაკითხვაზე მისი დაბარება არ ყოფილა საქმესთან დაკავშირებით თანამშრომლობაზე მისი თანხმობის მოპოვების კეთილსინდისიერი მცდელობა. თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ სასწრაფო არაფერი იყო, ხელისუფლების ორგანოებს არ მიუმართავთ სასამართლო განჩინების მისაღებად. უფრო მეტიც, მიუხედავად იმისა, რომ მომჩივანი განსაკუთრებით ითხოვდა, ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს განეხილა მისი დაკავების კანონიერების საკითხი, აღნიშნულ სასამართლოს არც ერთ ასპექტში არ განუხილავს იგი.

175. წინასწარი პატიმრობა ვერ პასუხობდა სამართლებრივი განსაზღვრულობის მოთხოვნას იმის გამო, რომ ქუთაისის სასამართლოს, როდესაც იღებდა მომჩივნის დაკავების გადაწყვეტილებას, არ ჰქონდა მითითებული მისი ხანგრძლივობა. მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლომ ირიბად მიუთითა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 205-ე მუხლზე, რომლის მე-2 ნაწილში განსაზღვრულია წინასწარი პატიმრობის მაქსიმალური ვადა, მან არ დააზუსტა, თუ რამდენი ხნით ათავსებდა მომჩივანს პატიმრობაში. რადგან სავსებით შესაძლებელია, რომ პატიმრობის მაქსიმალური 9-თვიანი ვადა ყოველი ბრალდებისთვის ცალ-ცალკე დაითვალოს და ვინაიდან მომჩივანს წარდგენილი ჰქონდა რამდენიმე ბრალდება, მდგომარეობა მის საქმეში განსაკუთრებით განუსაზღვრელი იყო. საქართველოს სასამართლოებში არსებული პრაქტიკა, არ მიუთითონ წინასწარი პატიმრობის ვადები არღვევდა სამართლებრივი განსაზღვრულობის მოთხოვნას. ამის კომპენსირებას ვერ ახდენდა მომავალში დაკავების გადახედვის მოთხოვნის შესაძლებლობა, რადგან საქართველოს კანონმდებლობით, ასეთი მოთხოვნისთვის სამართლებრივი დაბრკოლება ძალიან დიდი იყო: მხოლოდ იმ შემთხვევაში

შეიძლება, თუ „ახალი არსებითი საკითხები“ გამოიკვეთება პატიმრობაში თავდაპირველი მოთავსების შემდეგ.

176. გარდა ამისა, დაკავება დაუსაბუთებელი იყო, რადგან შესაძლებელი იყო ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენება. დაკავების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ მხედველობაში მიიღო მომჩივნის მიმართ წაყენებული ბრალდებების სერიოზულობა და არა მისი პირადი გარემოებები. მან ასევე არ შეისწავლა, ნაკლებად მკაცრი ღონისძიების შემთხვევაში, როგორიცაა, გირაო ან პირადი თავდებობა, რომელიც შემთხვევებისდაგვარად გამოყენებული იქნებოდა საქართველოდან წასვლის შესაძლებლობის შეზღუდვასთან ერთად, შესაძლებელი იქნებოდა თუ არა მომჩივნის სასამართლოში გამოცხადების უზრუნველყოფა. მისი დაკავების ნამდვილი მიზეზი მისი პოლიტიკური ცხოვრებიდან გამევება იყო. დაკავების ფარული მოტივები აშკარა გახდა, როდესაც 2013 წლის 14 დეკემბერს დაკავებული წაიყვანეს მთავარ პროკურორთან, რომელიც მისგან ინფორმაციას ითხოვდა და ემუქრებოდა მას. ამ ინციდენტმა გვიჩვენა, რომ დაკავება თვითნებური იყო.

2. მთავრობა

177. მთავრობა ამტკიცებდა, რომ მომჩივნის დაკავება სრულად შეესაბამებოდა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 171-ე მუხლს, რომელიც თავის მხრივ სრულ შესაბამისობაში იყო კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლ პუნქტთან. იგი სასამართლო განჩინების გარეშე იმიტომ დააკავეს, რომ არსებობდა მიმალვის საფრთხე. დაკავების გადაწყვეტილება წინასწარ მიღებული კი არ ყოფილა, არამედ გადაწყდა იმ განვითარებული მოვლენების საფუძველზე, რომლებიც მომჩივნის დაკითხვაზე დაბარებას მოჰყვა: მისი მეუღლის საქართველოდან გამგზავრება და მისი რეაქცია დაკითხვისას მისთვის მამხილებელი მტკიცებულების წარდგენის დროს. საქმის მასალების განხილვის შემდეგ, ქუთაისის საქალაქო სასამართლო დარწმუნდა, რომ მისი დაკავებისას არანაირ პროცედურულ დარღვევებს ადგილი არ ჰქონია. მომჩივნის მიმალვის საფრთხე კიდევ უფრო გაამყარა 2012 წლის 30 ნოემბერს მომხდარმა ინციდენტმა და დადასტურდა ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით მისი წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების შესახებ.

178. დაკავება მოხდა იმ საფუძვლიანი ეჭვის საფუძველზე, რომ მომჩივანს ჩადენილი ჰქონდა დანაშაულები, რომლებისთვისაც მას ბრალი ჰქონდა წარდგენილი. დაკავების წინა თვეებში, პროკურატურის ორგანოებს მოპოვებული ჰქონდათ ამ ბრალდებების გამამყარებელი საკმარისი მტკიცებულებები. ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ, რომლის გადაწყვეტილებას მხარი დაუჭირა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომ, განიხილა პროკურატურის მიერ ამ მტკიცებულების შეფასება და დარწმუნდა საფუძვლიანი ეჭვის არსებობაში. მომჩივნის დაკავების მიზანი მხოლოდ მისი კომპეტენტური სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენა იყო, რაც განხორციელდა კიდევ მეორე დღეს. არანაირი მტკიცებულება იმისა, რომ ხელისუფლების ორგანოებს სხვა რაიმე განზრახვა ჰქონდათ, არ არსებობდა.

179. მომჩივნის წინასწარი პატიმრობაც ასევე კანონიერი და გამართლებული იყო. მისი წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების მოთხოვნა ბრალდების მხარემ საკმარისი მტკიცებულებებით და არგუმენტებით გაამყარა, ხოლო ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ დაადგინა, რომ ნაკლებად მკაცრი ზომის გამოყენება ვერ აღკვეთდა მიმალვის ან სასამართლო პროცესისთვის ხელის შეშლის საფრთხეებს.

C. სასამართლოს შეფასება

1. გააჩნია თუ არა დიდ პალატას იურისდიქცია, რომ განიხილოს მომჩივნის დაკავებასთან დაკავშირებული საჩივარი

180. „საქმე“, რომელიც კონვენციის 43-ე მუხლის შესაბამისად დიდ პალატას განსახილველად გადაეცა, არის მოცემული საჩივარი, რომელიც პალატამ მისაღებად ცნო (იხილეთ კ. და ტ. ვინეტის წინააღმდეგ [GC], no. 25702/94, § 141, ECHR 2001-VII). თავის საჩივარში მომჩივანი პრეტენზიას გამოთქვამდა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე მისი სავარაუდოდ უკანონო დაკავებასთან დაკავშირებით. მიუხედავად იმისა, რომ თავის დასაბუთებაში კონკრეტულად ამ პრეტენზიას არ ეხებოდა, პალატამ აღნიშნული საჩივარი მთლიანობაში მისაღებად მიიჩნია. აქედან გამომდინარე, მომჩივნის დაკავებასთან დაკავშირებულ პრეტენზიასაც შეეხო პალატის მიერ საჩივრის მისაღებობის შესახებ გადაწყვეტილება. ამას ასევე ადასტურებს საქმესთან დაკავშირებული გარემოებების აღწერისას პალატის მიერ

დაკავების აღნიშვნაც (იხილეთ პალატის გადაწყვეტილების მე-18 პარაგრაფი). აქედან გამომდინარეობს, რომ დიდ პალატას შეუძლია შეისწავლოს პრეტენზია იმის თაობაზე, რომ დაკავება კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევით მოხდა (იხილეთ, *mutatis mutandis*, ზემოხსენებული კ. და ტ. ფინეთის წინააღმდეგ, § 145; კამასინსკი ავსტრიის წინააღმდეგ, 19 დეკემბერი 1989, § 59, კრებული A, no 168; და სკოტი (ესპანეთის წინააღმდეგ, 18 დეკემბერი 1996, § 59, სასამართლო გადაწყვეტილებების კრებული (Reports of Judgments and Decisions 1996-VI).

2. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „c“ ქვეპუნქტის ზოგადი პრინციპები

181. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით უზრუნველყოფილია თავისუფლებისა და უსაფრთხოების ძირითადი უფლება, რომელსაც უპირველესი მნიშვნელობა აქვს „დემოკრატიულ საზოგადოებაში“ (იხილეთ დე ვილდე, *ოომსი და ვერსიპი ბელგიის წინააღმდეგ*, 18 ივნისი 1971, §65, კრებული A, no. 12; ვინტერვერპი ნიდერლანდების წინააღმდეგ, 24 ოქტომბერი 1979, § 37, კრებული A, no. 33; და ასანიძე საქართველოს წინააღმდეგ [GC], no. 71503/01, § 169, ECHR 2004-II). უფრო ზოგადად რომ ვთქვათ, მე-5 მუხლი მე-2, მე-3 და მე-4 მუხლებთან ერთად იმ პირველი კატეგორიის ძირითად უფლებებში შედის, რომლებიც პიროვნების ფიზიკურ უსაფრთხოებას იცავს და შესაბამისად, მას უდიდესი მნიშვნელობა გააჩნია (იხილეთ ბუზაჯი მოლდოვის რესპუბლიკის წინააღმდეგ [GC], no. 23755/07, § 84, ECHR 2016 (ამონარიდები)).

182. როგორც ფორმულირებიდანაც ჩანს, რომელიც გაგებული უნდა იქნას „a“ ქვეპუნქტსა და მე-3 პუნქტთან ერთობლიობით, რომლებიც მასთან ერთად ერთ მთლიანს ქმნის, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „c“ ქვეპუნქტის პირველი დებულება თავისუფლების აღკვეთის უფლებას იძლევა მხოლოდ სისხლის სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით (იხილეთ, სხვა დოკუმენტებთან ერთად, ჩულა იტალიის წინააღმდეგ, 22 თებერვალი 1989, § 38, კრებული A, no. 148; იეჩიუსი ლიტვის წინააღმდეგ, no. 34578/97, § 50, ECHR 2000-IX; და შვაბე და მ.გ. გერმანიის წინააღმდეგ, no. 8080/08 და no. 8577/08, § 72, ECHR 2011 (ამონარიდები)).

183. ამ დებულებასთან შესაბამისობის მიზნით, დაკავება ან დაპატიმრება აუცილებლად უნდა აკმაყოფილებდეს სამ პირობას.

184. პირველ რიგში, იგი უნდა ეფუძნებოდეს იმ “საფუძვლიან ეჭვს“, რომ პირს, რომელსაც ეს ეხება, ჩადენილი აქვს დანაშაული, რაც თავის თავში გულისხმობს იმ ფაქტების ან ინფორმაციის არსებობას, რომლებიც მიუკერძოებელ დამკვირვებელს დაარწმუნებდა იმაში, რომ მოცემულ პირს შეიძლება დანაშაული ჰქონდეს ჩადენილი. ის, თუ რა არის “გონივრული“ დამოკიდებულია ყველა ამ გარემოებაზე, მაგრამ არ არის აუცილებელი, რომ ის ფაქტები, რომლებიც ეჭვს აღძრავს იმავე დონის იყოს, როგორიც ის ფაქტები, რომლებიც აუცილებელია მსჯავრდების გამართლების ან თუნდაც, ბრალის წარდგენისთვის (იხილეთ, სხვა წყაროებთან ერთად, *ფოქსი, კამპბელი და ჰარტლი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 30 აგვისტო 1990, § 32, კრებული A, no. 182; *ლაბიტა იტალიის წინააღმდეგ* [GC], no. 26772/95, § 155, ECHR 2000-IV; და *ო'ჰარა გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, no. 37555/97, §§ 34 და 36, ECHR 2001-X).

185. მეორე რიგში, დაკავების ან დაპატიმრების მიზანი უნდა იყოს პირის „კომპეტენტური სამართლებრივი ორგანოს“ წინაშე წარდგენა – საკითხი, რომელიც მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული იმისგან დამოუკიდებლად, მიღწეულია თუ არა ეს მიზანი (იხილეთ, სხვა წყაროებთან ერთად, *ბროგანი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 29 ნოემბერი 1988, §§ 52-53, კრებული A, no. 145-B; *მარი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 28 ოქტომბერი 1994, §§ 67-68, კრებული A, no. 300-A; და *კ.-ფ. გერმანიის წინააღმდეგ*, 27 ნოემბერი 1997, § 61, *ოქმები* 1997-VII).

186. მესამე რიგში, დაკავება ან დაპატიმრება კონვენციის „ც“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ისევე, როგორც ნებისმიერი ფორმის თავისუფლების აღკვეთა კონვენციის მე -5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად, აუცილებლად „კანონიერი“ და „კანონით დადგენილი წესის შესაბამისი“ უნდა იყოს (იხილეთ, სხვა წყაროებთან ერთად, *გუცარდი იტალიის წინააღმდეგ*, 6 ნოემბერი 1980, § 102, კრებული A, no. 39; *კემაში საფრანგეთის წინააღმდეგ* (no. 3), 24 ნოემბერი 1994, §§ 37 და 42, კრებული A, no. 296-C; და *ზემოხსენებული კ.-ფ. გერმანიის წინააღმდეგ*, § 63). ეს ორი ტერმინი, რომლებიც გარკვეულ დონეზე ემთხვევა ერთმანეთს, ძირითადად ეხება ეროვნულ კანონმდებლობას და ადგენს იმის ვალდებულებას, რომ დაცული იყოს მისი მატერიალურ და პროცედურულ ნორმებთან

შესაბამისობა (იხილეთ, სხვა დოკუმენტებთან ერთად, *ვინტერვერპი*, §§ 39 და 45; *კემაში* (no. 3), §§ 37 და 42; *კ.-ფ. გერმანიის წინააღმდეგ*, § 63; და *ასანიძე*, § 171 ყველა მოხსენებული ზემოთ). თუმცა, ეს მაინც არ არის საკმარისი; კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი ასევე მოითხოვს, რომ თვითონ ეროვნული კანონმდებლობა შეესაბამებოდეს კანონის უზენაესობას. კონკრეტულად ეს ნიშნავს, რომ კანონი, რომელიც თავისუფლების აღკვეთის უფლებას იძლევა, აუცილებლად საკმარისად მიღწევადი, ზუსტი და განჭვრეტადი იყოს გამოყენების დროს (იხილეთ, სხვა დოკუმენტებთან ერთად, *ამური საფრანგეთის წინააღმდეგ*, 25 ივნისი 1996, § 50, *ოქმები* 1996-III; *ზემოხსენებული იეჩიუსი* § 56; *ბარანოვსკი პოლონეთის წინააღმდეგ*, no. 28358/95, § 52, ECHR 2000-III; და *კაკაბაძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 1484/07, §§ 62 და 68, 2 ოქტომბერი 2012). ეს ასევე ნიშნავს, რომ დაკავება ან დაპატიმრება აუცილებლად უნდა შეესაბამებოდეს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მიზანს, რაც თავისუფლების თვითნებური აღკვეთის არდაშვებას გულისხმობს (იხილეთ, სხვა წყაროებთან ერთად, *ვინტერვერპი*, § 39; *იეჩიუსი*, § 56; *ბარანოვსკი*, § 51; *ასანიძე*, § 171; და *კაკაბაძე და სხვები* § 63 ყველა მოხსენებული ზემოთ). აღნიშნული თავის თავში, კერძოდ, გულისხმობს, რომ თავისუფლების აღკვეთა ნამდვილად შეესაბამება იმ კონკრეტული შეზღუდვის მიზანს, რომელიც ნებადართულია მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისი ქვეპუნქტით (იხილეთ, *ზემოხსენებული ვინტერვერპი*, § 39; *ამინგდელინი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 28 მაისი 1985, § 44, კრებული A no. 93; და *საადი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* [GC], no. 13229/03, § 69, ECHR 2008).

3. ამ პრინციპების გამოყენება

(a) მომჩივნის დაკავება

187. მომჩივანი სასამართლოს წინაშე არ დავობდა იმის თაობაზე, რომ მისი დაკავება არ ეფუძნებოდა იმ საფუძვლიან ეჭვს, რომ მას ჩადენილი ჰქონდა ისეთი დანაშაულები, რის გამოც იგი დააპატიმრეს, ხოლო სახელმწიფო მხარემ სრულად დაახასიათა ხელისუფლების ორგანოების მიერ მის დაკავებამდე მოპოვებული მამხილებელი მასალა (იხილეთ პარაგრაფები 29–31 და 174 ზემოთ). ამ მასალაში არაფერი ჩანს ისეთი, რაც ეჭვს აღძრავდა მომჩივნის მიმართ ეჭვის საფუძვლიანობის თაობაზე, არც ფაქტებისა და არც

სისხლის სამართლის კანონმდებლობის თვალსაზრისით (შეადარეთ *გუსინსკი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 70276/01, § 55, ECHR 2004-IV, და განასხვავეთ *ლუკანოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ*, 20 მარტი 1997, §§ 42-45, *ოქმები* 1997-II; *კანჯოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ*, no. 68294/01, §§ 57-61, 6 ნოემბერი 2008; *ილგარ მამადოვი აზერბაიჯანის წინააღმდეგ*, no. 15172/13, §§ 90-99, 22 მაისი 2014; და *რასულ ჯაფაროვი აზერბაიჯანის წინააღმდეგ*, no. 69981/14, §§ 121-32, 17 მარტი 2016). ასევე არ ჩანს, რომ თვითონ ეს ბრალდებები დაკავშირებული იყოს მომჩივნის მიერ კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების განხორციელებასთან.

188. გარდა ამისა, არაფერი იძლევა იმის თქმის საფუძველს, რომ მომჩივნის დაკავების მომენტში არ არსებობდა მისი კომპეტენტური სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენის განზრახვა. ეს მოხდა მომდევნო დღეს (იხილეთ პარაგრაფი 33 და 38 ზემოთ). ეს საკმარისი იყო იმისთვის, რომ მისი დაკავება კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ც“ ქვეპუნქტის „მიზნის“ მოთხოვნის შესაბამისი ყოფილიყო (შეადარეთ ზემოხსენებული *გუსინსკი, პარაგრაფი* 55). საკითხი იმის შესახებ, დაკავება სხვა მიზანსაც ისახავდა თუ არა, ექვემდებარება კონვენციის მე-18 მუხლის შესაბამისად შესწავლას.

189. დასადგენი რჩება, დაკავება იყო თუ არა „კანონიერი“ და „კანონით დადგენილი წესის შესაბამისი.“

190. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 171-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, დაკავება უნდა ეფუძნებოდეს სასამართლოს განჩინებას. 171-ე მუხლის მე-2 ნაწილში ჩამოყალიბებულია ისგარემოებები, როდესაც დაკავება გამონაკლისის სახით შესაძლებელია სასამართლოს განჩინების გარეშე. ერთადერთიგარემოება, რომელსაც ხელისუფლების ორგანოები ამ საქმეში დაეყრდნენ იყო „ე“ ქვეპუნქტი, რომლის მიხედვითაც, სასამართლოს განჩინება არ არის საჭირო, თუ არსებობს მიმალვის საფრთხე. 171-ე მუხლის მე-3 ნაწილში ჩამოყალიბებულია დამატებითი მოთხოვნა: რომ საფრთხე თავიდან ვერ იქნება აცილებული სხვა, ალტერნატიული ღონისძიებით, რომელიც პროპორციულია სავარაუდოდ ჩადენილი დანაშაულის გარემოებებისა და ბრალდებულის პირადი მონაცემებისა (იხილეთ პარაგრაფი 26 და 144). საკითხები, რომლებზეც მხარეები ვერ შეთანხმდნენ იყო, არსებობდა თუ არა ასეთი საფრთხე მომჩივნის

საქმეში და შესაძლებელი იქნებოდა თუ არა მისი თავიდან აცილება მისი დაკავების გარეშე.

191. მიუხედავად იმისა, რომ ეს საკითხები საქართველოს კანონმდებლობის გამოყენებას ეხება, სასამართლო უფლებამოსილია ისინი განიხილოს. როგორც უკვე აღინიშნა, იმ შემთხვევაში, როცა კონვენცია ეროვნულ კანონმდებლობაზე აკეთებს მითითებას, როგორც მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ც“ ქვეპუნქტის შემთხვევაში, ამ კანონის უგულებელყოფა იწვევს კონვენციისდარღვევას, რაც იმას ნიშნავს, რომ სასამართლოს შეუძლია და უნდა შეამოწმოს კიდეც, დაცული იყო თუ არა ეს კანონი (იხილეთ, სხვა დოკუმენტებთან ერთად, ზემოხსენებული *ვინტერვერპი*, § 46). მიუხედავად ამისა, მისი უფლებამოსილება ამ თვალსაზრისით ექვემდებარება განუყოფელ შეზღუდვებს, რადგან, მაშინაც კი, როცა კონვენცია ეროვნულ კანონმდებლობაზე აკეთებს მითითებას, პირველ რიგში ქვეყნის ხელისუფლების ორგანოების ვალდებულებაა, მოახდინონ ამ კანონის ინტერპრეტაცია და გამოყენება (იხილეთ *ვინტერვერპი*, § 46; *კემაში (no. 3)*, § 37; და *ლუკანოვი*, § 41, ყველა მოხსენიებული ზემოთ).

192. მომჩივნის დაკავების ოქმში გამომძიებელმა აღნიშნა, რომ 2012 წელს მომჩივანი ყალბი პასპორტით ცდილობდა საზღვრის გადაკვეთას, რამაც გაამყარა ვარაუდი, რომ იგი ეცდებოდა საქართველოდან წასვლას, ასევე ის, რომ იგი ბევრჯერ ყოფილა ქვეყნის ფარგლებს გარეთ, რამაც დაადასტურა, რომ მას არ გაუძნელდებოდა საზღვარგარეთ წასვლა (იხილეთ პარაგრაფი 26-ზემოთ). შესაბამისად, მან პირველ შეკითხვას პირდაპირ გასცა პასუხი, ხოლო მეორეს – ირიბად. სასამართლომ ვერ დაადგინა, რომ მისი დასკვნები ამ ორი საკითხის შესახებ, რომლებსაც აღარ უნდა მივუბრუნდეთ, რადგან უკვე მომხდარია, იყო თვითნებური ან აშკარად არღვევდა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 171 მუხლის მე-2 და მე-3 ნაწილებს. ვინაიდან სასურველი იქნებოდა უფრო სრულად ყოფილიყო ახსნილი, თუ რატომ იყო მომჩივნის მიმალვის საფრთხე საკმაოდ სერიოზული, რომლის თავიდან აცილებაც არ შეიძლებოდა მისი დაკავების გარდა სხვა საშუალებით, ვერაფრის საფუძველზე ვერ ვიტყვით, რომ მომჩივნის დაკავების ოქმში ჩამოთვლილი მიზეზების დეტალიზაციის დონე აშკარად ვერ აკმაყოფილებდა საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნებს.

193. უფრო მეტიც, როდესაც მეორე დღეს ქუთაისის საქალაქო სასამართლო იღებდა გადაწყვეტილებას იმის შესახებ, მოეთავსებინათ თუ არა მომჩივანი წინასწარ პატიმრობაში, იგი ასევე შეეხო, თუმცა კი მოკლედ, მისი დაკავების კანონიერებასაც (იხილეთ პარაგრაფი 39 ზემოთ) და მის გადაწყვეტილებას მხარი დაუჭირა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომ (იხილეთ პარაგრაფი 43 ზემოთ). სასამართლო იოლად ვერ უგულებელყოფს სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებისა და სასამართლოების მიერ ეროვნული კანონმდებლობის გამოყენებასთან დაკავშირებით გაკეთებულ დასკვნებს.

194. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლო ადგენს, რომ კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევას მომჩივნის დაკავებასთან მიმართებით ადგილი არ ჰქონია.

(ბ) მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა

195. როგორც უკვე აღინიშნა, მომჩივანს სასამართლოს წინაშე არ განუცხადებია, რომ მისი დაკავება და წინასწარი პატიმრობა არ ეფუძვნებოდა საფუძვლიან ეჭვს. პირიქით, იგი აპროტესტებდა, რომ ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ არ განსაზღვრა მისი წინასწარი პატიმრობის ხანგრძლივობა და ამტკიცებდა, რომ დაკავება იმის გამო იყო გაუმართლებელი, რომ იგი მისი პირადი მდგომარეობის გაუთვალისწინებლად მოხდა და რომ სინამდვილეში ფარულ მიზნებს ისახავდა.

196. სასამართლოს არ მიაჩნია, რომ ამ მიზეზთაგან რომელიმე ეჭვქვეშ აყენებს კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის „ც“ ქვეპუნქტთან მომჩივნის წინასწარი პატიმრობის შესაბამისობას.

197. ის, რომ ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ არ განსაზღვრა პატიმრობის ხანგრძლივობა, არ წარმოადგენს საკითხის წამოყენების საფუძველს აღნიშნული დებულების შესაბამისად. ამას არ მოითხოვდა საქართველოს კანონმდებლობა (შედარებისთვის იხილეთ *ლოგვინენკო რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 44511/04, §§ 37-38, 2010 წლის 17 ივნისი; *ფედორენკო რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 39602/05, §§ 48-50 და 54-55, 2011 წლის 20 სექტემბერი, და *რომან პეტროვი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 37311/08, §§ 43-45, 2015 წლის 15 დეკემბერი). საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის მე-6 პუნქტი და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 205-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ზღუდავს წინასწარ პატიმრობას ცხრა თვემდე, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ სასამართლომ, რომელიც მას უფარდებს,

თავის გადაწყვეტილებაში უნდა განსაზღვროს მისი ხანგრძლივობა. კოდექსის 206-ე მუხლის მე-6 ნაწილი, რომელიც განსაზღვრავს, რას უნდა შეიცავდეს წინასწარი პატიმრობის შეფარდების შესახებ სასამართლოს განჩინება, არაფერს ამბობს დაკავების ვადის განსაზღვრის ვალდებულების შესახებ (იხილეთ პარაგრაფები 148 და 151 ზემოთ).

198. არც კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი ითვალისწინებს ცალკე მოთხოვნას იმასთან დაკავშირებით, რომ წინასწარი პატიმრობის შეფარდების შესახებ განჩინებები უნდა განსაზღვრავდეს პატიმრობის ხანგრძლივობას.

199. მართალია, საკანონმდებლო ხარვეზის გამო გაურკვეველი ვადით დაპატიმრება სამართლებრივი განსაზღვრულობის მოთხოვნის დარღვევას წარმოადგენს (იხილეთ ზემოთ მითითებული *ბარანოვსკი*, § 56; *გიგოლაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 18145/05, §§ 31 და 35, 2008 წლის 8 ივლისი; *იელოიევი უკრაინის წინააღმდეგ*, no. 17283/02, § 53, 2008 წლის 6 ნოემბერი; *სოლოვეი და ზოზულია უკრაინის წინააღმდეგ*, nos. 40774/02 და 4048/03, §§ 70-72, 2008 წლის 27 ნოემბერი; *რამიშვილი და კოხრეიძე საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 1704/06, §§ 106-10, 2009 წლის 27 იანვარი; *ფფელდმანი უკრაინის წინააღმდეგ*, nos. 76556/01 და 38779/04, § 73, 2010 წლის 8 აპრილი; *ხარჩენკო უკრაინის წინააღმდეგ*, no. 40107/02, § 74, 2011 წლის 10 თებერვალი; *სტიმოშენკო უკრაინის წინააღმდეგ*, no. 49872/11, § 267, 2013 წლის 30 აპრილი *გალი უკრაინის წინააღმდეგ*, no. 6759/11, § 36, 2015 წლის 16 აპრილი), მაგრამ ეს სხვა შემთხვევაა. საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებდა მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდების მკაფიო საფუძველს, მაგრამ ამასთანავე ზღუდავდა მის ხანგრძლივობას. უნდა ვაღიაროთ, რომ სასამართლო თავის სამ გადაწყვეტილებაში აღნიშნავს, რომ თუ ეროვნული სასამართლო არ ადგენს წინასწარი პატიმრობის ვადას, ეს იწვევს გაურკვეველობას იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ეროვნული კანონმდებლობიდან ნათელია დაკავების მაქსიმალური ვადა (იხილეთ *ლუცენკო უკრაინის წინააღმდეგ*, 6492/11, § 73, 2012 წლის 3 ივლისი; ზემოთ მითითებული *გალი*, § 37, და *კლეუტინი უკრაინის წინააღმდეგ*, no. 5911/05, პარაგრაფი 105, 2016 წლის 23 ივნისი). თუმცა ეს განჩინებები კონტექსტიდან გამომდინარე უნდა იქნას გაგებული. სამივე შემთხვევაში ეროვნულმა სასამართლოებმა ვერ წარმოადგინეს წინასწარი პატიმრობის შეფარდების

მინიმალური დამაჯერებელი მიზეზიც კი. ისინი ჰგავს რამდენიმე შემთხვევას, როდესაც სასამართლომ აღმოაჩინა, რომ დაირღვა კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი წინასწარი პატიმრობის შეფარდების მიზეზების არარსებობისა და მისი ხანგრძლივობის განუსაზღვრელობის ერთობლიობის გამო (იხილეთ *ხუდოიოროვი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 6847/02, §§ 136-37, ECHR 2005-X (ამონარიდები); *ელადიმირ სოლოვიევი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 2708/02, §§ 95-98, 2007 წლის 24 მაისი; *გუბკინი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 36941/02, §§ 111-14, 2009 წლის 23 აპრილი; *არუთიუნიანი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 48977/09, §§ 92-93, 2012 წლის 10 იანვარი; *პლეტმენცევი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 4157/04, § 43, 2013 წლის 27 ივნისი, სხვა წყაროებთან ერთად). შესაბამისად, ეს გადაწყვეტილებები ისე არ უნდა იქნეს გაგებული, თითქოს კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი ეროვნული სასამართლოებისგან მოითხოვს მათ განჩინებებში წინასწარი პატიმრობის ხანგრძლივობის განსაზღვრას მიუხედავად იმისა, როგორ რეგულირდება ეს საკითხი ეროვნულ კანონმდებლობაში. ერთადერთი, რასაც აღნიშნული დებულება მოითხოვს არის წესები, რომლებიც განჭვრეტადი იქნება მათი გამოყენების დროს.

200. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 205-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მომჩივნის დაკავება არ შეიძლება მის მიმართ წაყენებული ბრალის საფუძველზე ცხრაზე მეტი თვით (იხილეთ პარაგრაფი 148 ზემოთ). აქედან გამომდინარე, არ შეიძლება ითქვას, რომ წინასწარი პატიმრობის მარეგულირებელი წესები ბუნდოვანი იყო ან რომ არსებობდა მისი განუსაზღვრელი ვადით გაგრძელების რისკი.

201. ამ შემთხვევაში მას მსჯავრი დადეს 2014 წლის 17 თებერვალს, დაკავებიდან რვა თვისა და ოცდაშვიდი დღის შემდეგ (იხილეთ ზემოთ პარაგრაფი 53).

202. მართალია, 2015 წელს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა, რომ თუ კოდექსის 205-ე მუხლის მე-2 ნაწილის განმარტება შეიძლება იმგვარად, რომ თითქოს დასაშვებია პირის წინასწარ პატიმრობაში ყოფნა ცხრაზე მეტი თვის განმავლობაში პროკურატურის მიერ სხვა საქმეში მის წინააღმდეგ დამატებითი ბრალის დროულად წაყენების შემთხვევაში, აღნიშნული მუხლი წინააღმდეგობაში მოდის კონსტიტუციის მე-18 მუხლის პირველსა და მე-6 პუნქტებთან (იხილეთ ზემოთ პარაგრაფი 150). თუმცა, ამ სასამართლოს მიერ წარმოდგენილი

მიზეზები ცხადყოფს, რომ მის განჩინებას პროკურატურისთვის არ უნდა მიეცა საშუალება წაეყენებინა ახალი ბრალი უკვე წინასწარ პატიმრობაში მყოფი პირის წინააღმდეგ, რათა გაემართლებინა ამ დაკავების ცხრათვიანი ვადის გახანგრძლივება.

203. თუმცა, ასეთი საკითხი მომჩივნის საქმეში არ წარმოჭრილა. 2013 წლის 21 მაისს მისი დაკავებიდან, 2014 წლის 17 თებერვალს მისთვის მსჯავრის დადებამდე პერიოდში, მას ორჯერ წაუყენეს ახალი ბრალდებები. პირველად ეს მოხდა 2013 წლის 28 მაისს, მისთვის წინასწარი პატიმრობის პირველად შეფარდებიდან ექვსი დღის შემდეგ (იხილეთ ზემოთ პარაგრაფი 56). მიუხედავად იმისა, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 30 მაისის ცალკე განჩინებით მას შეეფარდა წინასწარი პატიმრობა (იქვე), ეს ბრალდებები არ იძლეოდა მისი ცხრა თვეზე მეტხანს პატიმრობის საფუძველს, რამდენადაც მას მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეში მსჯავრი დადეს მისი დაკავებიდან ცხრაზე ნაკლები თვის შემდეგ. მეორედ ეს მოხდა 2013 წლის 24 ივნისს, მისთვის წინასწარი პატიმრობის პირველად შეფარდებიდან ერთი თვისა და ხუთი დღის შემდეგ (იხილეთ პარაგრაფი 57 ზემოთ). თუმცა, ეს ბრალდებები არ გამხდარა მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში დატოვების საფუძველი, რამდენადაც თბილისის საქალაქო სასამართლომ ბრალდების მხარეს ამ მოთხოვნაზე უარი უთხრა (იქვე). ყველა ამ ფაქტორისა და, განსაკუთრებით, შედარებით მოკლე შუალედის გამო თავდაპირველად და შემდგომ წაყენებულ ბრალდებებს შორის, ძნელია, ამ მომდევნო ბრალდებებში დაინახო პროკურატურის მხრიდან გამოყენებული ხრიკი კანონით დადგენილი წესისთვის გვერდის ასავლელად, რომელიც მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის მაქსიმალურად დასაშვებ ვადას განსაზღვრავს.

204. ამდენად, შეიძლება ითქვას, რომ ცალკე სამართალწარმოებების დროს ახალი ბრალდებების წაყენებამ კოდექსის 205-ე მუხლის მე-2 ნაწილის გამოყენება ბუნდოვანი გახადა, თუმცა ამას მომჩივანზე არ ჰქონია გავლენა. ინდივიდუალური საჩივრის საფუძველზე დაწყებული საქმის წარმოებისას სასამართლოს ამოცანაა, აბსტრაქტულად კი არ განიხილოს ეროვნული კანონმდებლობა, არამედ დაადგინოს, ხომ არ დაირღვა კონვენცია მომჩივნის მიმართ მისი ამგვარად გამოყენების გამო, როგორც იგი იქნა გამოყენებული (იხილეთ ასევე წყაროები: *გოლდერი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 1975

წლის 21 თებერვალი, § 39, *in fine*, კრებული A no. 18; *მინელი შვეიცარიის წინააღმდეგ*, 1983 წლის 25 მარტი, § 35, კრებული A no. 62; *ნიკოლოვა ბულგარეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 31195/96, § 60, ECHR 1999-II).

205. კითხვა, დაუთმო თუ არა საკმარისი ყურადღება ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ მომჩივნის პირად მდგომარეობას და, უფრო რომ განვაზოგადოთ, საკმარისი იყო თუ არა მიზეზები, რომლებიც მან წარმოადგინა წინასწარი პატიმრობის შესაფარდებლად, საკითხის დაყენების საფუძველია არა მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი, არამედ მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი (იხილეთ *დე ჟონგი, ბალიე და ვან დენ ბრინკი ნიდერლანდების წინააღმდეგ*, 1984 წლის 22 მაისი, § 44, კრებული A no. 77; *ხოდორკოვსკი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 5829/04, §§ 161 და 163, 2011 წლის 31 მაისი; *მიქიაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 18996/06, § 94, 2012 წლის 9 ოქტომბერი; ზემოთ მითითებული *ბუზაჯი*, § 99 *in fine*; *ვაშჩენკოვსი ლატვიის წინააღმდეგ*, no. 30795/12, § 42, 2016 წლის 15 დეკემბერი). აღნიშნული დაწვრილებითაა განხილული ქვემოთ. ზემოთ, 199-ე პარაგრაფში მოყვანილი პრეცედენტული სამართლის გათვალისწინებით, არ შეიძლება ითქვას, რომ სასამართლოს მიერ მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შესაფარდებლად წარმოდგენილ მიზეზებს იმგვარი ხარვეზები ჰქონდა, რომ ექვექვემ დაეყენებინა პატიმრობის კანონიერება, როგორც ამას მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი ითვალისწინებს (შედარებისთვის იხილეთ *ლუცენკო*, §§ 67-72, და *ტიმოშენკო*, §§ 269-70, ორივე მითითებულია ზემოთ).

206. ამასთანავე, სასამართლოს მიერ წარმოდგენილი მიზეზები ცხადყოფს, რომ მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდება კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის „c“ ქვეპუნქტთან თავსებად მიზანს ემსახურებოდა. აღნიშნული კი საკმარისი იყო იმისთვის, რომ წინასწარი პატიმრობის შეფარდება ამ დებულებასთან თავსებადი გამხდარიყო. როგორც უკვე აღინიშნა, კითხვა, ემსახურებოდა თუ არა იგი სხვა მიზანს, შესწავლილი უნდა იქნას კონვენციის მე-18 მუხლის თანახმად.

207. საერთო ჯამში, მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდება შეესაბამებოდა საქართველოს კანონმდებლობას, რომელიც, როგორც იგი იქნა გამოყენებული მის მიმართ, იყო საკმაოდ განჭვრეტადი და არ იყო უკანონო.

208. შესაბამისად, მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდებისას არ დარღვეულა მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი.

III. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის სავარაუდო დარღვევა

209. მომჩივანი ჩიოდა, რომ ქართულ სასამართლოებს არ წარმოუდგენიათ სათანადო და საკმარისი საფუძვლები მისთვის წინასწარი პატიმრობის შესაფარდებლად, არც როდესაც იგი პირველად შეუფარდეს და არც მოგვიანებით, როცა ის გადაისინჯა. მომჩივანი დაეყრდნო კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტს, რომლის რელევანტურ ნაწილშიც ვკითხულობთ:

„ამ მუხლის პირველი პუნქტის „c“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ დებულებათა შესაბამისად დაკავებული თუ დაპატიმრებული პირი ... აღჭურვილია უფლებით, მისი საქმე განიხილოს სასამართლომ გონივრულ ვადაში ან გათავისუფლდეს საქმის განხილვის განმავლობაში. ასეთი გათავისუფლება შეიძლება პირობადებული იყოს სასამართლოში მისი გამოცხადების რაიმე გარანტიით.“

A. პალატის გადაწყვეტილება

210. პალატამ აღნიშნა, რომ მომჩივანმა წინასწარ პატიმრობაში გაატარა სულ რვა თვე და ოცდაშვიდი დღე. თავდაპირველ განჩინებებში განსაზღვრული მისი დაპატიმრების საფუძვლები ავტომატურად ვერ გაამართლებდა მთლიანად ამ დროით პატიმრობას. აქედან გამომდინარე, საჭირო იყო გადამოწმებულიყო არა მხოლოდ ის, წარმოადგინეს თუ არა სასამართლოებმა სათანადო და საკმარისი საფუძვლები მომჩივნის დასაპატიმრებლად, არამედ ისიც, მოიქცნენ თუ არა ასე, როდესაც 2013 წლის 25 სექტემბერს არ დააკმაყოფილეს მომჩივნის მოთხოვნა გათავისუფლებაზე. თავდაპირველი განჩინებებით მოწონებულ იქნა ბრალდების მხარის მიერ მომჩივნის დასაპატიმრებლად მოყვანილი ორივე საფუძველი: საფრთხე იმისა, რომ იგი მიიმალებოდა და ხელს შეუშლიდა საქმის წარმოებას. მეორე საფრთხის დასასაბუთებლად მითითებული იყო წარსულში მომჩივნის მაღალი თანამდებობა და მისი ქცევა 2012 წლის 30 ნოემბრის ინციდენტის დროს. პირველ საფრთხეს ასაბუთებდა ის, რომ მომჩივანს ჰქონდა ყალბი პასპორტი, რომ მისი მეუღლე ნაჩქარევად გაემგზავრა საზღვარგარეთ მომჩივნის დასაკითხად გამოძახების დღეს და რომ მის ბინაში დიდი ოდენობით ნაღდი ფული იქნა ნაპოვნი. ყველა ეს საფუძველი საკმარისად კონკრეტული იყო. აქედან გამომდინარე,

მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდება დაუსაბუთებელი არ იყო.

211. ამისგან განსხვავებით, როდესაც მომჩივანმა მოითხოვა გათავისუფლება, 2013 წლის 25 სექტემბერს ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ იმის ნაცვლად, რომ უფრო ყურადღებით გადაემოწმებინა, გამართლებული იყო თუ არა მისი გახანგრძლივებული პატიმრობა, ერთი წინადადებით უარყო მომჩივნის მოთხოვნა ისე, რომ არ წარმოუდგენია საკუთარი გადაწყვეტილების არანაირი საფუძველი, 2010 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის შესაბამისი დებულებებისა და კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევით.

B. მთავრობის პირველადი პრეტენზია

1. მხარეთა არგუმენტები

212. მთავრობამ განაცხადა, რომ მომჩივანს არ გაუსაჩივრებია ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 25 სექტემბრის გადაწყვეტილება ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში, რაც შესაძლებელი იყო სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 207-ე მუხლის თანახმად. ამგვარი საჩივარი იქნებოდა გასაჩივრების ადეკვატური და ქმედითი საშუალება. აქედან გამომდინარე, მთავრობამ დიდ პალატას მოუწოდა, ამ საფუძველით საჩივარი მიუღებლად ეცნო, იმის მითითებით, რომ *in fine* კონვენციის 35-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, სასამართლოს შეეძლო ამის გაკეთება „პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე“.

213. ზეპირ არგუმენტებში მომჩივნის წარმომადგენლებმა მისი სახელით განაცხადეს, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ წინასასამართლო სხდომაზე მიღებული განჩინებები არ ექვემდებარებოდა გასაჩივრებას.

2. დიდი პალატის შეფასება

214. *in fine* კონვენციის 35-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, სასამართლოს შეუძლია „პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე“ უარყოს საჩივარი, რომელსაც მიუღებლად მიიჩნევს. შესაბამისად, საჭიროების შემთხვევაში, დიდ პალატას შეუძლია შეისწავლოს საჩივრის მისაღებობასთან დაკავშირებული საკითხები. თუ

სასამართლო მიიჩნევს, რომ საჩივარი ან მისი ნაწილი მიუღებლად უნდა გამოცხადებულიყო, მას შეუძლია, საქმის არსებითად განხილვის ეტაპზეც კი, აღნიშნულთან დაკავშირებით გადახედოს გადაწყვეტილებას (იხილეთ, სამართლის სხვა წყაროებთან ერთად, *ოდიევრე საფრანგეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 42326/98, § 22, ECHR 2003-III; *აზინასი კვიპროსის წინააღმდეგ* [GC], no. 56679/00, § 32, ECHR 2004-III და *მურშიჩი ხორვატიის წინააღმდეგ* [GC], no. 7334/13, § 69, ECHR 2016). თუმცა, ეს შესაძლებლობა ექვემდებარება სასამართლოს რეგლამენტის 55-ე წესს, რომლის თანახმადაც „მიუღებლობის შესახებ ნებისმიერი განცხადება, იმდენად, რამდენადაც მისი ხასიათი და გარემოებები საშუალებას იძლევა, წარმოდგენილი უნდა იყოს მოპასუხე ხელშემკვრელი მხარის მიერ საჩივრის მისაღებობასთან დაკავშირებულ მის წერილობით ან ზეპირ მიმოხილვაში, რომელიც წარდგენილია [სასამართლოს რეგლამენტის] 51-ე ან 54-ე წესის შესაბამისად“ (იხილეთ ზემოთ მითითებული კ. და თ. ფინეთის წინააღმდეგ, § 145; ნ.ს. იტალიის წინააღმდეგ [GC], no. 24952/94, § 44, ECHR 2002-X და *სეიდოვიჩი იტალიის წინააღმდეგ* [GC], no. 56581/00, § 41, ECHR 2006-II). მხოლოდ გამონაკლისმა გარემოებებმა, კერძოდ, როდესაც პრეტენზიის საფუძვლები მოგვიანებით წარმოიშობა ან ხდება ცნობილი, შეიძლება გაათავისუფლოს მოპასუხე მთავრობა თავის მიმოხილვაში მათი მითითების ვალდებულებისგან 51-ე ან 54-ე წესის თანახმად (იხილეთ ზემოთ მითითებული ნ.ს. იტალიის წინააღმდეგ, § 44; *მურენი გერმანიის წინააღმდეგ* [GC], no. 11364/03, § 57, 2009 წლის 9 ივლისი და *მედვედევი და სხვები საფრანგეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 3394/03, § 69, ECHR 2010).

215. წარმოდგენილი საჩივრის მისაღებობასთან დაკავშირებულ მიმოხილვაში, რომელიც პალატის წინაშე საქმის წარმოების დროს იქნა წარდგენილი, მთავრობას არ განუცხადებია, რომ მომჩივანს შეეძლო გასაჩივრების საშუალების გამოყენება სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 207-ე მუხლის შესაბამისად. მას არ განუცხადებია, რომ არსებობდა გამონაკლისი გარემოებები, რომლებიც მას ათავისუფლებდა ასე მოქცევის ვალდებულებისგან და ვერც დიდმა პალატამ შეამჩნია რაიმე ასეთი გარემოება. ამდენად, მთავრობას არ აქვს აღნიშნულთან დაკავშირებით პრეტენზიის უფლება.

216. აქედან გამომდინარე, პრეტენზიაზე უარი უნდა ითქვას.

C. საჩივრის არსებითი მხარე

1. მხარეთა არგუმენტები

217. მომჩივანმა განაცხადა, რომ მისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდების გადაწყვეტილება ძირითადად მოტივირებული იყო მის წინააღმდეგ წაყენებული ბრალდებების სერიოზულობით და არ იქნა გათვალისწინებული მისი არგუმენტები მის გათავისუფლებასთან დაკავშირებით. მან მოუწოდა დიდ პალატას, არ გაეთვალისწინებინა ბრალდების მხარის მიერ მათი მტკიცების დასადასტურებლად წარმოდგენილი სპეციფიკური საკითხები იმასთან დაკავშირებით, რომ იგი შეიძლება მიმალულიყო, და აღნიშნა, რომ არც ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს და არც ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს არ უხსენებიათ ისინი თავიანთ განჩინებებში. მან ასევე აღნიშნა, რომ 2012 წლის 30 ნოემბრის ინციდენტის შემდეგ მას ექვსჯერ დართეს საქართველოდან გასვლის უფლება და ყველა შემთხვევაში დადგენილ დროს დაბრუნდა. სათანადოდ არაა დადგენილი საქმის წარმოებისთვის მის მიერ ხელშეშლის საფრთხეც, და ბოლოს, სასამართლოებმა სათანადოდ ვერ განიხილეს ისეთი ალტერნატიული ზომები, როგორებიცაა გირაო ან პირადი თავდებობა.

218. მომჩივანი ასევე ამტკიცებდა, რომ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს მიერ 2013 წლის 25 სექტემბრის განჩინების საფუძვლების წარმოუდგენლობა არღვევდა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსს და განსაკუთრებით პრობლემატური იყო, ვინაიდან იმ დროისათვის იგი უკვე ოთხი თვე იმყოფებოდა პატიმრობაში.

219. მთავრობამ განაცხადა, რომ თავის მოთხოვნაში მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდების თაობაზე ბრალდების მხარემ წარმოადგინა რამდენიმე კონკრეტული არგუმენტი თავისი მოსაზრების გასამყარებლად, რომელიც ეხებოდა მომჩივნის მიმალვის ან საქმის წარმოებისთვის მისი მხრიდან ხელშეშლის საფრთხეს. ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ ეს არგუმენტები განიხილა ღია სასამართლო სხდომაზე, სადაც მომჩივანს მათთან დაკავშირებით კომენტარის გაკეთების შესაძლებლობა ჰქონდა და შემდეგ დაადასტურა ისინი, რაც გააკეთა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომაც.

220. მთავრობამ ასევე განაცხადა, რომ გათავისუფლების შესახებ მომჩივნის 2013 წლის 25 სექტემბრის მოთხოვნის საწინააღმდეგოდ ბრალდების მხარემ, ასევე, წარმოადგინა რამდენიმე კონკრეტული არგუმენტი. სწორედ ეს არგუმენტები გახდა საფუძველი ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებისა, რომლითაც მომჩივანს უარი ეთქვა მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე. ამ სასამართლომ გადაწყვეტილება მიიღო სრული შეჯიბრებითი პროცესის შედეგად და გაითვალისწინა მხარეების მიერ ამ სამართალწარმოებისას წარმოდგენილი ყველა არგუმენტი. მის ზეპირ განჩინებას არ დაურღვევია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი.

2. სასამართლოს შეფასება

(a) გასათვალისწინებელი პერიოდი

221. გასათვალისწინებელი პერიოდი დაიწყო 2013 წლის 21 მაისს, როდესაც მომჩივანი დააკავეს და დასრულდა 2014 წლის 17 თებერვალს, როდესაც მას პირველ ინსტანციაში მსჯავრი დასდეს (იხილეთ პარაგრაფები 26 და 53 და ზემოთ მითითებული *ბუზაჯი*, § 85, შემდგომი მითითებებით სხვა საქმეებზე). შესაბამისად, იგი გაგრძელდა რვა თვე და ოცდაშვიდი დღე.

(b) ამ პერიოდის მართებულობა

(i) ზოგადი პრინციპები

222. საფუძვლიანი ეჭვის სიმტკიცე, რომ დაკავებულ პირს ჩადენილი აქვს დანაშაული, არის მისი პატიმრობაში დატოვების კანონიერების *sine qua non* პირობა. მაგრამ, როდესაც ეროვნული სასამართლო ორგანოები, „დაუყოვნებლივ“ დაკავების შემდეგ, პირველად განიხილავენ, შეუფარდონ თუ არა დაკავებულს წინასწარი პატიმრობა, ეს ეჭვი საკმარისი აღარ არის და უფლებამოსილმა ორგანოებმა უნდა წარმოადგინონ პატიმრობის გამამართლებელი სხვა სათანადო და საკმარისი საფუძვლები. ამგვარი საფუძვლები შეიძლება იყოს: გაქცევის საფრთხე, მოწმეებზე ზეწოლის ან მტკიცებულებების გაყალბების საფრთხე, საიდუმლო გარიგების საფრთხე, დანაშაულის ხელახლა ჩადენის საფრთხე ან საზოგადოებრივი არეულობის საფრთხე და დაკავებულის დაცვის საჭიროება (იხილეთ ზემოთ მითითებული *ბუზაჯი*, §§ 87-88 და 101-02, შემდგომი მითითებებით სხვა საქმეებზე). ეს საფრთხეები სათანადოდ უნდა იქნეს

დასაბუთებული და ხელისუფლების ორგანოების მსჯელობა ამ საკითხებთან დაკავშირებით არ შეიძლება იყოს აბსტრაქტული, ზოგადი ან შაბლონური (სამართლის სხვა წყაროებთან ერთად იხილეთ: *ლეტელიერი საფრანგეთის წინააღმდეგ*, 1991 წლის 26 ივნისი, § 51, კრებული A no. 207; *კლოთი ბელგიის წინააღმდეგ*, 1991 წლის 12 დეკემბერი, § 44, კრებული A no. 225; *სმირნოვა რუსეთის წინააღმდეგ*, nos. 46133/99 და 48183/99, § 63, ECHR 2003-IX (ამონარიდები) და *გიორგი ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 37048/04, §§ 73 და 76, 2009 წლის 13 იანვარი).

223. ამასთანავე, გაქცევის საფრთხე არ შეიძლება შეფასდეს მხოლოდ შესაძლო სასჯელის სიმკაცრის საფუძველზე; იგი უნდა შეფასდეს რიგი სხვა ფაქტორების საფუძველზე, როგორებიცაა ბრალდებულის ხასიათი, ზნეობა, ქონება, იურისდიქციასთან კავშირები და საერთაშორისო კავშირები (იხილეთ, *ვ. შვეიცარიის წინააღმდეგ*, 1993 წლის 26 იანვარი, § 33 კრებული A no. 254-A; ზემოთ მითითებული, *სმირნოვა*, § 60 და ზემოთ მითითებული *ბუზაჯი*, § 90). ასევე, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის ბოლო წინადადება ცხადყოფს, რომ როდესაც დაპატიმრების ერთადერთ საფუძველად რჩება შიში იმისა, რომ ბრალდებული მიიძალება და ამგვარად აარიდებს თავს სასამართლოზე გამოცხადებას, იგი უნდა გათავისუფლდეს საქმის განხილვის განმავლობაში, თუ შესაძლებელია გარანტიის მიღება, რაც უზრუნველყოფს მის გამოცხადებას (იხილეთ, *უემპოფი გერმანიის წინააღმდეგ*, 1968 წლის 27 ივნისი, გვ. 25, § 15, კრებული A no. 7; ზემოთ მითითებული *ლეტელიერი*, § 46 და შედარებით ახალი, *ლუკოვიჩი სერბეთის წინააღმდეგ*, no. 43808/07, § 54, 2013 წლის 26 მარტი).

224. ანალოგიურად, მოწმეებზე ზეწოლის საფრთხე არ შეიძლება ეფუძნებოდეს მხოლოდ მკაცრი სასჯელის ალბათობას, არამედ დაკავშირებული უნდა იყოს კონკრეტულ ფაქტებთან (სამართლის სხვა წყაროებთან ერთად იხილეთ, *იარჟინსკი პოლონეთის წინააღმდეგ*, no. 15479/02, § 43, 2005 წლის 4 ოქტომბერი; *კოზლოვსკი პოლონეთის წინააღმდეგ*, no. 31575/03, § 43, 2005 წლის 13 დეკემბერი; *კრეშტოფიაკი პოლონეთის წინააღმდეგ*, no. 38018/07, § 48, 2010 წლის 20 აპრილი; *სალინაძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 18768/05, § 137, 2010 წლის 27 მაისი).

225. სწორედ მომჩივნის წინასწარი პატიმრობის შესახებ ეროვნული სასამართლო ორგანოების მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებში მითითებული მიზეზებისა და მომჩივნის მიერ

გათავისუფლების შესახებ მოთხოვნებში ან საჩივრებში წარმოდგენილი არგუმენტების საფუძველზე სასამართლოს მოუწოდეს დაედგინა, დაირღვა თუ არა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი (სამართლის სხვა წყაროებთან ერთად იხილეთ ზემოთ მითითებული *უემჰოფი*, გვ. 24-25, § 12; *ნოიმაისტერი ავსტრიის წინააღმდეგ*, 1968 წლის 27 ივნისი, გვ. 37, §§ 4-5, კრებული A no. 8; ზემოთ მითითებული *ლუტელიერი*, § 35 და ზემოთ მითითებული *ბუზაჯი*, § 91).

(ii) ამ პრინციპების გამოყენება

(ა) მომჩივნის თავდაპირველი წინასწარი პატიმრობა

226. მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდების შესახებ საკუთარი გადაწყვეტილების დასასაბუთებლად ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს მიერ წარმოდგენილი საფუძვლები - საფრთხე იმისა, რომ იგი მიიძალეოდა და გავლენას მოახდენდა მოწმეებზე (იხილეთ პარაგრაფი 39 ზემოთ) - მართებული იყო. საკითხავია, საკმარისი იყო თუ არა აღნიშნული საფუძვლები.

227. ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ არ ასახა ბრალდების მხარის მიერ ამ საკითხებთან დაკავშირებით მოყვანილი ყველა არგუმენტი, კერძოდ, გაქცევის საფრთხესთან დაკავშირებით. თუმცა, მან ცალსახად მიუთითა ბრალდების მხარის არგუმენტებზე. ამით მან მკაფიოდ გამოხატა, რომ გაითვალისწინა ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილი სპეციფიკური საკითხები და საკმარისად მიიჩნია მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდების დასასაბუთებლად. მართალია, სასურველი იყო უფრო დეტალური დასაბუთება, თუმცა სასამართლოსთვის მოცემულ გარემოებებში იგი საკმარისი აღმოჩნდა და მას შეეძლო გაეთვალისწინებინა ეს სპეციფიკური საკითხები. მართალია, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით, ეროვნულმა სასამართლო ორგანოებმა უპირველეს ყოვლისა უნდა განიხილონ დაპატიმრების მომხრე ან მოწინააღმდეგე ყველა მოსაზრება და ასახონ ისინი თავიანთ გადაწყვეტილებებში (სამართლის სხვა წყაროებთან ერთად, იხილეთ, *ლუტელიერი*, § 35; *ლაბიტა*, § 152, და *მაკჟეი*, § 43, ყველა მითითებულია ზემოთ), თუმცა, ამ საკითხების დასაბუთების ერთიანი სტანდარტი არ არსებობს და არაფერი უშლის ხელს ეროვნულ სასამართლო ორგანოებს დაადასტურონ ან გაითვალისწინონ იმ ორგანოების მიერ მითითებული სპეციფიკური საკითხები, რომლებსაც წინასწარი პატიმრობის შეფარდება სურთ

(იხილეთ, *mutatis mutandis*, *ჰელე ფინეთის წინააღმდეგ*, 1997 წლის 19 დეკემბერი, §§ 56-60, *ანგარიშები 1997-VIII და ლაკატუმი და სხვები რუმინეთის წინააღმდეგ*, no. 12694/04, § 100, 2012 წლის 13 ნოემბერი).

228. მომჩივნის მიერ მოწმეებზე ზემოქმედების საფრთხე მყარად დასაბუთებული არ იყო. მართალია, რომ ბევრი მოწმე მის წინააღმდეგ აღძრულ საქმეში მისი ყოფილი ხელქვეითი იყო და მას მნიშვნელოვანი გავლენა ჰქონდა ქართული საზოგადოების ზოგიერთ სექტორში (იხილეთ პარაგრაფი 31 ზემოთ), თუმცა სამართალწარმოება მის დაპატიმრებამდე ხუთ თვეზე მეტი ხნით ადრე დაიწყო და დამტკიცებული არ იყო, რომ ამ დროის განმავლობაში იგი ეცადა, გავლენა მოეხდინა რომელიმე მოწმეზე ამ სამართალწარმოების განმავლობაში. ერთადერთი კონკრეტული ინციდენტი, მითითებული ამ მტკიცების დასადასტურებლად არის ის, რომ 2012 წლის 30 ნოემბერს მომჩივანი სავარაუდოდ შეეცადა, დაეშინებინა სასაზღვრო პოლიციის უფროსი. მაშინაც კი, თუ ვივარაუდებთ, რომ მართალი იყო, რაც მომჩივანმა უარყო - ეს მოხდა საქმის აღძვრამდე და კავშირი არ ჰქონდა ბრალდებებთან, რომელთა გამოც მომჩივანს წინასწარი პატიმრობა შეეფარდა.

229. გაქცევის საფრთხე უფრო კონკრეტულად დადგინდა. ბრალდების მხარე ძირითადად უთითებდა მომჩივნის საერთაშორისო კავშირების ფართო ქსელსა და მის მრავალრიცხოვან მოგზაურობებზე უცხოეთში. ბრალდების მხარემ დააკონკრეტა, რომ მომჩივნის მეუღლემ საქართველო დატოვა სწორედ მას შემდეგ, რაც 2013 წლის 21 მაისს მომჩივანი გამოიძახეს დასაკითხად, რომ მისი ბინის ჩხრეკისას დიდი ოდენობით ნაღდი ფული იპოვეს, რომელიც შესაძლოა საქართველოდან ადვილად გასამგზავრებლად ჰქონდა მომზადებული და რომ მას ჯერ კიდევ ჰქონდა ყალბი პასპორტი (იხილეთ პარაგრაფი 34 ზემოთ). ეს ფაქტები, რომელთაც კიდევ უფრო ამძაფრებდა სასჯელის სერიოზულობა, რომელიც ელოდებოდა მომჩივანს მსჯავრდების შემთხვევაში, ცხადყოფს, რომ იმ დროისათვის, მისთვის ბრალდებების წაყენებისთანავე, მისი საზღვარგარეთ გაქცევის საფრთხე შეიძლებოდა დაგვეჩინა როგორც საკმაოდ რეალური, ხოლო ამის თავიდან აცილება კი შეუძლებელი ნაკლებად შემზღუდავი ზომის გამოყენებით.

230. აქედან გამომდინარე, სასამართლო ადგენს, რომ მომჩივნისთვის თავდაპირველი წინასწარი პატიმრობის შეფარდებისას არ დარღვეულა მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი.

(β) მომჩივნის წინასწარი პატიმრობის შემდგომი გამართლება

231. პირველი მოთხოვნა მომჩივნის დაპატიმრებასთან დაკავშირებით წარდგენილ იქნა 2013 წლის 25 სექტემბერს, პატიმრობის შეფარდებიდან ოთხი თვის შემდეგ. იმ დღეს ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს წინაშე მომჩივნის ადვოკატმა და ბრალდების მხარემ წარადგინეს მათ მიერ 2013 წლის 22 მაისს წარდგენილი არგუმენტების არსებითად გადაკეთებული ვერსიები გაქცევის საფრთხისა და მოწმეებზე ზემოქმედების საფრთხესთან დაკავშირებით. ბრალდების მხარის ერთადერთი ახალი არგუმენტი აღმოჩნდა ის, რომ მომჩივანს შესაძლებელი იყო ჰქონოდა სხვა დაუდგენელი ყალბი პასპორტებიც, რომ ამგვარი პასპორტებით უკვე ისარგებლეს სხვა ყოფილმა თანამდებობის პირებმა საზღვარგარეთ გასაქცევად და რომ მოწმეებზე ზემოქმედების საფრთხე რჩებოდა, ვინაიდან მოწმეები, თუნდაც უკვე დაკითხული, კვლავ უნდა წარმდგარიყვნენ სასამართლოს წინაშე ჩვენების მისაცემად, რაც კანონით ერთადერთი გზა იყო მათი მტკიცებულების წარსადგენად. მომჩივნის მხრიდან ერთადერთი ახალი არგუმენტი აღმოჩნდა ის, რომ გამოდიება უკვე დასრულებული იყო (იხილეთ პარაგრაფები 47 და 48 ზემოთ).

232. ყველა ეს არგუმენტი დაკავშირებული იყო მომჩივნის წინასწარი პატიმრობის შემდგომ გამართლებასთან და არცერთი მათგანი არ იყო აზრს მოკლებული. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრი მათგანი ოთხი თვის წინ წარმოდგენილი არგუმენტების იდენტური იყო, ყველა მათგანი ხელახლა უნდა გადამოწმებულიყო, ვინაიდან, მათი ბუნებიდან გამომდინარე, საფუძვლები, რომლებიც თავიდან ამართლებს წინასწარი პატიმრობის შეფარდებას, შეიძლება დროთა განმავლობაში შეიცვალოს (იხილეთ ზემოთ მითითებული *ლეტელიერი*, § 39; *ი.ა. საფრანგეთის წინააღმდეგ*, 1998 წლის 23 სექტემბერი, §§ 105 და 110, *ანგარიშები* 1998-VII და *კუდლა პოლონეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 30210/96, § 114, ECHR 2000-XI).

233. თუმცა, ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს არაფერი უთქვამს რომელიმე ამ საკითხის შესახებ (იხილეთ პარაგრაფი 49 ზემოთ). 2013 წლის 25 სექტემბრის გადაწყვეტილებაში დასაბუთების გამოტოვებით, სასამართლომ არ განმარტა, თუ რატომ დაიჯერა მან

ბრალდების მხარის მიერ მოყვანილი საფუძვლები და რატომ მიიჩნია, რომ ისინი მომჩივნის მიერ წარმოდგენილ არგუმენტებს გადაწონიდა. სასამართლოს ვალდებულებაში არ შედის ამ უმოქმედობის შევსება (იხილეთ, *ილიკოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ*, no. 33977/96, § 86, 2001 წლის 26 ივლისი; *პანჩენკო რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 45100/98, § 105, 2005 წლის 8 თებერვალი და ზემოთ მითითებული *გიორგი ნიკოლაიშვილი*, § 77).

234. მომდევნო განჩინებაში, რომელიც მიღებულ იქნა 2013 წლის 7 ოქტომბერს, ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ მოკლედ აღნიშნა, რომ მომჩივანს არ მიუთითებია რაიმე ახალ ფაქტზე ან მტკიცებულებაზე, არამედ მხოლოდ იმ საფუძვლებზე უთითებდა, რომლებიც მომჩივნისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდების შესახებ თავდაპირველ განჩინებაშია აღნიშნული. ამით მან სრულიად უგულებელყო ის, რომ დრო გავიდა და მკაფიოდ მიანიშნა, რომ უკვე მომჩივნს უნდა ეჩვენებინა, რომ მისი დაკავება აღარ იყო გამართლებული (იხილეთ პარაგრაფი 51 ზემოთ). თუმცა, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით, წინასწარი პატიმრობის გაგრძელების გამამართლებელი საფუძვლების არსებობის უცვლელობის დადგენა უფრო ხელისუფლების ორგანოების ვალდებულებაა ვიდრე დაკავებულის (იხილეთ ზემოთ მითითებული *ილიკოვი*, § 85 *ბიკოვი რუსეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 4378/02, § 64 *in fine*, 2009 წლის 10 მარტი). როგორც უკვე აღინიშნა, მაშინაც კი, თუ ამგვარი საფუძვლები არსებობს პატიმრობის პირველად შეფარდებისას, მათი ბუნებიდან გამომდინარე, ისინი შეიძლება შეიცვალოს დროთა განმავლობაში. შესაბამისად, 2013 წლის 7 ოქტომბერს ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს მიერ წარმოდგენილი საფუძვლები საკმარისი აღარ იყო მომჩივნის პატიმრობის გახანგრძლივების გასამართლებლად.

235. ზემოთქმულიდან გამომდინარე, სასამართლო ასკვნის, რომ სულ მცირე 2013 წლის 25 სექტემბრიდან მომჩივნის წინასწარი პატიმრობის საკმარისი საფუძველი აღარ არსებობდა და დაირღვა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი.

IV. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის სავარაუდო დარღვევა

236. მომჩივანმა განაცხადა, რომ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 25 სექტემბრის განჩინება, რომლითაც მას გათავისუფლების მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარი ეთქვა, ზეპირად გაიცა და დაუსაბუთებელი იყო. მომჩივანი დაეყრდნო კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტს, რომელშიც ვკითხულობთ:

„ყველას, ვისაც დაკავებით ან დაპატიმრებით აღეკვეთა თავისუფლება, აქვს უფლება, მიმართოს სასამართლოს, რომელიც დაუყოვნებლივ განიხილავს მისი დაპატიმრების საკითხს და ბრძანებს მის გათავისუფლებას, თუ ეს დაპატიმრება უკანონოა“.

237. პალატამ აღნიშნა, რომ კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით განიხილა ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 25 სექტემბრის განჩინების დაუსაბუთებლობა, და ვერ დაინახა საჭიროება, შეემოწმებინა იგივე საკითხი კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით.

238. მომჩივანმა აღნიშნა, რომ 2013 წლის 25 სექტემბერს ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ მას უარი უთხრა გათავისუფლების მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე ზეპირად და ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე, და თვითნებურად შეუფარდა შემდგომი პატიმრობა. ვინაიდან გაქცევისა და სამართალწარმოებისთვის ხელის შეშლის თავდაპირველი საფრთხეები - რაც არც არასოდეს ყოფილა სათანადოდ დასაბუთებული - დროთა განმავლობაში უთუოდ შემცირდა, დაუსაბუთებლობის საკითხი განსაკუთრებით პრობლემატური იყო.

239. მთავრობის არგუმენტები აღნიშნულ საჩივართან დაკავშირებით შეჯამებულია ზემოთ პარაგრაფში 220.

240. სასამართლომ უკვე შეისწავლა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს მიერ 2013 წლის 25 სექტემბრის განჩინების დაუსაბუთებლობა, რომლითაც მომჩივანს უარი ეთქვა გათავისუფლების მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე (იხილეთ პარაგრაფი 233 ზემოთ). სასამართლო ვერ ხედავს იმავე საკითხის კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად განხილვის საჭიროებას (იხილეთ, *ხოდორკოვსკი და ლებედევი რუსეთის წინააღმდეგ*, nos. 11082/06 და 13772/05, § 525, 2013 წლის 25 ივლისი).

V. კონვენციის მე-18 მუხლის სავარაუდო დარღვევა მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობით

241. თავის საჩივარში მომჩივანი ამტკიცებს, რომ მის წინააღმდეგ დაწყებული სისხლის სამართალწარმოებისა და მისი წინასწარი პატიმრობის მიზანი იყო მისი პოლიტიკური სცენიდან ჩამოშორება და 2013 წლის ოქტომბრის საქართველოს საპრეზიდენტო არჩევნებში მონაწილეობისთვის ხელის შეშლა.

242. თავის განცხადებაში სამთავრობო მიმოხილვის პასუხად, რომელიც პალატას წარედგინა 2014 წლის 19 დეკემბერს, მომჩივანი ასევე ამტკიცებს, რომ 2013 წლის 14 დეკემბერს მთავარი პროკურორი ცდილობდა მისი პატიმრობა ბერკეტად გამოეყენებინა, რათა ზეწოლის ქვეშ მიეღო მისგან ინფორმაცია ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშებისა და ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალების შესახებ.

243. მომჩივანი დაეყრდნო კონვენციის მე-18 მუხლს, რომელშიც ვკითხულობთ:

„დაუშვებელია ხსენებულ უფლებათა და თავისუფლებათა კონვენციით ნებადართული შეზღუდვების გამოყენება არა იმ მიზნით, რისთვისაც ისინი გათვალისწინებული“.

A. პალატის გადაწყვეტილება

244. პალატისთვის დამაჯერებელი არ იყო, რომ მომჩივნის წინააღმდეგ აღძრული სისხლის სამართლის საქმე და მისი წინასწარი პატიმრობა მისი საქართველოს პოლიტიკური ცხოვრებიდან ჩამოშორებას ემსახურებოდა, და აღნიშნა, რომ ამ განცხადების გამამყარებელი ერთადერთი მტკიცებულება იყო დაწესებულებების, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და საჯარო პირების განცხადებები. თუმცა, მისთვის სარწმუნო იყო მომჩივნის მტკიცება გვიან ღამით მისი მთავარ პროკურორთან შეხვედრასთან დაკავშირებით. მან მომჩივნის განმარტება თანმიმდევრულად და დეტალურად მიიჩნია. პალატამ ასევე აღნიშნა, რომ მომჩივანმა თავისი პრეტენზიები შეხვედრის დასრულებისთანავე გააჟღერა; რომ მისი ნაამბობი ნაწილობრივ დაადასტურა თანამდებობის პირმა, ქ-ნმა ლ.მ.-მ, რომელიც ხმის ამოღებიდან მალევე გაათავისუფლეს თანამდებობიდან; რომ ხელისუფლება არ უზრუნველყოფდა წვდომას სასჯელაღსრულების დაწესებულების ვიდეომეთვალყურეობის ჩანაწერებთან, რასაც შეეძლო, ნათელი

მოეფინა ბრალდებებისთვის და რომ ხელისუფლების ორგანოებმა სათანადოდ არ გადაამოწმეს ინციდენტი ან წარმოადგინეს სასჯელადსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის მიერ წარმოებული სამსახურებრივი შემოწმების რაიმე მასალა. პალატამ დაასკვნა, რომ მომჩივნის დაპატიმრება გამოყენებული იყო არა მხოლოდ კანონიერი მეთოდებით სამართალადსრულების მიზნით, არამედ სხვა მიზნებისთვისაც: ხელისუფლების მიერ ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალების გამოძიების ხელშეწყობისთვის და ბ-ნი სააკაშვილის ფინანსების შესახებ ცნობების მოსაპოვებლად. შესაბამისად, პალატამ დაასკვნა, რომ დაირღვა კონვენციის მე-18 მუხლი.

B. მთავრობის პირველადი პრეტენზია

1. მხარეთა არგუმენტები

245. მთავრობამ განაცხადა, რომ მომჩივანს თავისი პრეტენზიები, მთავარ პროკურორთან შეხვედრასთან დაკავშირებით, არ წარმოუდგენია სავარაუდო შეხვედრიდან ექვსი თვის ვადაში, არც ექვსი თვის ვადაში მისი ადვოკატის ინფორმირებიდან იმის თაობაზე, რომ სასჯელადსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის მიერ ამ საკითხის სამსახურებრივი შემოწმება დასრულებული იყო. ამდენად, მთავრობის აზრით, მომჩივანმა არ დაიცვა ექვსთვიანი ვადის წესი, რომელიც დადგენილია კონვენციის 35-ე მუხლის პირველი პუნქტით.

246. მომჩივანმა განაცხადა, რომ მან საჩივარი კონვენციის მე-18 მუხლის თანახმად დროულად შეიტანა. მან ასევე აღნიშნა, რომ სავარაუდო ინციდენტი მოხდა მის მიერ საჩივრის წარდგენის შემდეგ და განაცხადა, რომ მთავრობის არგუმენტი მცდარად იყო გაგებული.

2. დიდი პალატის შეფასება

247. მიუხედავად იმისა, რომ მთავრობას პალატის წინაშე სამართალწარმოებისას არ წარმოუდგენია ზემოთ ხსენებული პრეტენზია საჩივრის მისაღებობის შესახებ მიმოხილვაში, გასაჩივრების უფლება არ ჩამორთმეულა, სასამართლოს რეგლამენტის 55-ე წესის მოთხოვნების მიუხედავად, რადგან კონვენციის 35-ე მუხლის პირველ პუნქტში განსაზღვრული ექვსთვიანი ვადის წესი საჯარო პოლიტიკის წესია, რომელიც

სასამართლოს შეუძლია და ჭეშმარიტად უნდა გამოიყენოს თუნდაც საკუთარი ინიციატივით (იხილეთ, *საბრი გიუნეში თურქეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 27396/06, §§ 25-31, 2012 წლის 29 ივნისი და *ბლოხინი რუსეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 47152/06, §§ 102-03, ECHR 2016) და თუნდაც პირველად დიდი პალატის სასამართლო პროცესზე მისთვის საქმის გადაცემის შემდეგ (იხილეთ, *სვინარენკო და სლიადნევი რუსეთის წინააღმდეგ* [GC], nos. 32541/08 და 43441/08, § 85, ECHR 2014 (ამონარიდები)).

248. ამდენად, დიდ პალატას შეუძლია გადაამოწმოს, დაცულ იქნა თუ არა ექვსთვიანი ვადის წესი.

249. როგორც ითქვა, მთავარ პროკურორთან საიდუმლო შეხვედრა შედგა საჩივრის წარდგენიდან სამ კვირაზე ცოტა მეტი ხნის შემდეგ (იხილეთ პარაგრაფები 1 და 60 ზემოთ). აქედან გამომდინარე, მასთან დაკავშირებული პრეტენზიები არ აისახა წარმოდგენილ საჩივარში. ისინი ჯეროვნად არ წარდგენია სასამართლოს, სანამ მომჩივანი წარადგენდა თავის პოზიციას სამთავრობო მიმოხილვის პასუხად პალატის წინაშე სამართალწარმოებისას 2014 წლის 19 დეკემბერს. ეს იყო ექვს თვეზე მეტი ხნის შემდეგ სავარაუდო შეხვედრიდან და ექვს თვეზე კიდევ უფრო მეტი ხნის შემდეგ მომჩივნის ადვოკატის ინფორმირებიდან იმის თაობაზე, რომ სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის მიერ ამ საკითხის სამსახურებრივი შემოწმება დასრულებული იყო (იხილეთ პარაგრაფი 89 ზემოთ). თუ პრეტენზიებს ცალკე საჩივრად განვიხილავთ, ისინი ვადაგადაცილებულია.

250. თუმცა, დიდმა პალატამ არ განიხილა პრეტენზიები ცალკე საჩივრად კონვენციის მე-18 მუხლის თანახმად. ისინი იყო უბრალოდ კიდევ ერთი ასპექტი, ან კიდევ ერთი არგუმენტი, წარმოდგენილ საჩივარში უკვე მითითებული პრეტენზიის გასამყარებლად, კერძოდ, რომ მომჩივნის თავისუფლების უფლების შეზღუდვა გამოყენებულ იქნა ისეთი მიზნით, რაც კონვენციაში არ იყო გათვალისწინებული (იხილეთ, *mutatis mutandis*, *სამბატა ბიჭორის ბერძნული კათოლიკური სამრევლო რუმინეთის წინააღმდეგ* (dec.), no. 48107/99, 2004 წლის 25 მაისი; *რასმუსენი პოლონეთის წინააღმდეგ*, no. 38886/05, § 30, 2009 წლის 28 აპრილი; *მათლუმი საბერძნეთის წინააღმდეგ*, no. 48883/07, § 39, 2012 წლის 24 აპრილი და შედარებისთვის იხილეთ *ეკიმჯიევი ბულგარეთის წინააღმდეგ* (dec.), no. 47092/99, 2005 წლის 3 მარტი; *კორნეა*

რუმინეთის წინააღმდეგ (dec.), no. 13755/03, § 51, 2012 წლის 15 მაისი; კირლანგიჩი თურქეთის წინააღმდეგ, no. 30689/05, § 54, 2012 წლის 25 სექტემბერი და ფაბიანი უნგრეთის წინააღმდეგ [GC], no. 78117/13, §§ 95-97, ECHR 2017 (ამონარიდები)). საჩივრის განხილვისას სასამართლოს შეეძლო, გაეთვალისწინებინა ფაქტები, რომლებიც საჩივრის წარდგენის შემდეგ მოხდა, თუმცა უშუალოდ უკავშირდება საჩივარში შესულ ფაქტებს (იხილეთ, *სტოგმიულერი ავსტრიის წინააღმდეგ*, 1969 წლის 10 ნოემბერი, გვ. 41, § 7, კრებული A no. 9; *მაცნეტერი ავსტრიის წინააღმდეგ*, 1969 წლის 10 ნოემბერი, გვ. 31-32, § 5, კრებული A no. 10 და შედარებით ახალი *ხაილექტდინოვი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 2763/13, § 82, 2016 წლის 12 იანვარი).

251. აქედან გამომდინარეობს, რომ დიდ პალატას ხელი არ ეშლება ამ ბრალდებების განხილვაში და რომ მთავრობის პრეტენზია არ უნდა დაკმაყოფილდეს.

C. საჩივრის არსებითი მხარე

1. მხარეთა არგუმენტები

(a) მომჩივანი

252. მომჩივანმა განაცხადა, რომ მე-18 მუხლი არის კონვენციის ძირითადი დებულება. მისი მიზანია დემოკრატიული ფასეულობების დაცვა, რაც, როგორც ნათელია პრეამბულიდან და სასამართლოს პრეცედენტული სამართლიდან, მთელი კონვენციის საფუძველია. ამ ფასეულობებს შორის პლურალიზმი, თავისუფალი არჩევნები და პოლიტიკური პარტიები უმთავრესია. მას განსაკუთრებული კავშირი აქვს ამ საქმესთან, რომელშიც სისხლის სამართლის საქმის წარმოება გამოყენებულ იქნა ოპოზიციის მთავარი პოლიტიკოსის პოლიტიკური პროცესიდან ჩამოსაშორებლად. მე-18 მუხლის როლი ამგვარი ბოროტად გამოყენებისთვის ხელის შეშლაა. კითხვას, როგორ უნდა იქნეს განხილული საჩივრები ამ დებულების მიხედვით, სასამართლო არათანმიმდევრულად პასუხობს თავის პრეცედენტულ სამართალში. აზრთა სხვადასხვაობა ვლინდება, განსაკუთრებით, მტკიცებულებით სტანდარტსა და მტკიცებულებების სახეობებთან დაკავშირებით, რასაც შეუძლია ფარულ მიზნებზე მიაწიწოს. ეს საკითხები უნდა გადაჭრილიყო მოქნილი და რეალისტური გზით, მაგალითად, მომჩივნებისგან მოეთხოვათ *prima facie* საქმის აღძვრა

და შემდეგ მტკიცების ტვირთი გადატანილიყო მთავრობაზე, ან გათვალისწინებულიყო უფრო ფართო კონტექსტი. იმ შემთხვევებში, როდესაც ხელისუფლებას ერთზე მეტი მიზანი ამოძრავებდა, თუნდაც ერთი ისეთი მიზნის არსებობა, რომელსაც კონვენცია არ ითვალისწინებს, საკმარისი იყო დარღვევის გამოსაწვევად.

253. მომჩივნის საქმეში ორგვარი მტკიცებულება იყო, რომელიც მისი დაკავებისა და წინასწარი პატიმრობის ფარულ მიზანს ავლენდა. ერთი მხრივ, არსებობდა მტკიცებულება, რომლის მიხედვითაც 2013 წლის 14 დეკემბერს იგი გაიყვანეს საკნიდან და მთავარი პროკურორი ახდენდა ზეწოლას, რათა მოეპოვებინა ინფორმაცია ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალებასა და ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშების შესახებ. მეორე მხრივ, არსებობდა მთლიანი კონტექსტი, საიდანაც ჩანდა, რომ მომჩივანი და მისი პოლიტიკური პარტიის სხვა წევრები სამიზნეებს წარმოადგენდნენ პოლიტიკურ მიზეზთა გამო.

254. მომჩივნის ვერსია 2013 წლის 14 დეკემბრის მოვლენებთან დაკავშირებით უფრო სანდოა, ვიდრე მთავრობისა, რიგი მიზეზების გამო. მან ინფორმაცია მიაწოდა თავის ადვოკატებს ინციდენტის შესახებ და შემდეგ საჯაროდ ისაუბრა პირველივე შესაძლებლობისას. მისი შემდგომი განმარტებები დეტალური და თანმიმდევრული იყო. მაღალი თანამდებობის პირებმა თავიდანვე დაუფიქრებლად უარყვეს მისი ბრალდებები და დაუპირისპირდნენ მათ სათანადო გამოძიებას. ამ ბრალდებების ორივე გამოძიება აწარმოეს თანამდებობის პირებმა, რომელთაც არ ჰქონდათ საკმარისი დამოუკიდებლობა. მეორე გამოძიება მთავარი პროკურატურის მიერ დაიწყო მხოლოდ პალატის მიერ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ. მთავრობის განმარტება იმის თაობაზე, რომ ვიდეომეთვლეყურობის ჩანაწერი შეზღუდული დროით ინახება, არ იყო დამაჯერებელი. კერძო დაწესებულებებისა და საგზაო ვიდეომეთვალყურობის ჩანაწერები სათანადოდ არ იქნა შესწავლილი და წარდგენილი მისი ადვოკატისთვის, მიუხედავად მის მიერ პირდაპირი მოთხოვნისა. სასჯელაღსრულების დაწესებულების თანამშრომლების განცხადებები შიდა სამსახურებრივი შემოწმებისას ძალიან მოკლე და შაბლონური იყო. არც ბ-ნ ო.ფ.-ს და არც ბ-ნ დ.დ.-ს, რომლებიც მთავარი მოქმედი პირები იყვნენ, არ გასაუბრებიათ აღნიშნული სამსახურებრივი შემოწმების მსვლელობისას. არც მცდელობა არ

ყოფილა, მომჩივანი მიეყვანათ ბ-ნი დ.დ.-ს სამსახურში, რათა შეემოწმებინათ, ნამდვილად ამოიცნობდა თუ არა მას, როგორც ამტკიცებდა. უცნაური იყო, რომ თავიანთ განცხადებებში, რომლებიც სისხლის სამართლებრივი გამოძიებისას შეგროვდა, სასჯელაღსრულების დაწესებულების ყველა თანამშრომელს შეეძლო, თანადროული ჩანაწერების გარეშე, გაეხსენებინა, როგორ გადაადგილდებოდნენ და რას აკეთებდნენ იმ კონკრეტულ დღეს ორნახევარი წლის წინ, რაც მათ სანდოობას ექვეყნებ აყენებს. არსებობდა სამი პატიმრის, ბ-ნი გ.ც.-ს, ბ-ნი ი.ფ.-ს და ბ-ნი კ.თ.-ს ჩვენება, რომელიც ადასტურებს მომჩივნის განმარტებას და რომელიც მთავრობამ სათანადოდ ვერ გააქარწყლა. ბ-ნი ო.ფ.-ს და ბ-ნი დ.დ.-ს განცხადებები მეორე გამოძიებისას სანდო არ იყო. არავის უცდია გადაემოწმებინა მომჩივნის ბრალდებები, რისთვისაც საჭირო იყო იმ პირის მობილური ტელეფონის ჩანაწერების შემოწმება, ვინც იგი №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან პენიტენციურ დეპარტამენტში მიიყვანა, ან ამოცნობის ჩატარება. და ბოლოს, სათანადო ახსნა-განმარტება არ მიუციათ 2013 წლის დეკემბერში სასჯელაღსრულების დაწესებულების სხვადასხვა თანამდებობის პირებზე მეტისმეტად მაღალი პრემიების გაცემასთან დაკავშირებით.

255. ფაქტები, რომლებიც ადასტურებენ, რომ სისხლის სამართალწარმოება მომჩივნის წინააღმდეგ პოლიტიკურად მოტივირებული იყო და ემსახურებოდა მისი პოლიტიკური სცენიდან ჩამოშორებას 2013 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებისთვის მზადების პერიოდში და შემდგომ იყო ის, რომ: (a) 2012 წლის ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებიდან მალე „ენმ“-ის მთავრობის ბევრი ყოფილი წევრისა და „ენმ“-ის სხვა ყოფილი მაღალჩინოსნების წინააღმდეგ სისხლის სამართლის საქმის წარმოება დაიწყო, რის გამოც უცხოეთის ბევრმა მთავრობამ, საერთაშორისო ორგანოებმა, როგორცაა ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა, ასევე არასამთავრობო ორგანიზაციებმა გამოხატეს შეშფოთება შესაძლო პოლიტიკური დევნის გამო; (b) „ქართული ოცნების“ მთავარი ფიგურები საჯაროდ მოითხოვდნენ „ენმ“-ის განადგურებას, ხოლო პრემიერ-მინისტრი პირადად ემუქრებოდა „ენმ“-ის პოლიტიკოსს მისი წევრების წინააღმდეგ დევნით; (c) 2015 წელს საკონსტიტუციო სასამართლომ უკმაყოფილება გამოთქვა ბ-ნი გ.უ.-ს მიერ შეტანილი საქმის წინააღმდეგ საზოგადოებრივი ზეწოლის გამოყენების მცდელობის

გამო; (d) 2014 და 2015 წლებში საფრანგეთის, საბერძნეთისა და გაერთიანებული სამეფოს სასამართლოებმა უარი განაცხადეს „ენმ“-ის წევრი ორი ყოფილი მაღალი თანამდებობის პირის საქართველოში ექსტრადიციაზე, ვინაიდან მიიჩნიეს, რომ სისხლისსამართლებრივი დევნა მათ წინააღმდეგ პოლიტიკურად იყო მოტივირებული, ხოლო ინტერპოლმა უკან გაიხმო ან უარი თქვა ორი „წითელი ცირკულარის“ გაცემაზე იმავე საფუძველით; (e) ეუთო-ს სასამართლო პროცესის მონიტორინგის ანგარიშში აღნიშნული იყო რიგი ხარვეზები „ენმ“-ის ყოფილი მაღალჩინოსნების წინააღმდეგ აღძრულ თოთხმეტ სისხლის სამართლის საქმეზე, მათ შორის, მომჩივნის წინააღმდეგ საქმეებში; (f) ამ სასამართლო წარმოებისას განსახილველ სისხლის სამართლის საქმეში ბრალდების მხარემ ჩვენება აიღო 3 969 მოწმისგან და ეცადა და მიიღო მათი სასამართლო პროცესზე გამოძახების ნებართვა მათი დაშინების, საქმის წარმოების გაჭიანურებისა და, ამგვარად, მომჩივნის წინასწარი პატიმრობის გახანგრძლივების განზრახვით; (g) სასამართლო პროცესები ტარდებოდა ქუთაისში მიუხედავად იმისა, რომ როგორც მომჩივანი, ისე მისი თანამოპასუხე, ბ-ნი ზ.ჭ., ასევე, მოწმეთა უმეტესობა თბილისში ცხოვრობდა; (h) სამართალდამცავმა ორგანოებმა არერთგზის დაკითხეს და დააშინეს „ენმ“-ის რამდენიმე ათასი აქტივისტი და მხარდამჭერი, „ენმ“-ის რამდენიმე წარმომადგენელს მიაყენეს შეურაცხყოფა და ამ ინციდენტებზე პოლიციას არ მოუხდენია ადეკვატური რეაგირება, ასევე, „ენმ“-ის ბევრ თანამდებობის პირს ადგილობრივ დონეზე აიძულეს თანამდებობიდან გადადგომა ან თანამდებობიდან გაათავისუფლეს და დევნიდნენ.

(b) მთავრობა

256. მთავრობამ განაცხადა, რომ ძალიან ცოტა იყო ისეთი საქმეები, რომლებშიც სასამართლომ საჩივრები მე-18 მუხლის მიხედვით განიხილა, რადგან კონვენციის მთლიანი სტრუქტურა ეყრდნობა ვარაუდს, რომ მაღალი ხელშემკვრელი მხარეების ორგანოები კეთილსინდისიერად მოქმედებენ. მომჩივნის ვალდებულება იყო დამაჯერებლად ეჩვენებინა, რომ ხელისუფლების ორგანოების ნამდვილი მიზანი განსხვავდებოდა მათ მიერ გაცხადებული მიზნისგან. უბრალო ეჭვი, თუნდაც სადავო, რომ სახელმწიფოს მთელი სამართლებრივი მექანიზმი მოკლებული იყო დამოუკიდებლობას და ბოროტად იქნა

გამოყენებული, საკმარისი არ იყო. სხვაგვარად, სასამართლო მიიჩნევდა, რომ დაირღვა მე-18 მუხლი თითოეულ საქმეში, რომელიც მომჩივნის სტატუსიდან, სიმდიდრიდან, რეპუტაციიდან და ა.შ. გამომდინარე ბადებდა ეჭვს, რომ კონვენციით გათვალისწინებული მისი უფლებები შეიზღუდა ფარული პოლიტიკური მიზნით. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, მაღალი პოლიტიკური სტატუსი არ იძლევა ხელშეუხებლობის გარანტიას. ეს გარკვევით იყო მითითებული სასამართლოს მე-18 მუხლთან დაკავშირებულ პრეცედენტულ სამართალში.

257. საქმეები, რომლებშიც დადგინდა მე-18 მუხლის დარღვევა, ორ ჯგუფად შეიძლება დაიყოს: საქმეები, რომლებშიც ფარული მიზნის პირდაპირი მტკიცებულება არსებობდა, და საქმეები, რომლებშიც ამგვარი მტკიცებულების არარსებობის მიუხედავად, შესაძლებელი იყო გონივრულად გვევარაუდა ფარული მიზნის არსებობა საქმესთან დაკავშირებული ფაქტებიდან გამომდინარე.

258. პირველი ტიპის საქმეებში ფარული მიზანი პირდაპირ იყო ახსნილი წერილობით დოკუმენტებში: შეთანხმება ხელისუფლებასთან ან ოფიციალური გადაწყვეტილებები. ამ ტიპის მტკიცებულებას მოპასუხე მთავრობა დასაბუთებულად ვერ გააქარწყლებდა ან სადავოდ ვერ გახდიდა. მაგრამ ამ შემთხვევაში ამგვარი მტკიცებულება არ წამოყენებულა და, აქედან გამომდინარე, იგი ამ კატეგორიაში არ მოხვდა.

259. მეორე ტიპის საქმეებში სასამართლომ დასაბუთებული ვარაუდი გამოთქვა ფარული მიზნის შესახებ ფაქტების ერთობლიობიდან გამომდინარე, რომლებიც მხარეებს სადავო არ გაუხდიათ და რომლებიც აშკარად მიანიშნებდა ფარულ მიზანზე. თუმცა, რადგანაც საქმეში არსებული ყველა ფაქტი სადავო რჩებოდა და მთავრობამ დასაბუთებულად გააქარწყლა მომჩივნის ყველა მტკიცება, რომელთაგან არცერთი არ იყო გამყარებული ობიექტური მტკიცებულებით, არც ამ კატეგორიაში მოხვდა ეს საქმე. შესაბამისად, პალატის ვარაუდებს საფუძველი გამოეცალა.

260. ხელისუფლების ორგანოების კეთილსინდისიერების პრეზუმფცია, თუნდაც თეორიულად სადავო, პრაქტიკულად რთული დასაძლევია იყო. ვერც რამდენიმე მიზნის არსებობით გახდა შესაძლებელი მისი დაძლევა. მისი გაბათილება შესაძლებელი იყო მხოლოდ მომჩივნის მიერ წარმოდგენილი უდავო მტკიცებულებით, ხოლო საკითხის შეფასებისას სასამართლოს შეეძლო მხოლოდ საქმეში არსებული სპეციფიკური

ფაქტები გაეთვალისწინებინა. მე-18 მუხლისთვის მტკიცებულებითი სტანდარტი მეტისმეტად მაღალი იყო და შესაძლოა განსხვავდებოდა ქვეყანაში მოქმედი სტანდარტისგან, ხოლო მტკიცების ტვირთი რჩებოდა მომჩივანზე მთელი სამართალწარმოების განმავლობაში. ყოველივე ეს გარკვევით იყო მითითებული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში.

261. სისხლის სამართლის საქმეები მომჩივნისა და „ენმ“-ის სხვა ფიგურების წინააღმდეგ იყო შედეგი ოციათასზე მეტი საჩივრისა, რომელიც 2012 წლის ოქტომბრის არჩევნების შემდეგ პროკურატურაში შეიტანეს იმ ადამიანებმა, რომლებიც „ენმ“-ის მმართველობის პერიოდში უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების მსხვეპლნი აღმოჩნდნენ. მომჩივანთა უფლებების პატივისცემისა და აღდგენის საჭიროებას ხაზი გაუსვა ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ და ევროკავშირის სპეციალურმა მრჩეველმა საქართველოში საკონსტიტუციო და სამართლებრივი რეფორმის საკითხებსა და ადამიანის უფლებებში. პროკურორთა საერთაშორისო საკონსულტაციო საბჭომ, რომელიც 2014 წელს შეიქმნა საქართველოს მთავარი პროკურორის ინიციატივით საქართველოს პროკურატურის ორგანოების მიერ წარმოებული ხმაურიანი საქმეების მასალების განსახილველად და რომლის შემადგენლობაშიც შედიოდა სამი უცხოელი სისხლის სამართლის სპეციალისტი, ამ საქმეებში არსებული მტკიცებულებები საკმარისად მიიჩნია დევნის გასამართლებლად. ამან ცხადყო, რომ მომჩივნის დაკავება და წინასწარი პატიმრობა მხოლოდ იმ მიზანს ემსახურებოდა, რომ იგი უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარმდგარიყო, დანაშაულის ჩადენის შესახებ საფუძვლიანი ეჭვის არსებობის გამო. ვინაიდან არ დარღვეულია კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი, რაც პალატამაც დაადასტურა, ვერც მე-18 მუხლი დაირღვეოდა. ფაქტობრივად, ეს იყო ერთადერთი საქმე, რომელშიც სასამართლომ დაადგინა მე-18 მუხლის დარღვევა მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობით, პირველ რიგში, ამ უკანასკნელის დარღვევის დაუდგენლად - ამგვარი შესაძლებლობა ადრე მხოლოდ თეორიულად იყო გათვალისწინებული. ყველა წინა საქმეში, თუ სასამართლო ვერ აღმოაჩენდა იმ მუხლის დარღვევას, რომელთან ერთობლიობაშიც მე-18 მუხლი იყო მითითებული, იგი ან არ განიხილავდა არსებითად მე-18 მუხლის საფუძველზე წარმოდგენილ საჩივარს ან არ დაადგენდა ამ დებულების

დარღვევას. მოცემული საქმე ასევე ერთადერთი იყო, რომელშიც წარმოდგენილი ძირითადი ფაქტები კვლავ დავის საგანს წარმოადგენდა მხარეებს შორის.

262. მომჩივნის მიერ საკუთარი პრეტენზიის გასამყარებლად მითითებული მტკიცებულება იმის შესახებ, რომ მისი დევნა პოლიტიკურად იყო მოტივირებული, სხვების მოსაზრებებს ემყარებოდა. თუმცა, სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, ამგვარი მოსაზრებები საკმარისი არ არის ფარული მიზნის არსებობის გამოსავლენად.

263. არც რაიმე პირდაპირი თუ არაპირდაპირი მტკიცებულება არ არსებობდა, რომელიც დაადასტურებდა, რომ მომჩივნის დაპატიმრება გამოყენებულ იქნა მისგან ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალებისა და ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშების შესახებ ინფორმაციის მოსაპოვებლად. მომჩივნის მიერ საკუთარი მტკიცების გასამყარებლად მითითებული ყველა ფაქტი სადავო უფრო იყო, ვიდრე აშკარად დადგენილი, ამდენად, ისინი ვერ შექმნიდა დასკვნის გაკეთების საფუძველს. 2014 წლის მაისში ქ-ნი ლ.მ.-ს განცხადების გარდა არ არსებობდა მტკიცებულება, რომელიც დაადასტურებდა მომჩივნის მთავარ პროკურორთან ფარულად წაყვანის ბრალდებას. ეს ბრალდება, რომელიც სავარაუდო შემთხვევიდან სამი დღის შემდეგ გახმაურდა, არ ადასტურებდა მის ნამდვილობას. იგი ორჯერ გადამოწმდა, პირველად სასჯელალსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის მიერ წარმოებული სამსახურებრივი შემოწმების დროს და მეორედ მთავარი პროკურატურის მიერ ჩატარებული გამოძიების დროს. ამ პროცედურებისას საკმაო მტკიცებულებები შეგროვდა - მოწმეთა ჩვენებები, ვიდეო ჩანაწერები და ციხის ჩანაწერები - რითაც დადასტურდა, რომ მომჩივნის ბრალდება ყალბი იყო.

დიდ პალატაში ჩატარებულ სასამართლო სხდომაზე მთავრობამ დამატებით განაცხადა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ 2013 წლის 14 დეკემბერს მომჩივნისთვის არავის არაფერი უკითხავს ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალების შესახებ, მის მიმართ ეს „დიდი კითხვა“ ამ გარდაცვალებასთან დაკავშირებით კვლავ არსებობდა (იხილეთ პარაგრაფი 61 ზემოთ).

2. სასამართლოს შეფასება

(ა) კონვენციის მე-18 მუხლის განმარტება და გამოყენება ყოფილი კომისიისა და სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში

264. ვინაიდან სასამართლოს მიერ ამ საქმის განხილვამ გამოააშკარავა საჭიროება იმისა, რომ მან ამ სფეროში საკუთარ პრეცედენტულ სამართალში სიცხადე უნდა შეიტანოს, უპირველეს ყოვლისა იგი წარმოადგენს არსებული პრეცედენტული სამართლის მიმოხილვას.

(i) ყოფილი კომისია

265. ყოფილი კომისია, მოკლედ უთითებდა მე-18 მუხლს კონვენციის მე-10 მუხლის საფუძველზე საჩივრის განხილვისას (იხილეთ, *X ავსტრიის წინააღმდეგ*, no. 753/60, კომისიის 1960 წლის 5 აგვისტოს განჩინება, ყოველწლიური გამოცემა 3, გვ. 310) და შემდეგ კონვენციის მე-15 მუხლით გათვალისწინებული გადახვევის საფუძვლიანობის კონტექსტში (იხილეთ, *დე ბეკერი ბელგიის წინააღმდეგ*, no. 214/56, კომისიის 1960 წლის 8 იანვრის ანგარიში, კრებული B no. 2, გვ. 132-33, § 271 და *დანია, ნორვეგია, შვედეთი და ნიდერლანდები საბერძნეთის წინააღმდეგ*, nos. 3321/67 და 3 სხვა, კომისიის 1969 წლის 5 ნოემბრის ანგარიში, ყოველწლიური გამოცემა 12, გვ. 112, § 225), პირველად განიხილა ამ მუხლის საფუძველზე წარდგენილი საჩივარი უფრო დეტალურად საქმეში *კამა ნიდერლანდების წინააღმდეგ* (no. 4771/71, კომისიის 1974 წლის 14 ივლისის ანგარიში, განჩინებები და ანგარიშები (DR) 1, გვ. 4). ბ-ნი კამა დააპატიმრეს გამოძალვის ბრალდებით და პოლიციამ მისი პატიმრობის პერიოდი გამოიყენა დასაკითხად მკვლელობაში მის სავარაუდო მონაწილეობასთან დაკავშირებით. კომისიამ დაადგინა ორი საკითხი, რომელიც შემდეგ სასამართლომ დაადასტურა (იხილეთ პარაგრაფი 271 ქვემოთ): (a) მიუხედავად იმისა, რომ მე-18 მუხლი ცალკე არ გამოიყენება, იგი შეიძლება დაირღვეს მაშინაც კი, როდესაც არ ირღვევა მუხლი, რომელთან ერთობლიობითაც იგი გამოიყენება და (b) იგი მხოლოდ მაშინ შეიძლება დაირღვეს, თუ კონვენციით გათვალისწინებული უფლება, რომელშიც მოხდა ჩარევა, ექვემდებარება შეზღუდვებს, ანუ შეზღუდული უფლებაა, ვიდრე აბსოლუტური. კომისიამ დარღვევა არ დაადგინა და აღნიშნა, რომ პოლიცია უფლებამოსილი იყო ემოქმედა ისე, როგორც იმოქმედა და რომ დაპატიმრებას ბ-ნი

კამას პოზიცია არ დაუზარალებია მკვლელობის საქმეში (იქვე, გვ. 10-12).

266. მომდევნო საქმეებში კომისია ამგვარ საჩივრებს უფრო ზედაპირულად წყვეტდა, უარყოფდა მათ, როგორც აშკარად დაუსაბუთებულს ან არსებითად განხილვისას, როგორც მტკიცებულებით გაუმყარებელს (იხილეთ, მაგალითად, *X ნიდერლანდების წინააღმდეგ*, no. 5763/72, კომისიის 1973 წლის 18 დეკემბრის განჩინება, კრებული 45, გვ. 76, გვ.-ზე 83-84; *X და Y ნიდერლანდების წინააღმდეგ*, no. 6202/73, კომისიის 1975 წლის 16 მარტის განჩინება, DR 1, გვ. 66, გვ.-ზე 71; *ჰენდისაიდი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, no. 5493/72, კომისიის 1975 წლის 30 სექტემბრის ანგარიში, კრებული B no. 22, გვ. 52, §§ 174-75; *მაკფილი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, no. 8317/78, კომისიის 1980 წლის 15 მაისის განჩინება, DR 20, გვ. 44, გვ.-ზე 102, § 133; *ბოძანო იტალიის წინააღმდეგ*, no. 9991/82, კომისიის 1984 წლის 12 ივლისის განჩინება, DR 39, გვ. 147, გვ.-ზე 157 და *ბოძანო შვეიცარიის წინააღმდეგ*, no. 9009/80, კომისიის 1984 წლის 12 ივლისის განჩინება, DR 39, გვ. 58, გვ.-ზე 70).

267. მე-18 მუხლს მეტი ყურადღება დაეთმო კომისიის ზოგიერთ ანგარიშში. მაგალითად, საქმეში *ენგელი და სხვები ნიდერლანდების წინააღმდეგ* (nos. 5100/71 და 4 სხვა, კომისიის 1974 წლის 19 ივლისის ანგარიში, კრებული B no. 20, გვ. 86, §§ 191-92) კომისიამ დაადგინა, რომ (a) სისხლის სამართალწარმოების ნაცვლად დისციპლინური წარმოების არჩევისას საჭირო არ იყო მე-18 მუხლის გამოყენება, რადგან იგი არ ზღუდავდა მომჩივნის უფლებებს, რომლებიც კონვენციითაა გათვალისწინებული, და რომ (b) მართლზომიერი მიზნით ჩარევა ნიშნავდა, რომ მე-18 მუხლის საფუძველზე ვერანაირი ფარული მიზანი ვერ დადგინდებოდა. საქმეში *Times Newspapers Ltd და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (no. 6538/74, კომისიის 1977 წლის 18 მაისის ანგარიში, კრებული B no. 28, გვ. 77, §§ 263-65) იმ არგუმენტის პასუხად, რომ ჩარევის გვერდითი ეფექტის შედეგი შეიძლება ყოფილიყო მე-18 მუხლის დარღვევა, კომისიამ თქვა, რომ არ არსებობდა მინიშნება, რომ ხელისუფლების ორგანოებს გაცხადებულისგან განსხვავებული მიზანი ამოძრავებდათ, რომელიც კომისიამ უკვე კანონიერად აღიარა.

(ii) სასამართლოს მიერ 2004 წლამდე მიღებული გადაწყვეტილებები

268. 2004 წლამდე სასამართლოს არ დაუდგენია მე-18 მუხლის ცალკე დარღვევა ან ამ მუხლთან დაკავშირებულ თავის დასკვნებს ძალიან მოკლედ ასაბუთებდა. ყველა საქმეში, რომელიც არსებითად განიხილა და რომელშიც საჩივარი მე-18 მუხლის საფუძველზე იყო წარდგენილი, სასამართლომ ან ვერ დაინახა საჩივრის განხილვის საჭიროება ან ზედაპირულად განიხილა იმ ძირითად მუხლებთან დაკავშირებული საკუთარი გადაწყვეტილებების მითითებით, რომელთან ერთობლიობითაც მე-18 მუხლი იყო გამოყენებული - ხშირად იმის გამო, რომ მხარეები საერთოდ არ აყენებდნენ საკითხს ან აყენებდნენ, მაგრამ არასაკმარისი დაკონკრეტებით (სხვებთან ერთად, იხილეთ, *ენგელი და სხვები ნიდერლანდების წინააღმდეგ*, 1976 წლის 8 ივნისი, § 93 და 104, კრებული A no. 22; *ჰენდისაიდი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 1976 წლის 7 დეკემბერი, § 64, კრებული A no. 24; *Sunday Times გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (no. 1), 1979 წლის 26 აპრილი, § 75, კრებული A no. 30; *სპორონგი და ლონროთი შვედეთის წინააღმდეგ*, 1982 წლის 23 სექტემბერი, § 76, კრებული A no. 52; ზემოთ მითითებული *დე ჟონგი, ბალიეტი და ვან დენ ბრიკი*, § 63; *ბოძანო საფრანგეთის წინააღმდეგ*, 1986 წლის 18 დეკემბერი, § 61, კრებული A no. 111; *აკდივარი და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ*, 1996 წლის 16 სექტემბერი, § 99, *ანგარიშები* 1996-IV; ზემოთ მითითებული *ლუკანოვი*, § 49; *თურქეთის გაერთიანებული კომუნისტური პარტია და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ*, 1998 წლის 30 იანვარი, § 62, *ანგარიშები* 1998-I; *ბეიელური იტალიის წინააღმდეგ* [GC], no. 33202/96, § 129, ECHR 2000-I; *ტიმურტაში თურქეთის წინააღმდეგ*, no. 23531/94, § 118, ECHR 2000-VI; *კვიპროსი თურქეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 25781/94, § 206, ECHR 2001-IV; *რეფაჰი პარტისი (კეთილდღეობის პარტია) და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ* [GC], nos. 41340/98 და 3 სხვა, § 137, ECHR 2003-II და *ტაჰსინ აჯარი თურქეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 26307/95, § 247, ECHR 2004-III).

269. ამის პარალელურად, თავის პირველ გადაწყვეტილებაში საქმის არსებითი მხარის შესახებ და რიგ შემდგომ საქმეებში სასამართლომ მე-18 მუხლი გამოიყენა, როგორც დამხმარე საშუალება კონვენციის ან მისი ოქმების სხვა შემზღუდველი დებულებების ინტერპრეტაციისთვის (იხილეთ, *ლოლესი ირლანდიის წინააღმდეგ* (no. 3), 1961 წლის 1 ივლისი, გვ. 59, § 38, კრებული A no. 3 (მე-15 მუხლი); ზემოთ მითითებული *დე ვილდი*,

ომსი და ვერსიპი, § 93 (მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტი); ზემოთ მითითებული *უინტერვერპი*, § 39 (მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი); ზემოთ მითითებული *გუძარდი*, § 102 (მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი); ზემოთ მითითებული *აშინგდერინი*, § 44 (მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი); *ლინგენსი ავსტრიის წინააღმდეგ*, 1986 წლის 8 ივლისი, § 36, კრებული A no. 103 (მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტი); *გილოუ გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 1986 წლის 24 ნოემბერი, § 54, კრებული A no. 109 (მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტი); *უიქსი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 1987 წლის 2 მარტი, § 42, კრებული A no. 114 (მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი); ზემოთ მითითებული *ბეიელერი*, § 111 (დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი); *კაფკარისი კვიპროსის წინააღმდეგ* [GC], no. 21906/04, § 117, ECHR 2008 (მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი); *კუჩერუკი უკრაინის წინააღმდეგ*, no. 2570/04, § 177, 2007 წლის 6 სექტემბერი (მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი) და მაკედონიის გაერთიანებული ორგანიზაცია *Ilinden-PIRIN* და *სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ* (no. 2), nos. 41561/07 და 20972/08, § 83, 2011 წლის 18 ოქტომბერი (მე-11 მუხლის მე-2 პუნქტი)).

(iii) სასამართლოს გადაწყვეტილებები 2004 წლიდან

270. პირველი საქმე, რომელშიც სასამართლომ უფრო დეტალურად განიხილა მე-18 მუხლით გათვალისწინებული საჩივარი და დაადგინა აღნიშნული დებულების დარღვევის ფაქტი იყო *გუსინსკის* საქმე (მითითებულია ზემოთ, §§ 73-78). ბ-ნ გუსინსკის, მდიდარ ბიზნესმენს, რომელიც ფლობდა მედია კომპანიას, ბრალი ჰქონდა წარდგენილი და მოთავსებული იყო წინასწარ პატიმრობაში იმ მიზნით, რომ იძულებული გამხდარიყო ეს კომპანია სახელმწიფოს საკუთრებაში არსებული კომპანიისთვის მიეყიდა.

271. აღნიშნულ გადაწყვეტილებაში სასამართლომ დაადასტურა მე-18 მუხლით გათვალისწინებული არგუმენტაციის ორი მიმართულება, რომლებიც მანამდე მხოლოდ მოხსენიებული იყო კომისიის განჩინებებსა და ანგარიშებში, ასევე, სასამართლოს განჩინებებში საქმის მისაღებობის შესახებ (იხილეთ, *კამა*, გვ.-ზე 9; *ბოძანო საფრანგეთის წინააღმდეგ*, გვ.-ზე 141 და *ბოძანო იტალიის წინააღმდეგ*, გვ.-ზე 157, ყველა მითითებულია ზემოთ და *ე.ო. და ვ.პ. სლოვაკეთის წინააღმდეგ* (dec.), nos. 56193/00 და 57581/00, 2003 წლის 16 სექტემბერი და *ოუთსი პოლონეთის წინააღმდეგ* (dec.), no.

35036/97, 2000 წლის 11 მაისი). პირველი იყო ის, რომ მე-18 მუხლის გამოყენება შეიძლებოდა მხოლოდ კონვენციის სხვა მუხლთან ერთობლიობით, მაგრამ იგი შეიძლება დარღვეულიყო მაშინაც კი, თუ ცალკე აღებული ის სხვა მუხლი არ ირღვევოდა. მეორე იყო ის, რომ დარღვევას შეიძლებოდა დადგენილიყო მხოლოდ მაშინ, თუ განსახილველი უფლება შეზღუდული იყო, ანუ ექვემდებარებოდა კონვენციით დაშვებულ შეზღუდვებს (იხილეთ ზემოთ მითითებული *გუსინსკი*, § 73).

272. თუმცა სასამართლომ არ განმარტა სხვა ორი მნიშვნელოვანი პუნქტი. პირველ რიგში, მან არ ახსნა, თუ რა მტკიცებულება იქნებოდა საჭირო იმ პრეტენზიის დასადასტურებლად, რომ ეს შეზღუდვა იყო გამოყენებული ფარული მიზნით. თვითონ *გუსინსკის* საქმეში მთავრობის მინისტრის მიერ ხელმოწერილი წერილობითი ხელშეკრულებიდან გამოვლინდა პირდაპირი მტკიცებულება, რომელიც ბ-ნი გუსინსკისთვის ბრალდების მოხსნას მისი კომპანიის გაყიდვას უკავშირებდა, და ეს მტკიცებულება ასევე გამოვლინდა იმ განჩინების პირობებიდან, რომელიც მის წინააღმდეგ სისხლისსამართლებრივ დევნას წყვეტდა და რომელიც აღნიშნულ ხელშეკრულებაზე უთითებდა; ამასთან, მოპასუხე სახელმწიფოს არ უცდია აღნიშნული კავშირის უარყოფა (იქვე, § 75). მეორე მხრივ, გადაწყვეტილებაში მკაფიოდ არ იყო განმარტებული, თუ რა პოზიცია არსებობდა როდესაც, როგორც ეს მოხდა აღნიშნულ საქმეში და როგორც ხშირად ხდება ხოლმე პრაქტიკაში, მიზნების სიმრავლე არსებობდა, ანუ როცა შეზღუდვა ეხებოდა როგორც კონვენციით დადგენილ, ისე ფარულ მიზანს; გადაწყვეტილებაში მხოლოდ ის იყო ნათქვამი, რომ ვინაიდან ბ-ნი გუსინსკის შეზღუდული ჰქონდა თავისუფლების უფლება არა მხოლოდ კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „c“ ქვეპუნქტით განსაზღვრული მიზნით, არამედ სხვა მიზეზების გამოც, დაირღვა მე-18 მუხლი (იქვე, §§ 77-78).

273. აღნიშნული გადაწყვეტილების შემდეგაც კი სასამართლომ რამდენიმე შემთხვევაში უარი თქვა ან თავი აარიდა მე-18 მუხლით გათვალისწინებული საჩივრების განხილვას დეტალური დასაბუთების გარეშე, როგორც მან ეს 2004 წლამდე გააკეთა (იხილეთ, მათ შორის, *ოჯალანი თურქეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 46221/99, § 206, ECHR 2005-IV; *სისოვა და სხვები ლატვიის წინააღმდეგ* (ამორიცხულია) [GC], no. 60654/00, § 129, ECHR 2007-I; *ნემცოვი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 1774/11, §§ 129-30, 2014 წლის 31

ივლისი; *ნავალნი და იაშინი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 76204/11, § 116-17, 2014 წლის 4 დეკემბერი; *ფრუმკინი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 74568/12, §§ 172-73, ECHR 2016 (ამონარიდები); *კასპაროვი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 53659/07, §§ 73-74, 2016 წლის 11 ოქტომბერი და *კასპაროვი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ* (no. 2), no. 51988/07, § 55, 2016 წლის 13 დეკემბერი).

274. სასამართლო 2007 წელს დაუბრუნდა მე-18 მუხლით გათვალისწინებული საჩივრის უფრო დეტალურ ანალიზს, როცა საქმეში *ჩეხოტარი მოლდოვას წინააღმდეგ* (no. 35615/06, §§ 49-53, 2007 წლის 13 ნოემბერი) მან დაასკვნა, რომ სახელმწიფოს საკუთრებაში არსებული კომპანიის ხელმძღვანელი წინასწარ პატიმრობაში იყო მოთავსებული გამოგონილი ბრალდებების საფუძველზე იმ მიზნით, რომ ზეწოლა მოეხდინათ მასზე, რათა ხელი შეეშალათ კერძო კომპანიისთვის, რომელთანაც ის იყო დაკავშირებული, ბოლომდე მიჰყოლოდა თავის საჩივარს სასამართლოში. სასამართლოს აღნიშნული დასკვნის საფუძველი იყო ის ფაქტი, რომ აღნიშნული მასალა ობიექტურ დამკვირვებელს ვერ დაარწმუნებდა, რომ ბ-ნმა ჩეხოტარმა ჩაიდინა ის დანაშაული, რომლის გამოც ის იყო დაპატიმრებული, თუმცა, ამ დასკვნაზე გავლენა საქმის კონტექსტმაც მოახდინა (იქვე, §§ 52-53).

275. შემდეგი საქმე, რომელშიც სასამართლომ დეტალურად განიხილა მე-18 მუხლით გათვალისწინებული საჩივარი იყო *ხოდორკოვსკის საქმე* (მითითებულია ზემოთ). ბ-ნი ხოდორკოვსკი, მდიდარი ბიზნესმენი, რომელიც პოლიტიკაშიც აქტიურად იყო ჩაბმული, ამტკიცებდა, რომ მის წინააღმდეგ არსებული სისხლის სამართლის საქმისა და დაკავშირებული წინასწარი პატიმრობის რეალური მიზნები მისი საზოგადოებრივი არენიდან გაყვანა და სახელმწიფოს მიერ მისი კომპანია „იუკოსის“, რომელიც რუსეთში ერთ-ერთ უმსხვილეს ნავთობის მწარმოებელ კომპანიას წარმოადგენს, აქტივების მითვისების შესაძლებლობის მოპოვება იყო (იქვე, §§ 249 და 251). სასამართლომ ვერ დაადგინა მე-18 მუხლის დარღვევის ფაქტი. მან განხილვა დაიწყო იმ ზოგადი დაშვებით, რომ მაღალი ხელშემკვრელი სახელმწიფოების ორგანოები კეთილსინდისიერად მოქმედებდნენ და დაასკვნა, რომ ამ დაშვების უარყოფა შეიძლებოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მომჩივნები „დამაჯერებლად დაადასტურებდნენ, რომ ხელისუფლების ორგანოების რეალური მიზანი არ [ყოფილა] იყო ის, რაც გაცხადებული იყო (ან რაც ლოგიკურად [შეიძლებოდა]

გამომდინარეობდა კონტექსტიდან“ (იქვე, § 255). ასეთ პრეტენზიებთან დაკავშირებით სასამართლომ „გამოიყენა მეტისმეტად მკაცრი მტკიცებულებითი სტანდარტი“, ხოლო მტკიცების ტვირთი კი მომჩივანს ეკისრებოდა მთელი სამართალწარმოების განმავლობაში (იქვე, § 256). ამის შემდეგ სასამართლომ დადგინა, რომ ხელისუფლების ორგანოების მიერ ბ-ნი ხოდორკოვსკის სერიოზულ პოლიტიკურ ოპონენტად აღქმა და სახელმწიფოს მფლობელობაში არსებული კომპანიის მიერ სარგებლის მიღება „იუკოსის“ განადგურებით, არ იყო საკმარისი მე-18 მუხლის დარღვევის ფაქტის დასადგენად, ვინაიდან ასეთი საყოველთაოდ ცნობილი ნებისმიერი პირის სისხლისამართლებრივი დევნა სარგებელს მის ოპონენტებს მოუტანდა და იმის გამო, რომ ბ-ნი ხოდორკოვსკისადმი წაყენებული ბრალდებები რეალური იყო (იქვე, §§ 257-58). სხვების – პოლიტიკური დაწესებულებების, არასამთავრობო ორგანიზაციების ან საჯარო პირების – მოსაზრებები მის წინააღმდეგ არსებული საქმის პოლიტიკური მოტივაციის შესახებ, იურიდიული გაგებით, მტკიცებულება არ იყო (იქვე, § 259). სასამართლოების გადაწყვეტილებები, რომლებითაც უარი იყო ნათქვამი მისი პარტნიორების რუსეთში ექსტრადიციაზე ან უარყოფილი იყო იურიდიული დახმარების გაწევა ან გამოცემული იყო სასამართლო ამკრძალავი ორდერები ან გამოტანილი იყო გადაწყვეტილებები რუსეთის ხელისუფლების ორგანოების წინააღმდეგ „იუკოსთან“ დაკავშირებულ საქმეებში, მიუხედავად იმისა, რომ ძლიერი არგუმენტი იყო, არ იყო საკმარისი, რადგან ამ სასამართლოებისთვის წარდგენილი მტკიცებულებები და არგუმენტები შეიძლებოდა განსხვავებული ყოფილიყო ევროპულ სასამართლოში წარდგენილებისგან და იმის გამო, რომ, ნებისმიერ შემთხვევაში, სასამართლოს მიერ გამოყენებული მტკიცებულებითი სტანდარტი მე-18 მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევებში იყო ძალიან მაღალი და შესაძლებელია განსხვავებული ყოფილიყო ქვეყნის შიდა დონეზე გამოყენებული სტანდარტებისგან. განცხადება იმის შესახებ, რომ ხელისუფლების ორგანოები არაკეთილსინდისიერად მოქმედებდნენ მთელი სისხლის სამართლის პროცესის განმავლობაში საჭიროებდა „უდავო და პირდაპირ მტკიცებულებას“, რაც, *გუსინსკის* საქმისგან განსხვავებით, არ არსებობდა (იქვე, § 260).

276. დაკავშირებულ საქმეში ღია სააქციო საზოგადოება „Neftyanaya Kompaniya Yukos“ რუსეთის წინააღმდეგ (no. 14902/04, §§ 663-66, 2011 წლის 20 სექტემბერი), რომელიც შეეხებოდა დაკავშირებულ საგადასახადო სამართალწარმოებებს, რომელსაც „იუკოსის“ დაშლა მოჰყვა, სასამართლომ ანალოგიურად ვერ დაადგინა მე-18 მუხლის დარღვევა. იგი კვლავ ამტკიცებდა, რომ ასეთი დასკვნა შეიძლება დაფუძნებული ყოფილიყო მხოლოდ მომჩივნის მიერ წარმოდგენილ „უდავო და პირდაპირ მტკიცებულებაზე“ (იქვე, § 663). „იუკოსის“ არსებით საჩივრებთან დაკავშირებით გაკეთებული დასკვნების საფუძველზე სასამართლომ დაადგინა, რომ ხელისუფლების ორგანოების ქმედებები კანონიერი იყო გადასახადების გადახდისგან თავის არიდების აღკვეთის მიზნით და რომ მომჩივან კომპანიას უნდა დაემტკიცებინა, რომ ხელისუფლების ორგანოების ასეთ ქმედებებს არასათანადო მიზანი ჰქონდა (იქვე, § 664). ისევე როგორც *ხოდორკოვსკის* საქმეში, სასამართლომ აქაც დაადგინა, რომ სხვათა მიერ გაკეთებულ მოსაზრებებს „იუკოსის“ წინააღმდეგ საქმესთან დაკავშირებული პოლიტიკური მიზეზების შესახებ მცირე მტკიცებულებითი მნიშვნელობა ჰქონდა მე-18 მუხლის მიზნებისთვის. ვინაიდან არ არსებობდა არანაირი მტკიცებულება საგადასახადო სამართალწარმოებებში კიდევ რაიმე ხარვეზის არსებობის შესახებ, სასამართლომ ვერ შეძლო იმის დადგენა, რომ ხელისუფლების ორგანოებმა ბოროტად გამოიყენეს იგი „იუკოსის“ განადგურებისა და მის აქტივებზე კონტროლის მოპოვების მიზნით (იქვე, § 665).

277. მომდევნო ორი წლის განმავლობაში სასამართლო განიხილავდა მე-18 მუხლით გათვალისწინებულ საჩივრებს *ლუცენკოს* (მითითებულია ზემოთ) და *ტიმოშენკოს* (მითითებულია ზემოთ) საქმეებში. არცერთ საქმეში არ დაეთანხმა სასამართლო პრეტენზიებს იმის თაობაზე, რომ სისხლის სამართლის ყველა საქმე მომჩივნების წინააღმდეგ, რომლებიც ყოფილი მინისტრები და ოპოზიციური პარტიების ლიდერები იყვნენ, ემსახურებოდა პოლიტიკურ მიზნებს. ამის ნაცვლად, ის აღნიშნული სასამართლო პროცესების კონკრეტულ ასპექტებზე აკეთებდა აქცენტს (იხილეთ *ლუცენკო*, §§ 104 და 108, და *ტიმოშენკო*, § 298, ორივე მითითებულია ზემოთ). *ლუცენკოს* საქმეში ეს იყო გამომძიებლის მოთხოვნაში ბ-ნი ლუცენკოს წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების შესახებ მოყვანილი

არგუმენტები, რომ მედიასთან საუბრისას ბ-ნი ლუცენკო ცდილობდა საზოგადოებრივი აზრის დამახინჯებას, პროკურატურის ორგანოების დისკრედიტაციას და თავის მოახლოებულ სასამართლო პროცესზე გავლენის მოხდენას. სასამართლოს ამ ფაქტმა დაანახა, რომ მისი დაკავება ემსახურებოდა იმ მიზანს, რომელიც არ იყო გათვალისწინებული მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „c“ ქვეპუნქტით – ბ-ნი ლუცენკოს დასჯა მის წინააღმდეგ არსებული ბრალდებების საჯარო განხილვისთვის (იხილეთ *ლუცენკო*, მითითებულია ზემოთ, §§ 26 და 108-09). *ტიმოშენკოს* საქმეში ეს იყო განცხადებები ქ-ნ ტიმოშენკოს წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების შესახებ პროკურორის მოთხოვნასა და შესაბამის სასამართლო ბრძანებაში, რომელმაც აჩვენა, რომ მიზანი იყო მისი დასჯა სასამართლოს უპატივცემულობისა და სასამართლო განხილვების დროს გაცნობიერებულად ობსტრუქციული მოქცევის გამო (იხილეთ *ტიმოშენკო*, მითითებულია ზემოთ, §§ 30, 31 და 299).

278. ორივე აღნიშნულ საქმეში სასამართლომ – როცა ხელახლა აკეთებდა აქცენტს (იხილეთ, შესაბამისად §§ 106-07 და 294-95) მომჩივნის მტკიცების ტვირთზე, როგორც ეს ჩამოყალიბებულია *ხოდოროვსკის* საქმეში (მითითებულია ზემოთ, §§ 255-56), მაგრამ არა მასში მითითებულ მოთხოვნაზე „პირდაპირი და უდავო მტკიცებულების“ შესახებ (იქვე, § 260; იხილეთ 275-ე პარაგრაფი ზემოთ) – თავისი დასკვნები მე-18 მუხლის დარღვევაზე დააფუძნა ფარული მიზნის არსებობის პირდაპირ წერილობით მტკიცებულებას, როგორც მან ეს *გუსინსკის* საქმეში გააკეთა (მითითებულია ზემოთ). მიზნების სიმრავლის საკითხი არ დამდგარა, ვინაიდან ორივე საქმეში სასამართლომ დაადგინა, რომ მომჩივანთა დასაკავებლად არანაირი კანონიერი საფუძველი არ არსებობდა (იხილეთ, *ლუცენკო*, §§ 63-65 და 67-72 და *ტიმოშენკო*, §§ 269-71, ორივე მითითებულია ზემოთ).

279. *ხოდოროვსკის* და *ლუბედევის* საქმეში (მითითებულია ზემოთ, §§ 897-909), რომელიც შეეხებოდა იმავე სისხლის სამართალწარმოების შემდგომ ეტაპს, რაც *ხოდოროვსკის* საქმეში იყო (მითითებულია ზემოთ), სასამართლომ დაადასტურა მტკიცებულებისადმი იგივე მიდგომა, რომელიც მან გამოიყენა აღნიშნულ წინა საქმეში. ის ეწინააღმდეგებოდა მომჩივნების მითითებას იმის შესახებ, რომ თუ ისინი წარმოადგენდნენ ფარული მიზნის კონტექსტურ მტკიცებულებას, საწინააღმდეგოს მტკიცების

ტვირთი უნდა დაკისრებოდა მოპასუხე სახელმწიფოს (იხილეთ, *ხოდოროვსკი და ლებედევი*, მითითებულია ზემოთ, § 899-903). სასამართლო არ დაეთანხმა, რომ მთლიანი სისხლის სამართლის საქმე მომჩივნების წინააღმდეგ ფარულ მიზანს ემსახურებოდა, ანუ პრეტენზია, როგორც სასამართლომ აღწერა, იყო „განურჩეველი“ და იმ ბრალდებებისგან განსხვავებული, რომლებიც ეხება მსგავსი სამართალწარმოების კონკრეტულ ეპიზოდებს. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ იმ საქმის საფუძველი სხვადასხვა ზრახვები იყო, ფარული მიზანი არ იყო არსებითი ან გადამწყვეტი, ვინაიდან ეს საქმე შეეხებოდა ზოგად სისხლისსამართლებრივ დანაშაულებთან დაკავშირებულ ისეთ სერიოზულ ბრალდებებს, რომლებსაც არაფერი ჰქონდა საერთო მომჩივნების პოლიტიკურ საქმიანობასთან და რომლებსაც „ჯანსაღი არსი“ გააჩნდა (იქვე, § 904-08).

280. სულ ცოტა ხნის წინ, საქმეში - *ჭანკოტაძე საქართველოს წინააღმდეგ* (no. 15256/05, § 114-15, 2016 წლის 21 ივნისი), სასამართლომ დაადგინა, რომ საჯარო მუქარები იმის შესახებ, რომ მომჩივანს, მაღალჩინოსან სახელმწიფო მოხელეს, „ციხეში ჩასვამდნენ“, როგორც იმჟამად საპრეზიდენტო კანდიდატმა და შემდგომში პრეზიდენტად არჩეულმა ბ-ნმა სააკაშვილმა განაცხადა, არ იყო საკმარისი იმისათვის, რომ მომჩივნის სისხლისსამართლებრივი დევნისა და მასთან დაკავშირებული წინასწარი პატიმრობის საფუძველად რაიმე ფარული მიზანი დადგენილიყო, მაშინ, როცა არ არსებობდა იმის მტკიცებულება, რომ თვითონ პროკურატურის ან სასამართლო ხელისუფლების ორგანოებს პოლიტიკური მოტივები ამოძრავებდათ.

281. ორ ახალ, *ილგარ მამადოვისა და რასულ ჯაფაროვის* საქმეებში (ორივე მითითებულია ზემოთ), სასამართლომ – როცა აქცენტს კვლავ (იხილეთ, შესაბამისად § 137-38 და 153-54) მომჩივნის მტკიცების ტვირთზე აკეთებდა, როგორც ეს *ხოდორკოვსკის* საქმეშია (მითითებულია ზემოთ, § 255-56), მაგრამ არა „პირდაპირი და უდავო მტკიცებულების“ მოთხოვნაზე (იქვე, § 260; იხილეთ ზემოთ მითითებული 275-ე პარაგრაფი) – დაადგინა კონვენციის მე-18 მუხლის დარღვევის ფაქტი, რის საფუძველადაც ფარული მიზნის კონტექსტუალური მტკიცებულება მოიყვანა. ეს საქმეები შეეხებოდა შესაბამისად, ოპოზიციონერი პოლიტიკოსისა და მთავრობის მაკრიტიკებელი ბლოგერის და ადამიანის უფლებების ცნობილი აქტივისტის წინასწარ პატიმრობას. ორივე საქმეში სასამართლომ გაანალიზა ბრალდებების ფაქტობრივი და

იურიდიული ასპექტები და დაადგინა, რომ პატიმრობა არ ეყრდნობოდა საფუძვლიან ეჭვს და განხორციელდა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევით (იხილეთ, *ილგარ მამადოვი*, §§ 93-101 და *რასულ ჯაფაროვი*, §§ 121-34, ორივე მითითებულია ზემოთ). თავისთავად, ეს არ იყო საკმარისი მე-18 მუხლის დარღვევის დასადგენად, მაგრამ ფარული მიზნის მტკიცებულება – პირველ საქმეში მომჩივნის გასაჩუმებლად ან დასასჯელად ხელისუფლების ორგანოების გაკრიტიკებისა და იმ ინფორმაციის გავრცელებისთვის, რომლის მიჩქმალვასაც ისინი ცდილობდნენ, ხოლო მეორე საქმეში მომჩივნის ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული საქმიანობისთვის – მოპოვებულ იქნა კონტექსტურ ფაქტორებთან ეჭვის არარსებობის შედარების შედეგად. პირველ საქმეში ეს იყო ახლო ქრონოლოგიური ურთიერთკავშირი მომჩივნის ბლოგზე განთავსებულ ჩანაწერებს, ხელისუფლების ორგანოების საჯარო განცხადებებს, რომლებიც გამოდნენ ამ ჩანაწერებს, ბრალდებებსა და დაკავებას შორის (იხილეთ, *ილგარ მამადოვი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 141-43). მეორე საქმეში ეს იყო არასამთავრობო ორგანიზაციების და მათი ფინანსური სახსრების სულ უფრო და უფრო მკაცრი რეგულირება აზერბაიჯანში, ბრალდებები თანამდებობის პირების და მთავრობის მხარდამჭერი მედიის მხრიდან იმის შესახებ, რომ მომჩივნის მსგავსი აქტივისტები წარმოადგენდნენ „მეხუთე კოლონას“, ასევე სხვა მსგავს აქტივისტთა ერთდროული დაკავება (იხილეთ, *რასულ ჯაფაროვი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 156-62).

(b) სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის დაზუსტების საჭიროება

282. კონვენციის მე-18 მუხლის შესაბამისად სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის ზემოთ მოყვანილი განხილვა გვიჩვენებს, რომ შედარებით ცოტა საქმეში, რომელიც სასამართლოს ამ დრომდე საკმაოდ დეტალურად აქვს შესწავლილი აღნიშნული დებულებით გათვალისწინებული საჩივრები, *ხოდოროვსკის* საქმის (მითითებულია ზემოთ) შემდეგ, მან დაიწყო ზოგადი ვარაუდით იმის თაობაზე, რომ მაღალი ხელშემკვრელი სახელმწიფოების ხელისუფლების ეროვნულმა ორგანოებმა კეთილსინდისიერად იმოქმედეს და დასძინა, რომ ეს ვარაუდი შეიძლება უარყოფილ იქნეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მომჩივანი დამაჯერებლად დაადასტურებს, რომ მიზანი, რომლის გამოც აღნიშნულმა ხელისუფლების ორგანოებმა შეზღუდეს

კონვენციით ან მისი ოქმებით გათვალისწინებული მისი უფლებები, სინამდვილეში არ იყო მათ მიერ მითითებული და კონვენციით ნებადართული მიზანი. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სასამართლომ ასეთი საქმეების შესწავლისას აქცენტი გააკეთა ამასთან დაკავშირებით არაკეთილსინდისიერების მტკიცების საკითხზე.

283. მაგრამ იმდენად, რამდენადაც ისინი ხაზს უსვამენ იმ მიზნების ამომწურავობას, რომელთათვისაც კონვენციით გათვალისწინებული უფლებები შეიძლება შეიზღუდოს, მე-18 მუხლის პირობებს („არ უნდა იქნეს გამოყენებული ამ მიზნის გარდა სხვა მიზნებისთვის...“), როგორც ჩანს, შეუძლია ფარული მიზნის არსებობის ან არარსებობის და შესაბამისად, ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების უფრო ობიექტური შეფასების დაშვება (*“détournement de pouvoir”*, როგორც მოცემულია კონვენციის *Travaux Préparatoires*-ში, იხილეთ პარაგრაფი 154 ზემოთ). უფრო მეტი, მიდგომა, რომელიც უბრალოდ არაკეთილსინდისიერების მტკიცებაზე აკეთებს აქცენტს, არ შეესაბამება სასამართლოს მიერ გამოყენებულ მიდგომას კონვენციაში არსებულ შეზღუდვის მუხლებთან მიმართებით, რომელთა შევსებასაც ითვალისწინებს მე-18 მუხლი. მაგალითად, იმის შესწავლისას, კონვენციის მე-8-მე-11 მუხლებით გარანტირებულ უფლებებში ჩარევა არის თუ არა „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“ მართლზომიერი მიზნის მისაღწევად, სასამართლო ყოველთვის დაჟინებით მოითხოვს, რომ მისი ზედამხედველობა არ შემოიფარგლოს მხოლოდ იმის დადგენით, მოპასუხე სახელმწიფოს ხელისუფლების ორგანოებმა დასაბუთებულად, სიფრთხილით და კეთილსინდისიერად გამოიყენეს თუ არა თავიანთი დისკრეცია (იხილეთ, მაგალითად, *The Sunday Times* (no. 1), მითითებულია ზემოთ, § 59; *ოლსონი შვედეთის წინააღმდეგ* (no. 1), 1988 წლის 24 მარტი, § 68, კრებული A no. 130 და *პერინჩეკი შვეიცარიის წინააღმდეგ* [GC], no. 27510/08, § 196 (iii), ECHR 2015 (ამონარიდები)). ანალოგიურად, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევებში ხელისუფლების ორგანოების კეთილსინდისიერება მხოლოდ ერთ-ერთი ელემენტია, რომელიც თვითნებურობის არარსებობას ადასტურებს (იხილეთ, *საადი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 69-74). უფრო მეტი, მიუხედავად იმისა, რომ „არაკეთილსინდისიერება“ და „ფარული მიზანი“ ურთიერთდაკავშირებული ცნებებია, არ არის აუცილებელი, რომ

ისინი მაინცდამაინც ერთმანეთის ეკვივალენტური იყოს თითოეულ საქმეში.

284. გარდა ამისა, მე-18 მუხლით გათვალისწინებულ საქმეებში სასამართლოს მიდგომა მტკიცებისადმი არ ყოფილა თავიდან ბოლომდე თანმიმდევრული, ვინაიდან ზოგიერთ, მაგრამ არა ყველა ბოლოდროინდელ სასამართლო გადაწყვეტილებაში დაჟინებით იყო მოთხოვნილი ფარული მიზნის „პირდაპირი და უდავო მტკიცებულება“ (იხილეთ პარაგრაფები 278 და 281 ზემოთ).

285. ბოლოს და ალბათ რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის ზემოთ მოყვანილი განხილვა აჩვენებს, რომ სასამართლომ ჯერ-ჯერობით მკაფიოდ ვერ განაცალკევა საკითხი იმის შესახებ, თუ როგორ შეიძლება განასხვავო ფარული მიზანი იმ საკითხისგან, თუ როგორ უნდა მოხდეს იმ შეზღუდვის შესწავლა კონვენციის მე-18 მუხლის შესაბამისად, რომელიც მიზნების სიმრავლით ხასიათდება.

286. ამგვარად, აუცილებელია, რომ სასამართლომ დააზუსტოს აღნიშნული საკითხები და უფრო ზოგადად რომ ვთქვათ, საკმაოდ დეტალურად განმარტოს, თუ როგორი სახით უნდა მოხდეს მე-18 მუხლის ინტერპრეტაცია და გამოყენება.

(c) კონვენციის მე-18 მუხლის ინტერპრეტაცია და გამოყენება

287. კონვენციის მე-14 მუხლის მსგავსად, მე-18 მუხლიც არ არსებობს დამოუკიდებლად (იხილეთ, მე-14 მუხლთან მიმართებით, *მარესი ბელგიის წინააღმდეგ*, 1979 წლის 13 ივნისი, § 32, კრებული A no. 31; *ვან დერ მუსელე ბელგიის წინააღმდეგ*, 1983 წლის 23 ნოემბერი, § 43, კრებული A no. 70; *რასმუსენი დანიის წინააღმდეგ*, 1984 წლის 28 ნოემბერი, § 29, კრებული A no. 87; *აბდულაზიზი, კაბალესი და ბალკანდალი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 1985 წლის 28 მაისი, § 71, კრებული A no. 94; *თლიმენოსი საბერძნეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 34369/97, § 40, ECHR 2000-IV და *კონსტანტინ მარკინი რუსეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 30078/06, § 124, ECHR 2012 (ამონარიდები)); მისი გამოყენება შეიძლება მხოლოდ კონვენციის ან მისი ოქმების ისეთ მუხლთან ერთობლიობით, რომელიც განსაზღვრავს ან აზუსტებს იმ უფლებებსა და თავისუფლებებს, რომლებიც მაღალმა ხელშემკვრელმა მხარეებმა აიღეს, რათა დაეცვათ მათ იურისდიქციაში არსებული უფლებები და თავისუფლებები (იხილეთ, *კამა*, მე-9 გვ.-ზე; *გუსინსკი*, § 73; *ჩეხოტარი*, § 49;

ხოდორკოვსკი, § 254; OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos, § 663; ლუცენკო, § 105; ტიმოშენკო, § 294; ილგარ მამადოვი, § 137; რასულ ჯაფაროვი, § 153 და ჭანკოტაძე, § 113, ყველა მითითებულია ზემოთ, რომლებშიც ყველგან გამოთქმულია ერთი და იგივე აზრი და ნათქვამია, რომ მე-18 მუხლს „არა აქვს ავტონომიური ფუნქცია“. ეს წესი მომდინარეობს როგორც მისი ტექსტიდან, რომელიც ავსებს ისეთ დათქმებს, როგორიცაა, მაგალითად, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მეორე წინადადება და მე-8-მე-11 მუხლების მეორე პუნქტები, რომლებშიც დაშვებულია აღნიშნული უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვები, ისე კონვენციაში მისი ადგილიდან - I კარის ბოლოს, რომელიც შეიცავს ამ უფლებებისა და თავისუფლებების განმსაზღვრელ და დამაზუსტებელ მუხლებს.

288. მიუხედავად ამისა, მე-18 მუხლის მიზანი არ არის მხოლოდ აღნიშნული შეზღუდვების დათქმების ფარგლების დაზუსტება. ის მაღალ ხელშემკვრელ მხარეებს ასევე პირდაპირ უკრძალავს იმ უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვას, რომლებიც დაცულია კონვენციით იმ მიზნებისთვის, რომლებიც თვითონ კონვენციით არ არის დადგენილი და ამ ფარგლებშია იგი ავტონომიური (იხილეთ, *mutatis mutandis*, მე-14 მუხლთან დაკავშირებით, *რასმუსენი*, § 29; *აბდულაზიზი, კაბალესი და ბალკანდალი*, § 71; *თლიმენოსი*, § 40 და *კონსტანტინ მარკინი*, § 124, ყველა მითითებულია ზემოთ). აქედან გამომდინარე, როგორც ეს ხდება მე-14 მუხლთან დაკავშირებით, შესაძლებელია დაირღვეს მე-18 მუხლი მაშინაც კი, როცა არ ირღვევა ის მუხლი, რომელთან ერთობლიობითაც ის გამოიყენება (ამ საკითხთან დაკავშირებით იხილეთ *კამა*, გვ.-ზე 9; *გუსინსკი*, § 73 და *ჩეხოტარი*, § 49, ყველა მითითებულია ზემოთ).

289. ბოლოს, სასამართლომ გაითვალისწინა, როგორც უკვე აღინიშნა, თავის წინა გადაწყვეტილებებში გარკვეული არათანმიმდევრულობა ამ კონტექსტებში ტერმინების „დამოუკიდებელი“ და „ავტონომიური“ გამოყენების მიმართ და იყენებს აღნიშნულ საქმეში მიცემულ შესაძლებლობას, რათა მე-18 მუხლთან დაკავშირებით გამოყენებული სტილი გაუთანაბროს მე-14 მუხლთან დაკავშირებით გამოყენებულ სტილს, როგორც ეს გაკეთდა ზემოთ.

290. მე-18 მუხლის პირობებიდან დამატებით გამომდინარეობს, რომ დარღვევა შესაძლოა დასაბუთდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც კონკრეტული უფლება ან თავისუფლება ექვემდებარება

კონვენციით დაშვებულ შეზღუდვებს (იხილეთ *კამა*, მე-10 გვ.-ზე; *გუსინსკი*, § 73; *ჩეხოტარი*, § 49 და *OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos*, § 663, ყველა მითითებულია ზემოთ).

291. ის უბრალო ფაქტი, რომ კონვენციის რომელიმე უფლების ან თავისუფლების შეზღუდვა არ პასუხობს იმ დათქმის ყველა მოთხოვნას, რომელიც ამის ნებას რთავს, მაინცდამაინც არ წამოჭრის მე-18 მუხლით გათვალისწინებულ საკითხს. აღნიშნული მუხლით გათვალისწინებული საჩივრის დამოუკიდებლად შესწავლა გამართლებულია მხოლოდ მაშინ, თუ მოთხოვნა იმის შესახებ, რომ შეზღუდვა გამოყენებულია იმ მიზნით, რომელიც არ იყო დადგენილი კონვენციით, აღმოჩნდება შესაბამისი საქმის არსებითი ნაწილი (იხილეთ, *mutatis mutandis*, კონვენციის მე-14 მუხლთან დაკავშირებით, *ეირი ირლანდიის წინააღმდეგ*, 1979 წლის 9 ოქტომბერი, § 30, კრებული A no. 32; *დაჯენი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 1981 წლის 22 ოქტომბერი, § 67, კრებული A no. 45; *შასანიუ და სხვები საფრანგეთის წინააღმდეგ* [GC], nos. 25088/94 და 2 სხვა, § 89, ECHR 1999-III; *აზიზი კვიპროსის წინააღმდეგ*, no. 69949/01, § 35, ECHR 2004-V; *ტიმიშევი რუსეთის წინააღმდეგ*, nos. 55762/00 და 55974/00, § 53, ECHR 2005-XII; და *ორშუში და სხვები ხორვატიის წინააღმდეგ*, [GC], no. 15766/03, § 144, ECHR 2010).

(i) მიზნების სიმრავლე

292. უფლება ან თავისუფლება ზოგჯერ იზღუდება მხოლოდ ერთი ისეთი მიზნით, რომელიც არ არის განსაზღვრული კონვენციით. მაგრამ ასევე თანაბრად შესაძლებელია, რომ შეზღუდვა გამოყენებული იქნეს როგორც ფარული მიზნისთვის, ისე კონვენციით განსაზღვრულისთვისაც; სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, შეზღუდვა ემსახურება მიზნების სიმრავლეს. ასეთ სიტუაციებში ჩნდება კითხვა იმის შესახებ, ასეთი განსაზღვრული მიზანი ყოველთვის გამორიცხავს თუ არა ფარულ მიზანს, ან ფარული მიზნის უბრალო არსებობა წინააღმდეგობაში მოდის თუ არა მე-18 მუხლთან, ან არსებობს თუ არა რაიმე შუალედური პასუხი.

293. აღნიშნული აზრის შეფასებას სასამართლო დაიწყებს კონვენციის ზოგად სქემაში მე-18 მუხლის ტექსტისა და ადგილის გათვალისწინებით. როგორც უკვე აღინიშნა, ეს მუხლი ავსებს იმ დათქმებს, რომლებიც ითვალისწინებს კონვენციაში დადგენილი უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვებს. მისი ტექსტი („არ

უნდა იქნეს გამოყენებული ამ მიზნის გარდა სხვა მიზნისათვის“) მთლიანად ემთხვევა აღნიშნული დათქმების ტექსტს (მაგალითად, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მეორე წინადადება: „გარდა შემდეგი შემთხვევებისა“; მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტი: „დაუშვებელია ჩარევა ... გარდა ისეთი შემთხვევებისა, როდესაც ... აუცილებელია ... ინტერესებისათვის“; მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტი: „მხოლოდ იმ პირობით შეიზღუდება ... აუცილებელია ... ინტერესებისათვის“; და მე-11 მუხლის მე-2 პუნქტი: „დაუშვებელია ... შეზღუდვა გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ... აუცილებელია ... ინტერესებისათვის“). მსგავსება კიდევ უფრო ნათლად ჩანს ფრანგულ ტექსტში (მე-18 მუხლი: “*que dans le but*”; მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი: “*sauf dans les cas suivants*”; მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტი: “*Il ne peut y avoir ingérence ... que pour autant que*”; მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტი: “*d’autres restrictions que celle qui*”; და მე-11 მუხლის მე-2 პუნქტი: “*ne peut faire l’objet d’autres restrictions que celles qui*”). ვინაიდან კონვენციის ინტერპრეტაცია უნდა მოხდეს იმ სახით, რომ იგი უზრუნველყოფდეს მის დებულებებს შორის შესაბამისობას (იხილეთ, სხვა წყაროებთან ერთად, *კლასი და სხვები გერმანიის წინააღმდეგ*, 1978 წლის 6 სექტემბერი, § 68, კრებული A no. 28; *სტეკი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (dec.) [GC], nos. 65731/01 და 65900/01, § 48, ECHR 2005-X და A და B *ნორვეგიის წინააღმდეგ* [GC], nos. 24130/11 და 29758/11, § 133, ECHR 2016), და ვინაიდან, ერთი და იგივე ტერმინთა გამოყენებისას მისი სხვადასხვა დებულება ჩვეულებრივ, ისე უნდა იქნეს გამოყენებული, რომ ეხებოდეს ერთსა და იმავე ცნებას (იხილეთ, *პერინჩეკი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 134 და 146, დამატებითი მითითებებით), მე-18 მუხლის ინტერპრეტირებისას სასამართლომ, ამგვარად, უნდა გაითვალისწინოს თავისი სტანდარტული მიდგომა შეზღუდვის პირობებისადმი.

294. ამომწურავია იმ მართლზომიერი მიზნების სიები, რომელთა მისაღწევად კონვენციის მე-8-მე-11 მუხლები უშვებს ამ მუხლებით უზრუნველყოფილ უფლებებში ჩარევებს (იხილეთ *გოლდერი*, მითითებულია ზემოთ, § 44, და *შნერსონე და კამპანელა იტალიის წინააღმდეგ*, no. 14737/09, § 90, 2011 წლის 12 ივლისი, მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტთან დაკავშირებით; საქმე *S.A.S. საფრანგეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 43835/11, § 113, ECHR 2014 (ამონარიდები), მე-9 მუხლის მე-2 პუნქტთან დაკავშირებით; საქმე “*The Sunday Times*” (no. 1), მითითებულია ზემოთ, § 65, მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტთან

დაკავშირებით; და საქმე *სიდიროპულოსი და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ*, 1998 წლის 10 ივლისი, § 38, *ოქმები* 1998-IV, მე-11 მუხლის მე-2 პუნქტთან დაკავშირებით; იხილეთ ასევე ზოგადად მე-8-მე-11 მუხლებთან დაკავშირებით, საქმეები *ჟდანოკა ლატვიის წინააღმდეგ* [GC], no. 58278/00, § 115 (b), ECHR 2006-IV; *იუმაკი და სადაკი თურქეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 10226/03, § 109 (iii), ECHR 2008 და *სიტაროპულოსი და გიაკუმოპულოსი საბერძნეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 42202/07, § 64, ECHR 2012).

295. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული დებულებებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, ასევე დამატებითი ოქმის 1-ლი, მე-2 და მე-3 მუხლებით ან No. 4 ოქმის მე-2 მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, მოპასუხე სახელმწიფოებს, როგორც წესი, შედარებით იოლი ამოცანა აქვთ სასამართლოს იმაში დასარწმუნებლად, რომ ჩარევას მართლზომიერი მიზანი ჰქონდა, იმ შემთხვევაშიც კი, როცა მომჩივნები დამაჯერებლად ამტკიცებენ, რომ ასეთი მიზანი რეალურად გაურკვეველი ფარული მიზნის შესრულებას ემსახურებოდა (იხილეთ, მაგალითად, *ვებერი შვეიცარიის წინააღმდეგ*, 1990 წლის 22 მაისი, §§ 44-45, კრებული A no. 177; *Informationsverein Lentia და სხვები ავსტრიის წინააღმდეგ*, 1993 წლის 24 ნოემბერი, §§ 31 და 33, კრებული A no. 276; *ოფშორულ ზონებში დასაქმებულ მუშათა ფედერაციის პროფესიული კავშირები ნორვეგიის წინააღმდეგ* (dec.), no. 38190/97, ECHR 2002-VI და *მაკედონიის გაერთიანებული ორგანიზაცია ილინდენ-პირინი და სხვები* (no. 2), მითითებულია ზემოთ, §§ 85-90).

296. საქმეები, რომლებშიც სასამართლომ ეჭვები გამოთქვა ზემოთ მოყვანილ მიზანთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების გამოტანის გარეშე (იხილეთ, მაგალითად, *ქანჯოვი*, მითითებულია ზემოთ, § 73; *ტანაზე მოლდოვას წინააღმდეგ* [GC], no. 7/08, §§ 164-70, ECHR 2010; *ბაიათიანი სომხეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 23459/03, § 117, ECHR 2011 და *სტამოსე ბულგარეთის წინააღმდეგ*, no. 29713/05, § 32, ECHR 2012), საკითხი დატოვა ღიად (იხილეთ, მაგალითად, *ქრისტიან-დემოკრატიული სახალხო პარტია მოლდოვას წინააღმდეგ*, no. 28793/02, § 54, ECHR 2006-II; *ქრისტიან-დემოკრატიული სახალხო პარტია მოლდოვას წინააღმდეგ* (no. 2), no. 25196/04, § 19, 2010 წლის 2 თებერვალი და *ალექსეევი რუსეთის წინააღმდეგ*, nos. 4916/07 და 2 სხვა, § 69, 2010 წლის 21 ოქტომბერი) ან უარყო ერთი ან მეტი ზემოთ მოყვანილი მიზანი (იხილეთ,

მაგალითად, *სიდროპულოსი და სხვები საბერძნეთის წინააღმდეგ*, მითითებულია ზემოთ, §§ 37-38; *Vereinigung Bildender Künstler ავსტრიის წინააღმდეგ*, no. 68354/01, § 31, 2007 წლის 25 იანვარი; *შტოლი შვეიცარიის წინააღმდეგ* [GC], no. 69698/01, §§ 54-55, ECHR 2007-V; *S.A.S. საფრანგეთის წინააღმდეგ*, მითითებულია ზემოთ, §§ 118-20 და *პერინჩეკი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 146-54) იშვიათი და სხვადასხვა დროს მომხდარია. საქმეები, რომლებშიც სასამართლომ შესაბამისი მუხლის დარღვევა დაადგინა მხოლოდ მართლზომიერი მიზნის არარსებობის გამო ჯერ ისევ იშვიათია (იხილეთ, *ხუჟინი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 13470/02, §§ 117-18, 2008 წლის 23 ოქტომბერი; *ნოლანი და კ. რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 2512/04, §§ 73-74, 2009 წლის 12 თებერვალი; *კ. და ს. პოლონეთის წინააღმდეგ*, no. 57375/08, § 133, 2012 წლის 30 ოქტომბერი და *კარაიანოვი ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონიის წინააღმდეგ*, no. 2229/15, §§ 75-77, 2017 წლის 6 აპრილი); თუმცა, ბოლოდროინდელ საქმეში დიდმა პალატამ დაადგინა, რომ არ არსებობდა არანაირი მართლზომიერი მიზანი, მაგრამ მაინც შეისწავლა, ეს ჩარევა აუცილებელი იყო თუ არა (იხილეთ, *ბაკა უნგრეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 20261/12, §§ 156-57, ECHR 2016).

297. სასამართლომ რასაკვირველია თვითონ აღიარა, რომ უმეტეს შემთხვევებში იგი საკითხს გამარტივებული წესით განიხილავს (იხილეთ, *S.A.S. საფრანგეთის წინააღმდეგ*, მითითებულია ზემოთ, § 114). მაშინაც კი, როცა იგი გამორიცხავს ზოგიერთ მოყვანილ მიზანს, თუ იგი ეთანხმება, რომ დაღვევა ერთი მიზნის მიღწევას მაინც ემსახურებოდა, ის კიდევ უფრო აღარ უღრმავდება საკითხს და გადადის იმის შეფასებაზე, იყო თუ არა საჭირო დემოკრატიულ საზოგადოებაში აღნიშნული მიზნის მიღწევა (იხილეთ, მაგალითად, საქმეები „*Open Door*“ და „*Dublin Well Woman*“ *ირლანდიის წინააღმდეგ*, 1992 წლის 29 ოქტომბერი, §§ 61-63, კრებული A no. 246-A; *სიდროპულოსი და სხვები*, მითითებულია ზემოთ, §§ 39-47; *ნიკულა ფინეთის წინააღმდეგ*, no. 31611/96, § 38, ECHR 2002-II; *Vereinigung Bildender Künstler*, მითითებულია ზემოთ, §§ 29 და 32-39; *შტოლი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 56-62 და 101-62; საქმე *A.A. გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, no. 8000/08, §§ 52-71, 2011 წლის 20 სექტემბერი და *პერინჩეკი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 155-157 და 196-281).

298. იმ სიტუაციების სია, რომლებშიც კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი იძლევა თავისუფლების აღკვეთის საშუალებას ანალოგიურად ამომწურავია (იხილეთ, *ენგელი და სხვები*,

მითითებულია ზემოთ, § 57; *ირლანდია გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 1978 წლის 18 იანვარი, § 194, კრებული A no. 25; *უინტერვერპი*, მითითებულია ზემოთ, § 37 და *საადი*, მითითებულია ზემოთ, § 43), გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ის გამოიყენება საერთაშორისო შეიარაღებული კონფლიქტის კონტექსტში, სამხედრო ტყვეების ან იმ სამოქალაქო პირების დაპატიმრების მიზნით, რომლებიც უშიშროებისთვის საფრთხეს ქმნიან (იხილეთ, *ჰასანი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* [GC], no. 29750/09, § 104, ECHR 2014). თუ თავისუფლების აღკვეთის მოცემული შემთხვევა არ თავსდება აღნიშნული დებულების რომელიმე ქვეპუნქტის ჩარჩოებში, როგორც ამას სასამართლო განმარტავს, ის შეუძლებელია მოერგოს სახელმწიფოსა და დაპატიმრებულ პირთა ინტერესებს შორის ბალანსის დაცვის საჭიროებას (იხილეთ, *ა. და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* [GC], no. 3455/05, § 171, ECHR 2009 და *ბაისუევი და ანზოროვი საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 39804/04, § 60, 2012 წლის 18 დეკემბერი).

299. მიუხედავად იმისა, რომ მხოლოდ „c“ და „d“ ქვეპუნქტები ეხება თავისუფლების აღკვეთის იმ სახეების „მიზანს“, რომლებიც მასშია მოყვანილი, მათი ტექსტებიდან და მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის საერთო სტრუქტურიდან ცხადია, რომ აღნიშნული მოთხოვნა იგულისხმება ყველა ქვეპუნქტში. თუმცა, ეს არის ის საკითხი, რომელსაც სასამართლო თითოეულ საქმეში ამოწმებს (იხილეთ *სტოიჩკოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ*, no. 9808/02, § 52, 2005 წლის 24 მარტი, „a“ ქვეპუნქტთან დაკავშირებით; *გატი მალტის წინააღმდეგ*, no. 28221/08, §§ 42 და 48, ECHR 2010; *ოსტენდორფი გერმანიის წინააღმდეგ*, no. 15598/08, § 97, 2013 წლის 7 მარტი; და *ბაისუევი და ანზოროვი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 57-58, „b“ ქვეპუნქტთან დაკავშირებით; *ენგელი და სხვები*, მითითებულია ზემოთ, § 69 და ზემოთ 185-ე პარაგრაფში ნახსენები სასამართლო გადაწყვეტილებები „c“ ქვეპუნქტთან დაკავშირებით; *ბუამარი ბელგიის წინააღმდეგ*, 1988 წლის 29 თებერვალი, § 50, კრებული A, no. 129, „d“ ქვეპუნქტთან დაკავშირებით; *ემინგდეინი*, მითითებულია ზემოთ, § 48; და *ენჰორნი შვედეთის წინააღმდეგ*, no. 56529/00, § 35, ECHR 2005-I, „e“ ქვეპუნქტთან დაკავშირებით და *ჩაჰალი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 1996 წლის 15 ნოემბერი, § 112, *ოქმები* 1996-V და *საადი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 77 და 79, „f“ ქვეპუნქტთან დაკავშირებით), იგი, როგორც წესი,

ნათლად არ აცალკევებს მას სხვა ელემენტებისგან, რომლებიც გავლენას ახდენენ პატიმრობის მე-5 მუხლის 1-ლ პუნქტთან შესაბამისობაზე.

300. უფრო მეტიც, ასეთ შემთხვევებში, თუ სასამართლო დარწმუნდება, რომ პატიმრობას ჰქონდა ერთი ქვეპუნქტით ნებადართული მიზანი, იგი როგორც წესი, წყვეტს განხილვას და აღარ ამოწმებს, სხვა მიზანიც ჰქონდა თუ არა პატიმრობას (იხილეთ, მაგალითად, *ვინტერვერპი*, § 42 *in fine*; *ბროგანი და სხვები*, § 53 და *კ.-ფ. გერმანიის წინააღმდეგ*, § 62, ყველა მითითებულია ზემოთ). ასევე, ერთი ქვეპუნქტიც საკმარისია პატიმრობის მართლზომიერად გამოცხადებისათვის: როცა მოპასუხე მთავრობა რამდენჯერმე აკეთებს განცხადებას, სასამართლო ამოწმებს თითოეულ განცხადებას ცალ-ცალკე, იმ პირობით, რომ ეს საკმარისია იმისთვის, რათა დაპატიმრება მოხდეს ერთი ქვეპუნქტის საფუძველზე და იგი შეესაბამებოდეს მე-5 მუხლის 1-ლ პუნქტს (იხილეთ, მაგალითად, *ენგელი და სხვები*, §§ 67-69; *ჩულა*, §§ 35-40; *გატი*, §§ 36 და 44-45 და *ოსტენდორფი*, §§ 48, 76 და 89, ყველა მითითებულია ზემოთ).

301. მეორე მხრივ, თუკი არსებობს გარკვეულწილად აშკარა დარღვევა, რომელიც, როგორც კონტექსტიდან ჩანს, ადასტურებს, რომ თავისუფლების აღკვეთა, ძირითადად, განხორციელდა რაიმე ფარული მიზნით – მომჩივნები დააპატიმრეს ბუნდოვანი ან გამოგონილი ბრალდებების საფუძველზე, რათა არ დაეშვათ მათი მონაწილეობა მიტინგებში ან დაესაჯათ ისინი ამისთვის (იხილეთ, *შიმოვოლოსი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 30194/09, §§ 52-57, 2011 წლის 21 ივნისი; *აკობიანი და სხვები სომხეთის წინააღმდეგ*, no. 34320/04, § 123, 2012 წლის 10 აპრილი; *ნემცოვი*, მითითებულია ზემოთ, § 103; *გაფგაზ მამადოვი აზერბაიჯანის წინააღმდეგ*, no. 60259/11, §§ 107-08, 2015 წლის 15 ოქტომბერი; *კასპაროვი*, მითითებულია ზემოთ, §§ 50-56; *ჰუსეინლი და სხვები აზერბაიჯანის წინააღმდეგ*, nos. 67360/11 და 2 სხვა, §§ 146-47, 2016 წლის 11 თებერვალი და *იბრაჰიმოვი და სხვები აზერბაიჯანის წინააღმდეგ*, nos. 69234/11 და 2 სხვა, §§ 126-27, 2016 წლის 11 თებერვალი); ან ხელისუფლების ორგანოები მანიპულირებენ პროცესებით, რათა გაახანგრძლივონ პატიმრობის ვადა იმავე მიზნით (იხილეთ *ნავალნი და იაშინი რუსეთის წინააღმდეგ*, მითითებულია ზემოთ, §§ 92-95), ან გააჭიანურონ პატიმრობის იურიდიული ნებართვის მოპოვება, როგორც ამას ეროვნული

კანონმდებლობა მოითხოვს (იხილეთ *ოლექსი მიხაილოვიჩ ზახარკინი უკრაინის წინააღმდეგ*, no. 1727/04, §§ 86-88, 2010 წლის 24 ივნისი), ან დაიწყო შენიღბული ექსტრადაცია (იხილეთ *ბოდანო საფრანგეთის წინააღმდეგ*, მითითებულია ზემოთ, §§ 59-60; *ნოვაკი უკრაინის წინააღმდეგ*, no. 60846/10, § 58, 2011 წლის 31 მარტი; *აზიმოვი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 67474/11, §§ 163 და 165, 2013 წლის 18 აპრილი და *ემონყულოვი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 68900/13, § 65, 2015 წლის 15 იანვარი); ან მომჩივანი უკანონოდ გაიტაცეს და გადასცეს სხვა სახელმწიფოს (იხილეთ *ისკანდაროვი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 17185/05, §§ 109-15 და 148-51, 2010 წლის 23 სექტემბერი); ან სხვა სახელმწიფოს მოქალაქეები, რეპრესიული ზომის სახით, განურჩევლად დააკავეს *en masse* დეპორტაციის მიზნით (იხილეთ *საქართველო რუსეთის წინააღმდეგ (I)* [GC], no. 13255/07, §§ 185-186, ECHR 2014 (ამონარიდები)) სასამართლო ადგენს, რომ არ არსებობს თავისუფლების აღკვეთის და შესაბამისად, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევის მართლზომიერი საფუძველი.

302. ეს მიმოხილვა ადასტურებს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ კონვენციის მზლუდავ ნორმებში მოცემული მართლზომიერი მიზნები და საფუძვლები ამომწურავია, ისინი ასევე ვრცლად არის განსაზღვრული და გარკვეული ხარისხის მოქნილობით არის ინტერპრეტირებული. სასამართლოს მიერ დეტალურ განხილვაში რეალური აქცენტი კეთდებოდა გამომდინარე და მჭიდროდ დაკავშირებულ საკითხზე, ანუ აუცილებელი ან გამართლებულია თუ არა ასეთი შეზღუდვა, დაფუძნებულია თუ არა იგი შესაბამის და საკმარის მიზეზებზე და შეესაბამება თუ არა იმ მიზნებს ან საფუძვლებს, რომელთათვისაც არიან ისინი დაშვებული. აღნიშნული მიზნები და საფუძვლები შეფასების იმ კრიტერიუმებს წარმოადგენს, რომლებთან მიმართებითაც დგინდება აუცილებლობა ან გამართლება (იხილეთ, საქმე ‘The Sunday Times’ (no. 1), მითითებულია ზემოთ, § 59).

303. სასამართლომ სამართალწარმოების ჩატარების ამ მეთოდით უნდა იხელმძღვანელოს კონვენციის მე-18 მუხლის განმარტებისა და გამოყენებისადმი თავის მიდგომაში იმ სიტუაციებთან მიმართებით, რომლებშიც შეზღუდვა ერთზე მეტი მიზნის მიღწევას ემსახურება. ამ მიზანთაგან ზოგიერთი შეიძლება მოქცეულ იქნას შესაბამისი შეზღუდვის დათქმის ფარგლებში, ხოლო სხვები კი არა. მსგავს სიტუაციებში იმ მიზნის უბრალო არსებობას, რომელიც არ

ხვდება შესაბამისი შეზღუდვის დათქმების ფარგლებში, თავისთავად არ შეუძლია გამოიწვიოს მე-18 მუხლის დარღვევა. არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავება იმ საქმეებს, რომლებშიც დადგენილი მიზანი იყო ხელისუფლების ორგანოებისთვის რეალური ბიძგის მიმცემი მიზანი, მიუხედავად იმისა, რომ მათ სურდათ ასევე სხვა გარკვეული უპირატესობის მოპოვებაც, და ისეთ საქმეებს შორის, რომლებშიც დადგენილი მიზანი, სანამ იგი არსებობდა, სინამდვილეში იყო საფარველი, რომელიც ხელისუფლების ორგანოებს აძლევდა გარეშე მიზნის მიღწევის საშუალებას, რომელიც მათი ძალისხმევის უმთავრესი ცენტრი იყო. მტკიცება იმისა, რომ თავისთავად ნებისმიერი სხვა მიზნის არსებობა ეწინააღმდეგება მე-18 მუხლს, სწორად ვერ შეაფასებდა აღნიშნულ ძირითად განსხვავებას და მე-18 მუხლის საგნის და მიზნის შეუსაბამო იქნებოდა, რაც ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების აკრძალვას გულისხმობს. რასაკვირველია, ეს შეიძლება იმას ნიშნავდეს, რომ ყოველთვის, როცა სასამართლო გამორიცხავს კონვენციის არსებითი დებულების თანახმად მთავრობის მიერ გაცხადებულ მიზანს ან საფუძველს, მან აუცილებლად უნდა დაადგინოს მე-18 მუხლის დარღვევის ფაქტი, ვინაიდან მთავრობის განცხადებები იქნებოდა მტკიცებულება იმისა, რომ ხელისუფლების ორგანოები ცდილობდნენ არა მხოლოდ იმ მიზნის მიღწევას, რომელიც სასამართლომ მართლზომიერად ცნო, არამედ სხვა მიზნისაც.

304. იმავე მიზეზით, დასკვნა იმის შესახებ, რომ შეზღუდვა ემსახურება კონვენციით გათვალისწინებული მიზნის მიღწევას, მაინცდამაინც არ გამორიცხავს არც მე-18 მუხლის დაარღვევას. რასაკვირველია, საწინააღმდეგოს მტკიცება ამ დებულებას ავტონომიურ ხასიათს დაუკარგავდა.

305. აქედან გამომდინარე, სასამართლოს მიაჩნია, რომ შეზღუდვა შეიძლება შეესაბამებოდეს კონვენციის ძირითად დებულებას, რომელიც მისი გამოყენების ნებას რთავს, რადგან იგი აღნიშნული დებულებით დაშვებული მიზნის მიღწევას ცდილობს, მაგრამ მაინც არღვევს მე-18 მუხლს, რადგან იგი ძირითადად იმ სხვა მიზნისთვის იყო განსაზღვრული, რომელიც არ არის დადგენილი კონვენციით; სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეს სხვა მიზანი უმთავრესი რომ ყოფილიყო. პირიქით, დადგენილი მიზანი რომ ერთ-ერთი მთავარი იყოს, შეზღუდვა წინააღმდეგობაში მაინც არ მოდის მე-18 მუხლთან, მაშინაც კი, თუ ისიც ასევე ცდილობს სხვა მიზნის მიღწევას.

306. ეს ინტერპრეტაცია შეესაბამება ხელშემკვრელი სახელმწიფოების ეროვნული სასამართლოებისა და ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს (იხილეთ 156-ე და 168-ე პარაგრაფები ზემოთ), რისი გათვალისწინებაც სასამართლოს შეუძლია კონვენციის ინტერპრეტაციისას (იხილეთ, *mutatis mutandis*, საქმეები *დემირი და ბაიკარა თურქეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 34503/97, §§ 76-77, ECHR 2008 და *ოპუზი თურქეთის წინააღმდეგ*, no. 33401/02, §§ 184-90, ECHR 2009). ეს განსაკუთრებით მიზანშეწონილია ამ საქმეში, რადგან კონვენციის მოსამზადებელი სამუშაოები ნათლად აჩვენებს, რომ მე-18 მუხლი განსაზღვრული იყო, როგორც ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ცნების მისეული ვერსია (იხილეთ 154-ე პარაგრაფი ზემოთ).

307. ის, თუ რომელი მიზანია უპირატესი მოცემულ საქმეში დამოკიდებულია ყველა გარემოებაზე. ამ მოსაზრების შეფასებისას, სასამართლო გაითვალისწინებს სავარაუდო ფარული მიზნის შეუფერებლობის ხასიათსა და ხარისხს და იმას, რომ კონვენცია მიზნად ისახავდა იმ დემოკრატიული საზოგადოების იდეალებისა და ღირებულებების დაცვასა და ხელშეწყობას, რომელიც იცავს სამართლის უზენაესობის პრინციპს.

308. ხანგრძლივად მიმდინარე სიტუაციებში ვერ გამოვრიცხავთ, რომ ის, თუ რომელი მიზნის შეფასება იყო პრიორიტეტული, შეიძლება შეიცვალოს დროთა განმავლობაში.

(ii) მტკიცების საკითხები

309. ზემოთ მოცემულ 275-ე, 276-ე და 279-ე პარაგრაფებში მითითებული გადაწყვეტილებების გულდასმით შესწავლა ზემოთ მოყვანილი განმარტებების გათვალისწინებით აჩვენებს, რომ მე-18 მუხლით განსაზღვრული მტკიცების უფრო მკაცრ სტანდარტზე საუბრისას სასამართლო სინამდვილეში გულისხმობდა იმას, რომ იგი მიიჩნევდა, რომ კონვენციით დადგენილი მიზანი იყო ფარული მიზნის უცვლელი საფარი. მაგრამ, თუ ეს ორი მოსაზრება მკვეთრად განსხვავდება, მტკიცებულებასთან დაკავშირებული საკითხი უბრალოდ იქნება ის, თუ როგორ შეიძლება დადგინდეს, იყო თუ არა მიზანი ფარული და იყო თუ არა იგი უპირატესი.

310. ამასთან, სასამართლო ადგენს, რომ მტკიცებულების მიმართ მან უფრო თავისი ჩვეული მიდგომა უნდა გამოიყენოს, ვიდრე

სპეციალური წესები (შეადარეთ 275-ე და 278-ე პარაგრაფებში ზემოთ მითითებულ გადაწყვეტილებებს, ასევე, იხილეთ პარაგრაფი 316-ე ქვემოთ).

311. აღნიშნული მიდგომის პირველი ასპექტი, რომელიც პირველად მოყვანილი იყო საქმეში *ირლანდია გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (მითითებულია ზემოთ, §§ 160-61) და ცოტა ხნის წინ დადასტურდა საქმეში *კვიპროსი თურქეთის წინააღმდეგ* (მითითებულია ზემოთ, §§ 112-13 და 115) და საქმეში *საქართველო რუსეთის წინააღმდეგ (I)* (მითითებულია ზემოთ, §§ 93 და 95), არის, როგორც ზოგადი წესი, ის, რომ მტკიცების ტვირთი არ ეკისრება ერთ ან მეორე მხარეს, იმიტომ, რომ სასამართლო იხილავს მისთვის წარდგენილ ყველა მასალას იმის მიუხედავად, თუ ვინ წარადგინა ის და იმიტომ, რომ საჭიროების შემთხვევაში, მას შეუძლია საკუთარი ინიციატივით მოიპოვოს მასალა. ჯერ კიდევ საქმეში *არტიკო იტალიის წინააღმდეგ* (1980 წლის 13 მაისი, § 30, კრებული A no. 37) სასამართლომ განაცხადა, რომ ასეთი იყო ზოგადი პოზიცია არა მხოლოდ სახელმწიფოთაშორის საქმეებში, არამედ ინდივიდუალური საჩივრებიდან გამომდინარე საქმეებშიც. აქედან მოყოლებული სასამართლო საფუძვლად იყენებდა მტკიცების ტვირთის ცნებას ზოგიერთ კონკრეტულ კონტექსტში. ხშირ შემთხვევებში მან აღიარა, რომ *affirmanti incumbit probatio* პრინციპის მკაცრად გამოყენება, რაც იმას ნიშნავს, რომ მტკიცების ტვირთი პრეტენზიასთან მიმართებით ეკისრება იმ მხარეს, რომელიც მას წარადგენს, არ არის შესაძლებელი, ძირითადად იმ შემთხვევებში, როცა ეს გამართლებული იყო მტკიცებულებებთან დაკავშირებით მომჩივნების წინაშე არსებული კონკრეტული სირთულეებით (იხილეთ, მაგალითად, საქმე *აკდივარი და სხვები*, მითითებულია ზემოთ, § 68, გასაჩივრების შიდასამართლებრივი საშუალებების ამოწურვასთან დაკავშირებით; *ბაკა*, მითითებულია ზემოთ, § 143 *in fine* და §149, ასევე მათში მოყვანილი მაგალითები, კონვენციის სხვადასხვა ძირითად მუხლებთან დაკავშირებით; და საქმე *ჯ.კ. და სხვები შვედეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 59166/12, §§ 91-98, ECHR 2016, დანიშნულების ქვეყანაში არასათანადო მოპყრობის საფრთხესთან დაკავშირებით კონვენციის მე-3 მუხლით გათვალისწინებულ ქვეყნიდან გამეფებისთან საქმეებში).

312. რასაკვირველია, მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლო ეყრდნობა იმ მტკიცებულებებს, რომლებსაც მხარეები ნებაყოფლობით წარადგენენ, იგი ჩვეულებისამებრ, საკუთარი

ინიციატივით სთხოვს მომჩივნებს ან მოპასუხე მთავრობებს მიაწოდონ ისეთი მასალა, რომელიც შეძლებს მის წინაშე წარდგენილი პრეტენზიების დადასტურებას ან უარყოფას. თუკი შესაბამისი მოპასუხე მთავრობა არ გაითვალისწინებს ასეთ თხოვნას, სასამართლო ვერ აიძულებს მას ამ თხოვნის შესრულებას, მაგრამ მას შეუძლია, თუკი მხარეები სათანადოდ ვერ ახსნიან მათ მიერ თხოვნის შეუსრულებლობის ან უარის თქმის მიზეზს, თავად გააკეთოს დასკვნები (იხილეთ, *იანოვეცი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ* [GC], nos. 55508/07 და 29520/09, § 202, ECHR 2013, დამატებითი მითითებებით). სასამართლოს ასევე შეუძლია მსგავსი დასკვნები კონტექსტურ ფაქტორებთან ერთად გააკეთოს. სასამართლოს რეგლამენტის 44-ე წესის 1-ლი პუნქტის „C“ ქვეპუნქტი სასამართლოს აძლევს მოქმედების მნიშვნელოვან თავისუფლებას ამ საკითხთან დაკავშირებით.

313. სასამართლოს მიერ მის წინაშე მიმდინარე სამართალწარმოების დროს მოპასუხე მთავრობის ქცევიდან დასკვნების გამოტანის შესაძლებლობა განსაკუთრებით შესაფერისია ისეთ სიტუაციებში, (მაგალითად, რომლებიც ეხება ხელისუფლების ორგანოების პატიმრობის ქვეშ მყოფ პირებს), როდესაც მხოლოდ მოპასუხე სახელმწიფოს აქვს წვდომა ისეთ ინფორმაციაზე, რომელსაც შეუძლია მომჩივნის პრეტენზიების დადასტურება ან უარყოფა (იხილეთ, *სხვა წყაროებთან ერთად, ტიმურტაში*, მითითებულია ზემოთ, § 66; *აკტაში თურქეთის წინააღმდეგ*, no. 24351/94, § 272, ECHR 2003-V (ამონარიდები); და *ელ-მასრი ყოფილი იუგოსლავიის რესპუბლიკა მაკედონიის წინააღმდეგ* [GC], no. 39630/09, § 152, ECHR 2012). ეს შესაძლებლობა, სავარაუდოდ, განსაკუთრებით შესაფერისი იქნება ფარული მიზნის შესახებ პრეტენზიებთან მიმართებით.

314. სასამართლოს მიდგომის მეორე ასპექტი არის ის, რომ მის წინაშე არსებული მტკიცების სტანდარტი არის „საფუძვლიან ეჭვს მიღმა“. თუმცა, აღნიშნული სტანდარტი არ არის იმ ეროვნული სამართლებრივი სისტემების სტანდარტებთან თანაარსებული, რომლებიც მას იყენებენ. პირველ რიგში, ასეთი მტკიცება შეიძლება გამომდინარეობდეს საკმარისად მყარი, მკაფიო და თანმხვედრი დასკვნების ან მსგავსი უტყუარი ფაქტობრივი პრეზუმფციების თანაარსებობიდან. მეორე მხრივ, დამაჯერებლობის ის დონე, რაც საჭიროა დასკვნის გამოსატანად, არსებითად დაკავშირებულია ფაქტების სპეციფიკურობასთან, წარდგენილი პრეტენზიის

ხასიათთან და რისკის ქვეშ მყოფ კონვენციით გათვალისწინებულ უფლებასთან. სასამართლო რეგულარულად იმეორებდა აღნიშნულ მოსაზრებებს (იხილეთ, სხვა წყაროებთან ერთად, *ნაჩოვა და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ* [GC], nos.43577/98 და 43579/98, § 147, ECHR 2005-VII; *ელ-მასრი*, მითითებულია ზემოთ, § 151 და *ჰასანი*, მითითებულია ზემოთ, § 48).

315. სასამართლოს მიდგომის მესამე ასპექტი, რომელიც ასევე მოცემულია ჯერ კიდევ საქმეში *ირლანდია გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (მითითებულია ზემოთ, § 210), არის ის, რომ სასამართლოს თავისუფლად შეუძლია შეაფასოს მისთვის წარდგენილი მტკიცებულების თითოეული პუნქტის არა მხოლოდ მისაღებობა და შესაბამისობა, არამედ მათი მამტკიცებელი ძალაც. საქმეში *ნაჩოვა და სხვები* (მითითებულია ზემოთ, § 147), სასამართლომ კიდევ უფრო დააზუსტა ეს მოსაზრება, როდესაც განაცხადა, რომ მტკიცებულებათა შეფასებისას, იგი არ არის შეზოჭილი ფორმულებით და იღებს ისეთ დასკვნებს, რომლებიც გამყარებულია ყველა მტკიცებულების თავისუფალი შეფასებით, მათ შორის, ისეთ დასკვნებს, რომლებიც შეიძლება გამომდინარეობდეს ფაქტებიდან და მხარეთა მიერ წარდგენილი არგუმენტებიდან. სასამართლომ, ასევე, განაცხადა, რომ ის ყურადღებით არის მტკიცებულებასთან დაკავშირებული ნებისმიერი ისეთი სავარაუდო სირთულის მიმართ, რომელიც შეიძლება მხარეს შეექმნას. სასამართლო მუდმივად იზიარებს ამ მოსაზრებას, იყენებს მას კონვენციის სხვადასხვა მუხლით გათვალისწინებული საჩივრების მიმართ (იხილეთ, *ბაკა*, მითითებულია ზემოთ, § 143, დამატებითი მითითებებით).

316. აქედან გამომდინარე, სასამართლოს იმის არანაირი საფუძველი არ აქვს, რომ პირდაპირი მტკიცებულებით შემოიფარგლოს კონვენციის მე-18 მუხლით გათვალისწინებული საჩივრების შემთხვევაში ან სპეციალური მტკიცებულებითი სტანდარტი გამოიყენოს ასეთი პრეტენზიების მიმართ.

317. თუმცა, ხაზი უნდა გაესვას იმას, რომ ირიბი მტკიცებულება ამ კონტექსტში გულისხმობს ინფორმაციას ძირითადი ფაქტების შესახებ, ან კონტექსტურ ფაქტებს ან მოვლენათა ისეთ თანმიმდევრობას, რომელსაც შეუძლია ძირითადი ფაქტების შესახებ დასკვნების გაკეთების საფუძველი შექმნას (იხილეთ *ილგარ მამადოვი*, § 142 და *რასულ ჯაფაროვი*, § 158, ორივე მითითებულია ზემოთ). საერთაშორისო დამკვირვებლების, არასამთავრობო

ორგანიზაციების ან მედიის მიერ მომზადებული ანგარიშები ან განცხადებები ან სხვა ეროვნული ან საერთაშორისო სასამართლოების გადაწყვეტილებები ხშირად არის გათვალისწინებული, რათა, კერძოდ, ნათელი მოეფინოს საქმესთან დაკავშირებულ ფაქტებს ან დადასტურდეს სასამართლოს მიერ მიღებული დასკვნები (იხილეთ ბაკა, მითითებულია ზემოთ, § 148).

(d) ზემოთ აღნიშნული მიდგომის გამოყენება

318. სასამართლომ უკვე დაადგინა, რომ მომჩივნის დაკავების და წინასწარი პატიმრობის ზომები განხორციელდა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ც“ ქვეპუნქტით განსაზღვრული მიზნით. (იხილეთ პარაგრაფები 188 და 206 ზემოთ). სადავო არ ყოფილა ის, რომ ეს ზომები წარმოადგენდა მომჩივნის კონვენციით გათვალისწინებული სხვა ნებისმიერი უფლების შეზღუდვას. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მაშინაც კი, თუ დადგინდება, რომ მისი თავისუფლების უფლების შეზღუდვა ასევე ემსახურებოდა მიზანს, რომელიც არ არის გათვალისწინებული მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ც“ ქვეპუნქტით, მაშინ დაირღვევა მხოლოდ მე-18 მუხლი, იმ შემთხვევაში, თუ ის სხვა მიზეზი იქნება უპირატესი.

319. შესაბამისად, სასამართლომ უნდა დაადგინოს, მოხდა თუ არა ამგვარად მომჩივნის მიერ დასახელებულ ორ მიზანთან დაკავშირებით.

(i) *პრეტენზია იმასთან დაკავშირებით, რომ მომჩივნის დაკავება და წინასწარი პატიმრობა ითვალისწინებდა მისი პოლიტიკური სცენიდან ჩამოშორებას*

320. 2012 და 2014 წლებში საქართველოში არსებული კონტექსტის, მომჩივნის დაკავებისა და წინასწარი პატიმრობის დროის და იმ დანაშაულებების ხასიათის გათვალისწინებით, რომლებშიც მას ბრალი ედებოდა, ცხადია, რომ არსებობდა გარკვეული ეჭვი იმასთან დაკავშირებით, რომ ამ ბრალდებების უკან პოლიტიკური მამოძრავებელი ძალა არსებობდა, თუმცა თავად ბრალდებები აშკარად პოლიტიკური არ იყო. ასევე, სიმართლეს შეესაბამება ის ფაქტი, რომ როდესაც საქმე შეეხება სისხლისსამართლებრივი დევნის მიღმა არსებული ფარული მიზნის შესახებ პრეტენზიებს, რთულია ერთმანეთისგან გაიმიჯნოს წინასწარი პატიმრობა და სისხლის სამართალწარმოება (იხილეთ, *ლუცენკო*, §108; *ტიმოშენკო*, § 298 და *ჭანკოტაძე*, § 114, ყველა მითითებულია ზემოთ). თუმცა, კონვენციით არ არის

გათვალისწინებული რაიმე ისეთი უფლება, როგორც ასეთი, რითაც სისხლის სამართლებრივ დევნას შეიძლება გაექცე (იხილეთ, *ო.ჯ.ლ. და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, nos. 29522/95 და 2 სხვა, § 101, ECHR 2000-IX; *ფაცურია საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 30779/04, § 42, 2007 წლის 6 ნოემბერი; *მუსტაფა (აბუ ჰამზა) გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (dec.), no. 31411/07, § 34, 2011 წლის 18 იანვარი და *ვაჭრობისა და განვითარების საერთაშორისო ბანკი AD და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ*, no. 7031/05, § 129, 2016 წლის 2 ივნისი, ასევე, *mutatis mutandis*, *არტნერი ავსტრიის წინააღმდეგ*, 1992 წლის 28 აგვისტო, § 21, კრებული A no. 242-A). შესაბამისად, სასამართლო ძირითადად დაინტერესებულია იმ მიზეზით, რომელიც საფუძვლად დაედო წინასწარ პატიმრობას ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს ბრძანების მიხედვით, 2013 წლის 22 მაისს, და რომელიც გახანგრძლივდა, 2013 წლის 25 სექტემბერსა და 7 ოქტომბერს.

321. შესაბამისად, სასამართლომ უნდა შეაფასოს ის ფაქტორები, რომლებმაც, მომჩივნის სიტყვებით, გამოავლინეს, რომ პატიმრობის ძირითადი მიზანი საქართველოს პოლიტიკური სცენიდან მისი ჩამოშორება იყო, არის თუ არა საკმარისი, განხილული ცალკე აღებული ან ერთად, ამის დასადგენად.

322. ფაქტორები, რომლებიც გამომდინარეობს უფრო ფართო პოლიტიკური კონტექსტიდან, რომელშიც სისხლის სამართლის საქმე იქნა აღძრული მომჩივნის წინააღმდეგ, ამ თვალსაზრისით არ წარმოადგენს საკმარის მტკიცებულებას.

323. მიუხედავად იმისა, რომ „ენმ“-ის წევრი რამდენიმე ყოფილი მინისტრისა და სხვა მაღალჩინოსნების მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა შეიძლება ნიშნავდეს პარტიის განადგურების ან მისთვის ზიანის მიყენების სურვილს, ეს შეიძლება იმავე დოზით ასახავდეს იმ შესაძლო დანაშაულებების განხილვის სურვილსაც, რომლებიც ჩადენილი იქნა წინა ხელისუფლების დროს, რომლის წევრებიც არ შეიძლებოდა ყოფილიყვნენ ანგარიშვალდებულნი ხელისუფლებაში ყოფნის პერიოდში. ის უბრალო ფაქტი, რომ პოლიტიკოსის მიმართ ხორციელდება სისხლისსამართლებრივი დევნა საარჩევნო კამპანიის დროსაც კი, ავტომატურად არ არღვევს მის უფლებას კენჭი იყაროს (იხილეთ, *უსპასკიჩი ლიტვის წინააღმდეგ*, no. 14737/08, §§ 90-100, 2016 წლის 20 დეკემბერი). მაგრამ, რაც უფრო მნიშვნელოვანია, აღნიშნული სისხლისსამართლებრივი დევნის

საფუძველზე არ შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა, რომ სასამართლოებს, რომლებიც იხილავდნენ საკითხს, შეეფარდებინათ და დაეტოვებინათ თუ არა მომჩივანი წინასწარ პატიმრობაში, სწორედ ასეთი მიზანი ამოძრავებდათ.

324. იგივე ეხება ქართული ოცნების მთავრობიდან თანამდებობის პირების განცხადებებს „ენმ“-ის წარმომადგენლების წინააღმდეგ სისხლისსამართლებრივი საქმეების შესახებ (იხილეთ პარაგრაფი 127 ზემოთ და შეადარეთ იგი ზემოთ მითითებულ *ჰანკოტაძეს*, § 114). ასეთი განცხადებები შეიძლება მხოლოდ მიჩნეულ იქნეს, როგორც ფარული მიზნის დადასტურება სასამართლო გადაწყვეტილების მიღმა, თუ არსებობს მტკიცებულება, რომ სასამართლოები არ იყვნენ საკმარისად დამოუკიდებელი ადმინისტრაციული ხელისუფლების დაწესებულებებისგან. ამ საქმეში არცერთი ასეთი მტკიცებულება არ ყოფილა წარმოდგენილი. პირიქით, როგორც ჩანს, „ენმ“-ის ყოფილი მაღალჩინოსნების წინააღმდეგ მრავალ საქმეში - მათ შორის, მომჩივნის თანაბრალდებულის, ბ-ნი ზ.ჭ.-ს წინააღმდეგ საქმეში, სასამართლოებმა არ დააკმაყოფილეს ბრალდების მხარის მოთხოვნები წინასწარი პატიმრობის შეფარდების თაობაზე და რომ 2013 წლის სექტემბრის მდგომარეობით, „ენმ“-ის ოცდათხუთმეტი ყოფილი მაღალჩინოსნიდან თოთხმეტი მათგანი, რომლებსაც წაყენებული ჰქონდათ ბრალი სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში, იმყოფებოდა წინასწარ პატიმრობაში, ხოლო დანარჩენი თოთხმეტი გათავისუფლებულ იქნა გირაოს საფუძველზე (იხილეთ პარაგრაფები 39, 131 და 134 ზემოთ). ბოლოს, უნდა აღინიშნოს, რომ საკონსტიტუციო სასამართლომ გამოიტანა გადაწყვეტილება ბ-ნი გ.უ.-ს სასარგებლოდ (იხილეთ პარაგრაფი 150 ზემოთ).

325. არც იმ მეთოდით, რომლის მიხედვითაც მომჩივნის წინააღმდეგ სისხლის სამართალწარმოება ჩატარდა, არ ვლინდება, რომ მომჩივნის წინასწარი პატიმრობის მიღმა უპირატესი პოლიტიკური მიზანი არსებობდა.

326. მოწმეთა დიდ რაოდენობას, რომელთა გამოძახებაც ისურვა ბრალდების მხარემ, უსაფუძვლოდ არ გაუჭიანურებია სასამართლო პროცესი და მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა. საქმის განხილვა დაიწყო 2013 წლის 7 ოქტომბერს და დასრულდა ოთხი თვისა და თერთმეტი დღის შემდეგ, 2014 წლის 17 თებერვალს, მომჩივნის მსჯავრდებით, ზუსტად ცხრა თვიანი მაქსიმალური ვადის ამოწურვამდე, რომლის დროსაც იგი შეიძლებოდა ყოფილიყო

წინასწარ პატიმრობაში (იხილეთ პარაგრაფები 50, 53 და 148 ზემოთ) ისეთ გარემოებებში, რომლებიც ძნელად შეიძლება ჩაითვალოს არაგონივრულ დროდ.

327. მომჩივანი დაჟინებით ამტკიცებდა, რომ სამართალწარმოება, რომელიც მიმდინარეობდა ქუთაისში და არა თბილისში, მიუთითებდა იმ ფაქტზე, რომ პროკურატურის ორგანოების მხრიდან მოხდა ხელსაყრელი სასამართლოს შერჩევა და ამდენად, ეს მიუთითებდა ფარულ მიზანზე. თუმცა, იმ საკითხის გამოკვლევის გარეშე, იყო თუ არა ეს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო ნორმების შესაბამისად - საკითხი, რომელიც არცერთ მხარეს არ განუხილავს საკუთარ პოზიციაში - სასამართლო არ არის დარწმუნებული იმაში, რომ ეს იყო ხელსაყრელი სასამართლოს შერჩევის მიმანიშნებელი, ორი მიზეზის გამო. პირველ რიგში, მიუხედავად იმისა, რომ მომჩივანი წინასწარ პატიმრობაში იყო მოთავსებული, ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ გირაოს საფუძველზე გაათავისუფლა მისი თანაბრალდებული ბ-ნი ზ.ჭ., რომელიც, ასევე, „ენმ“-ის მნიშვნელოვანი ფიგურა იყო. მეორე, 2013 წლის 30 მაისს, ამ გადაწყვეტილებიდან სულ რაღაც რვა დღის შემდეგ, თბილისის საქალაქო სასამართლომ მომჩივანს ასევე შეუფარდა წინასწარი პატიმრობა, მისთვის 2013 წლის 28 მაისს წაყენებულ განსხვავებულ ბრალდებებთან მიმართებით (იხილეთ პარაგრაფი 56 ზემოთ).

328. მართალია, რომ ოთხი თვის შემდეგ, 2013 წლის 25 სექტემბრის წინასასამართლო სხდომის დროს, ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ არ წარმოადგინა არცერთი მიზეზი თავისი გადაწყვეტილებისა, თუ რატომ თქვა მან უარი მომჩივნის განთავისუფლების მოთხოვნაზე და სათანადოდ რატომ არ შეისწავლა მისი დამატებითი მოთხოვნა გათავისუფლებასთან დაკავშირებით 2013 წლის 7 ოქტომბერს (იხილეთ პარაგრაფები 49 და 51 ზემოთ). მაგრამ, აღნიშნული ხარვეზები, ვინაიდან შეუსაბამოა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მოთხოვნებთან (იხილეთ პარაგრაფები 233 და 234 ზემოთ), უშუალოდ არ წარმოადგენს იმის დასაბუთებას, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილების მიღმა პოლიტიკური მიზანი იდგა.

329. საერთო ჯამში, მიუხედავად იმისა, რომ მომჩივნის წინასწარი დაპატიმრება მოხდა „ენმ“-სა და „ქართულ ოცნებას“ შორის მწვავე პოლიტიკური ანტაგონიზმის ფონზე, მის მიერ დასახელებული სხვადასხვა საკითხი, რომელთა შორის არსებობს

გარკვეული გადაფარვა, არ არის საკმარისი იმის სადემონსტაციოდ, რომ აღნიშნული დაპატიმრების უპირატეს მიზანს წარმოადგენდა მისი ქართულ პოლიტიკაში მონაწილეობისთვის ხელის შეშლა და არა იმას, რომ მის წინააღმდეგ სისხლის სამართალწარმოება სათანადოდ წარმართულიყო.

330. მართალია, რომ საფრანგეთის, საბერძნეთისა და გაერთიანებული სამეფოს სასამართლოებმა არ დააკმაყოფილეს საქართველოს ხელისუფლების ორგანოების მოთხოვნა „ენმ“-ის ორი ყოფილი მაღალჩინოსნის ექსტრადიციის თაობაზე იმ საფუძველით, რომ, *inter alia*, მათ მიმართ არსებული სისხლის სამართლებრივი დევნა იყო პოლიტიკურად მოტივირებული (იხილეთ პარაგრაფები 138-140 ზემოთ). თუმცა, როგორც აღნიშნულია *ხოდორკოვსკის საქმეში* (მითითებულია ზემოთ, § 260), ამით უცილოდ არ დგინდება ამ საკითხის სასამართლოს მიერ შეფასება ორი მიზეზის გამო. პირველ რიგში, იმ სასამართლოების მიერ განხილული საქმეების ფაქტები, რამდენადაც ისინი დაკავშირებული იყო ევროპული სასამართლოს წინაშე არსებულ საქმესთან იმ ფაქტის გამო, რომ აღნიშნული საქმეები, ასევე, ეხებოდა ბრალდებებს „ენმ“-ის სხვა მნიშვნელოვანი წევრების მიმართ, არ იყო იდენტური. მეორე, სასამართლოები ექსტრადიციასთან დაკავშირებულ საკითხებზე არსებითად აფასებდნენ სამომავლო საფრთხეებს, მაშინ, როდესაც ევროპული სასამართლო დაინტერესებულია მხოლოდ წარსული ფაქტებით; ეს ასაბუთებს მათ შესაბამის შეფასებას სადავო კონტექსტურ მტკიცებულებებთან დაკავშირებით.

331. იგივე დასკვნები ვრცელდება ინტერპოლის გადაწყვეტილებებზე ბატონ სააკაშვილთან და ბატონ დ.კ.-სთან მიმართებით. (იხილეთ პარაგრაფი 142 ზემოთ).

332. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ არ მიიჩნია დადგენილად, რომ მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა ძირითადად გულისხმობდა მისი საქართველოს პოლიტიკური სცენიდან ჩამოშორებას.

(ii) პრეტენზია იმასთან დაკავშირებით, რომ 2013 წლის დეკემბერში ხელისუფლების ორგანოებმა სცადეს მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა გამოეყენებინათ ბერკეტად მისგან ინფორმაციის მისაღებად

(ა) შესაძლებელია თუ არა პრეტენზია მიჩნეულ იქნეს დამტკიცებულად

333. მომჩივნის პრეტენზია იმასთან დაკავშირებით, რომ 2013 წლის 14 დეკემბრს იგი ციხის საკნიდან ფარულად გაიყვანეს, მთავრობამ სადავო გახადა. ასეთ შემთხვევებში, სასამართლო უცილოდ აწყდება იმავე სირთულეებს, რასაც პირველი ინსტანციის სასამართლო (იხილეთ *ელ-მასრი*, მითითებულია ზემოთ, § 151). იგი სენსიტიურია მისი დამხმარე როლის მიმართ და აღიარებს, რომ ფრთხილად უნდა მოეკიდოს ფაქტების საფუძველზე პირველადი დამდგენის ფუნქციას. თუმცა, როცა სასამართლო აღმოჩნდება ისეთი სერიოზული ხასიათის პრეტენზიების წინაშე, როგორიცაა მომჩივნის მტკიცება, რომელიც სათანადო დროს ხელისუფლების ორგანოების მიერ იყო დაპატიმრებული, მან უნდა განახორციელოს განსაკუთრებულად დეტალური შემოწმება, იმ შემთხვევაშიც კი - როგორც აქ - თუ უკვე ჩატარებულია შიდა გამოძიებები. ამგვარად, სასამართლომ შეიძლება გაითვალისწინოს აღნიშნული გამოძიებების ხარისხი და ნებისმიერი შესაძლო ხარვეზი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში (იქვე, § 155).

334. პირველი საკითხი, რომელიც უნდა აღინიშნოს, არის მომჩივნის განმარტება იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ გაიყვანეს იგი ფარულად №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან და როგორ წაიყვანეს იგი მთავარ პროკურორთან შეხვედრაზე, რომელიც, როგორც პალატამ აღნიშნა, იყო დეტალური და კონკრეტული და მთელი პროცესის განმავლობაში არ კარგავდა თანმიმდევრულობას (იხილეთ პარაგრაფები 60-63, 81 და 99 ზემოთ, და *mutatis mutandis*, *ელ-მასრი*, მითითებულია ზემოთ, § 156). ის ფაქტი, რომ მომჩივანმა მისი ბრალდებები გააჟღერა ხსენებული შეხვედრიდან მხოლოდ სამი დღის შემდეგ, არ ასუსტებს მათ საიმედოობას. მაშინაც კი თუ მომჩივანს უფრო ადრე შეეძლო ამის გაკეთება, გასაკვირი არაა, რომ პატიმრობაში ყოფნისას, მან ეს ისეთი მეთოდით განახორციელებდა, რომ მაქსიმალურად საჯარო გაეხადა. სავარაუდო შეხვედრა შედგა შაბათი დღის ადრეულ საათებში და

მომჩივანმა ამაზე საჯაროდ ისაუბრა მისი საქმის მომდევნო ღია განხილვის დროს, ეს იყო შემდეგი სამშაბათი.

335. მართალია, რომ არ არსებობს მისი ახსნა-განმარტების გამამყარებელი პირდაპირი მტკიცებულება. თუმცა, უნდა ვაღიაროთ, რომ მომჩივანი, რომელიც იმყოფებოდა ხელისუფლების ორგანოების პატიმრობაში, ძნელად შეძლებდა ასეთი მტკიცებულების წარდგენას. მაგრამ არსებობს რამდენიმე ირიბი ელემენტი, რომლებიც, თავის მხრივ, ადასტურებენ მის განცხადებებს.

336. პირველ რიგში, არსებობს გარკვეული მტკიცებულებები, რომ შესაბამის დროს ხელისუფლების ორგანოები ზეწოლას ახდენდნენ „ენმ“-ის სხვა მნიშვნელოვან ფიგურებზე, იმისთვის რომ მათ მიეცათ ჩვენებები მათი ყოფილი კოლეგების წინააღმდეგ (იხილეთ პარაგრაფი 141 ზემოთ).

337. მეორე, მთავარი პროკურატურის მიერ გამოძიების დროს დაკითხულმა ორმა მოწმემ, ბ-ნმა გ.ც.-მ. და ბ-ნმა ი.ფ.-მ განაცხადეს, რომ მათ რამდენიმე ცალკეულ შემთხვევაში გაიგონეს ბატონი გ.გ.-ს, რომელიც შესაბამის დროს იყო საჯელაღსრულების სამინისტროს სპეციალური დანიშნულების ძალების უფროსი, ნათქვამი, რომ ის იყო ერთ-ერთი მათგანი, ვინც ახდენდა მომჩივნის ტრანსპორტირებას მთავარ პროკურორთან შეხვედრაზე (იხილეთ პარაგრაფები 108 და 109 ზემოთ). მართალია, რომ ბ-ნი გ.ც.-ს და ბ-ნი ი.ფ.-ს განცხადებები მხოლოდ სხვების სიტყვებზე დამყარებულია და რომ ამ განცხადებების საიმედოობა შეიძლება გახდეს სადაო, განსაკუთრებით მომჩივნისთვის დაქვემდებარებული იმ თანამდებობების გათვალისწინებით, რომლებიც ამ ორს ადრე ეკავა (იხილეთ პარაგრაფი 96 ზემოთ). მაგრამ ბ-ნი გ.ც.-ს შემთხვევაში, ეს ფაქტორი გარკვეულწილად გააბათილა იმ ფაქტმა, რომ მომჩივანმა იგი თანამდებობიდან გაანთავისუფლა და დააჭერინა (იხილეთ პარაგრაფი 108 *in fine* ზემოთ). უფრო მეტიც, როდესაც ჩანს, იმ ფაქტის ფონზე, რომ 2013 წლის დეკემბერში ბატონ გ.გ.-ს გადაუხადეს უჩვეულოდ მაღალი პრემია, როგორც ჩანს სხვა იმ მაღალჩინოსნის, ბ-ნი დ.დ.-ს გადაწყვეტილების საფუძველზე, რომელმაც 2013 წლის 14 დეკემბერს განვითარებულ მოვლენებში სავარაუდოდ მთავარი როლი შეასრულა, (იხილეთ პარაგრაფი 93 ზემოთ), ბ-ნი გ.ც.-სა და ბ-ნი ი.ფ.-ს განცხადებები ვერ იქნება მყისიერად უარყოფილი, იმ შემთხვევაშიც, თუ ასეთი პრემიები გადახდილი იყო სასჯელაღსრულების დაწესებულების სხვა

თანამდებობის პირებისთვისაც, როგორც ჩანს, ხელისუფლების ორგანოებს არ უცდიათ აღნიშნული განცხადებების გადამოწმება ობიექტური მეთოდებით, მაგალითად, წინასასამართლო სხდომის ვიდეოჩანაწერის მოპოვება, რომლის დროსაც, როგორც ითქვა, ბატონმა გ.გ.-მ ისაუბრა 2013 წლის 14 დეკემბრის მოვლენებში მისი როლის შესახებ, ან მესამე მხარის მტკიცებულებების მოპოვება იმის შესახებ, თუ სად იმყოფებოდა ბ-ნი გ.გ. 2013 წლის 14 დეკემბრის ადრეულ საათებში. ამის ნაცვლად მათ მთელი ძალისხმევა დახარჯეს იმაზე, რომ დაეკითხათ ბ-ნი გ.გ. და ბ-ნი ი.მ. (სპეციალური ძალების სხვა თანამდებობის პირი, რომელთან ერთადაც იგი სავარაუდოდ მოქმედებდა) და მათი ყოფილი კოლეგები შინაგან საქმეთა სამინისტროს სპეციალურ ძალებში, რომლებთანაც ისინი იმყოფდნენ №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში (იხილეთ პარაგრაფები 110 და 111 ზემოთ). ის ფაქტი, რომ მათ უარყვეს საკუთარი მონაწილეობა ამ დაკითხვებში, სრულებითაც არ არის გასაკვირი.

338. ბოლოს, 2014 წლის მაისში, პენიტენციური დეპარტამენტის მაღალჩინოსანმა, ე-ნმა ლ.მ.-მ, მედიასთან ინტერვიუში ორჯერ განაცხადა, რომ მომჩივანი წაყვანილ იქნა მთავარ პროკურორთან შეხვედრაზე და მას შემდეგ სულ მალე იგი გათავისუფლებული იქნა თანამდებობიდან მისი ზემდგომის, ბ-ნი დ.დ.-ს მიერ, რომელიც, ასევე, უშუალოდ იყო დაინტერესებული აღნიშნული ბრალდებით (იხილეთ პარაგრაფი 95 ზემოთ). მიუხედავად იმისა, რომ მან უარყო თავისი განცხადებები, როდესაც აღნიშნულთან დაკავშირებით დაიკითხა თანამდევი სისხლის სამართლის გამოძიების დროს, მან, როგორც ჩანს, ვერ წარმოადგინა დამაჯერებელი განმარტება შეუსაბამობებთან დაკავშირებით (იხილეთ პარაგრაფი 117 ზემოთ).

339. კიდევ ერთი მტკიცებულება მომჩივნის ვერსიის მხარდასაჭერად არის ბ-ნი კ.თ.-ს განცხადება, რომელიც შესაბამის დროს დაკავებული იყო № 9 სასჯელაღსრულების დაწესებულების მომჩივნის ფლიგელში მდებარე საკანში (იხილეთ პარაგრაფი 112 ზემოთ). თუმცა, სასამართლომ ვერ შეძლო ნდობა გამოეცხადებინა ამ განცხადებისთვის. ამ განცხადების საიმედოობა კიდევ ერთხელ ეჭვქვეშ დგება იმის გამო, რომ ბ-ნი კ.თ. იკავებდა მომჩივნისადმი დაქვემდებარებულ თანამდებობას და ყველაზე მეტად კი იმ ფაქტის გამო, რომ გამომძიებლების მიერ ჩატარებულმა ფიზიკურმა გამოკვლევამ დაადგინა, რომ სასჯელაღსრულების დაწესებულების

დერეფანს ვერ დააკვირდებოდნენ ბ-ნი კ.თ-ს საკნიდან, რადგან მის კარში არ იყო ჭრილი, ასევე იმ ფაქტის გამო, რომ ბ-ნი კ.თ-ს დიდად არ სურდა მონაწილეობა მიეღო იმ ექსპერიმენტში, რომლის მიხედვითაც მას უნდა შეემოწმებინა ეს ადგილი, აგრეთვე ბ-ნი კ.თ.-ს ყველა თანამოსაკნის ურთიერთგამომრიცხავი განცხადებების გამო (იხილეთ პარაგრაფები 113-115 ზემოთ).

340. მეორე მხრივ, მომჩივნის ახსნა-განმარტებებში იყო რამოდენიმე ნაწილი, რომლებიც ობიექტური მეთოდებით ადასტურებდნენ მის მტკიცებას. თუმცა, ეს ვერსიები არ იქნა გამოკვლეული. მაგალითად, არ ყოფილა არანაირი მცდელობა შეემოწმებინათ, ამოიცნობდა თუ არა მომჩივანი ბ-ნი გ.გ.-ს ან ბ-ნი ი.მ.-ს., მიუხედავად იმისა, რომ, ბ-ნი გ.გ.-ს და ბ-ნი ი.მ.-ს მტკიცებით, ორივე მათგანი იმ პირებს შორის იყო, ვისაც მომჩივანი № 9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან პენიტენციურ დეპარტამენტში გადაჰყავდა, ხოლო მომჩივანმა განაცხადა, რომ იგი ამოიცნობდა იმ ორ ადამიანს, რომლებმაც მოახდინეს მისი ტრანსპორტირება (იხილეთ პარაგრაფები 81, 99, 108 და 109 ზემოთ). გარდა ამისა, არ იყო არანაირი მცდელობა იმისა, რომ შეემოწმებინათ ბ-ნი გ.გ.-ის და ბ-ნი ი.მ.-ის მობილური ტელეფონის ჩანაწერები და მობილური კავშირის ანძების მონაცემები 2013 წლის 14 დეკემბრის ადრეული საათებისთვის, მიუხედავად მომჩივნის მტკიცებისა, რომ მასთან ერთად მანქანაში მყოფ ერთ-ერთ მამაკაცს ჰქონდა ორი მობილური სატელეფონო საუბარი (იხილეთ პარაგრაფი 81 ზემოთ).

341. ამავედროულად, მთავრობის მიერ საკუთარი განცხადების მხარდასაჭერად წარმოდგენილი მტკიცებულებები იმასთან დაკავშირებით, რომ მომჩივანი არ ყოფილა გამოყვანილი მისი საკნიდან და წაყვანილი მთავარ პროკურორთან შესახვედრად, არ არის საკმარისად დამაჯერებელი.

342. ეს მტკიცებულებები შეგროვდა სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის სამსახურებრივი შემოწმებისა და მთავარი პროკურატურის მიერ ჩატარებული გამოძიების დროს. თუმცა, აღნიშნული ორი პროცედურის მიმდინარეობის დროს მიღებულ დასკვნებთან დაკავშირებით, დიდი სიფრთხილეა საჭირო. პირველი მათგანი ჩატარდა 2013 წლის 17 და 18 დეკემბერს, პრემიერ-მინისტრისა და სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის მიერ მომჩივნის მტკიცების მყარი და მყისიერი უარყოფის ფონზე (იხილეთ

პარაგრაფები 68 და 70 ზემოთ) და იგი განხორციელდა აღნიშნული სამინისტროს თანამდებობის პირების მიერ. მეორე პროცედურა დაიწყო მხოლოდ მას შემდეგ, რაც პალატამ ამ საქმეზე გამოიტანა გადაწყვეტილება და მას აშკარა კავშირი ჰქონდა მთავრობის მოთხოვნასთან საქმის დიდი პალატისთვის გადაცემასთან დაკავშირებით (იხილეთ პარაგრაფი 97 ზემოთ). მართლაც, ის დასრულდა სულ რაღაც ოცდახუთი დღით ადრე მანამ, სანამ დიდი პალატა გამართავდა საქმის მოსმენას (იხილეთ პარაგრაფები 7 და 125 ზემოთ), ხოლო გამოძიების დროს მოპოვებული მასალა წარმოადგენდა მთავრობის მიერ დიდი პალატისთვის წარსადგენი არგუმენტების საფუძველს.

343. გარდა აღნიშნული ზოგადი მოსაზრებებისა, არსებობს რამოდენიმე კონკრეტული ელემენტი, რომლებიც მთავრობის განცხადებებს კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს.

344. რაც მთავარია, არსებობს რამდენიმე ელემენტი, რაც ეჭვქვეშ აყენებს მთავრობის პრეტენზიას იმასთან დაკავშირებით, რომ № 9 სასჯელაღსრულების დაწესებულების და პენიტენციური დეპარტამენტის შენობის ვიდეომეთვალყურეობის ჩანაწერები - რომლებსაც შეეძლოთ საბოლოოდ დაედასტურებინათ ან უარეყოთ მომჩივნის მტკიცება - ავტომატურად წაიშალა ოცდაოთხი საათის შემდეგ. როგორც ჩანს, სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრმა არ იცოდა ამის შესახებ, როცა იგი საუბრობდა საქმის თაობაზე 2013 წლის 18 დეკემბრს (იხილეთ პარაგრაფი 70 *in fine* ზემოთ). ასევე, სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის უფროსის მოადგილემ არ იცოდა ამის შესახებ, როდესაც მან მოითხოვა ჩანაწერები ორი დღის შემდეგ, 2013 წლის 20 დეკემბრს (იხილეთ პარაგრაფი 73 ზემოთ). სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის მოადგილემ, რომელიც ორი წლით ადრე, 2011 წელს, პასუხისმგებელი იყო საქართველოს სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში ზედამხედველობის სისტემის რეფორმაზე, განაცხადა, რომ ჩანაწერები ინახებოდა ერთი თვის განმავლობაში (იხილეთ პარაგრაფი 77 ზემოთ). მართლაც, გასაკვირია რომ ვიდეომეთვალყურეობის ჩანაწერი ისეთი დაწესებულებებიდან, რომლებიც ყველაზე მეტად არიან მიდრეკილნი ძალადობისა და უბედური შემთხვევებისადმი, როგორიცაა, მაგალითად, სასჯელაღსრულების დაწესებულება, ინახება უფრო მოკლე დროის განმავლობაში, ვიდრე საგზაო მოძრაობის კამერების ჩანაწერები -

რომლებიც, ამ შემთხვევაში, ჯერ კიდევ ხელმისაწვდომი იყო სავარაუდო ინციდენტიდან ოცი დღის შემდეგ (იხილეთ პარაგრაფი 84 ზემოთ).

345. გაურკვეველი რჩება ის კონკრეტული მეთოდი, რომელიც გამოიყენეს კერძო სამეთვალყურეო და საგზაო მოძრაობის კამერების ჩანაწერების შემოწმებისთვის და აღნიშნული ჩანაწერი არ გახდა ხელმისაწვდომი მომჩივნის ადვოკატისთვის, მისი მოთხოვნების მიუხედავად (იხილეთ პარაგრაფები 79, 84, 107, 120 და 121 ზემოთ).

346. ბ-ნი დ.დ.-ის მოადგილის, ასევე №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულების უფროსისა და მისი მოადგილის და იქ მომუშავე თანამდებობის პირების განცხადებებს სერიოზული მნიშვნელობა ვერ მიენიჭება (იხილეთ პარაგრაფები 82, 85, 86, 100-104, 106 და 116 ზემოთ). პირველ რიგში, ის ადამიანები, რომლებმაც გააკეთეს განცხადებები და ის ინსპექტორები და გამომძიებლები, რომლებმაც მოისმინეს ეს განცხადებები, იყვნენ სავარაუდო დამნაშავეების ქვეშევრდომები. მეორე, განცხადებების ავტორების მიერ ნებისმიერ აღიარებას იმასთან დაკავშირებით, რომ მათ მონაწილეობა მიიღეს მომჩივნის საკნიდან ფარულ გაყვანაში, შეემლო საკუთარი საქციელი ეჭვქვეშ დაეყენებინა.

347. იგივე ეხება ყოფილი მთავარი პროკურორის, ბ-ნ ო.ფ.-ს და პენიტენციური დეპარტამენტის ყოფილი უფროსის, ბ-ნ დ.დ.-ს განცხადებებს. (იხილეთ პარაგრაფები 118 და 119 ზემოთ). ორივე მათგანს აშკარად ძლიერი სტიმული ჰქონდა პრეტენზიების უარსაყოფად. მათი განცხადებების სანდოობა კიდევ უფრო ეჭვქვეშ დგება იმ ფაქტის გამო, რომ მათ ეს განცხადებები არ გაუკეთებიათ მეორე გამომძიებამდე, 2016 წლის სექტემბრამდე, ამ მოვლენებიდან თითქმის სამი წლის შემდეგ, რადგან პირველადი სამსახურებრივი შემოწმების დროს მათთვის არანაირი ჩვენება არ ჩამოურთმევიათ (იხილეთ პარაგრაფი 88 ზემოთ).

348. მონაცემებს იმასთან დაკავშირებით, რომ 2013 წლის 14 დეკემბერს დილის დაახლოებით 1 საათიდან 1:25 წთ-მდე, ბ-ნი ო.ფ. შესული იყო პროკურატურის ორგანოების დოკუმენტების მართვის სისტემაში (იხილეთ პარაგრაფი 124 ზემოთ), თუ სარწმუნოდ მივიჩნევთ და დადასტურდება, რომ ბ-ნი ო.ფ. საკუთარ ოფისში იმყოფებოდა და არა პენიტენციური დეპარტამენტის შენობაში, ეს არ ეწინააღმდეგება მომჩივნის მტკიცებას, რამდენადაც, მისი და ბ-ნი ო.ფ.-ს შეხვედრა, როგორც ითქვა, გაიმართა დილის 1:25 წთ-იდან

ოც-ოცდაათ წუთში და მანძილი ბატონ ო.ფ.-ს ოფისსა და პენიტენციურ დეპარტამენტს შორის, როგორც ჩანს, მხოლოდ რამდენიმე ასეული მეტრი იყო.

349. სასამართლო ვერ მიაწიებს რაიმე მნიშვნელობას იმას, რომ არ არსებობს ჩანაწერები სასჯელაღსრულების დაწესებულების შესაბამის ჟურნალში, რომლებიც დაადასტურებდა მომჩივნის საკნიდან და №9 სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან გამოყვანას (იხილეთ პარაგრაფები 83, 87 და 123 ზემოთ). სავარაუდო ოპერაციის ფარული ბუნების გათვალისწინებით, რთულია იმის მოლოდინი, რომ მონაცემები დარეგისტრირდებოდა რომელიმე ჟურნალში (იხილეთ, *mutatis mutandis*, ალ ნაშირი პოლონეთის წინააღმდეგ, no. 28761/11, § 411, 2014 წლის 24 ივლისი, და ჰუსეინი (აბუ ზუბაიდაჰი) პოლონეთის წინააღმდეგ, no. 7511/13, §411, 2014 წლის 24 ივლისი).

350. ზემოხსენებული მოსაზრებების გათვალისწინებით, სასამართლო მიიჩნევს, რომ მას შეუძლია გამოიტანოს დასკვნები არსებული მასალების და ორგანოების ქცევის საფუძველზე და მიაჩნია, რომ მომჩივნის პრეტენზიები სასჯელაღსრულების დაწესებულების საკნიდან მისი ფარულად გაყვანის შესახებ საკმარისად დამაჯერებელია და შესაბამისად დადასტურებული.

(β) შეიძლება თუ არა მომჩივნისგან ინფორმაციის მიღების სურვილი ჩაითვალოს მისი თავისუფლების უფლების შეზღუდვის უპირატეს მიზნად

351. არ არსებობს არანაირი მტკიცებულება იმისა, რომ 2013 წლის 14 დეკემბრამდე, მომჩივნის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის გამოყენებიდან თითქმის შვიდი თვის შემდეგ, ხელისუფლების ორგანოებმა სცადეს გამოეყენებინათ მისი წინასწარი პატიმრობა მასზე ზეწოლის იარაღად, რომლის მიზანი იქნებოდა ბ-ნი ჟვანიას სიკვდილის ან ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშების შესახებ ინფორმაციის მიღება. თუ მისი თავისუფლების უფლების შეზღუდვა შესაბამისად მთლიანობაში განიხილება, ძნელია მისი გამოყენების მცდელობა ჩაითვალოს ასეთი ინფორმაციის მიღების, როგორც მთავარი მიზნის მიღწევის, საშუალებად. მაგრამ, როდესაც კონვენციის უფლების შეზღუდვა, როგორც ამ შემთხვევაში, იძენს უწყვეტ ხასიათს, მაშინ იმისთვის, რომ კონვენციის მე-18 მუხლი არ ჩაითვალოს დარღვეულად, მის მთავარ მიზნად უნდა დარჩეს ის მიზანი, რომელიც გათვალისწინებულია კონვენციით, ასევე არ უნდა გამოირიცხოს,

რომ თავდაპირველი მიზანი შეიძლება დროთა განმავლობაში ჩანაცვლდეს სხვა მიზნით (იხილეთ პარაგრაფი 308 ზემოთ).

352. არსებობს რამდენიმე ელემენტი, რომლებსაც სასამართლო მიჰყავს დასკვნამდე, რომ ეს ასე იყო ამ საქმეში. დავიწყეთ იმით, რომ იმ დროისთვის, როცა მომჩივანზე ხორციელდებოდა ზეწოლა, რათა მას მიეწოდებინა ინფორმაცია ბ-ნი ჟვანიას სიკვდილის და ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშების შესახებ, მისი წინასწარ პატიმრობაში დაკავების მიზეზები, როგორც ჩანს უკვე აღარ იყო არსებითი, რამაც სასამართლო მიიყვანა დასკვნამდე, რომ დარღვეული იყო კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი, 2013 წლის 25 სექტემბრიდან დაწყებულ პერიოდთან მიმართებით, რომელიც 2013 წლის დეკემბრის ინციდენტამდე ცოტა ხნით ადრე იყო (იხილეთ პარაგრაფები 233-235 ზემოთ). მაშინ, იმ დროისთვის, ანუ 2013 წლის დეკემბერში, ბ-ნმა სააკაშვილმა, რომელიც მას შემდეგ გახდა რამოდენიმე სისხლის სამართლის დანაშაულის გამოძიების სამიზნე, დატოვა საქართველო მისი პრეზიდენტობის უფლებამოსილების ვადის ამოწურვის შემდეგ (იხილეთ პარაგრაფები 13 და 126 ზემოთ). თავის მხრივ, ბ-ნი ჟვანიას სიკვდილის გამოძიება, რომელიც განახლდა 2012 წლის ბოლოს, როგორც ჩანს არ ჩატარებულა მნიშვნელოვანი წარმატებით (იხილეთ პარაგრაფი 61 ზემოთ). ნათელია, რომ ორივე თემა ხელისუფლების ორგანოებისთვის საკმაოდ მნიშვნელოვანი იყო. მთავრობის განცხადება დიდ პალატაში გამართული მოსმენის დროს, იმასთან დაკავშირებით, რომ ჯერ კიდევ არსებობდა „დიდი კითხვა“ ბ-ნი ჟვანიას სიკვდილთან დაკავშირებით, რომლისთვისაც მომჩივანს პასუხი უნდა გაეცა, განსაკუთრებით მრავლისმეტყველია აღნიშნულთან მიმართებით (იხილეთ პარაგრაფი 61 ზემოთ). ამავდროულად, პროკურატურის ორგანოებს ჰქონდათ უფლება ნებისმიერ დროს მოეხსნათ მომჩივნის მიმართ არსებული ყველა ბრალდება სასამართლო ხელისუფლების კონტროლის გარეშე, რის შედეგადაც სასამართლოს მოუწევდა შეეწყვიტა მის მიმართ წარმოებული სისხლის სამართალწარმოება (იხილეთ პარაგრაფი 153 ზემოთ) და შესაბამისად, გამოიწვევდა მისი წინასწარი პატიმრობიდან განთავისუფლებას, როგორც ამის პირობა მისცა მას მთავარმა პროკურორმა, ბ-მ ო.ფ.-მ, იმ შემთხვევაში, თუ ის მიაწვდიდა მოთხოვნილ ინფორმაციას. ის სერიოზულობა, რომელიც ხელისუფლების ორგანოებმა ამ საკითხს მიანიჭეს, ასევე ნათლად გამოიხატება იმაში, თუ როგორ

ვითარდებოდა 2013 წლის 14 დეკემბერის მთლიანი ინციდენტი, რომელსაც მოგვიანებით მოჰყვა კომენტარები და გამოძიება. მომჩივანი წაყვანილ იქნა ბ-ნ ო.ფ.-სთან შესახვედრად, რომელიც ამ თანამდებობაზე დაინიშნა სამი კვირით ადრე (იხილეთ პარაგრაფი 60 ზემოთ), ფარული და აშკარად არასწორი ფორმით, შუალდამით განხორციელებული საიდუმლო ოპერაციის მეშვეობით. ორგანოების თავდაპირველი რეაქცია მომჩივნის მტკიცებასთან დაკავშირებით, იყო მათი სასტიკი უარყოფა (იხილეთ პარაგრაფები 68 და 70 ზემოთ), ხოლო შემდგომ გამოძიებასა და სამსახურებრივ შემოწმებას, როგორც უკვე აღინიშნა, თან სდევდა მთელი რიგი წინდაუხედაობა, რომლიდანაც შეიძლება დავასკვნათ, რომ ხელისუფლების ორგანოებს სურდათ ეს საკითხი არ გასაჯაროებულიყო. ამდენად, მთავარი მონაწილეები, ბ-ნი ო.ფ. და ბ-ნი დ.დ., არ იქნენ დაკითხულნი სამსახურებრივი შემოწმების დროს, ისინი დაიკითხნენ მხოლოდ გამოძიების დროს, 2016 წლის სექტემბერში, ამ მოვლენებიდან დაახლოებით სამ წელიწადში, ხოლო საქმის არსებითი მტკიცებულება - სასჯელაღსრულების დაწესებულების ვიდეომეთვალყურეობის ჩანაწერები - არ იქნა აღდგენილი.

353. საქმის ყველა გარემოების გათვალისწინებით, სასამართლო კმაყოფილია, რომ წინასწარი პატიმრობის დროს, რომელიც უნდა აღიქმებოდეს როგორც უწყვეტი მდგომარეობა, მომჩივნის თავისუფლების შეზღუდვის უპირატესი მიზანი შეიცვალა. როდესაც დასაწყისში ეს იყო დანაშაულების გამოძიება საფუძვლიანი ეჭვის საფუძველზე, მოგვიანებით იგი გარდაიქმნა გამოძიებად, რომლის მიზანი გახდა ბ-ნი ჟვანიას სიკვდილისა და ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშების შესახებ ინფორმაციის მოპოვება, როგორც ეს დადასტურდა 2013 წლის 14 დეკემბერს მომხდარი ინციდენტით.

(iii) დასკვნა

354. აქედან გამომდინარე, დაირღვა კონვენციის მე-18 მუხლი მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობით.

VI. კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენება

355. კონვენციის 41-ე მუხლში ვკითხულობთ:

„თუ სასამართლო დაასკვნის, რომ დაირღვა კონვენციით ან მისი ოქმებით გათვალისწინებული უფლება, ხოლო შესაბამისი მაღალი ხელშემკვრელი

მხარის შიდა სამართალი დარღვევის მხოლოდ ნაწილობრივი გამოსწორების შესაძლებლობას იძლევა, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო დაზარალებულ მხარეს სამართლიან დაკმაყოფილებას მიაკუთვნებს.“

A. ზიანი

356. პალატის წინაშე, მომჩივანმა მოითხოვა 15,000 ევრო (EUR) მორალური ზიანისთვის.

357. პალატამ დაადგინა, რომ მომჩივანმა განიცადა სტრესი და იმედგაცრუება კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტისა და მე-18 მუხლის დარღვევის გამო და ეს დარღვევები ვერ გამოსწორდებოდა მხოლოდ ამის დადასტურებით. სამართლიანობის საფუძველზე გაკეთებული შეფასებით, მომჩივანს მან მიაკუთვნა 4,000 ევრო მორალური ზიანისთვის.

358. დიდ პალატაში საქმის მსვლელობის დროს მომჩივანს ურჩიეს, რომ მისი მოთხოვნა ამ მიმართულებით დარჩენილიყო ისე, როგორც ის თავდაპირველად იყო წარდგენილი და რომ მას არ გამოეხატა მისი შეცვლის სურვილი.

359. მთავრობამ განაცხადა, რომ მომჩივნის მოთხოვნა იყო გადამეტებული და აღნიშნა, რომ *გუსინსკის საქმეში* (მითითებულია ზემოთ, § 84) სასამართლომ დაადგინა, რომ მის მიერ დარღვევის დადასტურება წარმოადგენდა საკმარის სამართლიან დაკმაყოფილებას.

360. სასამართლო მიიჩნევს, რომ მომჩივანს უნდა განეცადა გარკვეული სტრესი და მღელვარება კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტისა და მე-18 მუხლის დარღვევის შედეგად. ამ თვალსაზრისით, სამართლიანობის საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღების შედეგად, სასამართლომ მას მიაკუთვნა 4,000 ევრო ამასთან დაკავშირებით.

B. ხარჯები

1. პალატის სამართალწარმოებაში

361. პალატის წინაშე მომჩივანმა მოითხოვა 39,390 აშშ დოლარი (USD), ბ-ნი კახიძის მიერ ამ საქმეზე 202 საათის განმავლობაში მუშაობასთან დაკავშირებული საფასურისთვის, საათში 195 აშშ დოლარი; 4,350 ფუნტი სტერლინგი (GBP) ბ-ნი ლიჩის ამ საქმეზე 29 საათის განმავლობაში მუშაობის საფასურისთვის, საათში 150 GBP; და 720 USD და 90 GBP მთარგმნელობითი და საკანცელარიო

ხარჯებისთვის, შესაბამისად, საქართველოსა და გაერთიანებულ სამეფოში. ამ მოთხოვნის დასასაბუთებლად, მომჩივანმა წარმოადგინა ბ-ნი კახიძის და ბ-ნი ლიჩის სამუშაო ტაბელები და ადმინისტრაციული ხარჯების ორი ცხრილი.

362. პალატამ აღნიშნა, რომ წარმოდგენილი არ ყოფილა შესაბამისი იურიდიული მომსახურების გაწევის ხელშეკრულებების, ანგარიშ-ფაქტურების, ვაუჩერების ან რაიმე სხვა დამადასტურებელი ფინანსური დოკუმენტების ასლები. მიუხედავად ამისა, მან გონივრულად მიიჩნია 8,000 ევროს მიკუთვნება ბ-ნი კახიძის და ბ-ნი ლიჩის მიერ გაწეული მომსახურების საფასურის ანაზღაურებისთვის, თუმცა არ დააკმაყოფილა მოთხოვნა სხვა ხარჯებთან დაკავშირებით და საამისო საფუძვლად დაასახელა სხვა დამადასტურებელი დოკუმენტის არარსებობა.

2. მომჩივნის მოთხოვნები დიდი პალატის სამართალწარმოების დროს

363. საქმის გადაცემის შემდეგ, მომჩივანს ურჩიეს, რომ მისი მოთხოვნა დარჩენილიყო ისე, როგორც თავდაპირველად იყო წარდგენილი, თუმცა მას შეეძლო მოთხოვნაში ცვლილებების შეტანა იმისათვის, რომ გაეთვალისწინებინა დიდი პალატის სამართალწარმოება.

364. ის დამატებით ითხოვდა 4,251 აშშ დოლარს ბ-ნი კახიძისთვის ამ საქმეზე 21,8 საათის განმავლობაში გაწეული სამუშაოს საფასურისთვის, საათში 195 USD და 10, 050 ფუნტ სტერლინგს (GBP) ბ-ნი ლიჩისა და ქ-ნი სოიერისთვის, რომლებიც იყვნენ წარმომადგენლები მიდლსექსის უნივერსიტეტთან არსებულ ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული ცენტრიდან ("EHRAC"), დიდი პალატის სამართალწარმოების წერილობით ეტაპზე სამოცდაშვიდსაათიანი მუშაობის საფასურისთვის, რაც შეადგენდა საათში 150 ფუნტ სტერლინგს (GBP) თითოეულისთვის; ამ მოთხოვნის დასასაბუთებლად მომჩივანმა წარადგინა სამუშაო ტაბელები, სადაც დეტალურად იყო მოცემული იმ საათების რაოდენობა, რომლებიც ბ-ნმა კახიძემ, და ბ-ნმა ლიჩმა და ქ-ნმა სოიერმა დახარჯეს ამ საქმეზე. ბ-ნი კახიძის სამუშაო ტაბელში აღნიშნული იყო შეთანხმება მის იურიდიულ ფირმას - „BGI Legal“-სა და მომჩივანს შორის, რომლის თანახმადაც საფასურის გადახდა დაექვემდებარებოდა სასამართლოს გადაწყვეტილებას და რომ

EHRAC შეურთდა „BGI Legal“-ს ამ საქმეში 2014 წლის დეკემბერში. თუმცა, თავად შეთანხმება არ იყო წარმოდგენილი და არც შეთანხმება, რომელიც გაფორმებული იყო BGI Legal-სა და EHRAC-ს ან მომჩივანსა და EHRAC-ს შორის. ბ-ნი ლიჩის და ქ-ნი სოიერის სამუშაო ტაბელში არ იყო მითითებული გადახდების განხორციელებასთან დაკავშირებული შეთანხმება მათსა და მომჩივანს შორის.

365. მომჩივანმა დამატებით მოითხოვა 15,375 ფუნტი სტერლინგი (GBP) ბ-ნი ლიჩის და ქ-ნი სოიერისთვის საფასურის გადასახდელად იმ შრომისთვის, რაც მათ ორმოცდაოთხნახევარი და ორმოცდათვრამეტი საათის განმავლობაში გასწიეს დიდი პალატის მიერ საქმის მოსმენისთვის მოსამზადებლად და იმ დროისთვის, რაც მათ დახარჯეს ამ მოსმენაზე დასწრების დროს, რაც შეადგენდა 150 ფუნტ სტერლინგს (GBP) საათში თითოეულისთვის. მომჩივანმა ასევე მოითხოვა 150 ფუნტი სტერლინგი (GBP) EHRAC-ის თანამშრომლის მიერ საკანცელარიო სამუშაოზე დახარჯული ხუთი საათისთვის; 31.61 ფუნტი სტერლინგი (GBP) საკანცელარიო ნივთებისთვის და 584.80 ფუნტი სტერლინგი (GBP) და 333 ევრო (EUR) სასამართლო მოსმენაზე ბ-ნი ლიჩის და ქ-ნი სოიერის დასწრების მიზნით გაწეული სამივლინებო და ყოველდღიური ხარჯებისთვის. აღნიშნული მოთხოვნის დასაბუთების მიზნით, მომჩივანმა წარმოადგინა ბ-ნი ლიჩის და ქ-ნი სოიერის სამუშაო ტაბელები, სტრასბურგში მათ გასამგზავრებლად საჭირო მატარებლების ბილეთები და ტაქსის ქვითრები, სასტუმროს ანგარიშ-ფაქტურები, რომლებითაც დასტურდებოდა მათი სასტუმროში გაჩერება საქმის მოსმენის წინა ღამით, მოსმენის წინა საღამოს რესტორანში ყოფნის დამადასტურებელი ქვითარი და ანგარიშ-ფაქტურა მიდლსექსის უნივერსიტეტის მიერ შეძენილი ექვსი სწრაფჩამკერისთვის. მომჩივანმა მოითხოვა, რომ ამ ყველაფრის ანგარიშსწორება განხორციელებულიყო უშუალოდ EHRAC-თან.

3. მთავრობის კომენტარები მოთხოვნებზე

366. მთავრობამ განაცხადა, რომ მომჩივანს არ წარმოუდგენია არანაირი მტკიცებულება, როგორცაა შეთანხმება მასსა და მის წარმომადგენლებს შორის ან ქვითრები, რომლებიც დაადასტურებდნენ, რომ მან ნამდვილად გადაიხადა ან იურიდიულად ვალდებული იყო გადაეხადა მათთვის საფასური

მათ მიერ გაწეული მომსახურებისთვის. იგივე შეეხებოდა იმ ხარჯებს, რომლებიც გაიღეს წარმომადგენლებმა საქმესთან დაკავშირებით. მოთხოვნების მიხედვით, ზოგიერთი ზემოთ აღნიშნული ხარჯები გაწეულ იქნა EHRAC-ის მიერ და იქ არაფერი იყო ისეთი, რაც მიაწოდებდა იმაზე, რომ მომჩივანს ევალებოდა აღნიშნული ხარჯების ანაზღაურება.

367. პალატის სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით მთავრობამ განაცხადა, რომ არ არსებობდა იმის მტკიცება, რომ ბატონმა ლიჩმა სამართალწარმოებისთვის რაიმე სამუშაო შეასრულა. რაც შეეხება ბატონ კახიძეს, როგორც მისი საათობრივი ანაზღაურების განაკვეთი, ისე მის მიერ საქმეზე დახარჯული საათების რაოდენობა, იყო გადაჭარბებული.

368. დიდი პალატის სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით მთავრობამ კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა, თუ რამდენად არსებობდა ერთზე მეტი წარმომადგენლის მიერ გაწეული მომსახურების საჭიროება. მათ ასევე კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენეს მომჩივნის წარმომადგენლების მიერ დაწესებული საათობრივი ანაზღაურების განაკვეთები და იმ საათების რაოდენობა, რაც, მათი თქმით, მათ დახარჯეს საქმეზე. მთავრობამ ასევე განაცხადა, რომ რამდენადაც ქ-ნ სოიერის მიერ მომჩივნის წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება მხოლოდ 2017 წლის 28 თებერვალს იქნა გაცემული, მის მიერ ამ თარიღამდე შესრულებული ყველა სამუშაო არ შეიძლება ყოფილიყო გათვალისწინებული.

369. საქმის მოსმენასთან მიმართებით მთავრობამ იკითხა, თუ რამდენად არსებობდა ბ-ნი კახიძის გარდა სხვა დამატებითი წარმომადგენლების საჭიროება. მთავრობამ ასევე განაცხადა, რომ დრო რომელიც ბ-ნმა ლიჩმა და ქ-ნმა სოიერმა დახარჯეს მომჩივნის სახელით მათი ზეპირი არგუმენტების მომზადებისთვის, სცდებოდა პროპორციულობის ფარგლებს, საქმის ნაკლები კომპლექსურობიდან გამომდინარე. ნებისმიერ შემთხვევაში, აღნიშნული ზეპირი არგუმენტები მნიშვნელოვნად იდენტური იყო იმ წერილობითი არგუმენტებისა, რომლებიც ადრე ორივე მათგანმა მომჩივნის სახელით გააკეთა. შესაბამისად, მათ საფუძველზე შეუძლებელი იყო აღნიშნული არგუმენტების მოსამზადებლად სავარაუდოდ დახარჯული იმ საათების რაოდენობის დასაბუთება, რომელთა რაოდენობა კიდევ უფრო აღემატებოდა იმ საათების რაოდენობას, რაც მოითხოვებოდა წერილობით არგუმენტებთან მიმართებით.

4. სასამართლოს შეფასება

370. სასამართლოს დადგენილი პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, მომჩივანი უფლებამოსილია ხარჯების ანაზღაურების მიღებაზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ნაჩვენებია, რომ ეს ხარჯები ნამდვილად და აუცილებლობიდან გამომდინარე და გონივრული ოდენობითაა გაწეული (იხილეთ, როგორც უახლესი პრეცედენტი, *ბუზაჯი*, მითითებულია ზემოთ § 130).

371. წარმომადგენლის საფასური ითვლება ფაქტობრივად გაწეულ ხარჯად, თუ მომჩივანმა პირადად გაიღო ან ვალდებულია გაიღოს აღნიშნული ხარჯები (იხილეთ, *ლუიდიკე, ბელკასემი და კოჩი გერმანიის წინააღმდეგ* (მუხლი 50), 1980 წლის 10 მარტი, § 15, კრებული A, no.36; *არტიკო*, მითითებულია ზემოთ, § 40 და *აირეი ირლანდიის წინააღმდეგ* (მუხლი 50), 1981 წლის 6 თებერვალი, §13, კრებული A №41). შესაბამისად, წარმომადგენლისთვის გადასახდელი საფასური, რომელიც უანგაროდ ეწეოდა საქმიანობას, არ ითვლება ფაქტობრივად გაწეულ ხარჯად (იხილეთ, *მაკკანი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ*, 1995 წლის 27 სექტემბერი, § 221, კრებული A. no. 324). საწინააღმდეგო შემთხვევასთან გვაქვს საქმე იმ წარმომადგენლის საფასურთან მიმართებით, რომელმაც, მისი უარყოფის გარეშე, უბრალოდ არ გადადგა ნაბიჯები რათა გადაეხადა იგი ან მოახდინა მისი გადავადება (იხილეთ *X გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (მუხლი 50), 1982 წლის 18 ოქტომბერი, § 2, კრებული A, no.55 და *პაკელი გერმანიის წინააღმდეგ*, 1983 წლის 25 აპრილი, § 47, კრებული A, no. 64). წარმომადგენლისთვის გადახდილი საფასური, პირობითი ჰონორარის შესახებ შეთანხმების საფუძველზე, ფაქტობრივად გადახდილად ითვლება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ აღნიშნული შეთანხმება აღსრულებადია შესაბამის იურისდიქციაში (იხილეთ *დაჯეონი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (მუხლი 50), 1983 წლის 24 თებერვალი, §22, კრებული A, no. 59; *კამასინსკი*, მითითებულია ზემოთ, § 115; *ჯენტელჰომი*, შაფ-ბენჰაჯი და ზერეკი *საფრანგეთის წინააღმდეგ*, nos. 48205/99 და 2 სხვა, § 27, 2002 წლის 14 მაისი; *პშენიჩნი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 30422/03, § 38, 2008 წლის 14 თებერვალი; *სალათელიანი სომხეთის წინააღმდეგ* no. 7984/06, § 62, 2015 წლის 20 ოქტომბერი და *ივანოვა და ჩერქეზოვი ბულგარეთის წინააღმდეგ*, no. 46577/15 § 89, 2016 წლის 21 აპრილი).

372. ამ შემთხვევაში მომჩივანს არ წარმოუდგენია დოკუმენტები, რომლითაც დადასტურდებოდა, რომ მან გადაიხადა ან ჰქონდა იურიდიული ვალდებულება, გადაეხადა მისი ქართველი ან ბრიტანელი წარმომადგენლების მიერ დაწესებული ჰონორარი ან მათ მიერ გაწეული ხარჯები, პალატის ან დიდი პალატის სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით (იხილეთ ზემოთ მითითებული *ლიუდიკე, ბელკასემი და კოჩი*, §15; *არტიკო*, მითითებულია ზემოთ, § 40; *აირეი* (მუხლი 50), მითითებულია ზემოთ, § 13 და *კემპბელი და კოსანსი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (მუხლი 50), 1983 წლის 22 მარტი, § 14 (a), სერია A, no. 60). ასეთი დოკუმენტების არარსებობის შემთხვევაში, სასამართლოს არ შეუძლია შეაფასოს წინა პარაგრაფში აღნიშნული საკითხები. ამდენად, ის ვერ პოულობს საფუძველს, რის მიხედვითაც იგი აღიარებს, რომ მომჩივნის მიერ მოთხოვნილი ხარჯები ნამდვილად იქნა გაწეული მის მიერ.

373. აქედან გამომდინარე, მოთხოვნა არ უნდა დაკმაყოფილდეს.

C. საურავი

374. სასამართლო მიზანშეწონილად მიიჩნევს, რომ საურავის განაკვეთი განისაზღვროს ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესხო განაკვეთით, რომელსაც უნდა დაემატოს პროცენტი.

ამ მოტივით სასამართლო

1. ერთხმად *უარს ამბობს* მთავრობის პრეტენზიაზე გასაჩივრების შიდასამართლებრივი საშუალებების ამოუწურაობასთან დაკავშირებით, საჩივრის ნაწილში, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად;
2. ერთხმად *უარს ამბობს* მთავრობის პრეტენზიაზე ექსთენიანი ვადის დაუცველობასთან დაკავშირებით საჩივრის იმ ნაწილში, რომელიც ეხება კონვენციის მე-18 მუხლს;
3. ერთხმად *ადგენს*, რომ არ დარღვეულა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი მომჩივნის დაკავებასთან დაკავშირებით;

4. ერთხმად ადგენს, რომ არ დარღვეულა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი მომჩივნის წინასწარ პატიმრობასთან დაკავშირებით;
5. ერთხმად ადგენს, რომ არ დარღვეულა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში თავდაპირველად მოთავსებასთან დაკავშირებით;
6. ერთხმად ადგენს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი იმ ნაწილში, რომ დაწყებული მინიმუმ 2013 წლის 25 სექტემბრიდან და შემდგომ პერიოდში, მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა აღარ ეფუძნებოდა საკმარის საფუძვლებს;
7. ერთხმად ადგენს, რომ კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე, არ არსებობს საჩივრის განხილვის აუცილებლობა;
8. ცხრა ხმით რვის წინააღმდეგ ადგენს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-18 მუხლი, მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობით;
9. ცხრა ხმით რვის წინააღმდეგ ადგენს, რომ
  - (a) სამი თვის განმავლობაში მოპასუხე სახელმწიფო ვალდებულია მომჩივანს გადაუხადოს 4,000 ევრო (ოთხი ათასი ევრო), რაც გათავისუფლებული იქნება ყველა გადასახადისაგან, რომელიც შესაძლოა მომჩივანს დაეკისროს, გადახდის დღეს არსებული კურსით, ეროვნულ ვალუტაში, მორალური ზიანის ანაზღაურების მიზნით;
  - (b) ზემოხსენებული სამთვიანი ვადის გასვლის შემდეგ, თანხის სრულ გადარიცხვამდე, გადასახდელ თანხას საჯარიმო პერიოდის განმავლობაში დაერიცხება გადახდის დღეს მოქმედი, ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესხო განაკვეთის თანაბარი ჩვეულებრივი პროცენტები, რასაც დაემატება სამი პროცენტი;
10. ერთხმად უარს ამბობს მომჩივნის მოთხოვნაზე სამართლიანი დაკმაყოფილების დანარჩენ ნაწილში.

შედგენილია ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე და წარდგენილია ღია სასამართლო მოსმენაზე ადამიანის უფლებათა შენობაში, სტრასბურგში, 2017 წლის 28 ნოემბერს.

სიორენ პრებენსენი

გვიდო რაიმონდი

განმწესრიგებლის მოადგილე

თავმჯდომარე

კონვენციის 45-ე მუხლის მე-2 პუნქტისა და სასამართლოს რეგლამენტის 74-ე წესის მე-2 პუნქტის თანახმად, წინამდებარე გადაწყვეტილებას თან ერთვის შემდეგი განსხვავებული აზრები:

(a) მოსამართლეების იუდკივსკას, წოწორიას და ვეჰაბოვიჩის ერთიანი თანმხვედრი აზრი;

(b) მოსამართლე სერლიდესის თანმხვედრი აზრი;

(c) მოსამართლეების რაიმონდის, სპანოს, კიოლბროს, გროზევის, რავარანის, პასტორ ვილანოვას, პოლაჩკოვას და ჰუსეინოვის ნაწილობრივ განსხვავებული ერთიანი აზრი.

(G.R.
S.C.P)

მოსამართლეების იუდეიკისკას, წოწორიას და ვეჭაბოვიჩის ერთიანი თანმხვედრი აზრი

„სჯობს სიცოცხლესა ნაძრახსა სიკვდილი სახელოვანი“
შოთა რუსთაველი, *ვეფხისტყაოსანი*¹

"სიმაჰაყე გარდაუვალია, რადგან პოლიტიკაში სასწორეზეა არა
სიცოცხლე, არამედ სამყარო“
ჰანაპ არენდტი, *წარსულსა და მომავალს შორის*

I. შესავალი

1. ჩვენ მხარს ვუჭერთ წინამდებარე საქმეში მე-18 მუხლის დარღვევის შესახებ გადაწყვეტილებას. თუმცა, ჩვენ არ ვემხრობით „უპირატესი მიზნის“ ტესტის შემოღებას მე-18 მუხლის ინტერპრეტაციის მიზნით, ან დასკვნას იმის შესახებ, რომ მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა არ გულისხმობდა მის ჩამოშორებას საქართველოს პოლიტიკური სცენიდან. წინამდებარე საქმემ დიდი პალატისთვის უზრუნველყო უნიკალური შესაძლებლობა იმისა, რომ სასამართლოს, ისტორიაში პირველად, განევიტარებინა კომპლექსური და აზრიანი მიდგომა დემოკრატიის იმ ერთადერთი საზომი ინსტრუმენტის მიმართ, რაც ჩვენ გაგვაჩნია, ეს არის კონვენციის მე-18 მუხლი. ჩვენი აზრით, დიდმა პალატამ ვერ შეძლო დემოკრატიის ძირითადი საფრთხეების სათანადო გათვალისწინება, რაც გამოიხატება სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების მიერ პიროვნებების შეურაცხყოფაში.

II. ზოგადი კომენტარები

2. წინამდებარე საქმე ბრუნავს პოლიტიკური სასამართლო პროცესების ცნების გარშემო.² თუმცა, ამ ცნების შესახებ კომპლექსური დისკუსიების გამართვა, ზოგადად ამ მოსაზრების ფარგლებს მიღმაა. არ არსებობს პოლიტიკური სასამართლო პროცესების ერთი განმარტებაც კი ან ტიპოლოგია.³ მაშინ, როდესაც

1. გადათარგმნილია ლ.კოფინის მიერ, ნ. ალხაზისშვილის გამოცემა, 2015

2. ამ აზრში ტერმინები „პოლიტიკური სასამართლო პროცესი“ და „პოლიტიკური მართლმსაჯულება“ გამოიყენება სინონიმურად.

3. პოლიტიკური სასამართლო პროცესის ცნების განხილვა და ზოგადად მისი განმარტება იხილეთ ოტო კირჰაიმერის *პოლიტიკურ მართლმსაჯულებაში: პროცესუალური ნორმების გამოყენება პოლიტიკური მიზნებისთვის*,

ეგრეთწოდებული „დესტრუქციული სასამართლო პროცესები“⁴ (ანუ, მიკერძოებული სასამართლო პროცესები, რომელთა მიზანია პოლიტიკური მტრის განადგურება) წარმოადგენენ ასეთი შემთხვევების ძირითად კატეგორიას, არსებული ლიტერატურა, ამ საკითხთან დაკავშირებით, აღნიშნავს, რომ ყველა პოლიტიკური სასამართლო პროცესის ამ კატეგორიასთან გათანაბრება, მართებული არ იქნებოდა.⁵ ზოგი მიიჩნევს, რომ ცნება ასევე მოიცავს ორივეს, კერძოდ სასამართლო პროცესებს კანონის უზენაესობის ფარგლებში და ასევე ამ ფარგლებს მიღმა.⁶ უფრო მეტიც, ზოგიერთი პოლიტიკური სასამართლო „შეიძლება გადაიქცეს საზოგადოების ბროლად“,⁷ რომელიც ეხმარება კაცობრიობას საყოველთაო დაბრკოლებების გადალახვაში და კომპლექსურ მემკვიდრეობებთან დაკავშირებული საკითხების მოგვარებაში (მაგალითად ნურნმბერგის სასამართლო პროცესები). ამ შემთხვევაში, რთულია იქონიო პრეტენზია იმაზე, რომ ასეთი

პრინსტონის ისტორიული მემკვიდრეობის ბიბლიოთეკა (1961); ჯუდიტ ნ. შკლარი, *ლეგალიზმი: კანონი, მორალი და პოლიტიკური სასამართლო პროცესები*, ჰარვარდის საუნივერსიტეტო პრესა (1986); რონალდ ქრისტენსონი, "პოლიტიკური სასამართლო პროცესების პოლიტიკური თეორია", 74 *ჯ.კრიმ. ლ. & კრიმინოლოგია* 547 (1983), ხელმისაწვდომია: <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6373&context=jclc> [ნანახია 17/09/2017]; ერიკ ა. პოსნერი, "პოლიტიკური სასამართლო პროცესები ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში", *დიუკის სამართლის ჟურნალი*, ტ. 55 (2005); იენს მაიერჰენრიხი და დევიდ ო. პენდასი, "ჩემი მოტივის სამართლიანობა ნათელია, მაგრამ არის პოლიტიკა, რომლისაც უნდა გვეშინოდეს: „პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში“, იენს მაიერჰენრიხი და დევიდ ო. პენდასი (eds.), *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, კემბრიჯის საუნივერსიტეტო პრესა (2016).

4. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ჯ. მაიერჰენრიხი და დ.ო. პენდასი *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში* გვ. 48-50 და 56-60, ასევე იხილეთ ქვემოთ შენიშვნა 10, ჯ.ნ. შკლარი, *ლეგალიზმი: კანონი, მორალი და პოლიტიკური სასამართლო პროცესები*, გვ. 149.

5. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ჯ. მაიერჰენრიხი და დ.ო. პენდასი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 4, 13, 15 და 27...

6. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, რ. ქრისტენსონი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესების პოლიტიკური თეორია*, გვ. 547, 551 და 554.

7. რონ ქრისტენსონი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები, გორდიევის კვანძი სამართალში*, მეორე გამოცემა, გამომცემლობა Transaction Publishers, ნიუ ბრუნსვიკი, აშშ (1999), გვ. 5; იხილეთ აგრეთვე რონ ქრისტენსონი, "რა არის პოლიტიკური სასამართლო პროცესი?", *საზოგადოება*, ტ. 23 (1986), გვ. 26.

სასამართლო პროცესები შეუთავსებელია კანონის უზენაესობასთან.⁸

3. დღევანდელ კონტექსტში, ჩვენ განვიხილავთ პოლიტიკური მართლმსაჯულების კლასიკურ, ვიწრო გაგებას, რომელიც მეტწილად ეფუძნება, ამ ტერმინის ოტო კირჰჰაიმეირისეულ განსაზღვრებას, რომლის მიხედვითაც „სასამართლოები ანადგურებენ რეჟიმის პოლიტიკურ მტერს ზოგიერთი წინასწარ განსაზღვრული წესის მიხედვით“,⁹ ან „სასამართლო სარჩელი აღიძვრება პოლიტიკური ძალაუფლების განაწილებაზე გავლენის მოხდენის მიზნით“.¹⁰ ამ ფონზეც კი, ჩვენ არ გვსურს იმის მტკიცება, რომ ნებისმიერი პოლიტიკურად აქტიური პირის ყოველი სასამართლო პროცესი პოლიტიკურია. უფრო ზუსტად, დესტრუქციული სასამართლო პროცესები, რომელთა ილუსტრაციაა წინამდებარე საქმე, პოლიტიკურია, რადგან მათი უპირველესი მიზანია გაანადგურონ ან ზიანი მიაყენონ (სიმბოლურად, მორალურად ან/და ფიზიკურად) პოლიტიკურ მტერს¹¹ სამართალწარმოების გზით. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სასამართლო სამართალწარმოების გამოყენება პოლიტიკური მიზნებისთვის. ლეგიტიმაციის გზით, პოლიტიკური მართლმსაჯულება „აფართოებს პოლიტიკური მოქმედების სფეროს“ და ემსახურება „პოლიტიკური მიზნების გამართლებას“.¹²

8. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ჯ.მეიერჰენრიხი და დ.ო. პენდასი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 13 და 25; რ.კრისტენსონი *პოლიტიკური სასამართლო პროცესების პოლიტიკური თეორია*, გვ. 573; ჯ.ნ. შკლარი, *ლეგალიზმი: კანონი, მორალი და პოლიტიკური სასამართლო პროცესები*, გვ. 143-79.

9. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ო.კირჰჰაიმეირი, *პოლიტიკური მართლმსაჯულება*, გვ.6.

10. იქვე, გვ.49; იხილეთ ასევე შენიშვნა 3 ზემოთ, ჯ.ნ. შკლარი, *ლეგალიზმი: კანონი, მორალი და პოლიტიკური სასამართლო პროცესები*, გვ. 149: "ბოლოს და ბოლოს, რა არის პოლიტიკური სასამართლო პროცესი? ეს არის სასამართლო პროცესი, სადაც ბრალდების მხარე, როგორც წესი, ძალაუფლებაში მყოფი რეჟიმი, რომელსაც ეხმარება მასთან თანამშრომლობაში მყოფი სასამართლო ხელისუფლება, ცდილობს გაანადგუროს თავისი პოლიტიკური მტრები. იგი იყენებს ძლიერ სპეციფიურ პოლიტიკას - პოლიტიკური ოპონენტის გაადგურება, ან მინიმუმ დისკრედიტაცია და რეპუტაციის შელახვა.

11. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ჯ.მაიერჰენრიხი და დ.ო. პენდასი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 56.

12. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ო.კირჰჰაიმეირი, *პოლიტიკური მართლმსაჯულება*, გვ. 6. და გვ. 419-20.

4. ზოგი მიიჩნევს, რომ *"ჩვენ შეგვიძლია ამოვიცნოთ პოლიტიკური სასამართლო პროცესი, როდესაც ჩვენ მათ ვხედავთ"*.¹³ თუმცა, პრაქტიკაში ასეთი სასამართლო პროცესების გამოვლენა მაღალი ალბათობით რჩება აბსტრაქტულად¹⁴, რადგანაც ხელისუფლების ორგანოებს გააჩნიათ საკმაოდ ჩახლართული და რთული მექანიზმი იმისათვის, რომ ნათლად ჩამოაყალიბონ და გვიჩვენონ მათი ქმედებების ლეგიტიმური მიზნები. ასეთი მაგალითები კარგად არის ცნობილი მთელი ისტორიის მანძილზე. ისეთ დემოკრატიულ საზოგადოებაშიც კი, რომელიც ერთგული იყო თავისუფალი სიტყვისა და ღია კამათის ღირებულებების დაცვის, როგორც ისტორიული ათენი იყო საზოგადოების მხრიდან უკმაყოფილება გადაიზარდა ბუნდოვან ბრალდებებში, რაც გამოიხატებოდა მორალურ ხრწნაში და უპატივცემულობაში, ძველი წელთაღრიცხვის 399 წელს¹⁵ სოკრატეს სასამართლო პროცესზე. აქედან გამომდინარე, სასამართლოს ამ კონტექსტში გააჩნია კონკრეტული ფუნქცია: მოიძიოს შესაფერისი გზები ასეთი საქმეების განსახილველად. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მე-18 მუხლი დაკარგავს თავის გამოყენებადობას.¹⁶

5. იმისათვის, რომ გამოაშკარავოს ფარული მოტივები და გააცნობიეროს რთული პოლიტიკური პროცესები და მათი შიდა პოლიტიკური ასპექტები, სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს ფაქტორების ფართო სპექტრი (შეადარეთ საქმე *ილგარ მამადოვი აზერბაიჯანის წინააღმდეგ*, no. 15172/13, §§ 141-43, 2014 წლის 22 მაისი და საქმე *რაზულ ჯაფაროვი აზერბაიჯანის წინააღმდეგ*, no. 69981/14, §§ 156-162, 2016 წლის 17 მარტი; იხილეთ წინამდებარე გადაწყვეტილების 281-ე და 317-ე პარაგრაფები). იმ შემთხვევაშიც კი, თუ იქნებოდა საფუძველი იმის ვარაუდისთვის, რომ ადგილი

13. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, რ. კრისტენსონი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესების პოლიტიკური თეორია*, გვ.548.

14. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ჯ.მაიერჰენრიხი და დ.ო. პენდასი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 3.

15. იხილეთ იოსია ობერი: „სოკრატეს სასამართლო პროცესი, როგორც პოლიტიკური სასამართლო პროცესი: განმარტება 339 ძვ.წ“, იენს მაიერჰენრიხი და დევიდ ო. პენდასის (eds.), *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 65-87, იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3.

16. იხილეთ, ზოგადად, ჰელმუტ ზაცგერი, ფრანკ ციმერმანი და მარტინ ეიბახი, „იძლევა თუ არა ადამიანის უფლებათა ეროვნული სასამართლოს (ECHR) მე-18 მუხლი პოლიტიკურად მოტივირებული სისხლის სამართლის პროცესისგან დაცვის გარანტიას (ნაწილი 2) - წინაპირობები, მტკიცებულებებთან დაკავშირებული საკითხები და გამოყენების სფერო“, *EuCLR* (2014), ტ. 4, no.3.

ჰქონდა სისხლის სამართლებრივ ქმედებას, უნდა გაირკვეს, იყენებენ თუ არა ხელისუფლების ორგანოები საკუთარ ძალაუფლებას ფარული მოტივით იმისათვის, რომ მიაღწიონ საკუთარ პოლიტიკურ მიზნებს. ეს იმის გამოა, რომ ასეთი განზრახვა, *per se*, არის შეურაცხმყოფელი და აღიქმება დემოკრატიულ ინსტიტუტებზე თავდასხმად.¹⁷

6. ზემოაღნიშნული გეგმა განსაკუთრებით მიესადაგება მოცემულ საქმეს. მისი გარემოებები არა უბრალოდ ახდენს ზემოქმედებას მომჩივანზე და ავლენს დადგმული სასამართლო პროცესის ელემენტებს, ეს გარემოებები ახასიათებენ კონკრეტულ ერს, პერიოდსა და რეჟიმს და ახდენენ შურისძიების დემონსტრირებას, რაც გათვალისწინებულია „*უძველეს და მუდმივად პოლიტიკური საფუძვლის მქონე მოტივებს შორის*“.¹⁸ პოლიტიკური სამართალწარმოების ფარგლებში, არც ერთი ბრალდებული არ არის ჩვეულებრივი პატიმარი¹⁹ და „*სასამართლო დარბაზებში მიმდინარე მოვლენები არ შეიძლება ჩამოშორდეს მათ გარშემო არსებულ სოციალურ დინამიკას - პოლიტიკურს, კულტურულს, ან სხვადასხვას*“.²⁰ ამგვარად, საქმე უნდა განიხილებოდეს მოპასუხე მხარის სახელმწიფოში არსებული ისტორიული და პოლიტიკური პროცესების კონკრეტულ ფონზე, რომელმაც ყურადღების ცენტრში მოაქცია ბრალდებები ყოფილი მმართველი პარტიის წინააღმდეგ და მისი დევნის საკითხი.²¹

17. დევიდ ჰარისი, მაიკლ ო'ბოილი, ედვარდ ბეითსი და კარლა ბაკლი, *ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის კანონი*, მესამე გამოცემა, ოქსფორდის საუნივერსიტეტო პრესა (2014), გვ. 858.

18. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 7, რ. ქრისტენსონი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები: გორდიევის კვანძი სამართალში*, გვ. 4.

19. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, რ. ქრისტენსონი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესების პოლიტიკური თეორია*, გვ. 576.

20. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ჯ. მაიერჰენრიხი და დ. ო. პენდასი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 33; ჯ. ნ. შკლარი, *ლეგალიზმი: კანონი, მორალი და პოლიტიკური სასამართლო პროცესები*, გვ. 144.

21. იხილეთ, მაგალითად, "რეჟიმი უნდა დაისჯოს": დადგენილების დასახელება, რომელიც უნდა განიხილოს პარლამენტმა" (ქართულ ენაზე), ხელმისაწვდომია შემდეგ მისამართზე:

<http://radio1.ge/ge/news/view/96584.html> [ნანახია 17/09/2017]; "შინაგან საქმეთა მინისტრი აცხადებს, რომ ერთანი ნაციონალური მოძრაობა გეგმავს „დესტაბილიზაციის“ წამოწყებას, ხელმისაწვდომია შემდეგ მისამართზე: <http://civil.ge/eng/article.php?id=27112> [ნანახია 17/09/2017]; "საიდუმლო სამსახური იძიებს სავარაუდო გადატრიალების გეგმას, რომელიც ცნობილი გახდა

7. პოლიტიკური სასამართლო პროცესები, *per se*, არ გულისხმობენ იმას, რომ სამართლებრივი პროცედურები უნდა დაირღვეს.²² მათი მიზნის პოლიტიკურ მიზნად გადაქცევის საფუძველი უფრო მათი პოლიტიკური მიზნისკენ სწრაფვაა, ვიდრე აღნიშნული სასამართლო პროცესების არასამართლიანად წარმართვა.²³ ბრალდებულებს შეიძლება ბრალად დაედოთ სამართლებრივი დარღვევები, თუმცა მათზე სამართლებრივი დევნა შესაძლებელია განხორციელდეს მათი პოლიტიკური სტატუსის ან საქმიანობის გამო.²⁴ მაშინ, როდესაც ლიბერალური დემოკრატიებიც კი არ არიან დაცული პოლიტიკური სასამართლო პროცესებისგან,²⁵ ასეთი სასამართლო პროცესების გამოყენების შესაძლებლობა უფრო მაღალია პოლიტიკური ტრანსფორმაციის პერიოდების განმავლობაში.

8. ასეთ პირობებში, მე-18 მუხლი არის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე იმ ქვეყნებში, სადაც არ არსებობს ძალაუფლების მშვიდობიანი გადაცემის ტრადიციები, ან შეზღუდული ტრადიციები მაინც. ნებისმიერი გრძელვადიანი დემოკრატიული სტაბილურობა საჭიროებს სამუშაო გამოცდილებას და თანამდებობის როტაციის პრინციპით დაკავების ვალდებულებას.²⁶ ეს ასპექტი განსაკუთრებულად პრობლემატურია ახალი დემოკრატიებისთვის, რომელთა უმრავლესობა, საბჭოთა კავშირის დაშლიდან ორ ათწლეულზე მეტი ხნის გასვლის შემდეგაც კი, კვლავ ხასიათდებიან მათი თითქმის უცვლელი და ძლიერ მგრძნობიარე თვისებით, ისეთი

სატელეფონო ზარიდან საუბრის გაჟონვის შემდეგ", ხელმისაწვდომია შემდეგ მისამართზე:

<http://www.tabula.ge/en/story/112491-secret-service-investigates-alleged-coup-plot-after-phone-call-leak> [ნანახია 17/09/2017].

22. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ჯ. მაიერჰენრიხი და დ.ო. პენდასი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 59.

23. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ო. კირჰაიმერი, *პოლიტიკური მართლმსაჯულება*, გვ. 49.

24. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ე.ა. პოსნერი, "პოლიტიკური სასამართლო პროცესები ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში", გვ. 81.

25. სხვებთან ერთად იხილეთ, ჯ. მაიერჰენრიხი და დ.ო. პენდასი, *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 13, 25 და 51; ასევე იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 6.

26. სამუელ ისაჩაროვი, *სუსტი დემოკრატიები: სადავო ძალაუფლება საკონსტიტუციო სასამართლოების ეპოქაში*, კემბრიჯის საუნივერსიტეტო პრესა, (2015), გვ. 134.

პოლიტიკური სტრუქტურებით, რომლებიც სუსტია ანტიდემოკრატიული ელემენტების მიმართ.²⁷ მაშინ, როდესაც შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობა შეიძლება შეესაბამებოდეს ევროსაბჭოს და სხვა საერთაშორისო სტანდარტებს, მათი გამოყენება როგორც აღმასრულებელი, ისე სასამართლო ხელისუფლების მიერ, ხშირად არ შეესაბამება ამ სტანდარტებს. ეს განსაკუთრებით შეეხება კონვენციის მე-5 მუხლს - თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება, რომელიც განეკუთვნება უპირველეს ფუნდამენტურ უფლებებს და უაღრესად მნიშვნელოვანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში (იხილეთ გადაწყვეტილების 181-ე პარაგრაფი). კანონმდებლობის სუსტი ინტერპრეტაცია წინასწარი პატიმრობის²⁸ გამართლების მიზნით, ან მისი გამოყენება არასამართლიანი საფუძველით²⁹, იმისათვის, რომ პოლიტიკური ოპონენტები განუსაზღვრელი ვადით იყვნენ დაპატიმრებულნი გისოსებს მიღმა, ყველაზე მეტად მოსალოდნელ პერსპექტივას წარმოადგენს ამ გარემოებებში. ამ თვალსაზრისით, მე-18 მუხლი უნდა შენარჩუნდეს როგორც ეფექტიანი და ინსტრუმენტული დაცვის მექანიზმი პოლიტიკური ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების აკრძალვისა და კონკრეტული შემზღუდავი ღონისძიებების არასწორი მიზნებისათვის გამოყენების შემცირებისთვის.³⁰

9. სისხლის სამართლის კანონმდებლობას სავარაუდოდ გააჩნია შეუზღუდავი პოტენციალი იმისა, რომ ის არასწორად იქნას გამოყენებული პოლიტიკური ოპონენტების, დისიდენტების და აქტივისტების მიმართ. როგორც ვენეციის კომისიამ აღნიშნა, დანაშაულებები, როგორიცაა „სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება“ და „ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება“ წარმოადგენენ განსაკუთრებით პრობლემურ კატეგორიას,

27. იგივე, გვ. 124.

28. ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეა, რეზოლუცია 2077 (2015), ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებში წინასწარი პატიმრობის ბოროტად გამოყენების შესახებ, §6, რომელიც ხელმისაწვდომია: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=22206&lang=en> [ნანახია 17/09/2017].

29. იგივე, §8 4 და 7.

30. მოსამართლეების - იუნგვიერტის, ნუსბერგერის და პოტოცკის თანმხვედრი აზრი საქმეზე *ტიმოშენკო უკრაინის წინააღმდეგ*, no. 49872/11, 2013 წლის 30 აპრილი.

რომელიც მგრძნობიარეა პოლიტიკური მანევრების მიმართ.³¹ ამის დამადასტურებელია ის ფაქტი, რომ მე-18 მუხლთან დაკავშირებულ ყველა წინა საქმეში, სადაც, სასამართლომ დაადგინა, რომ ადგილი ჰქონდა დარღვევას, ადგილი ჰქონდა ბრალდებას ან სასჯელის მისჯას გაფლანგვისთვის ან/და სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებისთვის, ეს ღონისძიებები გამოყენებული იყო უფრო პოლიტიკური ოპონენტების მიმართ, ვიდრე საზოგადოების რეალური საფრთხეებისგან დასაცავად.³²

10. პიროვნების პოლიტიკური პოზიცია არ შეიძლება წარმოადგენდეს დაცვის საშუალებას სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისგან ჩვეულებრივი დანაშაულებისთვის.³³ თუმცა, ადამიანები არ უნდა გადაიქცნენ სისხლისსამართლებრივი და სასამართლო სისტემის მსხვერპლად, მხოლოდ იმის გამო, რომ მათ პოლიტიკურად აქტიური სტატუსი გააჩნიათ. მე-18 მუხლი

31. იხილეთ, ევროკომისია სამართლის მეშვეობით დემოკრატიისათვის (ვენეციის კომისია), მინისტრიალის პოლიტიკურ და სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას შორის ურთიერთდამოკიდებულების შესახებ ანგარიში, რომელიც მიღებულია ვენეციის კომისიის 94-ე პლენარულ სხდომაზე (ვენეცია, 2013 წლის 8-9 მარტი) §113, ხელმისაწვდომია: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2013\)001-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2013)001-e)

[ნანახია 17/09/2017]; ასევე იხილეთ ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 1950 (2013), პოლიტიკური და სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის გამიჯვნაზე, რომელიც ხელმისაწვდომია: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20016&lang=en>

[ნანახია 17/09/2017]. რეზოლუციის 3.5 პუნქტში ხაზგასმით აღნიშნულია, რომ „ეროვნული დებულებები სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების შესახებ“ უნდა განიმარტოს ვიწროდ და „პოლიტიკოსების მიმართ ეს გამოყენებულ უნდა იქნეს, მხოლოდ როგორც უკანასკნელი საშუალება და სანქციების სიმკაცრე უნდა იყოს სამართლებრივი სამართალდარღვევის პროპორციული და არ უნდა ექცეოდეს პოლიტიკური მოსაზრებების გავლენის ქვეშ“. ამასთანავე, საპარლამენტო ასამბლეა მოუწოდებს იმ წევრ სახელმწიფოთა საკანონმდებლო ორგანოებს, რომელთა სისხლის სამართლის კანონმდებლობა კვლავ შეიცავს უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების ფართოდ გაშლილ დებულებებს, რათა „განხილულ იქნეს ამ დებულებების გაუქმების ან მასში ცვლილებების შეტანის საკითხი, რომლის მიზანი იქნება მათი მოქმედების სფეროს შეზღუდვა ვენეციის კომისიის რეკომენდაციების შესაბამისად“ (§ 4.2).

32. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ე.ა. პოსნერი, „პოლიტიკური სასამართლო პროცესები ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში“, გვ.81.

33. იხილეთ ხოდორკოვსკი რუსეთის წინააღმდეგ, no. 5829/04, § 258, 2011 წლის 31 მაისი.

აშკარად კრძალავს თავისუფლების შეზღუდვებს დაუშვებელი საფუძვლით. თუმცა, ეს არ გამორიცხავს სისხლის სამართლის საქმის წარმოების დაწყების ან წინასწარი პატიმრობის შეფარდების შესაძლებლობას (ცხადია, ეს მაშინ, როდესაც ჩადენილია ძალადობრივი დანაშაული და ადამიანი საშიშია საზოგადოებისთვის). დასავლეთ ევროპასა და ამერიკის შეერთებულ შტატებში მაღალი პოლიტიკური რანგის ლიდერების მიმართ სისხლისსამართლებრივ დევნასთან დაკავშირებული საქმეები შეიძლება ამის მაგალითად გამოგვადგეს. აღსანიშნავია, რომ ამ პიროვნებებიდან, არც ერთი მათგანი არ იყო დაპატიმრებული.

11. სასამართლოსთვის უმნიშვნელოვანესია, რომ მან თავი არ აარიდოს უკიდურესად მგრძნობიარე პოლიტიკური კონტექსტის გათვალისწინებას.³⁴ წინააღმდეგ შემთხვევაში, ეს საფრთხეს შეუქმნის დემოკრატიას³⁵ და შეიძლება იყოს აღქმული, როგორც პოლიტიკური დევნის არსებობის შესაძლო მხარდაჭერა და მისი დაშვება. სამართალწარმოების საწყის ან მომდევნო ეტაპებზე აღმოჩენილი იქნება თუ არა არასათანადო მოტივის (პოლიტიკური თუ სხვა) მტკიცებულება, არ არის მნიშვნელოვანი, რადგან მისით მანიპულირება ხელისუფლების მარტივად შეუძლია. ასეთი სამართალწარმოებები „მოწამლული“ ხდება, რამდენადაც ჩნდება "დესტრუქციული" პოლიტიკური მოტივები, რამაც უნდა მიგვიყვანოს იმ დაკვნამდე, რომ მე-18 მუხლი უდაოდ დარღვეულია. როგორც ალბერ კამუმ აღნიშნა: „ქვეყნად არსებული ბოროტება თითქმის ყოველთვის უვიცობითაა გამოწვეული და კეთილ მიზანს თითქმის ისეთივე ზიანის მოტანა შეუძლია, რაც არაკეთილმოსურნეობას, თუკი მას აკლია ცნობიერება“ („შავი ჭირი“).

34. ჰელენ კელერი და კორინა ჰერი, "შერჩევითი სისხლის სამართლის საქმის წარმოება და ევროპული კონვენციის მე-18 მუხლი: ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს „გამოუყენებელი პოტენციალი დემოკრატიის დასაცავად“, 36 (1-6) ადამიანის უფლებათა ჟურნალი (2016), გვ. 10, ჰელმუტ ზაცგერი, ფრანკ ციმერმანი და მარტინ ეიზახი, „იმღევა თუ არა ევროპული კონვენციის მე-18 მუხლი პოლიტიკურად მოტივირებული სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისგან დაცვის საშუალებას? (ნაწილი 1) - ევროპული კონვენციის მე-18 მუხლის ინტერპრეტაციის შესახებ ახალი მოსაზრება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ახალი იურისპრუდენციის ფონზე“, *EuCLR* (2014), ტ. 4, no. 2, გვ. 112.

35. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 30, ერთიანი თანმხვედრი აზრი საქმეში *ტიმოშენკო უკრაინის წინააღმდეგ*.

12. სასამართლო განიხილება, როგორც ევროპის სინდისი³⁶ და სიმბოლო და პრაქტიკული გამოხატულება საზოგადოების სწრაფვისა ეფექტიანი დემოკრატიის, ეკონომიკური კეთილდღეობისა და ადამიანთა თვითრეალიზაციისკენ³⁷, რაც უზრუნველყოფს დემოკრატიის და კანონის უზენაესობის გაძლიერებას.³⁸ მე-18 მუხლის მნიშვნელობა უკვე აშკარა იყო ვიდრე პოსტ-ტოტალიტარული აღმოსავლეთ და ცენტრალური ევროპის ქვეყნები შეუერთდებოდნენ კონვენციას, რადგანაც შიშობდნენ, რომ დემოკრატია შეიძლება დამახინჯებულიყო. აქედან გამომდინარე, მუხლს მიენიჭა ისეთი დატვირთვა, რომლის მიხედვითაც სასამართლოს შესაძლებლობა აქვს *"მოსპოს არადემოკრატიული კვირტები წვერი სახელმწიფოების სამართლებრივი სისტემებიდან ვიდრე ისინი აყვავდება და გამოიღებს ნაყოფს, რომელიც წარმოადგენს უფრო დიდ პრობლემას."*³⁹ ეს საფრთხე დღეს ჯერ კიდევ არსებითია. რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ, მას შემდეგ, რაც კომუნისტური სისტემა დაინგრა, ტოტალიტარიზმი დამარცხდა და ახალი კონსტიტუციური დემოკრატიების დიდი ტალღა წარმოიქმნა, რამაც ევროპაში გააცოცხლა ეიფორიის პერიოდი, ⁴⁰ დემოკრატიულ მომავალს შეექმნა ახალი და აშკარა საფრთხეები. კონვენციის შემუშავებისას გაუღერებული შემდეგი

36. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის "Travaux Préparatoires"-ის კრებული, მარტინუს ნაიჯჰოფი, ჰააგა (1975-85), ტ. II, გვ. 174. იხილეთ, ზოგადად, ევროპის სინდისი: ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 50 წელი, Third Millennium Publishing Limited (2010).

37. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ყოფილი თავმჯდომარის, ბ-ნი ლუციუს ვაილდჰაბერის სიტყვა, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს საზეიმო მოსმენაზე, სასამართლო წლის გახსნასთან დაკავშირებით, 2007 წლის 19 იანვარი, ხელმისაწვდომია: http://www.echr.coe.int/Documents/Speech_20070119_Wildhaber_JY_ENG.pdf [წვდომა 17/09/2017].

38. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 36; ასევე იხილეთ ჟან-პოლ კოსტას სიტყვა „იმიგრაცია და ადამიანის უფლებები – ევროპული კონვენციის პრეცედენტულ სამართალში“ (ლონდონი, 2009 წლის 23 მარტი), ხელმისაწვდომია შემდეგ http://www.echr.coe.int/Documents/Speech_20090323_Costa_London_ENG.pdf [ნანახია 17/09/2017].

39. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 34, ჰელენ კელერი და კორინა ჰერი, "შერჩევითი სისხლის სამართლის საქმის წარმოება და მე-18 მუხლი, ევროპული კონვენცია, გვ.3.

40. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 26, ს.ისაჩაროვი, *სუსტი დემოკრატიები*, გვ. 2 და 269.

სიტყვები ინარჩუნებენ აქტუალობას და მნიშვნელობას თანამედროვე პერიოდშიც კი:

„დღეს ჩვენ უნდა გვეშინოდეს არა ტოტალიტარიზმის მიერ ძალადობის მეშვეობით ძალაუფლების ხელში ჩაგდებისა, არამედ იმისა, რომ ტოტალიტარიზმი შეეცდება საკუთარი თავი მოიყვანოს ძალაუფლებაში ფსევდო-ლეგიტიმური საშუალებებით“.⁴¹

13. პიერ-ჰენრი ტეიტგენმა 1949 წელს ხატოვნად აღნიშნა:⁴²

„ლეგიტიმური და აუცილებელია, რომ შეიზღუდოს, ზოგჯერ კი შევაკავოთ კიდევ ინდივიდუალური თავისუფლებანი, რათა ყველას მიეცეს საკუთარი თავისუფლების მშვიდობიანად გამოყენების საშუალება და იმის საშუალება, რომ უზრუნველყონ მორალურობა ზოგადი კეთილდღეობის, საერთო სიკეთისა და საზოგადოების საჭიროების დაკმაყოფილების შენარჩუნება. როდესაც სახელმწიფო განსაზღვრავს, ორგანიზებას უწევს, არეგულირებს და ზღუდავს თავისუფლებებს ასეთი მიზეზების გამო, ის მხოლოდ თავის მოვალეობას ასრულებს. ეს დასაშვებია, ეს ლეგიტიმურია.

მაგრამ, როდესაც იგი ახდენს ჩარევას იმისათვის, რომ ჩაახშოს, შეაკავოს და შეზღუდოს ეს თავისუფლებანი, ეს სახელმწიფოს მიერ დასახელებული მიზეზები; როდესაც იგი ახდენს ჩარევას იმისათვის, რომ დაიცვას თავი იმ პოლიტიკური ტენდენციის მიხედვით, რომელსაც ის წარმოადგენს, იმ ოპოზიციისგან, რომელსაც იგი საშიშად მიიჩნევს; გაანადგუროს ფუნდამენტური თავისუფლებები, რომელთა კოორდინაციაზე და გარანტიაზე თავად არის პასუხისმგებელი, მაშინ მისი ასეთი ჩარევა ჩაითვლება საზოგადოებრივი ინტერესების საწინააღმდეგოდ.“

III. ახალი მიდგომა

14. წინამდებარე საქმემ ნათელი მოჰფინა მე-18 მუხლით გათვალისწინებული პრეცედენტული სამართლის განმარტების საჭიროება (იხილეთ გადაწყვეტილების 264-ე-286-ე პარაგრაფები). სასამართლოს მიზანი იყო ამ მუხლის თანმიმდევრული ინტერპრეტაციის ხელშეწყობა, მათ შორის, ისეთი სიტუაციებისთვის გამოსავლის მოძიება, რომლებიც ხასიათდებიან მიზანთა პლურალიზმით, ასევე განსხვავებული პრეცედენტული

41. ლოდოვიკო ბენვენუტის (იტალია) სიტყვა ევროპის საბჭოს საკონსულტაციო ასამბლეის მეორე სხდომაზე, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის „Travaux Préparatoires“ კრებული, მარტინუს ნიჟჰოფი, ჰააგა (1975-85), ტ . II, გვ. 136.

42. პიერ-ჰენრი ტეიტგენის (საფრანგეთი) სიტყვა ევროპის საბჭოს საკონსულტაციო ასამბლეის პირველ სხდომაზე, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის „Travaux Préparatoires“ კრებული, მარტინუს ნიჟჰოფი, ჰააგა (1975-85), ტ . I, გვ. 130.

სამართლის მიმართ საფრთხის შემცირება. ამ მიზნების მიღწევის პერსპექტივები, შემოთავაზებული გამოსავლის ფონზე, ბუნდოვანია.

15. გადაწყვეტილებაში შემოდის „უპირატესი მიზნის ტესტი“, რომელმაც დახმარება უნდა გაუწიოს სასამართლოს, კონვენციის მე-18 მუხლის განმარტებში და მის გამოყენებაში იმ სიტუაციებთან მიმართებით, რომლებშიც უფლებების შეზღუდვას შეიძლება ჰქონდეს ფარული მიზანი, გარდა იმისა, რაც დაშვებულია კონვენციით (მიზნების მრავლობითობა). ახალი მიდგომა არის პოზიტიური განვითარება მხოლოდ იმ გაგებით, რომ იგი არ საჭიროებს "უშუალო და უტყუარ მტკიცებულებას" მე-18 მუხლით გათვალისწინებულ საჩივრებთან მიმართებით, მაშინ, როცა ადგილი აქვს გარემოებითი მტკიცებულების გათვალისწინების შესაძლებლობის მხარდაჭერას (იხილეთ განაჩენის 316-ე-317-ე პარაგრაფები). გადაწყვეტილება ასევე ამყარებს დამკვიდრებულპრეცედენტულ სამართალსაც იმ თვალსაზრისით, რომ შესაძლოა ადგილი ჰქონდეს მე-18 მუხლის დარღვევას იმ შემთხვევაშიც კი, თუ არ არსებობს იმ მუხლის დარღვევა, რომელთან ერთობლიობაშიც ის გამოიყენება (იხილეთ 288-ე პარაგრაფი).

16. მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ ვეთანხმებით განსახილველ საქმეში ამ ახალი ტესტის გამოყენების შედეგებს, ჩვენ ის ძალიან პრობლემატურად მიგვაჩნია. ჩვენ ძირითადად წუხილიუკავშირდება იმ ფაქტს, რომ ტესტი ჩრდილავს მე-18 მუხლის ძირითად მიზანს, კერძოდ, იმას, რომ ბოროტად არ უნდა იქნეს გამოყენებული კონვენციით გათვალისწინებულ უფლებებსა და თავისუფლებებზე დაწესებული შეზღუდვები. მაგალითად, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ პირის დაპატიმრებისა და დაკავების უკან არსებობს ფარული მიზნები, ახალი ტესტი იძლევა საშუალებას, რომ ასეთი საქმე შესაბამისობაში მოვიდეს მე-18 მუხლთან, თუ არ დადასტურდება, რომ ფარული მიზანი წარმოადგენდა უპირატეს მიზეზს, რომელიც იდგა ხელისუფლების ორგანოების ქმედებების უკან. ახალი ტესტის პრაქტიკული შედეგები მთავრობებს აძლევს თავისუფალი შეფასების არე იმისათვის, რომ განახორციელონ არალეგიტიმური შეზღუდვები და მოახდინონ მათი გაერთიანება ლეგიტიმურ მიზნებთან. ეს კი გამოიწვევს იმ დარჩენილი დაცვის მნიშვნელობის დაკნინებას, რომელსაც უზრუნველყოფს მე-18 მუხლი.

17. გარდა ამისა, უპირატესი მიზნის ტესტის შინაარსი ბუნდოვანია. გაურკვეველია, თუ რომელ კრიტერიუმს გამოიყენებს სასამართლო იმისათვის, რომ განსაზღვროს შეზღუდვის "უპირატესი" მიზანი. ტესტი ასევე ვერ გვეხმარება იმის განსაზღვრაში, თუ როგორც უნდა განვასხვავოთ საერთო სისხლის სამართლებრივი დანაშაულებები და, მაგალითად, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ბოროტად გამოყენება პოლიტიკური მიზნებისათვის. მიდგომა, რომლის მიხედვითაც „ის, თუ რომელი მიზანია უპირატესი მოცემულ საქმეში, დამოკიდებულია ყველა გარემოებაზე“ (იხილეთ გადაწყვეტილების 307-ე პარაგრაფი), რაც ტესტის შინაარსს არაერთმნიშვნელოვანს ხდის. ერთადერთი კონკრეტული მითითება, რასაც გადაწყვეტილება უზრუნველყოფს ამ თვალსაზრისით, არის ის, რომ გარკვეულ შემთხვევებში, სასამართლო განიხილავს სავარაუდო ფარული მიზნის „თვისებას და დაგმოვის ხარისხს“, იმის შეფასების დროს, თუ რომელი მიზანია უპირატესი (იქვე) და ყოველთვის ითვალისწინებს, რომ კონვენცია შეიქმნა კანონის უზენაესობის საფუძველზე მართული დემოკრატიული საზოგადოების იდეალებისა და ღირებულებების შენარჩუნებისა და პოპულარიზაციის მიზნით. პოლიტიკური სასამართლო პროცესების ფენომენის შესახებ სისტემური ცოდნისა და ემპირიული ან აღწერილობითი ანგარიშების ნაკლებობის ფონზე,⁴³ იზრდება ტესტის შინაარსის გამორკვევის აუცილებლობა. კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების შეზღუდვების გამოყენება არასათანადო პოლიტიკური მიზეზებისთვის (და, აქ ისევ, „დესტრუქციული“ პოლიტიკური სასამართლო პროცესი ნათელი მაგალითია ამისა) ან დისკრიმინაციული მოტივით (რადგან ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების აღნიშნული ორი საფუძველი ძირს უთხრის კონვენციის სისტემის სამირკველს), სტანდარტულად როგორც უპირატესი მიზნები, ოდნავ მაინც შეამსუბუქებდა ახალ ტესტთან დაკავშირებულ გაურკვეველობას.

18. „საქმის ფუნდამენტური ასპექტის“ კონცეფციის გამოყენება ხელს არ შეუწყობს „უპირატესი მიზნის“ განსაზღვრას (იხილეთ გადაწყვეტილების 291-ე პარაგრაფი). სასამართლოს პრაქტიკა საკმაოდ მდიდარია იმ მაგალითებით, როდესაც განსხვავებული

43. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 3, ჯ. მაიერჰენრიხი და დ.ო. პენდასი *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 5 და 7.

აზრის მქონე მოსამართლეები და სამართლებრივი მკვლევარები აკრიტიკებდნენ მას იმის გამო, რომ მან ზემოდან შეხედა „საქმის ფუნდამენტურ ასპექტს“.⁴⁴ საქმე *საქართველო რუსეთის (I) წინააღმდეგ*, წარმოადგენს ამის ნათელ ილუსტრაციას, სადაც რუსეთის ფედერაციიდან ქართველთა კოლექტიური გაძევება **მათი ეთნიკური და ეროვნული წარმომავლობის ნიშნით** (როგორც პოლიტიკური შურისძიების საშუალება) დარჩა განუხილველი სასამართლოს მიერ კონვენციის მე-14 მუხლის შესაბამისად (იხილეთ საქმე *საქართველო რუსეთის (I) წინააღმდეგ* [GC], no. 13255/07, §§ 220-221, ECHR 2014 (ამონარიდები)). იგივე მეთოდით, უმრავლესობის გადაწყვეტილება იმასათან დაკავშირებით, რომ მე-18 მუხლის შესწავლა არ იყო აუცილებელი, გააკრიტიკეს უმცირესობაში წარმოდგენილმა მოსამართლეებმა, ზემოთ მოყვანილ საქმეში *საქართველო რუსეთის (I) წინააღმდეგ*; საქმეში *კასპაროვი რუსეთის წინააღმდეგ* no. 53659/07, 2016 წლის 11 ოქტომბერი; საქმეში *ნავალნი რუსეთის წინააღმდეგ*, nos. 29580/12 და 4 სხვა, 2017 წლის 2 თებერვალი;⁴⁵ და საქმეში *კასპაროვი და სხვები რუსეთის წინააღმდეგ* (no. 2), no. 51988/07, 2016 წლის 13 დეკემბერი.

19. ახალი ტესტი ასევე ჰგავს სადაო მიდგომას, რომელიც გამოყენებულ იქნა საქმეში *ხოდორკოვსკი და ლეხედევი რუსეთის წინააღმდეგ* (nos. 11082/06 და 13772/05, 2013 წლის 25 ივლისი). ორივე მიდგომაში არსებობს პირობითი მოთხოვნა იმისა, რომ მთავრობის ქმედებებში არსებობდეს მინიმუმ ერთი მიზეზი მაინც, რომელიც კონვენციასთან მოვიდოდა შესაბამისობაში. ამ უკანასკნელ გადაწყვეტილებაში, სასამართლომ ხაზი გაუსვა, რომ „ფარული განზრახვის“ არსებობა საკმარისი არ იყო მე-18 მუხლის დარღვევის დასადგენად. საჭირო იყო მართლმსაჯულების პარადიგმის დემონსტრირება (იქვე., §906). იმ შემთხვევაში, თუ

44. იხილეთ, ზოგადად, მოსამართლე წოწორიას ნაწილობრივ განსხვავებული აზრი საქმეზე *საქართველო რუსეთის წინააღმდეგ (I)* [GC], no 13255/07, ECHR 2014 (ამონარიდები). აგრეთვე იხილეთ, გიულია პეცორელა „ნაწილი, რომელიც არ არის გათვალისწინებული ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაში საქმეში *საქართველო რუსეთის წინააღმდეგ (I)*“, ხელმისაწვდომია: <https://aninternationallawblog.wordpress.com/2014/10/27/a-missing-piece-in-the-european-court-of-human-rights-judgment-georgia-v-russia-i/> [ნანახია 17/09/2017]; და მოსამართლე გუილუმინის განსხვავებული აზრი საქმეში *აკსუ თურქეთის წინააღმდეგ* [GC], nos. 4149/04 და 41029/04, ECHR 2012.

45. ეს საქმე ამჟამად ჯერ კიდევ განხილვის პროცესშია დიდი პალატის წინაშე.

არსებობს „ჯანსაღი ბირთვი“ საქმეში, მე-18 მუხლის დარღვევის დადგენა რთული იქნებოდა (იქვე., § 907).⁴⁶ როგორც კონვენციის შესახებ ერთ-ერთ წამყვან სახელმძღვანელოშია აღნიშნული, *ხოდორკოვსკის და ლებედევის საქმე გულისხმობს, რომ „სასამართლო მზად არის აღიაროს, რომ დევნა შეიძლება მთლად სუფთა არ იყოს პოლიტიკური განზრახვისაგან, მაგრამ ასეთ კორუფციულ ზემოქმედებას, თუ ის არსებობს, საჭიროა ჰქონდეს გადამწყვეტი გავლენა საკითხებზე, რომლებზეც მას გავლენა არ ექნებოდა, ხელისუფლების ორგანოების ფუნდამენტური განზრახვა ლეგიტიმური რომ ყოფილიყო, როდესაც საკმარისი იქნებოდა, მომჩივნის მიმართ აღძრულ საქმეს „ჯანსაღი ბირთვი“ რომ ჰქონოდა.*⁴⁷ ახალი ტესტი, თავისი გამარტივებული მტკიცებულებითი სტანდარტის და მისი ზოგადი მიდგომის მიუხედავად, იმ საკითხთან მიმართებით, რომ უპირატესი მიზეზი დამოკიდებულია ყველა გარემოებაზე და იმაზე, რომ განგრძობად სიტუაციებში, იგი შეიძლება დროში განსხვავდებოდეს (იხილეთ წინამდებარე გადაწყვეტილების 307-ე - 308-ე პარაგრაფები), **უშვებს და შესაძლოა აღიარებს კიდევ ფარული მოტივებით დევნას, პირველ რიგში მათ, რომლებსაც პოლიტიკური ამოცანები გააჩნია, ისეთივე მეთოდით, როგორიც „ჯანსაღი ბირთვის“ მიდგომის შემთხვევაში გვაქვს.**

20. ახალი კონცეფციების შემუშავებისას სასამართლოს გააჩნია სხვა იურისდიქციებიდან ჰიპოთეზების დასესხების ხანგრძლივი ტრადიცია. ეს საქმეც არ არის გამონაკლისი. გადაწყვეტილებაში მოცემულია შესაბამისი საერთაშორისო და შედარებითი სამართლის მასალების დეტალური განმარტება (იხილეთ გადაწყვეტილების 155-ე-168-ე პარაგრაფები), იმ კონცეფციებთან მიმართებით, რომლებიც შეეხება „ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას“ და ექსტრადიციის დაუშვებლობას პოლიტიკურად მოტივირებული დანაშაულისათვის. როცა „ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების“ ცნება (იხილეთ გადაწყვეტილების 283, 303 და 306-ე პარაგრაფები) სასამართლოს მიერ გამოყენებულია მე-18

46. ზ-ნი ხოდორკოვსკის წინააღმდეგ ორივე სისხლის სამართლის საქმე მიიჩნევა პოლიტიკური სასამართლო პროცესის მაგალითებად. იხილეთ მაგალითად, რიჩარდ საკვა, „ხოდორკოვსკის სასამართლო პროცესები რუსეთში“, იენს მაიერჰენრიხის და დევიდ ო. პენდასის (eds.), *პოლიტიკური სასამართლო პროცესები თეორიასა და ისტორიაში*, გვ. 369-94, იხილეთ შენიშვნა 3 ზემოთ.

47. იხილეთ შენიშვნა 17 ზემოთ, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის კანონი, გვ. 860.

მუხლის მისეული ინტერპრეტაციის დროს, გადაწყვეტილების მიდგომა განსხვავებულია ექსტრადიციასთან დაკავშირებულ პრეცედენტულ სამართალთან და ინტერპოლის პრაქტიკასთან მიმართებით (ინტერპოლის კონსტიტუციის მე-3 მუხლი პირდაპირ კრძალავს პოლიტიკური ხასიათის საკითხებში ჩარევას, იხილეთ გადაწყვეტილების 330-331-ე პარაგრაფები). შეიძლება ვიმსჯელოთ, რომ ეროვნული სასამართლოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ ექსტრადიციის მოთხოვნებში პოლიტიკური მოტივების განხილვა განსხვავდება მე-18 მუხლით გათვალისწინებული სასამართლოს შეფასებისგან (იხილეთ გადაწყვეტილების 330-ე პარაგრაფი). თუმცა, ეს არგუმენტი არ არის საკმარისი იმის დასადგენად, რომ ექსტრადიციის მოთხოვნის შესახებ გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოების მიერ შემუშავებული დასკვნები არასდროს იქნება მნიშვნელოვანი მე-18 მუხლით გათვალისწინებული შეფასებისთვის, განსაკუთრებით თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ სხვადასხვა ეროვნული სასამართლოები წევრ სახელმწიფოებში, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან ექსტრადიციის საქმესთან დაკავშირებული ყველა გარემოებით, დიდ ყურადღებას ამახვილებენ წინამდებარე საქმეზე, რომელშიც მონაწილეობენ ყოფილი მაღალჩინოსნები. ექსტრადიციასთან დაკავშირებული წყაროები მნიშვნელოვანია, რადგან მათში არ მოიაზრება იმ პირის უდანაშაულობა, რომელსაც პოლიტიკურად დევნიან. ეს არის სწორედ ის „მიზნის მრავლობითობის“ სიტუაცია, რომლის წინაშეც სასამართლო დადგა ამ საქმის დროს (იხილეთ გადაწყვეტილების 292-ე-308-ე პარაგრაფები). მოსალოდნელი უნდა ყოფილიყო, რომ სასამართლო შეისწავლიდა ყველა შესაძლო მიმართულებას ამ კუთხით. ექსტრადიციის კანონის კარგად შემუშავებული მექანიზმების ცალსახა უარყოფა, რომელიც სასამართლოს დაეხმარებოდა შენიღბული და პოლიტიკურად მოტივირებული დევნის დასადგენად, არის სავალალო არჩევანი, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მათი მართვა ამ კუთხით შეზღუდულია.

21. ზემოაღნიშნული მოსაზრებების გათვალისწინებით, ტესტის დანერგვა, რომელიც უშვებს ლეგიტიმური მიზეზის შეფასებას არალეგიტიმური მიზეზის წინააღმდეგ იმისათვის, რომ დაადგინოს ხელისუფლების ორგანოების უპირატესი მიზანი, არის უკან გადადგმული დრამატული ნაბიჯი და ეს სასამართლოს არ დაეხმარება მე-18 მუხლის არსის დაზუსტებაში.

IV. განსახილველი საქმის კონკრეტული გარემოებები

22. განსახილველი საქმის ძირითად საკითხს წარმოადგენს ის, რომ, წინასწარი პატიმრობის გამოყენების საშუალებით ქვეყნის პოლიტიკური ცხოვრებიდან ჩამოაშორეს მომჩივანი, საქართველოში ცნობილი პოლიტიკური ფიგურა, ყოფილი პრემიერ-მინისტრი და, მოცემულ დროს, მთავარი და უმსხვილესი ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიისა და ყოფილი მმართველი პარტიის „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ (ენმ) გენერალური მდივანი.

23. გამომდინარე სხვადასხვა მაღალი თანამდებობიდან, რომელთაც ხანგრძლივი დროის განმავლობაში იკავებდა მომჩივანი, აგრეთვე, გამომდინარე მისი გამორჩეული როლიდან მთავრობაში, რომელიც ხელისუფლებაში „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ მოვიდა და ქვეყანას ცხრა წელი მართავდა (იხილეთ გადაწყვეტილების მე-9-მე-12 პარაგრაფები), მან მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა საქართველოს უახლეს ისტორიაში. მომჩივანი იყო ძლიერ გავლენიანი ფიგურა და არაა გასაკვირი, რომ იყო ფიგურა, რომელიც მწვავე დისკუსიებს იწვევდა. იგი თავისი პარტიის ღირებული აქტივი იყო, განსაკუთრებით იმ ვითარებაში, როდესაც კოალიცია "ქართული ოცნების" მიერ გატარებული ზომები ენმ-ის თითქმის მთელ ხელმძღვანელობას შეეხო, რომელიც იძულებული გახდა საქართველოდან გაქცეულიყო ან დაპატიმრებულ იქნა. ადვილი შესაძლებელია, მთავრობას ესარგებლა მომჩივნის დაპატიმრებით, რათა მიეღწია საკუთარი პოლიტიკური მიზნისთვის, რომელიც ენმ-ის განადგურებაში მდგომარეობდა.⁴⁸ ფაქტი, რომ მისი თანაბრალდებული, ენმ-ის უდავოდ კიდევ ერთი გამოჩენილი ფიგურა - ბ-ნი ზ.ჭ., ან სხვა ყოფილი თანამდებობის პირები ენმ-დან (იხილეთ გადაწყვეტილების 327-ე და 324-ე პარაგრაფები შესაბამისად) გირაოთი გაათავისუფლეს, მნიშვნელოვანი არ არის იმის შეფასებისას, შედიოდა თუ არა მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა ხელისუფლების პოლიტიკურ დღის წესრიგში. მის დაპატიმრებას განსაკუთრებული სიმბოლური დატვირთვა ჰქონდა.

48. იხილეთ ქვემოთ შენიშვნა 54.

24. საქმის მთავარ ასპექტს წარმოადგენს ფაქტობრივი კონტექსტის ანალიზი კონვენციის მე-18 მუხლის საფუძველზე. გადაწყვეტილებაში სწორადაა განსაზღვრული საქმის ფარგლებს, როდესაც მითითებულია, რომ მომჩივნის სასჯელაღსრულების დაწესებულების საკნიდან მალულად გაყვანასთან დაკავშირებული მტკიცება არ წარმოადგენს მე-18 მუხლის საფუძველზე წარმოდგენილ ცალკე პრეტენზიას, არამედ „უბრალოდ კიდევ ერთი ასპექტია, ანუ კიდევ ერთი არგუმენტი, წარმოდგენილ საჩივარში უკვე მითითებული პრეტენზიის გასამყარებლად“ (იხილეთ გადაწყვეტილების 250-ე პარაგრაფი). სხვაგვარად რომ ვთქვათ, საქმეში არსებული ყველა ფაქტი უნდა გაანალიზდეს მომჩივნის საჩივრის საფუძველზე, რომლის მიხედვითაც მის წინააღმდეგ დაწყებული სისხლის სამართლის საქმის წარმოების მიზანი და, შედეგად, მისი წინასწარი პატიმრობა მისი პოლიტიკიდან ჩამოშორება და 2013 წლის ოქტომბრის საპრეზიდენტო არჩევნებში მისი მონაწილეობისთვის ხელის შეშლაა (იხილეთ გადაწყვეტილების 241-ე პარაგრაფი). აქედან გამომდინარე, მომჩივნის პრეტენზიები ერთ მთლიანობას წარმოადგენს და მათი დაყოფა ორ ნაწილად, როგორც გადაწყვეტილებაშია შემოთავაზებული (გადაწყვეტილების 319-ე პარაგრაფი), ალოგიკური და ხელოვნურია.

25. მომჩივანს, ზოგიერთ იმ მომჩივანთა მსგავსად, რომელთა საქმეები მე-18 მუხლის საფუძველზე განიხილებოდა, მსჯავრი დასდეს სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებაში, რომელიც როგორც ზემოთ იქნა ხსენებული პოლიტიკური მიზნით ბოროტად გამოყენების მიმართ მოწყვლადი კატეგორიის დანაშაულს წარმოადგენს.⁴⁹ გადაწყვეტილებაში გადაჭარბებულად ხაზგასმულია ი ის ფაქტი, რომ მომჩივნის დაკავება და დაპატიმრება კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის „c“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული მიზნით განხორციელდა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მის წინააღმდეგ წარმოებულ საქმეებს „ჯანსაღი საფუძველი“ ჰქონდა (იხილეთ გადაწყვეტილების 318-ე პარაგრაფი; აქაც მართებულია ზემოთ მოყვანილი მსჯელობა ახალ მიდგომასა და *ხოდორკოვსკისა* და

49. ამ საქმეში სასამართლო განიხილავს ორ სისხლის სამართლებრივ ბრალდებას, რომელთა დაკავშირებითაც მომჩივანს შეეფარდა წინასწარი პატიმრობა 2013 წლის 22 მაისს და რომელიც გაგრძელდა 2013 წლის 25 სექტემბერს და 2013 წლის 7 ოქტომბერს; იხილეთ გადაწყვეტილების 170-ე და 320-ე პარაგრაფები.

ლებდევის საქმეში გამოყენებულ მიდგომას შორის მსგავსების შესახებ). სასამართლო მიიჩნევს, რომ არსებობდა „საფუძვლიანი ეჭვი“ ვიდრე ხელისუფლება შეძლებდა მის ხელთ არსებული თუნდაც რაღაც ინფორმაციის წარმოდგენას, რომელიც მომჩივანს სისხლის სამართლის დანაშაულთან აკავშირებდა. საერთოდ, პრეცედენტული სამართალი არ მოითხოვს წინასწარ პატიმრობასთან დაკავშირებული საქმეების გულდასმით შესწავლას (მაგალითად, იხილეთ გადაწყვეტილების 191-ე პარაგრაფი, რომელშიც მითითებულია სასამართლოს ძალაუფლების „დამახასიათებელი შეზღუდვები“ მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან მიმართებით და 193-ე პარაგრაფი, რომელშიც ნათქვამია, რომ სასამართლოს არ შეუძლია „ადვილად უგულვებელყოს სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებისა და სასამართლოების გადაწყვეტილებები ქვეყნის კანონმდებლობის გამოყენებასთან დაკავშირებით“).

26. მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის დარღვევის დაუდგენობა ადასტურებს, რომ მომჩივანი არაა დაცული სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან. მართალია, ზემოხსენებულ მიზეზთა გამო, გადაწყვეტილებაში აღნიშნული უმოქმედობები (იხილეთ გადაწყვეტილების 192-ე და 227-ე-228-ე პარაგრაფები) კონვენციის დარღვევას არ იწვევს, სერიოზული ეჭვი რჩება იმასთან დაკავშირებით, რამდენად უტყუარი იყო ყველა წაყენებული ბრალდება და რამდენად გონივრული იყო მომჩივნის დაკავება და გაგრძელებული წინასწარი პატიმრობა. დიდი პალატა აღიარებს იმასაც (იხილეთ გადაწყვეტილების 320-ე პარაგრაფი), რომ არსებობს ეჭვის საფუძველი, ბრალდებების უკან პოლიტიკური მოტივი იყოს. ამასთან დაკავშირებით ყურადსაღებია, რომ ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის იურიდიულ საკითხთა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის ანგარიში, რომლის შედეგადაც ასამბლეამ მიიღო no. 2077 (2015) რეზოლუცია ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებში წინასწარი პატიმრობის ბოროტად გამოყენების შესახებ, საქართველოსთან მიმართებით აღნიშნავს „პოლიტიკური ოპონენტების მიმართ გასაოცრად დიდი რაოდენობის შერჩევითი და სავარაუდოდ ბოროტად გამოყენებული წინასწარი პატიმრობის ცალკეულ მაგალითებს“.⁵⁰ აღნიშნულ რეზოლუციაში მომჩივნის

50. იურიდიული საკითხებისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის ანგარიში ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მონაწილე

მიმართ გამოყენებული წინასწარი პატიმრობა განსაკუთრებულად იყო აღნიშნული, როგორც დანაშაულის იძულებითი აღიარების ან პროკურატურასთან თანამშრომლობის მიზნით დაკავებულებზე ზეწოლის განხორციელების მაგალითი⁵¹ (იხილეთ გადაწყვეტილების 135-ე პარაგრაფი).

27. არსებული მასალების დეტალური გაანალიზების შემდეგ დიდი პალატა მიდის დასკვნამდე, რომ მომჩივნის მტკიცება 2013 წლის 14 დეკემბერს მისი სასჯელაღსრულების დაწესებულების საკნიდან მთავარ პროკურორთან შესახვედრად მალულად გაყვანასთან დაკავშირებით საკმაოდ დამაჯერებელი და დამტკიცებული იყო (იხილეთ გადაწყვეტილების 333-ე-350-ე პარაგრაფები).⁵² ეს ნიშნავს, რომ სახელმწიფოს მთლიანი აპარატი გამოყენებულ იქნა პირველ რიგში მაღალჩინოსანი პატიმრის საკნიდან გასაყვანად და შემდგომში ამ ინციდენტის დასამალად.

28. ყოფილი პრემიერ-მინისტრის უკანონო გაყვანა სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან არ არის უმნიშვნელო აქტი და არ ხდება განსაკუთრებული მიზეზის გარეშე. საქმის მნიშვნელოვანი ასპექტი იყო ხელისუფლების რეაქცია ამ საკითხზე (იხილეთ გადაწყვეტილების 67-ე-70-ე პარაგრაფები) და, განსაკუთრებით, მოქმედი პრემიერ-მინისტრის ბ-ნი ღარიბაშვილის მიერ ყოფილი პრემიერ-მინისტრის ბ-ნი ივანიშვილის ადრე გაკეთებული განცხადების დამოწმება: „და მერე რა მოხდა, [ბ-ნი ო.ფ.-ის მიერ] [მომჩივნის] გატაცების შემდეგ?“ რა უქნეს მერე, გააუპატიურეს თუ რა? (იხილეთ გადაწყვეტილების 92-ე პარაგრაფი). ამ კონტექსტში გაკეთებული განცხადებების

სახელმწიფოებში წინასწარი პატიმრობის ბოროტად გამოყენების შესახებ, 2015 წლის 7 სექტემბერი, დოკ. 13863, § 72, იხილეთ აქ: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?FileID=21992&lang=EN> [ნანახია 20/10/2017].

51. 28-ე შენიშვნა ზემოთ, საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 2077 (2015), § 7.1.

52. სასჯელაღსრულების სამინისტროს საზოგადოებასთან ურთიერთობის დეპარტამენტის ყოფილ უფროსთან ამასწინანდელი ინტერვიუ სასამართლოს ამ დასკვნას კიდევ უფრო ამყარებს. ირაკლი კორძაიამ განაცხადა, რომ ბ-ნი მერაბიშვილის სასჯელაღსრულების დაწესებულებიდან გაყვანა სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის თანამშრომლების მიერ, სულ მცირე, პრემიერ-მინისტრ ღარიბაშვილთან იყო შეთანხმებული და რომ ხელისუფლება ჩაერია გამოძიებაში და გაანადგურა მტკიცებულება. ექსკლუზიური ინტერვიუ (ქართულ ენაზე) „გადაცემაში განსხვავებული აქცენტები“-თან, 2017 წლის 15 ივლისი, იხილეთ აქ: <http://rustavi2.ge/en/video/26486?v=2> [ნანახია 17/09/2017].

უმეტესობა მომჩივნის ბრალდებებს აბსურდულად, მცდარად, ტყუილებად, პროვოკაციად და სასაცილოდ მიიჩნევდა; ითქვა, რომ ისინი არათუ არ უნდა გამოდიებულყო, არამედ ფსიქოლოგებისა და ფსიქიატრების მიერ უნდა შეფასებულიყო (იხილეთ გადაწყვეტილების 68-ე პარაგრაფი). ასეთ განცხადებებში, ამგვარი არგუმენტების წარმოდგენა მიჩნეული უნდა იქნას პოლიტიკურ ცრუ რწმენად, კერძოდ ის, რომ მომჩივანს, რომელიც ყოფილი მმართველი პარტიის წარმომადგენელია, არ შეიძლება ენდო, რომ იგი, უპირობოდ, მატყუარაა და, საერთოდ, რომ სრულიად უნდა იქნას ჩამოშორებული არა მხოლოდ პოლიტიკური ცხოვრებიდან, არამედ სახელმწიფო დაცვის სისტემაზეც არ უნდა მიუწვდებოდეს ხელი.

29. კარგად არის დოკუმენტურად დადასტურებული, რომ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებამდე და მას შემდეგ საქართველოში პოლიტიკური არენა პოლარიზებული და დანაწევრებული იყო (სხვა მითითებებთან ერთად იხილეთ გადაწყვეტილების 127-ე-137-ე და 329-ე პარაგრაფები).⁵³ კოალიცია „ქართულ ოცნებასა“ და ენმ-ს შორის მწვავე პოლიტიკური დაპირისპირება არსებობდა. კოალიცია „ქართული ოცნების“ მთავარი პოლიტიკური ფიგურები აცხადებდნენ, რომ მათ მიზანს ენმ-ის, როგორც პოლიტიკური ძალის, განადგურება წარმოადგენდა.⁵⁴ დამოუკიდებელი წყაროები, რომლებიც საქართველოში პოლიტიკური მოვლენების განვითარებასა და მთავრობის ყოფილი თანამდებობის პირების

53. მაგალითისთვის იხილეთ ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 2015 (2014) საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების ფუნქციონირების შესახებ, იხილეთ აქ: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21275&lang=EN> [ნანახია 17/09/2017]; “PACE Debates on Georgia”, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=27697> [ნანახია 17/09/2017]; “პოლონეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი „შემფოთებულია საქართველოში შესაძლო შერჩევითი სამართლის გამო“, იხილეთ აქ: http://www.civil.ge/eng_old/article.php?id=27551 [ნანახია 17/09/2017].

54. იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 50, ანგარიში კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებში წინასწარი პატიმრობის ბოროტად გამოყენების შესახებ, § 75; “საქართველოს პარლამენტის წევრი: ჩვენ ენმ უნდა გავაძევოთ მთავრობიდან ერთხელ და სამუდამოდ“, იხილეთ აქ: <http://www.tabula.ge/en/story/84242-geo-pm-we-must-drive-unm-out-of-government-once-and-for-all> [ნანახია 17/09/2017]; „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოების“ თავმჯდომარე: „წულუკიანის კომენტარი ენმ-ის განადგურების შესახებ მიუღებელია“, იხილეთ აქ: <http://www.tabula.ge/en/story/75721-head-of-isfed-tsulukianis-comment-about-destroying-unm-unacceptable> [ნანახია 17/09/2017].

წინააღმდეგ დაწყებულ სისხლის სამართლის საქმეებს აღწერდნენ, ორმაგი სტანდარტებისა და შერჩევითი სამართლის არსებობაზე მიუთითებდნენ.⁵⁵ ხელმისაწვდომი მასალებით ასევე დასტურდება, რომ წინასწარი პატიმრობა საჭიროზე მეტად იყო გამოყენებული ენმ-ის წევრებისა და, განსაკუთრებით, მისი ლიდერების წინააღმდეგ, აშკარად, მათი, როგორც პოლიტიკური ოპონენტების, დისკრედიტაციის მიზნით ან მათ სხვაგვარად გასანეიტრალებლად.⁵⁶ ვესტმინსტერის მაგისტრატი სასამართლოს მთავარმა მაგისტრატმა მოსამართლემ, რომელმაც საქართველოს ყოფილი თავდაცვის მინისტრის გაერთიანებული სამეფოდან ექსტრადიციის საწინააღმდეგო განჩინება მიიღო 2016 წელს, განაცხადა: „მოქმედმა მთავრობამ აჩვენა, რომ... ძლიერაა დაინტერესებული ენმ-ის ყოფილი პოლიტიკოსების სისხლისსამართლებრივი დევნით. ძალიან დიდია დევნილი თუ

55. ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 2015 (2014) საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების ფუნქციონირების შესახებ, § 10, შენიშვნა 53 ზემოთ; ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებების დაცვის კომისიის ანგარიში 2014 წლის 20-25 იანვარს მისი საქართველოში ვიზიტის შემდგომ, სტრასბურგი, 2014 წლის 12 მაისი, CommDH(2014)9, გვ. 3, 12-15, იხილეთ აქ: <https://rm.coe.int/16806db81a> [ნანახია 17/09/2017]; ასევე, იხილეთ ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებების დაცვის კომისიის დაკვირვება საქართველოში ადამიანის უფლებების მდგომარეობაზე: განახლება მართლმსაჯულების რეფორმასთან, ტოლერანტობასა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობასთან დაკავშირებით, სტრასბურგი, 2016 წლის 12 იანვარი, CommDH(2016)2, გვ. 3, იხილეთ აქ: [https://rm.coe.int/ref/CommDH\(2016\)2](https://rm.coe.int/ref/CommDH(2016)2) [ნანახია 17/09/2017]; „ევროკავშირი საქართველოს აფრთხილებს, არ დაუშვას პოლიტიკური შურისძიება ყოფილ თანამდებობის პირებზე“, იხილეთ აქ: <http://www.reuters.com/article/us-georgia-eu-idUSBRE8AP0U420121126> [ნანახია 17/09/2017]; Human Rights Watch, *მსოფლიო ანგარიში 2014: საქართველო*, იხილეთ აქ: <http://www.hrw.org/world-report/2014/country-chapters/georgia?page=1> [ნანახია 17/09/2017]; ასევე, იხილეთ ზემოთ შენიშვნა 50.

56. სხვა მითითებებთან ერთად იხილეთ შენიშვნა 28 ზემოთ, საპარლამენტო ასამბლეის რეზოლუცია 2077 (2015), § 7.2; დაკვირვება საქართველოში ადამიანის უფლებების მდგომარეობაზე, შენიშვნა 55 ზემოთ, გვ. 3, და ადამიანის უფლებების დაცვის კომისიის ანგარიში 2014 წლის 20-25 იანვარს მისი საქართველოში ვიზიტის შემდგომ, შენიშვნა 55 ზემოთ, გვ. 12-15. ასევე, იხილეთ „საქართველოს დემოკრატიული ინიციატივის“ ანგარიში „პოლიტიკურად მიკერძოებული მართლმსაჯულება საქართველოში (2015)“, გვ. 67-69, რომელიც შეიცავს მითითებას ალექსანდრე ნინუას საქმეზე, რომელშიც აღნიშნულია, რომ მასზე ახდენდნენ ზეწოლას დავით კეზერაშვილის წინააღმდეგ ჩვენების მიღების მიზნით, იხილეთ აქ: <http://gdi.ge/uploads/other/0/241.pdf> [ნანახია 17/09/2017]; ასევე, იხილეთ შენიშვნა 50 ზემოთ და შენიშვნა 61 ქვემოთ.

დაკავებული თანამდებობის პირების რიცხვი ენმ-დან“ (იხილეთ ასევე გადაწყვეტილების 140-ე-141-ე პარაგრაფები). ენმ-ის თანამდებობის პირების საქმეები, რომელთა ექსტრადიციაზე ევროპის საბჭოს წევრმა ქვეყნებმა უარი თქვეს, კიდევ ბევრია განსახილველ საქმეში მითითებულის გარდა (იხილეთ გადაწყვეტილების 138-ე-139-ე პარაგრაფები). ბევრმა ამ თანამდებობის პირმა პოლიტიკური თავშესაფარი მიიღო.⁵⁷

30. დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობისთვის, დაწერილი ტექსტები საკმარისი არ არის, არამედ საჭიროა ინსტიტუციური გარანტიები.⁵⁸ პოლარიზებული და დანაწევრებული პოლიტიკური არენა მიდრეკილია პოლიტიკური მეტოქეების ანგარიშსწორების მაღალი რისკისაკენ. ამ მიზნის მისაღწევად სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების გამოყენების შესაძლებლობა დიდია. მხოლოდ გამართულად ფუნქციონირებად დემოკრატიებს შეუძლიათ პოლიტიკური და სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის გამიჯვნა.⁵⁹ პროკურორებისა და სასამართლოების მიუკერძოებლობა და დამოუკიდებლობა უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების საწინააღმდეგო მთავარი გარანტიაა.⁶⁰ თუმცა, საქართველოს სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემის მდგომარეობა წლების განმავლობაში შემფოთების საგანი იყო. გარკვეული პროგრესის აღიარების მიუხედავად, საზოგადოების ნდობის შერყევა, სასამართლოს დამოუკიდებლობის არარსებობა (კერძოდ, სრულად გამჭვირვალე პროცედურის გარეშე სასამართლოებს შორის მოსამართლეთა გადაყვანა-გადმოყვანისა და მოსამართლეებს შორის საქმეთა განაწილების პრაქტიკის გამო, რაც მანიპულაციისა და ჩარევის შესაძლებლობას იძლევა), პოლიტიკოსების მნიშვნელოვანი როლი

57. სხვა მითითებებთან ერთად იხილეთ „მთავარი პროკურატურის განცხადება მ. სააკაშვილისა და ზ. ადეიშვილის ექსტრადიციასთან დაკავშირებით“, იხილეთ აქ: http://pog.gov.ge/eng/news?info_id=637 [ნანახია 17/09/2017]; „პროკურატურა ზ. ადეიშვილისა და ს. ქავთარაძის საერთაშორისო ძებნის გარანტის - ინტერპოლის წითელი ცირკულარის გაუქმების მიზეზებს განმარტავს“, იხილეთ აქ: http://pog.gov.ge/eng/news?info_id=674 [ნანახია 17/09/2017]; „საქართველოში ძებნაში მყოფ ყოფილ თანამდებობის პირს თავშესაფარი მისცეს ევროკავშირში“, იხილეთ აქ: <http://dfwatch.net/ex-official-wanted-in-georgia-given-asylum-in-eu-23468-23281> [ნანახია 17/09/2017].

58. შენიშვნა 16 ზემოთ, ს. ისაშაროვი, „მყოფე დემოკრატიები“, გვ.1.

59. შენიშვნა 31 ზემოთ, ვენეციის კომისია, ანგარიში მინისტრთა პოლიტიკური და სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობას შორის კავშირის შესახებ, § 105.

60. იქვე, § 86.

სისხლის სამართლებრივი ბრალდებების წაყენების პროცესში და შერჩევითი სამართალი მთავარ გამოწვევებად იქნა დადგენილი, კერძოდ, პოლიტიკურად სენსიტიურ საქმეებთან მიმართებით (იხილეთ ასევე გადაწყვეტილების 132-ე-137-ე პარაგრაფები).⁶¹ აღნიშნულთან მიმართებით ყურადსაღებია საპარლამენტო ასამბლეის მომხსენებლის სიტყვები წინასწარ პატიმრობასთან დაკავშირებით: „მე ასევე მომიყვანეს [საქართველოში] მოსამართლეებზე ზეწოლის კონკრეტული მაგალითები, რომელთაც უარი თქვეს წინასწარი პატიმრობის შეფარდებაზე და ხელსაყრელი სასამართლოს შერჩევის მეთოდზე, რომელიც უზრუნველყოფს, რომ ყოფილი თანამდებობის პირებისთვის წინასწარი პატიმრობის შეფარდების მოთხოვნა დაკმაყოფილდეს იმ მოსამართლეების მიერ, რომლებიც ბრალდების მხარისადმი კეთილგანწყობილად მიიჩნევიან“.⁶² ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისარი მოუწოდებდა კიდევაც, რომ შერჩევით მართლმსაჯულებასთან დაკავშირებული ბრალდებები განხილულიყო „სისტემურ დონეზე“ (იხილეთ გადაწყვეტილების 132-ე პარაგრაფი). ახლახან გამოქვეყნებული გლობალური კონკურენტუნარიანობის ანგარიშის თანახმად, 2017 წელს ქვეყანაში სასამართლოს დამოუკიდებლობის მდგომარეობა კიდევ უფრო გაუარესდა.⁶³

61. ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი, „სასამართლო პროცესების მონიტორინგის ანგარიში, საქართველო“, 2014, §§ 51 და 63, იხილეთ აქ: <http://www.osce.org/odihr/130676?download=true> [ნანახია 17/09/2017]; ასევე, იხილეთ Amnesty International-ის ანგარიში 2016/17 "ადამიანის უფლებების მდგომარეობა მსოფლიოში", გამოცემის თარიღი 22/02/17, იხილეთ აქ: <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/4800/2017/en/> [ნანახია 17/09/2017]. ამ ანგარიშში აღნიშნულია: „12 იანვარს ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებების დაცვის კომისარმა თავის ანგარიშში აღნიშნა, რომ ენმ-ის წევრების მიმართ სასამართლოებს უფრო მეტად გამოაქვთ დაპატიმრების ან თავისუფლების აღკვეთის განაჩენი, ვიდრე გირაოთი და ჯარიმით გაშვებისა, როგორც ეს ხდება მთავრობის მომხრე აქტივისტებთან მიმართებით მსგავს საქმეებში“. ასევე, იხილეთ აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის "ანგარიში ადამიანის უფლებების შესახებ, საქართველო 2016", იხილეთ აქ: <https://www.state.gov/documents/organization/265634.pdf> [ნანახია 17/09/2017].

62. შენიშვნა 50 ზემოთ, ანგარიში კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოებში წინასწარი პატიმრობის ბოროტად გამოყენების შესახებ, § 75.

63. მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმი, გლობალური კონკურენტუნარიანობის ანგარიში 2017-18, გვ. 125, იხილეთ აქ: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> [ნანახია 03/10/2017].

31. ზემოთ აღწერილი გარემოებები აძლიერებს სიცხადეს, რომ მომჩივნის მიმართ ხელისუფლების მოქმედებებს ნამდვილად ჰქონდა პოლიტიკური ქვეტექსტი, კერძოდ, ყოფილი პრემიერ-მინისტრის ბ-ნი ზურაბ ჟვანიას გარდაცვალების გამოძიებასა და ყოფილი პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის უცხოურ საბანკო ანგარიშებთან დაკავშირებით, რის გამოც მომჩივანზე თანამშრომლობის იძულების მიზნით ზეწოლას ახდენდნენ.

32. ამ ორი საქმის მნიშვნელობა საქართველოს შიდა პოლიტიკური დინამიკისათვის შეიძლება შემდეგნაირად შეჯამდეს:

1. ყოფილი პრემიერ-მინისტრის ჟვანიას გარდაცვალების გამოძიება

33. ქართულ პოლიტიკაში გამორჩეული ფიგურის ზურაბ ჟვანიას გარდაცვალება საქართველოში აქტიურად განიხილებოდა ათზე მეტი წლის განმავლობაში (იხილეთ გადაწყვეტილების 61-ე პარაგრაფი). წინასაარჩევნო კამპანიისას და ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგაც კოალიცია „ქართულმა ოცნებამ“ განაცხადა, რომ ამ საქმის გამოძიება „მის მთავარ პრიორიტეტებს შორისაა“.⁶⁴ გამოძიება განახლდა 2012 წლის ნოემბერში და ყველას სჯეროდა, რომ დინამიურად განვითარდებოდა, რამაც საზოგადოებაში დიდი მოლოდინი გააჩინა. ამ კონტექსტში, 2013 წლის 21 ნოემბერს მთავარ პროკურორად ⁶⁵დანიშნული ო.ფ.-ს მოწადინება, გარღვევა

64. „განახლდა“ გამოძიება პრემიერ-მინისტრ ჟვანიას გარდაცვალებასთან დაკავშირებით“, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=25487> [ნანახია 17/09/2017]; ასევე, იხილეთ „ივანიშვილის მომავალი მთავრობის პროგრამა“, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=25384> [ნანახია 17/09/2017].

65. ეს არაა პირველი შემთხვევა, როდესაც ეს პიროვნება მედიის ყურადღების ცენტრში ექცევა. იგი გადადგა მის ნასამართლეობასთან დაკავშირებული სკანდალის გამო, თუმცა მიიჩნევენ, რომ არაოფიციალურად კვლავ ინარჩუნებს ძალაუფლებას სამართალდამცავ ორგანოებზე (იხილეთ „მთავარი პროკურორი გადადგა“, იხილეთ აქ: <http://civil.ge/eng/article.php?id=26835> [ნანახია 17/09/2017]; „თარგამაძე: ფინანსური პოლიცია ფარცხალაძის პირად საკუთრებაშია“ (ქართულ ენაზე), იხილეთ აქ: <http://www.tabula.ge/ge/story/120353-targamadze-finansuri-policia-farcxaladzis-pirad-sakutrebashia> [ნანახია 17/09/2017]. 2017 წელს ო.ფ.-ს ასევე ბრალი ედებოდა საქართველოს გენერალური აუდიტორის ფიზიკურ შეურაცხყოფაში. იხილეთ „საქართველოს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის უფროსს შეურაცხყოფას აყენებენ“, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=30099> [ნანახია 17/09/2017]. ხელისუფლების

გაეკეთებინა გამოძიებაში,⁶⁶ საკმაოდ დამაჯერებელი იყო. იმავე პერიოდში დააკავეს ბ-ნი ჟვანიას დაცვის ორი წევრი და ყოფილი მთავარი პათოლოგოგანატომი, რომელმაც გარდაცვლილი პრემიერ-მინისტრის გვამი გაკვეთა.⁶⁷ დაცვის ერთ-ერთი წევრი, ბ-ნი ხ., დააპატიმრეს 2013 წლის 16 დეკემბერს (ერთი დღით ადრე, ვიდრე მომჩივანი გააჟღერებდა განცხადებას მისი სასჯელაღსრულების დაწესებულების საკნიდან მალულად გაყვანის შესახებ) საქმეზე, რომელსაც ამ საქმესთან კავშირი არ ჰქონდა. ამან მაშინვე წარმოშვა ვარაუდი, რომ ეს შესაძლოა, ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალების მიმდინარე გამოძიებასთან ყოფილიყო დაკავშირებული. პრემიერ-მინისტრმა ღარიბაშვილმა მომჩივნის განცხადებაზე კომენტარებისას სხვა საკითხებთან ერთად აღნიშნა, რომ, როგორც ჩანს, ბ-ნი მერაბიშვილი „პანიკაში ჩავარდა“ ბ-ნი ხ.-ის დაკავების შემდეგ.⁶⁸ განახლებულ გამოძიებას დღემდე არ შეუცვლია თავდაპირველი დასკვნა, რომ ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალება კარბონის მონოქსიდით მოწამვლამ გამოიწვია, რაც გაზის გამათბობლის გაუმართავი ვენტილაციის ბრალი იყო.⁶⁹

მიერ ამ საქმის გამოძიებაც კრიტიკის საგანი გახდა. იხილეთ „არასამთავრობო ორგანიზაციების ერთობლივი განცხადება საქართველოს გენერალური აუდიტორის ლაშა თორდიას შეურაცხყოფასთან დაკავშირებით“, იხილეთ აქ: https://idfi.ge/en/ngos_statement_on_attack_to_general_auditor_lasha_tordia [ნანახია 17/09/2017].

66. „ვბილაშვილი: ზურაბ ჟვანიას გარდაცვალების საქმის გამოძიებაში პროგრესია“ (ქართულად), იხილეთ აქ: <http://www.tabula.ge/ge/story/73052-kbilashvili-zurab-zhvanias-gardacvalebis-saqmis-gamodziebashi-progresia> [ნანახია 17/09/2017].

67. „ჟვანიას საქმესთან დაკავშირებით დაკავებულია ყოფილი მთავარი პათოლოგოგანატომი“, იხილეთ აქ <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=27053> [ნანახია 22/10/2017]; „პარლამენტის წევრების კომენტარები მერაბიშვილის ბრალდებებზე“, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=26792> [ნანახია 22/10/2017]; „პროკურატურა აპატიმრებს ჟვანიას დაცვის წევრს“, იხილეთ აქ: <http://www.tabula.ge/en/story/81293-prosecutors-office-detains-zhvanias-bodyguard> [ნანახია 22/10/2017].

68. „პარლამენტის წევრი კომენტარს აკეთებს მერაბიშვილის ბრალდებებზე“, შენიშვნა 67 ზემოთ; „სასჯელაღსრულების მინისტრი უარყოფს მერაბიშვილის ბრალდებებს, როგორც „სრულ სიცრუეს“, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=26797> [ნანახია 22/10/2017].

69. 2016 წლის 3 დეკემბერს უზენაესმა სასამართლომ გაამართლა ყოფილი მთავარი პათოლოგოგანატომი, რომელსაც ბრალი სამსახურებრივი მოვალეობის უგულვებელყოფაში ედებოდა განსვენებული პრემიერ-მინისტრის დაზიანებების არასრულყოფილად შემოწმების (მცდარი ოქმის შედგენის) გამო. 2015 წელს დაცვის ორი წევრი დამნაშავედ ცნეს სამსახურებრივი მოვალეობების

2. ყოფილი პრეზიდენტის სააკაშვილის საქმე

34. ყოფილი პრეზიდენტი სააკაშვილი ენმ-ის დამაარსებელია. მისი უფლებამოსილების ვადის ამოწურვის შემდეგ იგი გადასახლდა საქართველოდან და საქართველოს მოქალაქეობაც ჩამოერთვა. მიუხედავად ამისა, იგი კვლავ მიიჩნევა ენმ-ის ლიდერად, თუმცა ფორმალურად პარტიის თავმჯდომარის პოსტი თავისუფალია. მასთან დაკავშირებით რამდენიმე გამოძიებაა დაწყებული, მათ შორის, მის პირად ქონებასა და ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალებასთან დაკავშირებით, რის გამოც 2014 წლის მარტში იგი სასამართლოში იქნა დაბარებული დასაკითხად.⁷⁰ ბევრ საერთაშორისო დამკვირვებელში გამოიწვია შეშფოთება იმან, რომ შესაძლო იყო, გამოძიებას პოლიტიკური მოტივი ჰქონოდა და ობიექტურობას მოკლებული ყოფილიყო.⁷¹

35. ვესტმინსტერის მაგისტრატი სასამართლოს გადაწყვეტილების თანახმად, ზემოხსენებულ ექსტრადიციის საქმეში (იხილეთ წინამდებარე გადაწყვეტილების 141-ე პარაგრაფი)

უგულვებელყოფაში (მათ არ დაიცვეს პირადი დაცვის სტანდარტული წესი და დაცვის გარეშე დატოვეს ბ-ნი ჟვანია ინციდენტის დროს). იხილეთ „ნაფიცი მსაჯულები განსვენებული პრემიერ-მინისტრის დაცვის წევრებს უგულვებელყოფაში დამნაშავედ ცნობენ“, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=28501> [ნანახია 22/10/2017]; „ექსპერტი ლ.ჩ. ჟვანიას საქმეზე სასამართლოს სამივე ინსტანციამ გაამართლა“, იხილეთ აქ: <http://rustavi2.ge/en/news/62732> [ნანახია 22/10/2017].

70. „პროკურატურა სააკაშვილს დასაკითხად იბარებს“, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=27059> [ნანახია 17/09/2017].

71. „საქართველო ყოფილ პრეზიდენტს სისხლის სამართლებრივ ბრალდებებს უყენებს“, იხილეთ აქ: <http://www.nytimes.com/2014/07/29/world/europe/georgia-files-criminal-charges-against-ex-president.html> [ნანახია 17/09/2017];

„პროკურატურა სააკაშვილს სკაიპით დაკითხვას სთავაზობს, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=27084> [ნანახია 17/09/2017]; „საქართველო: ევროკავშირი შეშფოთებულია ყოფილი პრეზიდენტი სააკაშვილისთვის სისხლის სამართლებრივი ბრალდებების წაყენების გამო“, იხილეთ აქ: <http://www.finchannel.com/~finchannel/world/georgia/38859-georgia-eu-concern-at-criminal-charges-against-former-president-saakashvili> [ნანახია 20/10/2017];

„ქართველი პარლამენტარი: შვედი, ლიტველი საგარეო საქმეთა მინისტრები „სააკაშვილის მეგობრების კლუბის“ წევრები არიან“, იხილეთ აქ: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=27565> [ნანახია 17/09/2017]; „ბილდტი: გავითვალისწინებთ, რომ პარლამენტარს არ სურს, მისი ქვეყნის საუკეთესო მეგობრებს მოუსმინოს“, იხილეთ აქ: <http://www.tabula.ge/en/story/86622-bildt-if-pm-does-not-want-to-listen-to-best-friends-of-his-country-we-take-note> [ნანახია 17/09/2017].

ბრალდების მხარეს განსაკუთრებით აინტერესებდა ყოფილი პრეზიდენტის სავარაუდო ფინანსური აქტივები და მომჩივანი ერთადერთი პოლიტიკოსი არ იყო, რომელსაც ამ ინფორმაციისთვის მიმართეს. მეტიც, ბევრმა დაადასტურა, რომ მათზე ზეწოლით ცდილობდნენ მტკიცებულების ან ბრალდების მოპოვებას ენმ-ის წევრების წინააღმდეგ და, განსაკუთრებით, ბ-ნი სააკაშვილის წინააღმდეგ.⁷² ეს ნიშნავს, რომ ამ ტიპის მტკიცებულებების მოპოვებას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა ხელისუფლებისთვის. მომჩივანზე ზეწოლის განხორციელების დროც, როგორც ჩანს, მნიშვნელოვანია: ბ-ნი სააკაშვილის უფლებამოსილების ვადა 2013 წელს დასრულდა (იხილეთ გადაწყვეტილების მე-13 პარაგრაფი), მომჩივნის გაყვანიდან ცოტა ხნით ადრე და, ამდენად, მას აღარ ჰქონდა ხელშეუხებლობის გარანტია.

V. დასკვნა

36. „ყველა პოლიტიკურ რეჟიმს ჰყავს მტრები ან ქმნის მათ დროთა განმავლობაში“.⁷³ „არასოდეს არსებულა ისეთი ოქროს ხანა, როდესაც მთავრობას ვინმეს დევნაზე უარი ეთქვას, თუმცა ერთხელ იყო იმედი, რომ ამ მიზანს მივაღწევდით“.⁷⁴ მართლაც, წინამდებარე საქმე არც პირველია და არც უკანასკნელი, რომელიც მგრძნობიარე პოლიტიკურ კონტექსტს უკავშირდება, განსაკუთრებით,

72. „როლანდ ახალაია: ჩვენზე ზეწოლა მიმდინარეობს, რომ ჩვენება მივცეთ სააკაშვილის წინააღმდეგ“ (ქართულად), იხილეთ აქ: <http://netgazeti.ge/news/30106/> [ნანახია 17/09/2017]; ზურაბ ჟვანიას დაცვის ყოფილი-უფროსი: „უნდოდათ სააკაშვილისთვის გადაბრალება, თუმცა, მის წინააღმდეგ ჩვენება არ მივეცი“ (ქართულად), იხილეთ აქ: <http://saqinform.ge/news/25300/zurab+Jvanias+dacvis+yofili+ufrosi%3A+%E2%80%99Czurab+Jvanias+orientaciis+shesaxe+didi+xania+vicodi+da+misgan+sheTavazebac+mgon da...+undodaT+mishasTvis+gadabraleba%2C+Tumca%2C+mis+winaaRmdeg+chveneba+ar+miveci...%E2%80%99C.html> [ნანახია 17/09/2017]; „საკაშვილის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემის სანაცვლოდ ერეკლე კოდუას შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემაში აღდგენას სთავაზობდნენ“ (ქართულად), იხილეთ აქ: <http://www.fimabkhazia.com/news/3803-saakashvilis-cinaaghmddeg-chvenebis-micemis-sanacvlood-erekle-koduas-sistemashi-aghdgenas-sthavazobdnen.html> [ნანახია 17/09/2017]; ასევე, იხილეთ შენიშვნა 55 და 56 ზემოთ.

73. შენიშვნა 3 ზემოთ, ო. კირჰაიმერი, პოლიტიკური მართლმსაჯულება, გვ.3.

74. შენიშვნა 3 ზემოთ, ჯ.ნ. შკლარი, "ლეგალიზმი: სამართალი, ზნეობა და პოლიტიკური სასამართლო პროცესები", გვ. 150.

კონვენციის მე-18 მუხლის ფარგლებში. პოლიტიკურად ნეიტრალური პოზიციის შენარჩუნებისას სასამართლო განსაკუთრებით ყურადღებით უნდა იყოს იმ საქმეებთან, რომლებიც პოლიტიკური დევნის ნიშნებს ავლენს. საჭიროა წონასწორობის დაცვა, რათა არ გაუფასურდეს მე-18 მუხლი, არამედ შენარჩუნდეს იგი, როგორც დაცვის ეფექტური მექანიზმი. მისი გამოყენება ამავე დროს შეუძლებელი არ უნდა იყოს.

37. უპირატესი მიზნის ტესტის შემოღება დაასუსტებს მე-18 მუხლს და იგი ვეღარ იქნება კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების უსამართლო შეზღუდვისგან დაცვის გარანტი. ახალი სტანდარტის ეს ბუნდოვანი განსაზღვრება არ იძლევა ობიექტურ კრიტერიუმს იმ სიტუაციების შესაფასებლად, რომლებშიც ბევრი მიზანია ჩართული, და ხელისუფლებას ფართო შესაძლებლობა ექნება, ბოროტად გამოიყენოს სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემა პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად, მათ შორის, გაანადგუროს პოლიტიკური ოპონენტები საკუთარი არასწორი გეგმის შენიღბვის კომპლექსური მეთოდების გამოყენების საშუალებით. შესაბამისად, მივიღებთ წინააღმდეგობრივი პრეცედენტული სამართლის ახალ ტალღას, რომელიც განსაკუთრებით დამაზარალებელია კონვენციით გათვალისწინებული დაცვის ამ მგრძნობიარე სფეროში.

38. არ შეიძლება დაპატიმრება ბრალდებულზე მორალური ზეწოლის განხორციელების საშუალებად იქნეს გამოყენებული (იხილეთ საქმე *გუსინსკი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 70276/01, §§ 74-77, ECHR 2004-IV, და საქმე *გიორგი ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ*, no. 37048/04, §§ 57-58, 2009 წლის 13 იანვარი). როდესაც დაკავება და დაპატიმრება, თუნდაც კანონიერი, ხელისუფლებისთვის ბოროტ იარაღად იქცევა და ფარული პოლიტიკური (და, ძირითადად, გამანადგურებელი) მოტივითაა განპირობებული, ეს არ უნდა იქნეს დაშვებული. სხვაგვარი ქცევა სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებისთვის კარტლანშის მიცემაა და დემოკრატიის მდგომარეობისთვის „დამაშინებელი ეფექტი“ ექნება.⁷⁵ ამის შედეგად შესაძლოა შეიზღუდოს ფართო საზოგადოების ღია პოლიტიკურ დებატებში მონაწილეობაც, რაც დემოკრატიული ინსტიტუტების ფუნქციონირებას საფრთხეს

75. მაგალითისთვის იხილეთ საქმე *ნავალნი და იაშინი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 76204/11, § 74, 2014 წლის 4 დეკემბერი, და საქმე *ფრუმკინი რუსეთის წინააღმდეგ*, no. 74568/12, § 141, ECHR 2016 (ამონარიდები).

შეუქმნის. აქედან გამომდინარე, იმ შემთხვევებში, როდესაც სახელმწიფო მანქანა აშკარად ბოროტადაა გამოყენებული უკანონო პოლიტიკური მიზნებისათვის, სასამართლომ ჩვეულებრივ ეს უნდა განიხილოს როგორც უპირატესი მიზანი და, შესაბამისად, მე-18 მუხლის დარღვევა უნდა დაადგინოს.

39. განსახილველი საქმის გარემოებებს რომ დავუბრუნდეთ, დილის საათებში ყოფილი პრემიერ-მინისტრის სასჯელაღსრულების დაწესებულების საკნიდან ფარულად გაყვანა მთავარ პროკურორთან შესახვედრად იმ მიზნით, რომ მასზე განხორციელებულიყო ზეწოლა ორ პოლიტიკურად მნიშვნელოვან და მგრძნობიარე საკითხთან დაკავშირებით, შემამფოთებელი ფაქტია. დიდი პალატის სასამართლო მოსმენაზე მთავრობამ აშკარად აღიარა, რომ მომჩივანს გასაცემი ჰქონდა პასუხი „დიდ კითხვაზე“, რომელიც ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალებას ეხებოდა (იხილეთ გადაწყვეტილების 61-ე და 352-ე პარაგრაფები). ქრონოლოგიური კავშირი მომჩივნის სასჯელაღსრულების დაწესებულების საკნიდან გაყვანასა და ქვეყნის პოლიტიკისთვის ორი მგრძნობიარე თემის გარშემო განვითარებულ მოვლენებს შორის აშკარაა. იგი ავლენს ხელისუფლების ნამდვილ ფარულ მიზანს, რაც მდგომარეობს იმაში, რომ სარგებელი მიიღოს მომჩივნის დაკავებით: ერთი მხრივ, მთლიანად შეზღუდოს მისი პოლიტიკური აქტივობის გაგრძელების შესაძლებლობა და, მეორე მხრივ, მოიპოვოს ინფორმაცია პოლიტიკურად მნიშვნელოვან გამომიებებთან დაკავშირებით.

40. თავად დიდმა პალატამ თავის დასკვნაში აღიარა, რომ ბოლო ეტაპებზე მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა გამიზნული იყო ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალებისა და ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშებთან დაკავშირებული ინფორმაციის მოპოვებისთვის (ორი თემა, რომელიც სასამართლოს სიტყვებით ძალიან მნიშვნელოვანი იყო ხელისუფლებისთვის - იხილეთ გადაწყვეტილების 352-ე პარაგრაფი). ეს ორი მიზანი, რომლებიც არაა კავშირში მე-5 მუხლის პირველი პუნქტით დასაშვებ შეზღუდვებთან და განსახილველ საქმეში ქმნის მე-18 მუხლის დარღვევად მიჩნევის საფუძველს (იხილეთ გადაწყვეტილების 354-ე პარაგრაფი), თავისთავად აშკარად პოლიტიკური ხასიათის იყო. ყველა ეს აშკარად შესამჩნევი პოლიტიკური კონოტაცია არ გვიტოვებს სხვა გზას გარდა იმისა, რომ დავასკვნათ: ბ-ნი მერაბიშვილისთვის ფიზიკური თავისუფლების აღკვეთა ემსახურებოდა საქართველოს

176 მერაბიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ - გადაწყვეტილება

პოლიტიკურ ცხოვრებაზე მისი გავლენის შესუსტების მიზანს, რაც კონვენციის მე-18 მუხლის დარღვევას წარმოადგენს.

მოსამართლე სერდიდესის თანმხვედრი აზრი

1. მე გადაწყვეტილებას არ ვეთანხმები მხოლოდ იმაში, თუ როგორ განმარტავს იგი კონვენციის მე-18 მუხლს და მის გამოყენებას მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობაში. მართალია, მეც იმავე დასკვნამდე მივედი, რაც გადაწყვეტილებაშია წარმოდგენილი, კერძოდ ის, რომ დარღვეულია მე-18 მუხლი მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობაში, თუმცა არ ვეთანხმები მეთოდს, რომლითაც ეს დასკვნა იქნა გამოტანილი.

I. კონვენციის მე-18 მუხლის განმარტება და გამოყენება - შეზღუდვების მიზანთა სიმრავლე

2. მიუხედავად დიდი პატივისცემისა, მე არ ვიზიარებ მოსაზრებას, რომ კონვენციის მე-18 მუხლის ტექსტისა და მიზნის განმარტება გულისხმობს იმას, რომ შეზღუდვები, რომელთა მიზანი უპირატესად კანონიერია, შეიძლება განსხვავდებოდეს შეზღუდვებისგან, რომელთა მიზანი არაკანონიერია, მაგრამ არა უპირატესად, და პირიქით. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, მე ვერ დავეთანხმები გადაწყვეტილებაში შემოთავაზებულ მოსაზრებას (იხილეთ 305-ე, 307-ე, 309-ე, 318-ე, 332-ე და 351-ე-353-ე პარაგრაფები), რომ კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების შეზღუდვებთან გამოსაყენებელი ტესტი, განსახილველ შემთხვევაში მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის საფუძველზე, უნდა ეფუძნებოდეს მათი მიზნის, როგორც კანონიერის, უპირატესობას ნებისმიერ სხვა არაკანონიერ მიზანთან მიმართებით. ამასთან დაკავშირებით უნდა აღინიშნოს, რომ შეზღუდვების მიზნის ლეგიტიმურობა მათი კანონიერების ან მართლზომიერების ერთ-ერთი შემადგენელი ელემენტი ან კომპონენტია.

3. ამდენად, მე მხარს არ ვუჭერ უპირატესი მიზნის ტესტს, რომელიც უშვებს კონვენციის მე-18 მუხლის ამკრძალავ დებულებაში „მიზანთა სიმრავლის“ არსებობას, რომელთაგან ერთი შეიძლება უკანონოც იყო, მაგრამ არა უპირატესი. მე უფრო ვიზიარებ პალატის ერთხმად მიღებულ გადაწყვეტილებაში მოყვანილ მსჯელობას, რომელიც ისეთ განსხვავებასა და ფორმულირებას არ გვთავაზობს, როგორსაც წინამდებარე გადაწყვეტილება. პალატის გადაწყვეტილების შესაბამისი პარაგრაფებია 106-ე და 107-ე, რომლებშიც ვკითხულობთ:

178 მერაბიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ - გადაწყვეტილება, განსხვავებული აზრი

„106. ზემოთ დადგენილი ფაქტების გათვალისწინებით, სასამართლო მიიჩნევს, რომ მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა გამოყენებულ იქნა არა მხოლოდ მისი კომპეტენტური სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენის მიზნით, სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებისა და საჯარო თანამდებობაზე ყოფნისას სხვა დანაშაულის ჩადენის საფუძვლიანი ეჭვის გამო, არამედ ასევე გამოყენებულ იქნა სისხლისამართლებრივი ორგანოს მიერ, როგორც დამატებითი შესაძლებლობა მოეპოვებინათ ბერკეტი ყოფილი პრემიერ-მინისტრის გარდაცვალების საქმის გამოძიებაში, რომელიც არანაირ კავშირში არ იყო აღნიშნულ საქმესთან, და ასევე ჩაეტარებინათ მოკვლევა სახელმწიფოს ყოფილი მეთაურის ფინანსურ საქმიანობასთან დაკავშირებით. ეს ორივე მიზანი სრულიად სცილდებოდა ზემოხსენებული დებულების "c" ქვეპუნქტის ფარგლებს. რა თქმა უნდა, დაპატიმრების შესაძლებლობა არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ბრალდებულზე მორალური ზეწოლის განსახორციელებლად...

107. აქედან გამომდინარე, ადგილი აქვს კონვენციის მე-18 მუხლის დარღვევას მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობაში."

4. განვმარტავ, რომ შეზღუდვების განსხვავება იმისდა მიხედვით, მათი უპირატესი მიზანი კანონიერია თუ არაკანონიერი, როგორც ამას გადაწყვეტილება გვთავაზობს, არაა გამყარებული განმარტების არცერთი მეთოდით.

5. თავიდანვე უნდა ითქვას, რომ სასამართლო შეიქმნა მუდმივ საფუძველზე ფუნქციონირების მიზნით კონვენციის მე-19 და 32-ე მუხლების თანახმად, რომელსაც უნდა „უზრუნველყო მაღალი ხელშემკვრელი მხარეების მიერ ნაკისრი და კონვენციით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულება“ და განეხორციელებინა იურისდიქცია „ყველა საკითხში, რომელიც კონვენციის განმარტებასა და გამოყენებას ეხება“.

A. კონვენციის მე-18 მუხლის ტექსტი და ხასიათი (ტექსტობრივი ან სიტყვასიტყვით განმარტება)

6. კონვენციის დებულების განმარტება, როგორც წესი, იწყება განსახილველი დებულების ტექსტით და მასში გამოყენებული ტერმინების ჩვეულებრივი მნიშვნელობების მითითებით. ბევრ შემთხვევაში კონვენციის დებულებების ასახსნელად სასამართლომ ჩვეულებრივი მნიშვნელობის კონცეფციას მიმართა (მაგალითისთვის იხილეთ საქმე *ჯონსონი და სხვები ირლანდიის წინააღმდეგ*, 1986 წლის 18 დეკემბერი, § 51, კრებული A, no. 112, და

საქმე ლითგოუ და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, 1986 წლის 8 ივლისი, § 114, კრებული A, no. 102).

7. კონვენციის მე-18 მუხლში, რომლის სათაურია „უფლებების შეზღუდვათა გამოყენების ფარგლები“, ვკითხულობთ:

„დაუშვებელია ხსენებულ უფლებათა და თავისუფლებათა კონვენციით ნებადართული შეზღუდვების გამოყენება არა იმ მიზნით, რისთვისაც ისინია გათვალისწინებული“.

8. ზემოხსენებული დებულების ფორმულირება - „დაუშვებელია... გამოყენება არა იმ მიზნით, რისთვისაც...“ - იმდენად სავალდებულო კონტექსტში, მარტივად, გასაგებად და არაბუნდოვნადაა შედგენილი, რომ ეჭვს გარეშეა, რომ წესი, რომელსაც იგი ადგენს, სავალდებულო ბუნების ან ხასიათისაა.

9. მეტიც, ფრაზა „არ იმ მიზნით, რისთვისაც ისინია გათვალისწინებული“, რომელიც კონვენციით გათვალისწინებულ შეზღუდვებს ეხება, გვარწმუნებს, რომ ხსენებული შეზღუდვები მხოლოდ იმ მიზნებისთვის უნდა იქნეს გამოყენებული, რომლებიც კონვენციაშია გათვალისწინებული და არა რაიმე სხვა მიზნით. კანონიერია მხოლოდ კონვენციაში მითითებული მიზნები და მათით „იქმნება *numerus clausus*, ვინაიდან დაცული ქცევა და უფლებები არ შეიძლება შეიზღუდოს რაიმე მიზნით, გარდა შესაბამის სპეციალურ შემზღუდველ დებულებაში გაცხადებული მიზნისა“.¹ მე-18 მუხლი ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებისგან დაცვის უზრუნველყოფას ემსახურება. როგორც გადაწყვეტილებაში სწორადაა ნათქვამი (იხილეთ 167-ე პარაგრაფი), „[იქ] აქ სახეზეა ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება, როდესაც ხელისუფლების ორგანო თავის ძალაუფლებას იყენებს არა იმ მიზნით, რისთვისაც მინიჭებული აქვს ეს ძალაუფლება“. მე-18 მუხლი ეხება ძალაუფლების ნებისმიერ ბოროტად გამოყენებას და არა მხოლოდ უკანონო პოლიტიკური მიზნით ან დისკრიმინაციული მოტივით ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას, რაც ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ყველაზე გავრცელებული მაგალითებია.

10. მე-18 მუხლის გასაგები და მარტივი ტექსტი არანაირად არ ტოვებს ადგილს მართლსაწინააღმდეგო ან არალეგიტიმური შეზღუდვებისთვის, მიუხედავად იმისა, რამდენად მეტად თუ

---

1. იხილეთ გერჰარდ ვან დერ შიფი, „უფლებების შეზღუდვა - ევროპული კონვენციისა და სამხრეთ აფრიკის უფლებების კანონპროექტის კვლევა“, ვან დერ შიფი, თილბურგი, 2005 წ., გვ. 186, § 149.

ნაკლებად უპირატესია მათი მიზნები იმ მიზნებთან შედარებით, რომლებიც კონვენციით არის გათვალისწინებული (მაგ., შეზღუდვები ლეგიტიმური ან კანონიერი მიზნით). მეტიც, უნდა აღინიშნოს, რომ არსად მე-18 მუხლში ან კონვენციის რომელიმე სხვა დებულებაში შეზღუდვის მიზანთან მიმართებით არაა გამოყენებული ზედსართავი სახელი „უპირატესი“, „ძირითადი“ ან „მთავარი“. განმარტების მთავარი პრინციპია, რომ დებულების წაკითხვისას ან განმარტებისას არ უნდა დაემატოს სიტყვები, რომლებიც თვითონ ტექსტში არ არის, განსაკუთრებით, როდესაც მნიშვნელობა სრულიად გასაგებია.²

11. და ბოლოს, განმარტების წესი, კერძოდ ის, რომ როდესაც კანონი არ განასხვავებს, ჩვენ არ უნდა განვასხვავოთ, „*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*“,³ შესაძლოა აქ განსაკუთრებით მართებული და სასარგებლო იყოს. ჩემი პატივისცემის მიუხედავად, ეს წესი დაირღვა დასკვნაში, რომელიც გადაწყვეტილებაშია წარმოდგენილი.

---

2. იხილეთ ჯონ ბელი და სერ ჯორჯ ენგლი (eds), „კროსი: კანონმდებლობის განმარტება“, მე-2 გამოცემა, ლონდონი, 1987 წ., გვ. 14; როი ვილსონი და ბრაიენ გალპინი (eds), „მაქსველი კანონმდებლობის განმარტებაზე“, მე-11 გამოცემა, ლონდონი, 1962 წ., გვ. 3-დან). ასევე, გამოდგება განმარტების შემდეგი იურიდიული გამონათქვამები, რომლებიც ემყარება სად აზრს და არ ტოვებს ეჭვს განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით: „*interpretatio cessat in claris*“ (განმარტება საჭირო არ არის, როდესაც ტექსტი გასაგებია); „*quoties in verbis nulla est ambiguitas ibi nulla expositio contra verba fienda est*“ (სადაც არ არის ორაზროვნება, სიტყვების საწინააღმდეგო განმარტება არ უნდა გამოიყენებოდეს - იხილეთ ქოუქი, „ლითლთონზე“, 147 a); „*verbis standum ubi nulli ambiguitas*“ (სადაც არ არის ორაზროვნება, უნდა მისდიო სიტყვებს - ტრეინორის „გამონათქვამები“, 612); „*absoluta sententia expositione non indiget*“ (სრულყოფილ წინადადებას განმარტება არ სჭირდება - იხილეთ 2 იუსტინიანი, „ინსტიტუციები“, 533, და ემერ დე ვატელი, ერების სამართალი, Bk. 2, § 263: „დაუშვებელია იმის განმარტება, რაც არ მოითხოვს განმარტებას“); „*expressio facit cessare tacitum*“ (პირდაპირი გამოხატვა ანულირებს უკეთეს ყველაფერს, რაც შეიძლება იგულისხმებოდეს უთქმელად - იხილეთ ქოუქი, „ლითლთონზე“, 210 a და F.A.R. ბენიონი, *ბენიონი კანონმდებლობის განმარტებაზე*: კოდექსი, მე-5 გამოცემა, ლონდონი, 2008 წ., ნაწილი 389, გვ. 1249-50).

3. იხილეთ 7 ქოუქის „ანგარიშები“, 5.

B. კონვენციის მე-18 მუხლის საგანი და მიზანი (მიზანმიმართული ან ტელეოლოგიური განმარტება)

12. ახლა კონვენციის მე-18 მუხლი იმ მიზნის კონტექსტში შევამოწმოთ, რომლის მისაღწევადაც არის შექმნილი ეს დებულება. ვინაიდან მუხლის ტექსტი გასაგები და არაორაზროვანია, მისი მიზანიც ნათელია. ქვემოთ წარმოგიდგენთ მე-18 მუხლის მიზანმიმართულ ან ტელეოლოგიურ⁴ განმარტებას, ანუ, აღნიშნული მუხლის საგნისა და მიზნის მიხედვით განმარტებას.

13. უპირველეს ყოვლისა, ეჭვგარეშეა, რომ მე-18 მუხლი განკუთვნილი იყო ადამიანის უფლებების დასაცავად და არა მათ საზიანოდ. იგი მიზნად ისახავდა ძალაუფლების არასწორად ან ბოროტად გამოყენებისა და თვითნებობის აკრძალვასა და სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების მხრიდან კეთილსინდისიერების პრინციპის დარღვევის თავიდან აცილებას. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, იგი გამიზნული იყო იმის უზრუნველსაყოფად, რომ, კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების შეზღუდვისას, სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს არასოდეს გადაეხვიათ კანონის უზენაესობისა და დემოკრატიის პრინციპიდან არანაირი გზით ან მასშტაბით. კონვენციასა და დემოკრატიას შორის ძალიან მჭიდრო კავშირთან დაკავშირებით სასამართლომ საქმეში *რეფაჰ პარტისი (კეთილდღეობის პარტია)* და *სხვები თურქეთის წინააღმდეგ* სწორად აღნიშნა შემდეგი:

„კონვენციასა და დემოკრატიას შორის ძალიან მჭიდრო კავშირის გათვალისწინებით... არავის უნდა მიეცეს უფლება, კონვენციის დებულებები გამოიყენოს დემოკრატიული საზოგადოების იდეალებისა და ღირებულებების შესუსტების ან განადგურების მიზნით“.⁵

14. კეთილსინდისიერების პრეზუმფცია არის ობიექტური ცნება, რომელიც ასახავს სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების მხრიდან ქცევის შესაბამის ხარისხს. ყველა ზემოხსენებული პრინციპი - კანონის უზენაესობა, დემოკრატია და

4. სიტყვა „ტელეოლოგიური“ წარმოდგება ბერძნული სიტყვისგან „τέλος“ (*telos*), რაც ნიშნავს მიზანს (იხილეთ ლესლი ბრაუნი (ed), ოქსფორდის ახალი მოკლე ინგლისური ენის ლექსიკონი ისტორიული პრინციპების შესახებ, ტ. 2 (N-Z), ოქსფორდი, 1993 წ., გვ. 3239, ჩანაწერი: „ტელეოლოგია“).

5. იხილეთ საქმე *რეფაჰ პარტისი (კეთილდღეობის პარტია) და სხვები თურქეთის წინააღმდეგ* [GC], nos. 41340/98 და 3 სხვა, § 99, ECHR 2003-II.

კეთილსინდისიერება - ვრცელდება კონვენციის თითოეული დებულების ობიექტურ მიზანზე და, განსაკუთრებით, მე-18 მუხლზე, რომელიც სწორედ ძალაუფლების არასწორად და ბოროტად გამოყენების აკრძალვას ეხება. ამასთან დაკავშირებით, სასარგებლოდ მიმაჩნია, მოვიხმო პროფესორ აარონ ბარაკის, ისრაელის უზენაესი სასამართლოს ყოფილი თავმჯდომარის, ნათქვამი ფუნდამენტური კონსტიტუციური ღირებულებებისა და იურიდიული ტექსტის მიზანმიმართული განმარტების შესახებ. რასაც იგი მომდევნო აბზაცში ამბობს ჩვეულებრივ ეროვნულ კანონმდებლობასთან დაკავშირებით, შესაძლებელია *a fortiori* გამოყენებული იქნეს კონვენციის მე-18 მუხლის განმარტებისას, რომელიც გამიზნული იყო ამ ღირებულებების გასამყარებლად და გასაძლიერებლად:

„განმარტებელმა ნებისმიერი იურიდიულ ტექსტის განმარტებისას უნდა მოახდინოს მისი ინტერპრეტაცია დემოკრატიული სახელმწიფოს კონსტიტუციურ სტრუქტურასა და წყობილების ძირითად ღირებულებებში. ეს ღირებულებები ასახავს კონსტიტუციის დემოკრატიულ ხასიათს, სამართლებრივი სისტემის ძირითად ფასეულობებსა და მისწრაფებებს და მის საკონსტიტუციო სამართალს. ისინი წარმოადგენენ მის კრედოსა და კანონმდებლობის თითოეული ნაწილის კონტექსტს. ზოგჯერ ეს ღირებულებები ტექსტის ავტორის ჩანაფიქრის ნაწილია (სუბიექტური მიზანი). ისინი ყოველთვის გონიერი ავტორისა და სისტემის მიზნის ნაწილია (ობიექტური მიზანი). ისინი ასახავენ წინასწარ წარმოდგენას, რომლითაც განმარტებელი უდგება თავის სამუშაოს. ისინი სამართლებრივი სისტემის დონეზე გამოხატავენ საწყის ვარაუდებს. ეს მიდგომა მთავარ როლს ასრულებს კონსტიტუციებისა და საკანონმდებლო აქტების განმარტებაში, თუმცა იგი ყველა იურიდიული ტექსტის განმარტებას ეხება. სხვადასხვა მიზნის ალბათობიდან გამომდინარე, ვვარაუდობთ, რომ საკანონმდებლო აქტი ხორცს ასხამს კონსტიტუციურ ღირებულებას. ცალკეულმა კანონმდებელმა, რომელსაც ამ ძირითადი სისტემიდან გადახვევა სურს, ეს სურვილი მკაფიოდ და არაორაზროვნად უნდა გამოხატოს საკანონმდებლო აქტის ენაზე. განმარტებელმა არ უნდა იფიქროს, რომ კონკრეტული ტექსტი ძირითადი კონსტიტუციური პრინციპებიდან გადახვევაზეა ორიენტირებული. პირიქით, განმარტებითი ვარაუდი - და ეს არის თითოეული ტექსტის ობიექტური მიზანი, გამოხატული ობიექტური მიზნის პრეზუმფციაში - გულისხმობს საკანონმდებლო აქტის ტექსტის ისე შედგენას, რომ მოახდინოს დემოკრატიისა და წყობილების ძირითადი პრინციპების რეალიზაცია და არა მათგან გადახვევა.

ამგვარად, საკანონმდებლო აქტი განმარტებულ უნდა იქნას ინსტიტუციური პრინციპების, სამართლისა და ადამიანის უფლებების გათვალისწინებით“.⁶

15. გადაწყვეტილებაში წარმოდგენილი განმარტებისგან განსხვავებით, ჩემს მიერ შემოთავაზებული განმარტება სრულ თანხვედრაშია მე-18 მუხლის მიზანთან. განმარტებამ, რომელიც არ ითვალისწინებს მე-18 მუხლის მიზანს, კერძოდ, რომ კანონის უზენაესობა დაცულ უნდა იქნეს ყოველთვის და ხელისუფლების ყველა ორგანოს მიერ, შესაძლოა მიგვიყვანოს გაურკვევლობამდე, არაპროგნოზირებადობამდე და, საბოლოოდ, სამართლებრივ ქაოსამდე და ანარქიამდე. კანონის უზენაესობა პირდაპირაა ნახსენები კონვენციის პრეამბულაში და მის ყველა მუხლს ეხება.

16. მე-18 მუხლის *raison d'être* სამართლებრივი განსაზღვრულობის პრინციპის დაცვაა. როგორც სასამართლომ მართებულიად დაასკვნა საქმეზე „*The Sunday Times*“ სამეფოს წინააღმდეგ (no. 1):⁷

„... ნორმა ვერ მიიჩნევა კანონად, თუ იგი არ არის ჩამოყალიბებული საკმარისად ზუსტად, რაც მოქალაქეს საკუთარი ქვეყნის რეგულირების საშუალებას მისცემს: მას უნდა შეეძლოს - შესაბამისი რჩევის საჭიროების შემთხვევაში - გარემოებებიდან გამომდინარე, განჭვრიტოს შედეგები, რომლებიც შესაძლოა მოცემულ ქმედებას მოჰყვეს.“

მოცემულ საქმეში, კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტით თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლებასთან დაკავშირებით გათვალისწინებული შეზღუდვის დაშვება შეუსაბამო მიზნის საფუძველზე, რომელიც არ შეუტყობინებიათ მომჩივნისთვის, მომჩივანს საშუალებას არ აძლევს, იცოდეს მისი დაკავების ნამდვილი მიზეზები, როგორც ეს გათვალისწინებულია კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტით, და სათანადოდ გაასაჩივროს მისი დაპატიმრების მართლზომიერება, როგორც ეს გათვალისწინებულია კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით. მე-5 მუხლისა და მე-18 მუხლის მთელი ტექსტი და მიზანი ეფუძნება იდეას, რომ თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლების

6. იხილეთ აარონ ბარაკი, „მიზინმიმართული განმარტება სამართალში“, თარგმნილი ებრაულიდან სარი ბაშის მიერ, პრინსტონი და ოქსფორდი, 2005 წ., გვ. 256.

7. იხილეთ საქმე „*The Sunday Times*“ გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (no. 1), 1979 წლის 26 აპრილი, § 49, კრებული A no. 30.

შეზღუდვები მართლზომიერი უნდა იყოს. წინასწარი პატიმრობის ბოროტად გამოყენებას გმობს ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის მიერ 2015 წლის 1-ელ ოქტომბერს მიღებული 2077 (2015) რეზოლუციის მე-7 მუხლიც (იხილეთ ასევე გადაწყვეტილების 135-ე პარაგრაფი).

17. გადაწყვეტილების 307-ე პარაგრაფში სასამართლო მართებულად აღნიშნავს, რომ „კონვენცია შეიქმნა იმისათვის, რომ შეენარჩუნებინა და ხელი შეეწყო დემოკრატიული საზოგადოების იმ იდეალებისა და ღირებულებებისთვის, რომელიც კანონის უზენაესობით იმართება“. თუმცა, იგი მოითხოვს აღნიშნულის გათვალისწინებას ტესტის გამოყენებისას იმასთან დაკავშირებით, თუ რომელი მიზანია უპირატესი მოცემულ საქმეში - კანონიერი თუ არაკანონიერი. ჩემი აზრით, მიუხედავად ჩემი დიდი პატივისცემისა, კანონის უზენაესობა და დემოკრატიული საზოგადოების ღირებულებები დაცული ვერ იქნება, თუ სასამართლო ნებისმიერი ხარისხით ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას დაუშვებს. შეუძლებელია ამტკიცო, რომ კანონის უზენაესობა დაცულია, თუ იგი არსებითად ხელშეუხებელი არ რჩება, არამედ დაშვებულია მასში ჩარევა ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების აქტით. გადაწყვეტილებაში არაა ახსნილი, თუ როგორაა შესაძლებელი, ხელისუფლებამ ნებისმიერი სახით ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება შეუთავსოს კანონის უზენაესობას, კანონიერების პრინციპსა და დემოკრატიული საზოგადოების ღირებულებებს. ჩემი აზრით, ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება არამართო ძირს უთხრის დემოკრაციას, არამედ უდიდეს საფრთხეს წარმოადგენს მისთვის.

18. არ მსურს რამენაირად შევასუსტო მისი დიდი მნიშვნელობა⁸, კონვენციის მე-18 მუხლი არის *ex abundandi cautela* (განსაკუთრებული სიფრთხილის) დებულება, რომლის მიზანია, სრულიად ნათელი გახადოს, რომ შეზღუდვები არასწორად არ უნდა იქნეს გამოყენებული კონვენციის პირველ კარში განსაზღვრული უფლებებისა და თავისუფლებების მიმართ. ამის გარეშეც კი, ეს მიზანი ნათელია იმ დებულებებიდან, რომლებიც ამ

---

8. იხილეთ, მე-18 მუხლის მნიშვნელობაზე, ჰელენ კელერი და კორინა ჰერი, „შერჩევითი სისხლის სამართლის საქმის წარმოება და ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-18 მუხლის გამოყენებელი შესაძლებლობები დემოკრატიის დასაცავად“, 36 (1-6) *Human Rights Law Journal* (2016), გვ. 1-დან.

უფლებებს ეხება - განსახილველ შემთხვევაში, კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტიდან - რომლებიც ჩამოყალიბებულია განსაკუთრებით ნათლად და ითვალისწინებს იმ შეზღუდვების სრულ ჩამონათვალს, რომლებიც არ იძლევა ძალაუფლების არასწორად ან ბოროტად გამოყენების ან თვითნებობის შესაძლებლობას. ამასთან, სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის თანახმად, მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის უმთავრესი მიზანია, ხელი შეუშალოს თავისუფლების თვითნებურ ან გაუმართლებელ აღკვეთას (იხილეთ საქმე *მაკეჩი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* [GC], no. 543/03, § 30, ECHR 2006-X; საქმე *ვიტოლდ ლიტვა პოლონეთის წინააღმდეგ*, no. 26629/95, § 78, ECHR 2000-III და საქმე *უინტერვერპი ნიდერლანდების წინააღმდეგ*, 1979 წლის 24 ოქტომბერი, § 37, კრებული A no. 33). ჯ.გ. მერილსი და ა.პ. რობერტსონი⁹ მართებულად შენიშნავენ:

„... მიუხედავად იმისა, რომ მე-18 მუხლი, გარკვეული თვალსაზრისით, მხოლოდ იმას ააშკარავებს, რაც უკვე ნაგულისხმევია კონვენციაში, იგი, უდავოდ, სიცხადეს მატებს შეზღუდვების მეტად მნიშვნელოვან საკითხს და მათი გამოყენებისას საფუძველს უმყარებს კეთილსინდისიერების პრიორიტეტულობას“. ამდენად, მას სწორად ეწოდა კონვენციის სასარგებლო ნაწილი“.¹⁰

19. ლათინური გამონათქვამის მიხედვით გამონაკლისი ამტკიცებს ან იცავს წესს იმასთან დაკავშირებით, რაც გამონაკლისში არ შედის („*exceptio probat regulam de rebus exceptio*“).¹¹ კონვენციაში გათვალისწინებული უფლებების შეზღუდვებს, რომლებიც გამონაკლისის სახით გამოიყენება შესაბამის უფლებებთან - განსახილველ შემთხვევაში კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტი - ზუსტად ეს მიზანი აქვს: დაიცვას წესი და არ უღალატოს მას, ანუ ამ შეზღუდვებში არაფერი უნდა იყოს უკანონო, რომელსაც არაფერი აქვს საერთო წესის ან შესაბამისი უფლების არსთან.

9. იხილეთ ჯ.გ. მერილსი და ა.პ. რობერტსონი, "ადამიანის უფლებები ევროპაში - ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის კვლევა, მე-4 გამოცემა, მანჩესტერი, 2001 წ., გვ. 217.

10. იქვე, ციტირებულ ადგილას

11. იხილეთ 11, ქოუქის „ანგარიშები“, 41. იხილეთ მსგავსი გამონათქვამები: „*exceptio quoque regulam declarant*“ - იხილეთ ბეიკონის „აფორიზმები“, 17, რაც ნიშნავს, რომ გამონაკლისი ასევე ადასტურებს წესს. „*exceptio quae firmat legem, exponit legem*“ - იხილეთ 2 ბულსტროდის „ანგარიშები“ 189, რაც ნიშნავს, რომ გამონაკლისი, რომელიც კანონს ამტკიცებს, მას განმარტავს.

20. შესაბამისად, მე-18 მუხლის არცერთი განმარტება გამართლებული არ იქნებოდა, თუ იგი კონვენციის პირველი კარის სპეციალურ დებულებებში გათვალისწინებული უფლებების ფარგლებსა და მათ მიმართ არსებულ შეზღუდვებს შეცვლიდა. კონვენციაში მე-18 მუხლის შეტანა ადასტურებს, რომ მის შემქმნელებს ძალიან აწუხებდათ ის, რომ მის გარეშე გარანტირებული უფლებების მიმართ კონვენციით გათვალისწინებულ შეზღუდვებს არასწორად გამოიყენებდნენ. ამდენად, მე-18 მუხლი ზოგადად აფრთხილებს, თავი შეიკავონ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებისგან. ეს მუხლი შეიძლება მივიჩნიოთ მეორე მსოფლიო ომის შოკისმომგვრელი გამოცდილების შეხსენებად, როდესაც კონვენციის შემქმნელები იძულებულნი გახდნენ, სახელმწიფოსგან ადამიანების დასაცავად, გაეძლიერებინათ მათი უფლებების დაცვა, აგრეთვე, შეხსენება იმისა, თუ რა არის კონვენციის მთავარი მიზანი. ჩემი აზრით, მე-18 მუხლის იმგვარი განმარტება, რომ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება მისაღებია, „ევროპის საბჭოს მიზნის“ საწინააღმდეგოდ იმუშავებს, ევროპის საბჭოს მიზანს კი „მის წევრებს შორის უფრო მეტი ერთიანობის მიღწევა“ წარმოადგენს, რაც „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვისა და მათი შემდგომი ხორცშესხმის“ საშუალებით უნდა განხორციელდეს (იხილეთ კონვენციის პრეამბულა). ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება არათუ არ დაიცავს ადამიანის უფლებების რეალიზაციას და ამ უფლებების დაცვის სტანდარტსაც დაწევს, იგი უფრო გაანადგურებს თვითონ უფლებებს. ცხადია, ეს ყველაზე სერიოზული პრობლემა იქნება, რომლის წინაშეც ადამიანის უფლებები შეიძლება აღმოჩნდეს.

21. ალბათ შემთხვევითი არ არის, რომ მე-18 მუხლი კონვენციის პირველი კარის ბოლოშია, სადაც „უფლებები და თავისუფლებებია“ განხილული. იგი ერთგვარი ნორმატიული ქოლგაა, რომელიც ფარავს და იცავს ყველა შეზღუდულ უფლებასა და თავისუფლებას (ანუ უფლებებსა და თავისუფლებებს, რომელთა მიმართებიანაც შეზღუდვები არსებობს და, ამდენად, რომლებიც აბსოლუტური არ არის) ძალაუფლების არასწორად გამოყენებისგან და მე-18 მუხლი, კონვენციის პირველ მუხლთან ერთად, რომელიც „ადამიანის უფლებათა დაცულობის ვალდებულებას“ ეხება (რომელიც უშუალოდ პირველი კარის წინაა), შეიძლება მიჩნეული იქნეს

კონვენციის ტაძრის იატაკად და ჭერად ან კონვენციის გემის კიჩოდ და ცხვირად, რომელიც ადამიანის უფლებების შესახებ პირველ კარში შესულ ყველა დებულებას აერთიანებს. როგორც უკვე აღვნიშნე, მე-18 მუხლი მიზნად ისახავს, არათუ შეასუსტოს, არამედ გააძლიეროს კანონის უზენაესობა და სხვა ძირითადი ან მთავარი პრინციპები, კონვენციის სისტემის ღირებულებები და მისწრაფებები, როგორცაა დემოკრატიის პრინციპი და თანასწორობის პრინციპი. მე-17 და მე-18 მუხლები არათუ არ პატიობენ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას, არამედ იცავენ ნებისმიერი ამგვარი ქმედებისგან. პირველი, მე-17 და მე-18 მუხლები შეიძლება შევადაროთ სამ კედელს ან სვეტს წმინდა ტაძრის - კონვენციისა - რომელსაც განმმარტებელი ფრთხილად და მოწიწებით უნდა მიუდგეს, თორემ წმინდა ტაძარი ჩამოიქცევა და კონვენცია დაცინვის საგნად იქცევა.

22. მეტიც, კონვენციის მე-18 მუხლი უშუალოდ მე-17 მუხლს მოსდევს, რომლის სათაურია „უფლებათა ბოროტად გამოყენების აკრძალვა“. მიუხედავად იმისა, რომ არც მე-18 მუხლისა და არც მე-17 მუხლის ტექსტში სიტყვა „ბოროტად გამოყენება“ არ გვხვდება, არსებითად, მე-18 მუხლი შეზღუდვების ბოროტად გამოყენების აკრძალვას ეხება, ისევე როგორც მე-17 მუხლი ეხება უფლებების ბოროტად გამოყენების აკრძალვას. გერჰარდ ვან დერ შიფმა სწორად თქვა:

„მე-18 მუხლი ასევე შეიძლება განვიხილოთ როგორც მე-17 მუხლში განსაზღვრული პრინციპის სრულყოფა, რომელიც ამბობს, რომ უფლებები არ შეიძლება იმაზე მეტად შეიზღუდოს, ვიდრე ეს გათვალისწინებულია კონვენციაში, რამდენადაც იგი იყენებს სწორედ ხსენებულ პრინციპს კანონიერ მიზნებთან მიმართებით, რომლებიც შესაძლოა არსებობდეს უფლებების შეზღუდვისას“. ამდენად, კრისტინ ჰენრარდი¹² სწორად აღნიშნავს, რომ მე-18 მუხლი არის იარაღი, რომელიც უზრუნველყოფს უფლებების ეფექტურ დაცვას, რამდენადაც იგი აკონტროლებს მოსალოდნელ მიზნებს, რომლებიც შესაძლოა არსებობდეს უფლებების შეზღუდვისას“.¹³

12. ეს არის მითითება კრისტინ ჰენრარდის წიგნზე, რომელსაც ეწოდება: „უმცირესობის დაცვის სათანადო სისტემის შექმნა: ადამიანის ინდივიდუალური უფლებები, უმცირესობის უფლებები და თვითგამორკვევის უფლება“, ჰააგა/ზოსტონი/ლონდონი, 2000 წ., გვ.140.

13. იხილეთ გერჰარდ ვან დერ შიფი, „უფლებების შეზღუდვა - ევროპული კონვენციისა და სამხრეთ აფრიკის უფლებების კანონპროექტის კვლევა“, მითითებულია ზემოთ, ციტირებულ ადგილას.

23. დიდი პატივისცემის მიუხედავად, გადაწყვეტილებაში წარმოდგენილი განმარტებისგან განსხვავებით, კონვენციის მე-18 მუხლის ჩემს მიერ შემოთავაზებული განმარტება თანხვედრაშია 1969 წლის სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ ვენის კონვენციის (შემდგომში „ვენის კონვენცია“) 31-ე მუხლის 1-ელ და მე-2 პუნქტებთან, რომელსაც სასამართლო ხშირად მიმართავს და რომელშიც ვკითხულობთ:

„1. ხელშეკრულება უნდა განიმარტოს კეთილსინდისიერად, ჩვეულებრივი მნიშვნელობის შესაბამისად, რომელიც ხელშეკრულების ტერმინებს უნდა მიეცეს მათ კონტექსტში და ასევე გამომდინარე ხელშეკრულების ობიექტიდან და მიზნიდან.

2. ხელშეკრულების განმარტების მიზნისათვის, მისი კონტექსტი, ხელშეკრულების ტექსტის, პრეამბულისა და დანართების გარდა მოიცავს:
...“

საქმეში საადი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ სასამართლომ თავისი ჩვეული მიდგომა განმარტებისადმი ვენის კონვენციის დებულებების საფუძველზე შემდეგნაირად შეაჯამა:

„სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ ვენის კონვენციის თანახმად სასამართლომ უნდა დააზუსტოს ჩვეულებრივი მნიშვნელობა, რომლებიც სიტყვებს უნდა მიეცეს მათ კონტექსტში და ასევე გამომდინარე იმ დებულების ობიექტიდან და მიზნიდან, საიდანაც ისინია ამოღებული (იხილეთ *გოლდერი*, მითითებულია ზემოთ, § 29; *ჯონსტონი და სხვები*, მითითებულია ზემოთ, § 51, და ვენის კონვენციის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტი). სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს ის ფაქტი, რომ დებულების კონტექსტი არის ხელშეკრულება ადამიანის ინდივიდუალური უფლებების ეფექტურად დაცვის შესახებ და რომ კონვენცია წაკითხულ უნდა იქნეს მთლიანობაში და იმგვარად უნდა განიმარტოს, რომ მის სხვადასხვა დებულებას შორის შიდა თანმიმდევრულობა და შესაბამისობა უზრუნველყოფილი იყოს (იხილეთ საქმე *სტეკი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (dec.) [GC], nos. 65731/01 და 65900/01, § 48, ECHR 2005-X). სასამართლომ ასევე უნდა გაითვალისწინოს საერთაშორისო სამართლის ნებისმიერი შესაბამისი წესი და პრინციპი ხელშემკვრელ მხარეებს შორის ურთიერთობასთან დაკავშირებით (იხილეთ ზემოთ მითითებული *ალ-ადსანი*, § 55; *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi* ირლანდიის წინააღმდეგ [GC], no. 45036/98, § 150, ECHR 2005-VI, და ვენის კონვენციის 31-ე მუხლის მე-3 პუნქტის „c“ ქვეპუნქტი). შესაძლებელია, განმარტების დამატებითი საშუალებებისადმი, მათ შორის კონვენციასთან დაკავშირებული მოსამზადებელი მასალებისადმი მიმართვა, რათა დადასტურდეს ზემოხსენებული მეთოდით განსაზღვრული მნიშვნელობა, ან განისაზღვროს მნიშვნელობა, თუ სხვაგვარად იგი ორაზროვანი,

გაურკვეველი ან აშკარად აბსურდული ან არაგონივრული იქნება (ვენის კონვენციის 32-ე მუხლი)“.¹⁴

24. მე-18 მუხლის არცერთი განმარტება არ იქნებოდა ვენის კონვენციის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული კეთილსინდისიერების ცნების შესაბამისი, თუ დავუშვებდით, რომ მე-18 მუხლი ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ზოგიერთ ფაქტს მისაღებად მიიჩნევს ან უნდა მიიჩნევდეს. ეს ცხადია, ვინაიდან ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება კეთილსინდისიერების ცნებასთან შეუთავსებელია.

25. ჩემთვის მისაღები განმარტება, რომელსაც, ისევ და ისევ, სასამართლო ხშირად მიმართავს, მდგომარეობს იმაში, რომ კონვენცია წაკითხულ უნდა იქნეს მთლიანობაში, რათა მის სხვადასხვა დებულებას შორის შიდა თანმიმდევრულობა და შესაბამისობა უზრუნველყოფილი იყოს (სხვა საქმეებთან ერთად იხილეთ საქმე *სტეკი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* (dec.) [GC], nos. 65731/01 და 65900/01, § 48, ECHR 2005-X). ამასვე უკავშირდება შემდეგი იურიდიული აფორიზმი: *Interpretare et concordare legis legibus est optimus interpretandi modus*,¹⁵ რაც ნიშნავს: „კანონის განმარტება და მათი ჰარმონიზაცია არის განმარტების საუკეთესო მეთოდი“. თუმცა ჯერ კიდევ რომაელებამდე არისტოტელე აღნიშნავდა, რომ წინადადებას უნდა ჰქონდეს მნიშვნელობა და რომ სიტყვები ტექსტში არ უნდა იქნეს წაკითხული ცალ-ცალკე, არამედ ერთიან კონტექსტში, რათა ტექსტი აღქმულ იქნეს მთლიანობაში.¹⁶

26. ჩემს მიერ შემოთავაზებული განმარტებისგან განსხვავებით, გადაწყვეტილებაში წარმოდგენილი განმარტება გამოიწვევს კონვენციაში მითითებული შეზღუდვების გაფართოებას, კონვენციის გამოყენებას არა მხოლოდ კანონიერი შეზღუდვებისთვის, არამედ როგორც კანონიერი, ისე უკანონო შეზღუდვებისთვის. ამგვარი განმარტება გარდაუვლად გამოიწვევს იმ უფლებების ფარგლების შეზღუდვას, რომელთაც იგი შეეხება და, აქედან გამომდინარე, დაუპირისპირდება პრინციპს, რომლის მიხედვითაც კონვენციაში გათვალისწინებული უფლებები უნდა

14. იხილეთ საქმე *საადი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ* [GC], no. 13229/03, § 62, ECHR 2008.

15. იხილეთ 8 ქოუქის „ანგარიშები“ 169.

16. იხილეთ არისტოტელე, „განმარტებაზე“, IV.

განიმარტოს ფართო გაგებით, ხოლო მათ მიმართ გამოყენებული ნებისმიერი შეზღუდვა - ვიწრო გაგებით.

27. მიუხედავად დიდი პატივისცემისა, უნდა აღვნიშნო, რომ გადაწყვეტილებაში წარმოდგენილი განმარტება კონვენციის სისტემისა და საერთაშორისო საჯარო სამართლის მთავარ პრინციპსაც ეწინააღმდეგება, კერძოდ, პრინციპს იმის შესახებ, რომ ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული დებულებების ნებისმიერი შემზღუდავი განმარტება ეწინააღმდეგება ეფექტურობის პრინციპს და არ წარმოადგენს საერთაშორისო სამართლის ნაწილს.¹⁷ პროფესორი მერილსი სწორად აღნიშნავს, რომ „ამ პრინციპს [ეფექტურობის], რომლის ღირებულებას განმარტების ყველა სკოლა აღიარებს, სასამართლოს გადაწყვეტილებებში ძალიან მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს“.¹⁸ იგი, ასევე, სწორად შენიშნავს შემდეგს:

„ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ეფექტურობის პრინციპი განმარტების პრინციპია. როგორც ცნობილია, იგი მოითხოვს, რომ დებულებები განიმარტოს „მაქსიმალურად სრულად და სიტყვებისა და ტექსტის სხვა ნაწილების ჩვეულებრივი მნიშვნელობის შესაბამისად“. აქედან გამომდინარე, ნებისმიერი ხელშეკრულების ტერმინები მთავარი ორიენტირია და სამართლებრივად სწორად არ შეიძლება იქნას მიჩნეული არცერთი განმარტება, რომელიც არ შეესაბამება ტექსტს, როგორც არ უნდა იყოს მისი სხვა ღირებულებები.“¹⁹

28. ის, რაც ზემოთ მოტანილი ციტატის ბოლო წინადადებაშია ნათქვამი, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია განსახილველი საკითხისთვის და ეხმიანება იმას, რაც ზემოთ ითქვა მე-18 მუხლის ტექსტობრივ განმარტებასთან დაკავშირებით.

29. ჯეიკობი, უაითი და ოუვი მიუთითებენ რა პროფესორ მერილსის განმარტების ზემოხსენებულ მიდგომაზე და, კერძოდ, ეფექტურობის პრინციპზე, მნიშვნელოვან საკითხს ეხებიან:

---

17. იხილეთ ჰერშ ლაუტერპახტი, „შემზღუდავი განმარტება და ეფექტურობა ხელშეკრულებების განმარტებაში“, *BYIL* (1949 წ.), გვ. 48, გვერდებზე 50-51, 69, და ალექსანდრე ორახელაშვილი, „აქტებისა და წესების განმარტება საჯარო საერთაშორისო სამართალში“, *ოქსფორდი* 2008, განმეორებით გამოცემული 2013 წელს, გვ. 414.

18. ჯ.გ. მერილსი, „საერთაშორისო სამართლის განვითარება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ“, *მანჩესტერი-ნიუ-იორკი*, მე-2 გამოცემა, 1993 წ., გვ.98.

19. იქვე, გვ. 119-120. ასევე იხილეთ გვ. 98.

„ობიექტსა და მიზანთან დაკავშირებული ვენის კონვენციის დებულებების გამოყენება ევროპული კონვენციის კონტექსტში იყო სწორედ ის, რამაც კარი გაუხსნა კონვენციის განმარტების ამგვარ მიდგომას“.²⁰

30. ასევე, სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით კონვენციის დებულებებით გარანტირებული უფლებების შემზღუდველი განმარტება არ იქნებოდა ამ დებულებების მიზნის შესაბამისი (მაგალითისთვის იხილეთ საქმე *დელკორტი ბელგიის წინააღმდეგ*, 1970 წლის 17 იანვარი, § 25, კრებული A no. 11; საქმე *პერეზი საფრანგეთის წინააღმდეგ* [GC], no. 47287/99, § 64, ECHR 2004-I, და საქმე *არტიკო იტალიის წინააღმდეგ*, 1980 წლის 13 მაისი, § 33, კრებული A no. 37).²¹ ეს იმიტომ, რომ ეფექტურობის პრინციპი, რომელიც კონვენციისგან განუყოფელია და ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული ყველა მისი დებულების საყრდენია, მოითხოვს, რომ ეს დებულებები განმარტებული და გამოყენებული იყოს სწორად, პრაქტიკულად და ეფექტურად, რათა მიღწეულ იქნეს კონვენციის, როგორც ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული ხელშეკრულების, მიზანი, მისი დებულებებიდან ყოველგვარი გადახრის ან მათი შეკვეცის გარეშე. ამ შემთხვევაში აბსოლუტურად სწორი და მართებულია კრისტინ ჰენრარდის სიტყვები,²² კერძოდ იმასთან დაკავშირებით, რომ მე-18 მუხლი არის იარაღი, რომელიც უზრუნველყოფს უფლებების ეფექტურ დაცვას, რამდენადაც იგი აკონტროლებს მოსალოდნელ მიზნებს, რომლებიც შესაძლოა არსებობდეს უფლებების შეზღუდვისას. მე-18 მუხლის სავალდებულო და გასაგები ტექსტი და მიზანი არ უნდა იქნეს უგულვებელყოფილი.

31. მე-18 მუხლის ტექსტი ეფექტურობის პრინციპის შესაბამისად უნდა განიმარტოს, რათა მისი მნიშვნელობა მის მიზანს გამოხატავდეს და არ ეწინააღმდეგებოდეს მას.²³ მაშინაც კი, თუ

---

20. იხილეთ რობინ ს.ა. უაიტი და კლერ ოვეი (eds), *ჯეიკობსი, უაიტი და ოვეი, „ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია“*, მე-5 გამოცემა, ოქსფორდი-ნიუ-იორკი, 2010 წ., გვ.73.

21. აღნიშნულის დაწვრილებითი განხილვა იხილეთ მერილსთან, მითითებულია ზემოთ, გვ. 113-119.

22. მითითებულია ზემოთ ციტატაში გერჰარდ ვან დერ შიფის წიგნიდან.

23. იხილეთ შესაბამისი გამონათქვამები განმარტების შესახებ: *ut res magis valeat, quam pereat* – რაც ნიშნავს, რომ „უმჯობესია, რომ ეს ყველაფერი იყოს ნამდვილი და არა ფუჭი“ (იხილეთ ამ გამონათქვამთან დაკავშირებით სერ უილიამ ბლეესტოუნი, „კომენტარები ინგლისის სამართალზე“, მე-10 გამოცემა, ლონდონი

ვივარაუდებთ, რომ მე-18 მუხლის მნიშვნელობა არაა გასაგები შეზღუდვების ბევრი მიზნიდან გამომდინარე და არსებობს ორი სანდო ან სადავო განმარტება, რომელთაგან ერთი მხარს უჭერს გარანტირებულ უფლებას, მეორე კი არა, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს პირველს. აქ მართებულია დოქტრინა *in dubio, in favorem pro libertate*, გამოყენებული მისი ფართო გაგებით, რაც ეფექტურობის პრინციპის გამოვლენაა.

მე-18 მუხლი მჭიდრო კავშირშია ეფექტურობის პრინციპთან. მე-18 მუხლის სიტყვასიტყვითი განმარტება ადამიანის უფლებების ეფექტური დაცვის აუცილებელი წინაპირობაა. მე-18 მუხლის მიზანმიმართული განმარტება ემთხვევა სიტყვასიტყვით განმარტებას. თუ მე-18 მუხლი არაა განმარტებული არცერთი ამ განმარტების შესაბამისად, ეფექტურობის პრინციპი მიზანსა და საგანს მოკლებული იქნება. მიუხედავად ჩემი პატივისცემისა, გადაწყვეტილება ეფექტურობის პრინციპს „უპირატესი მიზნის ტესტის“ საკუთხეველს სწირავს. მე-18 მუხლი არა მარტო იცავს ყველა იმ უფლების ეფექტურობის პრინციპს, რომელთა მიმართაც კონვენცია შეზღუდვებს ითვალისწინებს, არამედ წარმოადგენს პრევენციულ ზომას, რამდენადაც იგი უზრუნველყოფს, რომ კანონის უზენაესობას საფუძველი არ შეუსუსტდეს. მხოლოდ ადამიანის უფლებებისა და კანონის უზენაესობის და სხვა დემოკრატიული ღირებულებების პატივისცემითა და დაცვითაა შესაძლებელი, თავიდან ავიცილოთ არადემოკრატიული ტენდენციების პარაზიტული განვითარება, რამაც, საბოლოოდ, შესაძლოა ტოტალიტარიზმამდე მიგვიყვანოს.

32. არსებობს ლათინური იურიდიული აფორიზმი, რომლის მიხედვითაც, როცა რაღაც აკრძალულია პირდაპირ, ის ასევე აკრძალულია არაპირდაპირ - *quando aliquid prohibetur ex directo, prohibetur et per obliquum*.²⁴ აგრეთვე, სხვა ლათინური იურიდიული აფორიზმის მიხედვით, როცა რაღაც აკრძალულია, ყველაფერი, რაც მასთან კავშირშია, ასევე აკრძალულია - *quando aliquid prohibetur*

MDCCLXXXVII, § 3, გვ. 89) და ლათინური გამოთნათქვამი *verba cum effectu suunt accipienda* – იხილეთ ბეიკონის "გამონათქვამები" 3, რაც ნიშნავს, რომ სიტყვები უნდა განიმარტოს მათი შინაარსის მიხედვით.

24. იხილეთ ქოუქი "ლითლონზე", 223. b; ასევე იხილეთ გამონათქვამი *nemo potest facere per obliquum quod non potest facere per directum*, რაც ნიშნავს, რომ არავის შეუძლია შემოვლითი გზით გააკეთოს ის, რისი პირდაპირი გზით გაკეთებაც არ არის ნებადართული – იხილეთ 1 ედენის "ანგარიშები", 512.

*prohibetur omne, per quod devenitur ad illud.*²⁵ ეს გამონათქვამები, რომლებიც უბრალოდ ამტკიცებენ, რომ თუ რაიმე აკრძალულია, არ უნდა იყოს დაშვებული მისი უკანა კარიდან შემოტანა, შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს განსახილველ საქმეში. თუ კონვენციის მე-18 მუხლს ისე განვმარტავთ, რომ იგი სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს ხელს შეუწყობს ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებაში კონვენციის კანონიერ შეზღუდვებთან დაკავშირებული დებულებების მანიპულირებით და მათი გამოყენებით ფარული ან უცხო ან მართლსაწინააღმდეგო მიზნით, ეს არა მარტო კონვენციის მე-18 მუხლისა და მე-5 მუხლის პირველი პუნქტის საწინააღმდეგო იქნება, არამედ მთლიანად კონვენციის სისტემის ერთგვარი უარყოფაც, სისტემისა, რომლის მიზანია ადამიანის უფლებების ეფექტური დაცვა.

33. სხვა შესაძლო უარყოფითი შედეგი ამგვარი განმარტებისა შეიძლება იყოს ის, რომ სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებს საშუალება მიეცემათ, სარგებელი ან უპირატესობა მოიპოვონ სამართალდარღვევით, რაც დაუშვებელია.²⁶ იგივე აკრძალვა და უფრო მკაცრიც ვრცელდება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც ვინმე ცდილობს უფლება მოიპოვოს თაღლითურად ან ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებით.²⁷ და ბოლოს, რაც ყველაზე

---

25. იხილეთ ქოუქი "ლითლთონზე", 223. b;

26. უამრავი იურიდიული გამონათქვამი, რომელიც საღ აზრსა და სამართლიანობას ეფუძნება, კრძალავს ამგვარ ქცევას და ამ წესის სხვადასხვაგვარი გამოხატვა მის მნიშვნელობაზე მიაჩნდება (მაგალითად, იხილეთ „*commmodum ex injuria sua memo habere debet*“ - იხილეთ ჯენკინსის „საუკუნეები ან ანგარიშები“, 161, რაც ნიშნავს, რომ არავინ უნდა მიიღოს სარგებელი მის მიერ ჩადენილი უსამართლობიდან; „*injuria propria non cadet in beneficium facientis*“ - იხილეთ ბრანჩის *Principia Legis et Equitatis*, რაც ნიშნავს, რომ არავინ უნდა მიიღოს სარგებელი საკუთარი დანაშაულის წყალობით; „*Un ne doit prise advantage de son tort demesne*“ - 2 ანდერსონის „ანგარიშები“ 38, 40, რაც ნიშნავს, რომ არავინ უნდა ისარგებლოს მის მიერ ჩადენილი უსამართლობით; „*nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere protest*“ - იხილეთ იუსტინიანის „კანონთა კრებული, ანუ პანდექტები“, 50, 17, 134, 1, რაც ნიშნავს, რომ არავის შეუძლია გაიუმჯობესოს მდგომარეობა არამართლზომიერი ქმედებით.

27. იხილეთ შესაბამისი იურიდიული გამონათქვამები „*nemo ex dolo suo proprio relevetur, aut auxilium capiat*“ - *Corpus Juris Civilis*, რაც ნიშნავს, რომ სხვისი მოტყუებით არავის შეუძლია იპოვოს შვება ან მიიღოს სარგებელი; „*nemo ex proprio dolo consequitur actionem*“ - იხილეთ ტრაიანორის „გამონათქვამები“ 366, რაც ნიშნავს, რომ არავინ მოიპოვებს თაღლითურად მოქმედების უფლებას; „*ex*

მნიშვნელოვანია, ვერავინ უნდა ისარგებლოს იმით, რაც კანონს ეწინააღმდეგება,²⁸ და სახელმწიფოს არ უნდა ჰქონდეს გონივრული მოლოდინი იმისა, რომ უკანონობიდან სარგებელს ნახავს. ჩემი აზრით, ყველა ზემოხსენებული პრინციპი ეხება არა მხოლოდ კერძო სამართალს, არამედ საჯარო სამართალსაც, განსაკუთრებით საერთაშორისო საჯარო სამართალს, მათ შორის, რა თქმა უნდა, კონვენციასაც. მე-18 მუხლის განმარტებას, რომელიც ძალაუფლების არასწორად ან ბოროტად გამოყენებას უშვებს, შესაძლოა ძალაუფლების გამიჯვნის პრინციპის დარღვევაც მოჰყვეს, როგორც თანმდევი ეფექტი.

34. მოსამართლის საქმე არ არის აბალანსოს კანონიერი და უკანონო შეზღუდვები მათი წონის ან საქმეში დომინანტური პოზიციის მიხედვით, რათა განსაზღვროს, რომელი უფრო მნიშვნელოვანია და შემდეგ დაადგინოს, დაირღვა თუ არა მე-18 მუხლი. კონვენციით მოთხოვნილი პროპორციულობის ტესტი მხოლოდ და მხოლოდ უფლებასა და კანონიერ შეზღუდვას შორისაა დაშვებული, რაც აუცილებელია დემოკრატიული საზოგადოებისთვის. კონვენცია არ მოითხოვს, რომ პროპორციულობის ტესტი გამოყენებულ იქნეს კანონიერ და არაკანონიერ შეზღუდვებს შორისაც, რასაც არცერთი დემოკრატიული საზოგადოება მხარს არ დაუჭერს.

35. თუ დამტკიცდება, რომ ერთი შეხედვით კანონიერი შეზღუდვა მოეცხო ლაქა უკანონო შეზღუდვით, პირველი არ უნდა გამოიყოს ან გაიმიჯნოს მეორისგან; ამას მოჰყვება ის, რომ კანონიერი შეზღუდვა არაკანონიერი შეზღუდვების კატეგორიაში გადავა და გავა კონვენციის შესაბამისი დებულების რეგულირების სფეროდან. აქ უნდა მოვიხმოთ ლოგიკის მთავარი წესებიდან მესამე წესი, კერძოდ, გამორიცხული შუა პრინციპი ან კანონი - *principium tertii exclusi* or *tertium non datur*, რომელიც ამბობს, რომ მსჯელობა ან

---

abusu non arguitur ad usum“ - იხილეთ ბრუმის "იურიდიული გამონათქვამები", 42, რაც ნიშნავს, რომ რაღაცის ბოროტად გამოყენებიდან არ უნდა გაკეთდეს დასკვნა მის სარგებლიანობაზე“.

28. იხილეთ იურიდიული აფორიზმი „*nihil cuiquam expedit quod per leges non licet*“ - იხილეთ ჰალკერსტონის „გამონათქვამები“ 103. იხილეთ ასევე იურიდიული გამონათქვამი *frustra legis auxilium quaerit qui in legem committit* - იხილეთ ფლეტა, *eu Commentarius Juris Agliae*, 4, 2, 3; ოსბორნის მოკლე იურიდიული ლექსიკონი, მე-7 გამოც., ლონდონი, 1983 წ., გვ. 155, რაც ნიშნავს ამაოდ ეძებს კანონის დახმარებას ის, ვინც კანონი დაარღვია.

ჭეშმარიტია ან ყალბი, სხვა შესაძლებლობის არსებობა გამორიცხებულია. როგორც არისტოტელემ თქვა,²⁹ შეუძლებელია ვივარაუდოთ, რომ ერთი და იგივე საგანი არსებობს კიდეც და არც არსებობს. განსახილველ საქმეში უფლების შეზღუდვა მიჩნეულ უნდა იქნას ან კანონიერად ან უკანონოდ და არანაირი საშუალო მათ შორის. შეზღუდვის ერთ-ერთი მიზნის არაკანონიერება მთლიანად ხრწნის სახელმწიფო ხელისუფლების მოცემული ორგანოს გადაწყვეტილებას, ამ შემთხვევაში - მომჩივნის დაპატიმრების შესახებ გადაწყვეტილებას.

36. მეტიც, ლოგიკურად, როდესაც ერთ შემთხვევაში ვუშვებთ ძალაუფლების არასწორად ან ბოროტად გამოყენებას, ამით კარს ვუხსნით უფრო მეტ უკანონობას. იგივე ეხება ყველაფერს, რაც დაშვებულია, მაგრამ არ არის მიზანშეწონილი, სამართლიანი და სწორი, კერძოდ კი აბსურდულობას,³⁰ თვითნებობასა და უსამართლობას. ბოროტად გამოყენება მჭიდროდ უკავშირდება ყველაფერს, რაც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს, ამდენად, გამონათქვამის აზრი ძალიან ღრმაა, რომელიც ამბობს, რომ შეიძლება ყველაფრის ბოროტად გამოყენება, გარდა სიქველისა.³¹ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებამ შესაძლოა ხშირად გააღვივოს ან გამოიწვიოს ძალადობა, ტერორიზმი და სხვაგვარი უკიდურესი საქციელი.

37. განსახილველ საქმეს განსაკუთრებით ეხმიანება ლორდ ჰარდვიკის შემდეგი შენიშვნა, რომელიც მან 1742 წელს გააკეთა სასამართლოს შეურაცხყოფის ცნობილ საქმეზე:

„ვერაფერი გამოიღებს ისეთ დიდ შედეგს, როგორსაც მართლმსაჯულების დინებების სუფთად და წმინდად შენახვა“.³²

29. იხილეთ არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 3, 1005 b, 24; iv, 6 1011 b, 13-20; "განმარტებაზე", c 9.

30. მაგალითად, იხილეთ ლათინური აფორიზმი *uno absurdo dato, infinita sequuntur* – ქოუქის 1 „ანგარიშები“, 102, რაც ნიშნავს, რომ ერთი აბსურდის დაშვებას მრავალი მოჰყვება.

31. იხილეთ *omnium rerum quarum usus est, potest esse abusus, virtute solo excepta* დეივისის „ანგარიშებში“ 79.

32. სენტ ჯეიმსის ივინგ პოსტის საქმეში (1742 წ.) 2 ატკინსი 469, გვ. 472.33. იხილეთ ლორდი დენინგი, 1980 წელს ჩატარებული რიჩარდ დიმბლზის ლექცია „ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება“, რომელიც გადაიცა BBC 1-ზე ხუთშაბათს, 1980 წლის 20 ნოემბერს, და გამოქვეყნდა ბრიტანული სამაუწყებლო კორპორაციის მიერ, ნორთემპტონი, 1980 წ.

ამ შენიშვნასთან დაკავშირებით ლორდმა დენინგმა თავის წიგნში სათაურით „*ჯეროვანი სამართლებრივი პროცედურა*“ შემდეგი კომენტარი გააკეთა:

„მართლმსაჯულებას მხოლოდ ერთი დინება არ აქვს, ბევრი აქვს. ყველაფერი, რაც მათ სვლას აფერხებს ან ატალახიანებს რომელიმე ამ დინების წყლებს, სასჯელს უნდა დაექვემდებაროს...“

ასევე, იმავე მოსამართლემ თავისი ლექცია სახელწოდებით „*ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება*“³³ დაიწყო და დაასრულა შემდეგნაირად:

„ყველამ იცით დიდი ისტორიკოსი ლორდ ექტონის ცნობილი აფორიზმი: „ძალაუფლება რყვნის, ხოლო აბსოლუტური ძალაუფლება აბსოლუტურად რყვნის“.

... ცივილიზებულ საზოგადოებაში ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების შემთხვევაში ერთადერთი დასაშვები სამართლებრივი დაცვის საშუალებაა, მიემართოთ კანონს.

კანონს რომ მიემართოთ, მნიშვნელოვანია, თავად კანონი უზრუნველყოფდეს ადეკვატურ და ეფექტურ საშუალებებს ძალაუფლების ბოროტად ან არასწორად გამოყენებისგან დასაცავად, რომელი ნაწილიდანაც არ უნდა მოდიოდეს იგი. არ აქვს მნიშვნელობა, ვინ არის იგი - ვინ არის ბრალდებული ბოროტად ან არასწორად გამოყენებაში. ეს არის მთავრობა, ეროვნული თუ ადგილობრივი. ეს არის... სულერთია, ვინ არის, როგორი ძალაუფლება აქვს, კანონი უნდა უზრუნველყოფდეს საშუალებას ძალაუფლების ბოროტად ან არასწორად გამოყენებისგან დასაცავად, წინააღმდეგ შემთხვევაში დაჩაგრულები იმ მდგომარეობამდე მივლენ, რომ ამას აღარ მოითმენენ. ისინი თვითონ მოძებნიან დაცვის საშუალებას. იქნება ანარქია“.³⁴

...

„დავრუნდეთ იქ, საიდანაც დავიწყე: „ძალაუფლება რყვნის“. მე ეს გაჩვენეთ. აი, რატომ უნდა იყოს ცივილიზებულ საზოგადოებაში შემოწმებისა და დაბალანსების სისტემა, რათა თავიდან ავიცილოთ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება“.³⁵

38. ჩემი აზრით, კონვენცია ითვალისწინებს შემოწმებისა და დაბალანსების სისტემას, ანუ კონტროლის სისტემას,

---

33. იხილეთ ლორდი დენინგი, 1980 წელს ჩატარებული რიჩარდ დიმბლზის ლექცია „ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება“, რომელიც გადაიცა BBC 1-ზე ხუთშაბათს, 1980 წლის 20 ნოემბერს, და გამოქვეყნდა ბრიტანული სამაუწყებლო კორპორაციის მიერ, ნორთემპტონი, 1980 წ.

34. იქვე, გვ. 5.

35. იქვე, გვ. 19.

ცივილიზებულ საზოგადოებაში - ევროპაში - იმ გაგებით, როგორც ღირს დენინგს ესმოდა. კონვენციის მე-18 მუხლის მიზანია,³⁶ მიუახლოვდეს იდეას, რომლის თანახმადაც სასამართლო უნდა იყოს „ევროპის სინდისი“, ³⁷ ადამიანის უფლებების მცველი და წვლილი უნდა შეჰქონდეს ტოტალიტარიზმიდან დემოკრატიაში გადასვლასა და ევროპაში კანონის უზენაესობის დამყარებაში. ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება ვერ თანაირსებებს ცივილიზებული საზოგადოების იდეასა და კანონიერების ცნებასთან. იგი ვერ შეეწყობა ვერც ადამიანის უფლებებისა და ადამიანის ღირსების დაცულობას.

39. სასამართლოს, როგორც ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების დამცველის როლი მდგომარეობს ამათ უზრუნველყოფასა და დაცვაში და არ უნდა უშვებდეს ბოროტად გამოყენების ფაქტებს, არც არავის უნდა აძლევდეს უფლებას საფრთხე შეუქმნას ამ უფლებებსა და თავისუფლებებს და კონვენციის სისტემას ზოგადად. აქედან გამომდინარე, სასამართლოს ამოცანა არაა, საკუთარ თავზე აიღოს მე-18 მუხლის „პარაზიტული“ განმარტება, თუ შეიძლება ასე ითქვას, და კარი გაუხსნას ელემენტებს, რომლებიც არათუ უცხოა კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების ბუნებასა და მე-18 მუხლის არსისგან, არამედ ეწინააღმდეგება კიდევ მას.

40. არ აქვს მნიშვნელობა, უფლების შეზღუდვის გამოყენების მიზანში ძალაუფლების არასწორი ან ბოროტად გამოყენება მცირე მასშტაბით იყო გათვალისწინებული თუ დიდით. ძალაუფლების ნებისმიერი ამგვარი არასწორი ან ბოროტად გამოყენების თავად ფაქტი სასამართლოსთვის საკმარისია, იმისთვის, რომ დაგმოს იგი და დაადგინოს კონვენციის სხვა დებულებასთან ერთობლიობაში, განსახილველ შემთხვევაში მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობაში, მე-18 მუხლის დარღვევა. სასამართლო

---

36. ლუკის ლუკედისი, სასამართლოს ყოფილი მოსამართლე, ასევე სწორად იყენებს ტერმინს „შემოწმება“, რაც მე-18 მუხლის მექანიზმის ჭრილში ნიშნავს კონტროლს („მე-18 მუხლის თანახმად... სასამართლოს აქვს ძალაუფლება, შეამოწმოს კონკრეტული შემზღუდავი ზომის გამოყენების მიზეზები...“) - იხილეთ ლუკის გ. ლუკედისი, „ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციით გარანტირებული უფლებების შეზღუდვები“, ფინეთის ყოველწლიური გამოცემა საერთაშორისო სამართლის შესახებ, ტ. IV (1993 წ.), 335, გვ. 377.

37. იხილეთ ევროპის საბჭოს გამოცემა, "ევროპის სინდისი - ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 50 წელი", ლონდონი, 2010 წ.

საერთაშორისო და ზეეროვნული სასამართლოა; იგი შუქურაა არა მხოლოდ ევროპის, არამედ მთელი მსოფლიოსი. თავისი პრეცედენტული სამართლით იგი მის გზამკვლევ სინათლესა და სხივებს ჰფენს ყველა ქვეყანას და არის ევროპის საბჭოს 47 წევრი სახელმწიფოს 800 მილიონზე მეტი ადამიანის სასამართლო. მისი პრეცედენტული სამართალი თითოეული იურისტის, მოსამართლისა და კანონმდებლის შთაგონების წყაროა. კონვენცია მშვიდობისა და სტაბილურობის კატალიზატორია და, აქედან გამომდინარე, სასამართლო იცავს მშვიდობას ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დაცვის ხელშეწყობით. ამდენად, სასამართლომ არ უნდა დაუშვას ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება, როდესაც დამტკიცებულია მისი არსებობა, და არ უნდა გაითვალისწინოს იგი (როგორც ამ გადაწყვეტილების შემთხვევაშია), როდესაც, მისი ხარისხიდან ან მასშტაბიდან გამომდინარე, იღებს გადაწყვეტილებას იმასთან დაკავშირებით, დაირღვა თუ არა მე-18 მუხლი.

41. მიუხედავად იმისა, რომ თავისთავად ცხადია, რომ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება და თვითნებობა ეწინააღმდეგება კონვენციის ყველა დებულების ტექსტს, მიზანსა და ბუნებას, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მე-17 და მე-18 მუხლების გარდა, რომლებიც უშუალოდ უფლებებისა და შეზღუდვების ბოროტად გამოყენებას ეხება, კონვენციის 35-ე მუხლის მე-3 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტიც შეიცავს შემდეგ სავალდებულო დებულებას:

„სასამართლო მიუღებლად ცნობს 34-ე მუხლის შესაბამისად წარდგენილ ინდივიდუალურ საჩივარს, თუ ის მიიჩნევს, რომ:

(a) საჩივარი შეუთავსებადია კონვენციის ... დებულებებთან ... ან წარმოადგენს ინდივიდუალური საჩივრის უფლების ბოროტად გამოყენებას...

...”

42. ამასთან, თავისი პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, სასამართლოს მიერ ჩარევა ხდება მაშინ, როდესაც ეროვნული სასამართლოების მიერ გაკეთებული განმარტება ან დასკვნა თვითნებურია ან აშკარად არაგონივრული (იხილეთ, *სხვებს შორის*, საქმეები *ბოჩანი უკრაინის წინააღმდეგ* (no. 2) [დიდი პალატის გადაწყვეტილება], no. 22251/08, § 61, ECHR 2015; *ჰამესევიჩი დანიის წინააღმდეგ* (dec.), no. 25748/15, § 43, 2017 წლის 16 მაისი; *ალამი*

დანის წინააღმდეგ (dec), no. 33809/15, § 35, 6 ივნისი 2017; დულორანსი საფრანგეთის წინააღმდეგ, no. 34553/97, §§ 33-34 და 38, 2000 წლის 21 მარტი ; ხამიდოვი რუსეთის წინააღმდეგ, no. 72118/01, § 170, 2007 წლის 15 ნოემბერი; და ანჯელკოვიჩი სერბეთის წინააღმდეგ, no. 1401/08, § 24, 2013 წლის 9 აპრილი). ანალოგიურად, თუ სასამართლო გამოთქმის სახით, მისი სუბსიდიარობის როლიდან გამომდინარე, მიიჩნევა, რომ ჩარევა გამართლებულია ისეთ შემთხვევებში, როდესაც ეროვნულმა სასამართლოებმა ეროვნული კანონმდებლობა განმარტეს თვითნებურად ან აშკარად არაგონივრულად, მაშინ იგი უფრო მეტად იქნება ვალდებული ასე მოიქცეს, როდესაც ეროვნული ხელისუფლების ორგანოები არასწორად ზღუდავენ ადამიანის უფლებებს კონვენციის მე-18 მუხლის და სხვა დებულებების საწინააღმდეგოდ, და რაც სასამართლოს უპირველეს მოვალეობაში შედის განმარტების მიცემა და გამოყენება.

43. განმარტება, რომელიც მოჰყვა ამჟამინდელ გადაწყვეტილებას არის, მის მიმართ პატივისცემის მიუხედავად, „თავისუფალი“ ან სუბიექტური ინტერპრეტაცია, რომელიც არ არის დამყარებული ინტერპრეტაციის რაიმე წესებზე ან ობიექტურ კრიტერიუმებზე. როგორც აარონ ბარაკმა სწორად შენიშნა, „თავისი არსით, თავისუფალი მიდგომა სრულიად არ არის განმარტებითი – იგი უარყოფს ინტერპრეტაციის წესების მართვის ძალას“.³⁸

44. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, ჩემი შეხედულებით, არაფერია იმაზე უფრო სავალდებულო სასამართლოსთვის, ვიდრე იმის უზრუნველყოფა, რომ კონვენციის დებულებების ინტერპრეტაცია და გამოყენება იყოს სუფთა და არ იყოს დაბინძურებული ძალაუფლების ბოროტი ან არასათანადო გამოყენებით ან პოლიტიკური შეხედულებებით. კონვენციის მე-18 მუხლი უნდა ყოფილიყო ძალაუფლების არასათანადო და ბოროტად გამოყენებისა და თვითნებურობის წინააღმდეგ დაცვის საშუალება, კრიტერიუმი და დამცავი კედელი. თუმცა, მე არ ვდაობ, რომ ყველა შემთხვევაში, როდესაც მომჩივანი აცხადებს, რომ მისი დაპატიმრება განხორციელდა არამართლზომიერი მიზნით, გამოყენებული უნდა იქნეს მე-18 მუხლი. ასეთი ბრალდება

---

³⁸ იხილეთ აარონ ბარაკი, „მიზანმიმართული ინტერპრეტაცია სამართალში“, მითით. თხულებ., გვ. 297

დადასტურებული უნდა იყოს საქმეში არსებული ფაქტებით. გადაწყვეტილებაში (იხილეთ პარაგრაფი 350) ეს ბრალდება ითვლება, როგორც „საკმაოდ დამაჯერებელი და აქედან გამომდინარე, დადასტურებული“. მიუხედავად ამისა, მე არ გთავაზობთ ამ არაკანონიერი მიზნის ხარისხის შესწავლას, როგორც ამას გადაწყვეტილება გვთავაზობს.

C. გადაწყვეტილების მიდგომების ანალიზი

45. აქ განსახილველი საკითხი აღწერილია ამ გადაწყვეტილების 292-ე-308-ეპარაგრაფებში ასეთი ქვესათაურით – „(i) მიზნების სიმრავლე“.

46. ამ გადაწყვეტილების 292-ე პარაგრაფში წამოჭრილია საკითხი იმის შესახებ, „ასეთი განსაზღვრული მიზანი ყოველთვის გამორიცხავს თუ არა ფარულ მიზანს, ან ფარული მიზნის უბრალო არსებობა წინააღმდეგობაში მოდის თუ არა მე-18 მუხლთან, ან არსებობს თუ არა რაიმე შუალედური პასუხი“. ჩემი აზრით, როგორც ზემოთ უკვე ავხსენი, ფარული მიზნის უბრალოდ არსებობაც კი, თუ ეს დასტურდება, ეწინააღმდეგება კონვენციის მე-18 მუხლს. ისევე, როგორც კონვენციის მე-17 მუხლი, მე-18 მუხლიც კრძალავს ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას და ძალაუფლების ნებისმიერი სახით ბოროტად გამოყენება კი არღვევს კონვენციის დებულებებს.

47. მე სრულიად ვეთანხმები იმ მიდგომას, რომელიც აღწერილია გადაწყვეტილების 293-ე პარაგრაფში, სახელდობრ იმას, რომ ზემოაღნიშნული აზრის შეფასებას „ევროსასამართლო დაიწყებს კონვენციის ზოგად სქემაში მე-18 მუხლის ტექსტისა და ადგილის მხედველობაში მიღებით“. ამავე პარაგრაფში ასევე ნათქვამია, რომ მე-18 მუხლის ტექსტი „მთლიანად ემთხვევა“ კონვენციის სხვა დებულებების ტექსტებს, მათ შორის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მეორე წინადადების ტექსტს: „გარდა შემდეგი შემთხვევებისა“. დამატებით შემიძლია ვთქვა, რომ მე-18 მუხლის ტექსტი ჩამოყალიბებულია კიდევ უფრო მეტად ვალდებულების შემცველი ტერმინებით, როგორიცაა „უნდა“ ზმნა უარყოფით ფორმაში („არ უნდა“).

48. გადაწყვეტილების 294-ე-297-ე პარაგრაფები შეიცავს პრეცედენტული სამართალის ზოგად მიმოხილვას, რომელიც

შეეხება კონვენციის სხვა მუხლებს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის გარდა, ხოლო 298-ე-301-ე პარაგრაფები კი შეიცავს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის ზოგად მიმოხილვას. 302-ე პარაგრაფში ნათქვამია, რომ ზემოთ აღნიშნულ პუნქტებში მოცემული ზოგადი მიმოხილვა აჩვენებს, რომ „კონვენციაში შეზღუდვის პირობებში მოცემული კანონიერი მიზნები და საფუძვლები ამომწურავია.“ მე ცალსახად ვეთანხმები ამას. გადაწყვეტილებაში შემდეგ ნათქვამია, რომ ეს კანონიერი მიზნები და საფუძვლები „ასევე ვრცლად არის განსაზღვრული და გარკვეული ხარისხის მოქნილობით არის ინტერპრეტირებული“ (იხილეთ 302-ე პარაგრაფი).

49. თუმცა, როგორც მე ადრე აღვნიშნე, სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, უფლებებზე დაწესებული შეზღუდვები უნდა განიმარტოს უფრო დეტალურად და, ჩემი შეხედულებით, რაც უფრო შესაფერისი და მნიშვნელოვანია არის ის, რომ მისი მოქმედების სფეროს მიუხედავად, არანაირი არაკონონიერი მიზანი არ შეიძლება ჩაიდოს მართლზომიერი შეზღუდვის მოქმედების სფეროს ან მნიშვნელობის ფარგლებში. გადაწყვეტილების 302-ე პარაგრაფში ასევე ნათქვამია, რომ „სასამართლოს მიერ დეტალურ განხილვაში რეალური აქცენტი კეთდებოდა გამომდინარე და მჭიდროდ დაკავშირებულ საკითხზე, ანუ აუცილებელი ან გამართლებულია თუ არა ასეთი შეზღუდვა...“. პარაგრაფი მთავრდება შემდეგი ტექსტით: „აღნიშნული მიზნები და საფუძვლები შეფასების იმ კრიტერიუმებს წარმოადგენს, რომლებთან მიმართებითაც დგინდება აუცილებლობა ან გამართლება...“. რა თქმა უნდა, ყველა ეს განცხადება სწორია, მაგრამ ისინი გადაწყვეტილებაში შემოთავაზებულ კრიტერიუმს არსებულ საკითხთან დაკავშირებით კი არ ამყარებს, არამედ ამყარებს ჩემს მიერ შემოთავაზებულ კრიტერიუმს, რადგან შეზღუდვები აუცილებელი უნდა იყოს ისეთ დემოკრატიულ საზოგადოებაში, რომელიც არც იზიარებს და არც ხელს უწყობს ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების რაიმე ფორმას.

50. გადაწყვეტილების 303-ე პარაგრაფში ნათქვამია, რომ „სასამართლომ სასამართლო პროცესის ჩატარების მეთოდით [რომელიც 302-ე პარაგრაფშია ნახსენები] უნდა იხელმძღვანელოს კონვენციის მე-18 მუხლის განმარტებისა და გამოყენებისადმი თავის მიდგომაში იმ სიტუაციებთან მიმართებით, რომლებშიც

შეზღუდვა ერთზე მეტი მიზნის მიღწევას ემსახურება“. იგივე პუნქტი მთავრდება შემდეგი დასკვნით:

„ამ მიზანთაგან ზოგიერთი შეიძლება მოქცეულ იქნას შესაბამისი შეზღუდვის პირობის ფარგლებში, ხოლო სხვები კი არა. მსგავს სიტუაციებში იმ მიზნის უბრალო არსებობას, რომელიც არ ხვდება შესაბამისი შეზღუდვის პირობის ფარგლებში, თავისთავად არ შეუძლია გამოიწვიოს მე-18 მუხლის დარღვევა. არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავება იმ საქმეებს, რომლებშიც დადგენილი იყო მიზანი, რომელიც რეალურ ბიძგს აძლევდა ხელისუფლების ორგანოებს, მიუხედავად იმისა, რომ მათ სურდათ ასევე სხვა გარკვეული უპირატესობის მიღება, და ისეთ საქმეებს შორის, რომლებშიც დადგენილი მიზანი, ვიდრე იგი არსებობდა, სინამდვილეში იყო საფარველი, რომელიც ხელისუფლების ორგანოებს აძლევდა გარეშე მიზნის მიღწევის საშუალებას, რომელიც მათ მიერ შესრულებული სამუშაოების უმთავრესი პრიორიტეტი იყო. მტკიცება იმისა, რომ თავისთავად ნებისმიერი სხვა მიზნის არსებობა ეწინააღმდეგება მე-18 მუხლს, სწორად ვერ შეაფასებდა აღნიშნულ ძირითად განსხვავებას და მე-18 მუხლის საგნის და მიზნის შეუსაბამო იქნებოდა, რაც ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების აკრძალვას გულისხმობს. რასაკვირველია, ეს შეიძლება იმას ნიშნავდეს, რომ ყოველთვის, როცა სასამართლო გამორიცხავს კონვენციის არსებითი დებულების თანახმად სახელმწიფო მხარის მიერ გაცხადებულ მიზანს ან საფუძველს, მან აუცილებლად უნდა დაადგინოს მე-18 მუხლის დარღვევის ფაქტი, ვინაიდან სახელმწიფო მხარის განცხადებები იქნებოდა მტკიცებულება იმისა, რომ ხელისუფლების ორგანოები ცდილობდნენ არა მხოლოდ იმ მიზნის მიღწევას, რომელიც სასამართლომ კანონიერად სცნო, არამედ სხვა მიზნისაც“.

51. პატივისცემის მიუხედავად, მე არ ვეთანხმები ზედა პუნქტში ნათქვამს. მე ყურადღებას იმაზე გავამახვილებდი, რომ გადაწყვეტილებაში არ არის მითითებული კონვენციაში არსებულ ნებისმიერ უფლებასთან დაკავშირებული ერთი საქმე მაინც, რომელშიც სასამართლოს შეხება ჰქონდა ისეთ სიტუაციასთან, რომელშიც დადასტურებული იყო, რომ არსებობდა პატიმრობის ორი მიზეზი, რომელთაგან ერთი იყო უკანონო. გადაწყვეტილების მე-300 პარაგრაფში მოყვანილი განცხადება იმის შესახებ, რომ ზოგ შემთხვევაში „თუსასამართლო დარწმუნდება, რომ დაპატიმრება მოხდა ერთი ქვეპუნქტით [კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი] ნებადართული მიზნით, იგი როგორც წესი, წყვეტს განხილვას და აღარ ამოწმებს, სხვა მიზნითაც მოხდა თუ არა დაპატიმრება“ არანაირად არ გვეხმარება აქ წამოჭრილი საკითხის გადაჭრაში. ეს ასე იმიტომ ხდება, რომ ისეთ შემთხვევებში, როდესაც სასამართლომ შეწყვიტა მიზნების შემოწმება მე-5 მუხლის 1-ლი

პუნქტის სხვა ქვეპუნქტების მიხედვით, არ არსებობდა არანაირი ბრალდება – და შესაბამისად, არც მტკიცებულება – რაიმე ფარული მიზნის თაობაზე,³⁹ მაგრამ ცნობილი იყო პარალელურად არსებული კანონიერი მიზნები. იმის გამო, რომ, პროპორციულობის ტესტის კრიტერიუმის მიხედვით, მხოლოდ კანონიერი მიზნებია ის კრიტერიუმები, რომელთა მიხედვითაც ფასდება აუცილებლობა, მაინტერესებს, თუ როგორ შეიძლება რომ, ამის გათვალისწინებით, ამ კრიტერიუმებმა მიგვიყვანოს გადაწყვეტილებაში გამოტანილ დასკვნამდე იმის შესახებ, რომ არაკანონიერი მიზნის უბრალო არსებობაც კი, რომელიც ვერ მოექცა შეზღუდვის შესახებ პირობის ფარგლებში, არ შეიძლება თავისთავად იწვევდეს მე-18 მუხლის დარღვევას. „ძირითად განსხვავებას“, რომელიც ნახსენებია გადაწყვეტილების ზემოთ მოყვანილ ამონარიდში (იხილეთ 303-ე პარაგრაფში) არ გააჩნია სამართლებრივი საფუძველი მე-18 მუხლში.

52. კონვენციის მე-18 მუხლი სრულიად კრძალავს ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას, იმის მიუხედავად, სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების გარეშე მიზანი იყო თუ არა „სხვა გარკვეული უპირატესობის მოპოვება,“ ან იყო თუ არა „მათი ძალისხმევის უმთავრესი პრიორიტეტი“. პატივისცემის მიუხედავად, მე-18 მუხლის მიზანი არ არის, როგორც ამას გადაწყვეტილებაში ვკითხულობთ, „ამ ძირითადი განსხვავების სწორად შეფასება“, რაც, ჩემი შეხედულებით, არა მარტო ძირითადი არ არის, არამედ არც კი შეესაბამება მე-18 მუხლის მიზნებს. ამის გარდა, მე ვერ ვიაზრებ, თუ როგორ შეიძლება, რომ გადაწყვეტილებაში გაკეთებული ასეთი განსხვავება, რომელიც გარკვეულ დონემდე უშვებს ძალაუფლების ბოროტად და არასათანადოდ გამოყენებას, დეახმაროს მე-18 მუხლის მიზნის მიღწევაში, რაც, როგორც ეს მართებულიად არის აღნიშნული გადაწყვეტილებაში, „ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების აკრძალვას“ გულისხმობს. მე საერთოდ არ ვეთანხმები

---

³⁹ იხილეთ, მაგალითად საქმე *უინტერვერპი ნიდერლანდების წინააღმდეგ*, 1979 წლის 24 ოქტომბერი, კრებული A no. 33, რომელიც ნახსენებია გადაწყვეტილების მე-300 პარაგრაფში, სადაც ევროსასამართლომ აღნიშნა, რომ მას არ გააჩნია იმის საფუძველი, რომ ეჭვქვეშ დააყენოს სამედიცინო დასკვნის ობიექტურობა და სისწორე, რომლის საფუძველზეც ნიდერლანდების სასამართლოებმა დაუშვეს მომჩივნის, როგორც ფსიქიურად დაავადებული პიროვნების დაპატიმრება (იქვე, § 42).

გადაწყვეტილების მთლიან ლოგიკას, რომელიც აყალიბებს წესს იმ განსხვავების საფუძველზე, რომელსაც მე-18 მუხლი არ აკეთებს, ნაცვლად ამ მუხლით გარკვევით და სავალდებულოდ ჩამოყალიბებული საყოველთაო აკრძალვის გათვალისწინებისა. მე არ ვეთანხმები გადაწყვეტილებაში გაკეთებულ დასკვნას იმის შესახებ, რომ სამართლებრივად არაფერია პრობლემატური იმაზე დათანხმებაში, რომ არაკანონიერი ან ფარული მიზანი, რომელიც არ არის უმთავრესი, არ მიგვიყვანს მე-18 მუხლის დარღვევის ფაქტამდე კანონიერი მიზნისთვის იურიდიული ძალის ჩამორთმევით და ფუნქციის შეჩერებით.

53. როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, ეროვნული ხელისუფლების ორგანოებმა უნდა იხელმძღვანელონ და უნდა დაიცვან კანონის უზენაესობის პრინციპი, სამართლებრივი განსაზღვრულობა და მართლმსაჯულების სათანადო განხორციელება და დაიცვან მათი იურისდიქციის ქვეშ მყოფი ყველა ადამიანის კონვენციით გარანტირებული უფლებები, როგორც ეს კონვენციის პირველი მუხლით არის გათვალისწინებული. ევროსასამართლოს ფუნქციაა, როგორც ეს განსაზღვრულია კონვენციის მე-19 მუხლში, დაიცვას მაღალი ხელშემკვრელი მხარეების მიერ კონვენციით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულება ადამიანის უფლებების დაცვის მიზნით.

54. გადაწყვეტილების 304-ე პარაგრაფში მოყვანილი მტკიცება, რომ „დასკვნა იმის შესახებ, რომ შეზღუდვა ემსახურება კონვენციით გათვალისწინებული მიზნის მიღწევას, მაინცდამაინც არ გამორიცხავს მე-18 მუხლის დარღვევას...“ არც მხარს უჭერს გადაწყვეტილებაში აღნიშნულ შეხედულებას და არც პასუხს სცემს დასმულ კითხვას.

55. პატივისცემის მიუხედავად, შემდეგი დასკვნა, რომელიც მიღებული იქნა გადაწყვეტილების 305-ე პარაგრაფში, არ არის გამართლებული იმ მიზეზების გამო, რომლებიც წარმოვადგინე წინამდებარე აზრში და მას არ გააჩნია საფუძველი კონვენციაში ან სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში.

„აქედან გამომდინარე, სასამართლოს მიაჩნია, რომ შეზღუდვა შეიძლება შეესაბამებოდეს კონვენციის არსებით დებულებას, რომელიც მისი გამოყენების ნებას რთავს, რადგან იგი აღნიშნული დებულებით დაშვებული მიზნის მიღწევას ცდილობს, მაგრამ მაინც არღვევდეს მე-18 მუხლს, რადგან იგი ძირითადად იმ სხვა მიზნისთვის იყო განსაზღვრული, რომელიც არ არის დადგენილი კონვენციით; სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეს სხვა მიზანი

უმთავრესი რომ ყოფილიყო. პირიქით, დადგენილი მიზანი თუ ერთ-ერთი მთავარი იქნება, შეზღუდვა წინააღმდეგობაში მაინც არ მოდის მე-18 მუხლთან, მაშინაც კი, თუ ის ასევე ცდილობს სხვა მიზნის მიღწევას.“

56. გადაწყვეტილების 306-ე პარაგრაფში წარმოდგენილია სამი დამატებითი არგუმენტი კონვენციის მე-18 მუხლის (ისევე როგორც გადაწყვეტილების 305-ე პარაგრაფშია შეჯამებული, რომელიც ზემოთ არის მოყვანილი) ინტერპრეტაციის დასასაბუთებლად: (ა) აღნიშნული ინტერპრეტაცია შეესაბამება ხელშემკვრელი სახელმწიფოების ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალს; (ბ) იგივე შეესაბამება ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს; და (გ) კონვენციის მოსამზადებელი სამუშაოები ცხადყოფს, რომ მე-18 მუხლის მიზანი იყო ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ცნების მისეული ვერსია.

57. მე არ ვეთანხმები ზემოთ მოყვანილ არგუმენტებს და თითოეულ მათგანს განვიხილავ რიგ-რიგობით.

58. პირველ არგუმენტთან, კერძოდ, იმასთან დაკავშირებით, რომ გადაწყვეტილებაში აღნიშნული ინტერპრეტაცია შეესაბამება ხელშემკვრელი სახელმწიფოების ეროვნული სასამართლოების პრეცედენტულ სამართალს, გადაწყვეტილების 306-ე პარაგრაფში, ფრჩხილებში, მითითებულია გადაწყვეტილების 168-ე პარაგრაფი. 168-ე პარაგრაფი აღიარებს, რომ „სასამართლოს ხელთ არსებული ინფორმაცია“ ცხადყოფს, რომ ეროვნულ სასამართლოებს აქვთ უპირატესი მიზნის კრიტერიუმის გამოყენების პრაქტიკა, თუმცა კი ასეთი ინფორმაციის რაობის გამჟღავნების გარეშე. იმავე პუნქტში გადაწყვეტილება უთითებს „რამდენიმე მაღალი ხელშემკვრელი სახელმწიფოს სასამართლოებზე“, რომელთათვისაც მისაღებია ასეთი პრაქტიკა, თუმცა იმ სახელმწიფოების დასახელების გარეშე, რომლებსაც ეს ეხება.

59. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე მიმაჩნია, რომ გადაწყვეტილებაში მოყვანილი დასაბუთება სუსტი და ბუნდოვანია, რაც შეეხება კონვენციის მე-18 მუხლის ინტერპრეტაციას შედარებითი სამართლის საფუძველზე. უნდა აღვნიშნო, რომ შედარებითი სამართალი მაშინ უნდა გამოვიყენოთ, როდესაც კონვენციის რომელიმე დებულების ინტერპრეტაცია ნაკლებად გასაგებია, რაც ამ შემთხვევაში ასე არ არის, რადგან მე-18 მუხლის ტექსტი არ არის ბუნდოვანი.

60. სიტყვა „რამდენიმე“, რომელიც კონვენციის ხელშემკვრელი სახელმწიფოების რაოდენობას ეხება და აღებულია შედარების მიზნით და რომელიც გამოყენებულია გადაწყვეტილების 168-ე პარაგრაფში, სიტყვასიტყვით ნიშნავს – „ორზე მეტი, მაგრამ ბევრი არა“. ⁴⁰ ასე, რომ სახელმწიფოების მცირე რაოდენობა, რომლებიც არ არის დასახელებული და რომლებიც სავარაუდოდ იყენებენ ასეთ კრიტერიუმს, ვერ მოგვცემს ობიექტური შედარებითი შესწავლის საფუძველს და ვერ უზრუნველყოფს კონსენსუსს მაღალი ხელშემკვრელი სახელმწიფოების სხვადასხვა სამართალს შორის. როგორც ჯეიკობსი, უაითი და ოუვი მართებულად აღნიშნავენ, „...ევროპული კონვენციის ინტერპრეტაცია ლეგიტიმურად შეიძლება იყოს დაფუძნებული კონსტიტუციური კანონების საერთო ტრადიციაზე და ფართო მასშტაბის სამართლებრივ ტრადიციაზე, რომელიც საერთოა ევროპის საბჭოს ქვეყნებისთვის“. ⁴¹ გარდა ამისა, რომელიმე წევრი სახელმწიფოს სამართალი არ შეიძლება გამოყენებული იყოს შედარებითი შესწავლის დროს, თუ პირველ რიგში არ იქნება მითითებული ინფორმაციის წყარო, ამ წყაროს კანონიერება, ანუ არსებობს თუ არა კონკრეტულ საკითხზე ურთიერთსაპირისპირო გადაწყვეტილებები ან შეხედულებები და რომელი მათგანია უპირატესი.

61. არც ის არ შეიძლება იყოს მართებული, რომ მე-18 მუხლის, რომელიც უნდა ყოფილიყო დამცავი კედელი ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების წინააღმდეგ ბრძოლაში, ინტერპრეტაცია მოხდეს ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოში არსებული სხვადასხვა პრაქტიკის შესაბამისად, თუ ასეთი არსებობს, რომლებიც ეწინააღმდეგება ამ მუხლის ფორმას და შინაარსს. სავარაუდოდ, მოხდა სრულიად საწინააღმდეგო: თუ არსებობენ ისეთი მაღალი ხელშემკვრელი სახელმწიფოები, რომელთა ადმინისტრაციული სამართალწარმოების პრაქტიკაში ყურადღებას არ აქცევენ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას, ამ სახელმწიფოებმა უარი

⁴⁰ იხილეთ ლესლი ბრაუნი (რედ.), *The New Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles* (ოქსფორდის ახალი მოკლე ინგლისური ლექსიკონი ისტორიული პრინციპების შესახებ), ტ. 2, op. cit., გვ. 2799, ჩანაწერის სახით: „რამდენიმე“, რომელიც განსაზღვრულია შემდეგნაირად: „2. ორზე მეტი, მაგრამ ბევრი არა; იურიდ. ერთზე მეტი.“

⁴¹ იხილეთ, რობინ კ.ა. უაითი და კლერ ოუვი (რედ.), ჯეიკობსი, უაითი და ოუვი, op. cit., გვ. 77.

უნდა თქვან მსგავს პრაქტიკაზე და მზად იყვნენ, შეასრულონ კონვენციის 1-ლი, მე-17 და მე-18 მუხლების მოთხოვნები, ისევე როგორც კონვენციის ნებისმიერი სხვა დებულების მოთხოვნები ადამიანის უფლებების სრული დაცვით. აქედან გამომდინარე, შედარებითი სამართალი შეიძლება გამოყენებული იყოს მხოლოდ როგორც ინტერპრეტაციის გარე წყარო ზემოთ აღნიშნული მოსაზრებების გათვალისწინებით და დიდი სიფრთხილით, გულისხმიერებით და გამჭვირვალობით და მხოლოდ მაშინ, როდესაც კონვენციის დებულების ტექსტი და საგანი გასაგები არ არის, რასაც ამ შემთხვევაში ადგილი არა აქვს კონვენციის მე-18 მუხლთან მიმართებით.

62. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე არ ჩანს, რომ შედარებით-სამართლებრივი მასალები ხელს უწყობს მე-18 მუხლის ინტერპრეტაციას ისეთი სახით, როგორც ეს აღნიშნულია გადაწყვეტილებაში.

63. რაც შეეხება გადაწყვეტილებაში მოყვანილ მეორე დამატებით არგუმენტს (იხილეთ 306-ე პარაგრაფი), კერძოდ, იმას, რომ გადაწყვეტილებაში აღნიშნული ინტერპრეტაცია შეესაბამება ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს, გადაწყვეტილების 306-ე პარაგრაფში მითითებულია გადაწყვეტილების 156-ე პარაგრაფში, რომელშიც ნათქვამია, რომ „ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს დამკვიდრებული პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, რაიმე ქმედება ძალას კარგავს ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების შედეგად, თუ ობიექტური, სათანადო და თანამიმდევრული მტკიცებულების საფუძველზე აღმოჩნდება, რომ ასეთი ქმედება განხორციელდა მხოლოდ ან ძირითადად იმ მიზნით, რომლის შესასრულებლადაც არ იყო შესაბამისი ძალაუფლება მინიჭებული (იხილეთ, სხვა წყაროებთან ერთად,...)“. ფრჩხილებში მითითებულია სამი ისეთი გადაწყვეტილება, რომლებიც, ჩემი შეხედულებით, არ არის რელევანტური წინამდებარე საქმეში მე-18 მუხლის ინტერპრეტაციის მიზნებთან. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მე ვერ ვხედავ გადაწყვეტილებაში ნახსენებ მიდგომას, რის საფუძველზეც ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების კრიტერიუმი, ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს თანახმად, გამოიყენება, როგორც „უპირატესი მიზნის ტექსტის“ დამადასტურებელი არგუმენტი მე-18 მუხლის კონტექსტში.

64. ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ტესტი ევროკავშირის დონეზე, რომელიც ნახსენებია გადაწყვეტილებაში, არ ეხება ადამიანის ძირითადი უფლებების დარღვევებს. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოში წარდგენილი აღნიშნული საქმეები ადამიანის ძირითადი უფლებების დარღვევას ეხება, ევროკავშირის ფუნდამენტურ უფლებათა ქარტია არ შეიცავს მე-18 მუხლის ანალოგიურ დებულებას. ამ ქარტიის 52-ე მუხლი, რომელსაც „უფლებებისა და პრინციპების მოქმედების სფერო და ინტერპრეტაცია“ ეწოდება, ეხება ქარტიით გარანტირებულ უფლებებსა და თავისუფლებებზე დაწესებულ შეზღუდვებს და ითვალისწინებს ხელშემკვრელი სახელმწიფოების მხრიდან მოქმედების უფრო მეტ თავისუფლებას. 52-ე მუხლში ვკითხულობთ:

„წინამდებარე ქარტიით აღიარებული უფლებებისა და თავისუფლებების განხორციელებაზე დაწესებული ნებისმიერი შეზღუდვა გათვალისწინებული უნდა იყოს კანონში და პატივს სცემდეს ამ უფლებებისა და თავისუფლებების არსს. პროპორციულობის პრინციპის საფუძველზე, შეზღუდვები შეიძლება დაწესდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი აუცილებელია და ჭეშმარიტად პასუხობს ევროკავშირის მიერ აღიარებულ საერთო ინტერესების მიზნებს ან სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის საჭიროებას“.

65. მე-18 მუხლის სავალდებულო დებულებები არ იძლევა კონვენციით გათვალისწინებული უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვების გამოყენების უფლებას „იმ მიზნის გარდა სხვა ნებისმიერი მიზნისთვის, რომელზეც ეს შეზღუდვებია დაწესებული“, 52-ე მუხლის უფრო ტოლერანტული დებულებისგან განსხვავებით, რომელიც იძლევა იმის უფლებას, რომ „ქარტიით აღიარებული უფლებებისა და თავისუფლებების განხორციელების ნებისმიერი შეზღუდვა კანონით [უნდა] იყოს გათვალისწინებული“.

66. ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოში წარდგენილი ზემოხსენებული სამი საქმე, რომლებიც გადაწყვეტილების 156-ე პარაგრაფშია მოხსენიებული, არ ეხებოდა ადამიანის უფლებების დარღვევის ფაქტებს. უფრო სწორად, პირველი მოხსენიებული გადაწყვეტილება, კერძოდ, საქმეზე *ფედესა და სხვები საბჭოს წინააღმდეგ*, C-331/88, კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებდა 1988 წლის 7 მარტის ევროკავშირის 88/146/EEC დირექტივის უფლებამოსილებას საერთო სასოფლო-სამეურნეო

პოლიტიკის მიზნებთან მის შესაბამისობასთან მიმართებით, როგორც ეს განსაზღვრულია ევროპის ეკონომიკური გაერთიანების (EEC) ხელშეკრულებაში. მეორე მოხსენიებული გადაწყვეტილების საგანი, კერძოდ, *ესპანეთი და იტალია საბჭოს წინააღმდეგ* ერთობლივ საქმეებზე C-274/11 და C-295/11, იყო ევროკავშირის საბჭოსთვის უფლებამოსილების მინიჭება კონკურენციის წესების სფეროში გაზრდილი თანამშრომლობის თაობაზე, რომლებიც აუცილებელია შიდა ბაზრის ფუნქციონირებისათვის, ხოლო ბოლოს მოხსენიებულ გადაწყვეტილებაში, კერძოდ, *კომისია საბჭოს წინააღმდეგ* საქმეზე C-111/10, ევროკომისიამ სადავო გახადა საბჭოს 2009 წლის 16 დეკემბრის გადაწყვეტილება 2009/983/EU ლიტვის რესპუბლიკის ხელისუფლების ორგანოების მიერ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის შესყიდვისთვის სახელმწიფო დახმარების გაცემის თაობაზე.

67. ზემოხსენებულ საქმეებში ბრალდებები ევროკავშირის საბჭოს მიერ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების თაობაზე არ ეხება ისეთ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას, რომლის შედეგია მოქალაქეთა ადამიანის ძირითადი უფლებების შეზღუდვა. ასე რომ, ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ზოგადი კრიტერიუმი ევროკავშირის სამართლის მიხედვით არ შეიძლება გამოყენებული იქნეს ანალოგიით, როგორც შედარებითი პრეცედენტი ან არგუმენტი მე-18 მუხლის ინტერპრეტაციისათვის, რადგან არ არსებობს არც სამართლებრივი და არც კონცეპტუალური საფუძველი, რომელზე დაყრდნობითაც შეიძლება ასეთი პარალელის გავლება.

68. მესამე და უკანასკნელი დამატებითი არგუმენტი გადაწყვეტილებაში (იხილეთ 306-ე პარაგრაფი) არის ის, რომ „კონვენციის მოსამზადებელი სამუშაოები ნათლად აჩვენებს, რომ მე-18 მუხლი განსაზღვრული იყო, როგორც ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი შეხედულების მისეული ვერსია“. მე არ მჯერა, რომ ეს ზუსტად ასეა, მაგრამ სანამ ამ არგუმენტს შევხები, მნიშვნელოვანია, რომ მოვიშველიო ვენის კონვენციის 32-ე მუხლი, რომლის სათაურია „ინტერპრეტაციის დამატებითი საშუალებები“ და რომელშიც ნათქვამია:

„შესაძლებელია, ინტერპრეტაციის დამატებითი საშუალებებისადმი, მათ შორის ხელშეკრულების მოსამზადებელი მასალებისადმი და მისი დადების

210 მერაბიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ - გადაწყვეტილება,
განსხვავებული აზრი

გარემოებებისადმი მიმართვა, იმ მიზნით, რათა დადასტურდეს მათი მნიშვნელობა 31-ე მუხლის [მოხსენიებულია ზემოთ] გამოყენებიდან გამომდინარე, ან განისაზღვროს მნიშვნელობა, როდესაც ინტერპრეტაცია 31-ე მუხლის შესაბამისად:

- a) ორაზროვანს და გაურკვეველს ტოვებს მის მნიშვნელობას: ან
- b) იწვევს აშკარა აბსურდულ ან არაგონივრულ შედეგებს“.

69. გადაწყვეტილების 306-ე პარაგრაფში, ფრჩხილებში მოცემულია ჯვარედინი მითითება გადაწყვეტილების 154-ე პარაგრაფზე, რომელშიც არის კიდევ ერთი მითითება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის *Travaux Préparatoires*-ზე, მაგრამ მათში ისევ არაფერია იმ მტკიცების გასამყარებლად, რომ მე-18 მუხლი შეიძლება ყოფილიყო ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ცნების ვერსია. ნებისმიერ შემთხვევაში, *Travaux Préparatoires*-ში არაფერია ისეთი, რაც ამყარებს გადაწყვეტილებაში მიღებულ კრიტერიუმს, რომელიც ეხება შეზღუდვების მიზნების სიმრავლეს.

70. პირიქით, *Travaux Préparatoires*-დან ცხადია, რომ კონვენციის შემდგენლებს სურდათ თავიდან აეცილებინათ ტოტალიტარიზმის „ფსევდო-ლეგიტიმური საშუალებებით“ წარმოშობა.⁴² როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, ეს დებულება არის მწვავე მაგალითი „მეტად აღარ“ რიტორიკისა, რომელიც წარმოიშვა მეორე მსოფლიო ომის დამანგრეველი მოვლენების შემდეგ. კონვენციის შექმნამ წარმოაჩინა ევროპის მცდელობა, პირისპირ შეეხედა ძალადობრივი წარსულისთვის და უზრუნველყო მეორე მსოფლიო ომის მოვლენების აღმოსაფხვრელად განმეორება. ამრიგად, მე-18 მუხლი არის ევროპის ქვეყნების ტოტალიტარიზმისგან დაცვის საშუალება და

---

42 იხილეთ ლუდოვიკო ბენვენუტის (იტალია)) განცხადება ევროპის საბჭოს საკონსულტაციო ასამბლეის პირველ სხდომაზე სტრასბურგში 1949 წლის 8 სექტემბერს, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის “*Travaux Préparatoires*”-ის თხზულებათა კრებული, ტ. 11, 1975 წ., გვ.136

43 იხილეთ ტეტქენის (საფრანგეთი)) განცხადება ევროპის საბჭოს საკონსულტაციო ასამბლეის მეორე სხდომაზე სტრასბურგში 1950 წლის 16 აგვისტოს, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის “*Travaux Préparatoires*”-ის თხზულებათა კრებული, მარტინუს ნაიპოფი, ტ. V, 1979 წ., გვ. 294 იქვე, გვ. 292 (ტექსტი ინგლისურ ენაზე), მითითებულია *Travaux Préparatoires*-ის V ტომის 293-ე გვერდი.

იგი არის კონვენციის ის ერთადერთი მუხლი, რომელიც არეგულირებს მასში გათვალისწინებული უფლებების შეზღუდვას.

71. გარდა ამისა, კონვენციის შემქმნელებს ასევე სურდათ იმის უზრუნველყოფა, რომ კონვენციით გათვალისწინებულ უფლებათა თვითნებური შეზღუდვა აღარ ყოფილიყო საპატიო. ყველა ტოტალიტარულ რეჟიმს ერთი საერთო ელემენტი აქვს და ეს არის ადამიანის უფლებების თვითნებური შეზღუდვა. როგორც ბ-ნმა პ.-ჰ. ტეტჟენმა ზუსტად ჩამოაყალიბა:

„... როდესაც დიქტატურა მყარად არის დამკვიდრებული, იგი ერთმანეთის მიყოლებით ახშობს ადრინდელი კანონებით განსაზღვრულ თავისუფლებებს“.⁴⁴

მან ასევე შენიშნა შემდეგი:

„ინდივიდუალური თავისუფლება ჩვენს დემოკრატიულ ქვეყნებში დაცულია ჩვენი დემოკრატიული ინსტიტუტებით. აქედან გამომდინარე, დაცვისთვის საჭირო საშუალებებიც, ასევე, განუყოფელია ამ ინსტიტუტებისაგან.

...

როდესაც, მაგალითად, საფრანგეთში რომელიმე თანამშრომელი ხდება მისი დეპარტამენტის მხრიდან ძალაუფლების ბოროტად უკანონო გამოყენების მსხვერპლი, იგი მიმართავს Conseil d'Etat-ს (სახელმწიფო საბჭოს). ხოლო ეს უკანასკნელი აუქმებს უკანონო ზომას.“⁴⁵

72. ბ-ნი პ.-ჰ. ტეტჟენის გამოსვლის ამ ბოლო ორმა ნაწყვეტმა სავარაუდოდ მოგვცა ამ გადაწყვეტილებაში იმ დასკვნის გაკეთების საფუძველი, რომ მე-18 მუხლი უნდა ყოფილიყო ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ცნების ვერსია.⁴⁶ მაგრამ ეს ამონარიდები არ ექვემდებარება ასეთ ინტერპრეტაციას და, ნებისმიერ შემთხვევაში, ვერ გვამღევს პასუხს არსებულ კითხვაზე, რადგან ისინი ეხება ადმინისტრაციული

44. იხილეთ ტეტჟენის (საფრანგეთი) განცხადება ევროპის საბჭოს საკონსულტაციო ასამბლეის მეორე სხდომაზე სტრასბურგში 1950 წლის 16 აგვისტოს, *ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის* “Travaux Préparatoires”-ის *თხზულებათა კრებული*, მარტინუს ნაიჰოფი, ტ. V, 1979 წ., გვ. 294.

45. იქვე, გვ. 292 (ტექსტი ინგლისურ ენაზე), გვ. 293 (ტექსტი ფრანგულ ენაზე). 154-ე პარაგრაფში მოყვანილ გადაწყვეტილებაში მითითებულია Travaux Préparatoires-ის V ტომის 293-ე გვერდი.

46. ეს შეიძლება ასეც იყოს იმიტომ, რომ 154-ე პარაგრაფში მოყვანილ გადაწყვეტილებაში მითითებულია Travaux Préparatoires-ის V ტომის 293-ე გვერდი.

სასამართლოების მხოლოდ საზედამხედველო უფლებას, გააუქმონ უკანონო ზომები.

73. ბ-მა პ.-მ. ტეტუენმა შემოგვთავაზა მოცემული დებულების შემდეგი ტექსტი, რომელიც შემდეგ მე-18 მუხლი გახდა:

„კონვენციით უზრუნველყოფილი უფლებების განხორციელების და თავისუფლებებით სარგებლობის დროს ყველა ადამიანი დაექვემდებარება მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, რომლებიც კანონითაა დადგენილი ერთადერთი მიზნით, უზრუნველყოფილი იყოს სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების აღიარება და პატივისცემა, ასევე იმისთვის, რომ დაცული იყოს ზნეობის, წესრიგის, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების და ზოგადი კეთილდღეობის სათანადო მოთხოვნები დემოკრატიულ საზოგადოებაში. ეს უფლებები და თავისუფლებები არავითარ შემთხვევაში არ უნდა განხორციელდეს ევროპის საბჭოს მიზნებისა და პრინციპების საწინააღმდეგოდ.“⁴⁷

დებულების პროექტის ეს ბოლო წინადადება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგანაც იგი გამოხატავს მე-18 მუხლის მიზანს მის საბოლოო ვერსიაში.

74. ზემოთქმულიდან ცხადია, რომ *Travaux Préparatoires* ადასტურებს კონვენციის მე-18 მუხლის მნიშვნელობას, რომელიც ვენის კონვენციის ზემოაღნიშნული 31-ე მუხლის გამოყენების შედეგია და ამგვარად, ისინი შეიძლება გამოყენებული იქნეს, როგორც კონვენციის მე-18 მუხლის ინტერპრეტაციის დამხმარე საშუალება ვენის კონვენციის 32-ე მუხლის შესაბამისად. მიუხედავად ამისა, ეს *Travaux Préparatoires* არ შეიძლება გამოყენებული იქნეს ვენის კონვენციის 32-ე მუხლის საფუძველზე მე-18 მუხლის მნიშვნელობის დასადგენად, რადგან მისი ინტერპრეტაცია ვენის კონვენციის 31-ე მუხლის შესაბამისად, როგორც მანამდე იყო ახსნილი, მე-18 მუხლის მნიშვნელობას არც ბუნდოვანს და არც გაუგებარს არ ტოვებს; და ასევე არც ისეთ შედეგამდე არ მივყავართ, რომელიც აშკარად აბსურდული ან უსაფუძვლოა.

75. გადაწყვეტილების 307-ე პარაგრაფში ნათქვამია, რომ ის, თუ „რომელი მიზანია მნიშვნელოვანი მოცემულ საქმეში დამოკიდებულია ყველა გარემოებაზე“. „ამ მოსაზრების

---

47. იხილეთ ბ-ნი პ.-მ. ტეტუენის განცხადება ევროპის საბჭოს საკონსულტაციო ასამბლეის პირველ სხდომაზე სტრასბურგში 1949 წლის 30 აგვისტოს, *ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის* “*Travaux Préparatoires*”-ის *თხზულებათა კრებული*, მარტინუს ნაიჰოფი, ტ. I, 1975 წ., გვ. 178.

შეფასებისას“, როგორც ამ პარაგრაფის მომდევნო წინადადება ამბობს, „სასამართლო გაითვალისწინებს სავარაუდო ფარული მიზნის შეუთავსებლობის ხასიათსა და ხარისხს და მხედველობაში მიიღებს იმას, რომ კონვენცია მიზნად ისახავდა იმ დემოკრატიული საზოგადოების იდეალებისა და ღირებულებების დაცვასა და ხელშეწყობას, რომელიც იცავს კანონის უზენაესობის პრინციპებს“. ბოლო პარაგრაფში (იხილეთ გადაწყვეტილების 308-ე პარაგრაფი) და წინადადებაში ქვესათაურით – „(i) მიზნების სიმრავლე“ ნათქვამია, რომ „განგრძობად სიტუაციებში ვერ გამოვრიცხავთ, იმას რომ, თუ რომელი მიზნის შეფასება იყო პრიორიტეტული, შეიძლება შეიცვალოს დროთა განმავლობაში“.

76. ჩემი აზრით, ის ფაქტი, რომ, როგორც ამბობენ, „პრიორიტეტული მიზნის ტესტი“ „დამოკიდებულია ყველა გარემოებაზე“ და ის ფაქტი, რომ განგრძობად სიტუაციებში პრიორიტეტულია თუ არა მიზანი, შეიძლება შეიცვალოს დროთა განმავლობაში, გადაწყვეტილებაში აღიარებულ ტესტს კიდევ უფრო ორაზროვანსა და ბუნდოვანს ხდის. სინამდვილეში, ასეთი ინტერპრეტაცია საერთოდ არ შეესაბამება კონვენციის მე-18 მუხლის მოქმედების სფეროს ჩემს მიერ უკვე მოყვანილი მიზეზების გამო. ზემოთ მე-17 პარაგრაფში უკვე გავაკეთე ჩემი შენიშვნები გადაწყვეტილების 307-ე პარაგრაფის ამონარიდთან დაკავშირებით, რომელშიც ნათქვამია, რომ „კონვენცია მიზნად ისახავდა იმ დემოკრატიული საზოგადოების იდეალებისა და ღირებულებების დაცვასა და ხელშეწყობას, რომელიც იცავს კანონის უზენაესობის პრინციპებს“, და ამ მოსაზრებას აქ ახლა აღარ დავუბრუნდები.

II. დასკვნა

77. და ბოლოს, პატივისცემის მიუხედავად, ინტერპრეტაცია, რომელსაც შეზღუდვების დიფერენცირების საშუალება უნდა მოეცა, როგორც ეს გადაწყვეტილებაშია შემოთავაზებული, არ იქნებოდა დამაჯერებელი: იგი არა მხოლოდ ყოველგვარ სამართლებრივ საფუძველს მოკლებული და, შესაბამისად, თვითნებური იქნებოდა, არამედ იგი ასევე შეუსაბამო იქნებოდა კონვენციის, როგორც ადამიანის უფლებათა ერთ-ერთ

საერთაშორისო ხელშეკრულების ტექსტთან, მიზანთან და მოქმედების სფეროსთან.

78. რაც შეეხება მომჩივნის მტკიცებას იმასთან დაკავშირებით, რომ 2013 წლის დეკემბერში ქვეყნის ხელისუფლების ორგანოები შეეცადნენ, მისი წინასწარი პატიმრობა მისგან ინფორმაციის მოპოვების საშუალებად გამოეყენებინათ, მე ვეთანხმები გადაწყვეტილებაში გაკეთებულ დასკვნას იმის შესახებ, რომ იგი დადასტურდა და კერძოდ იმას, რომ მომჩივნის განცხადებები ბ-ნ ო.ფ.-თან მისი საიდუმლო შეხვედრისა და საუბრის შესახებ „საკმარისად დამაჯერებელი და შესაბამისად, დადასტურებული იყო“ (იხილეთ გადაწყვეტილების 350-ე პარაგრაფი).

79. საერთო ჯამში, სახელმწიფოები გათავისუფლებულნი არ უნდა იყვნენ კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ვალდებულებისაგან, რომელიც კონვენციის პირველ მუხლთან ერთად განიხილება, თუ მათი ხელისუფლების ორგანოები პირს არაკანონიერი მიზნით აპატიმრებენ, მაშინაც კი, თუ ეს მიზანი არ არის დაპატიმრების პრიორიტეტული მიზანი. ჩემი აზრით, იმ შემთხვევის გარდა, როცა ისინი მთლიანად და სრულყოფილად ასრულებენ კონვენციის დებულებებით გათვალისწინებულ თავის ვალდებულებებს, მათ არ უნდა გააჩნდეთ იმის მოლოდინი, რომ ევროსასამართლო ტოლერანტული იქნება მათ მიმართ. მათ გააჩნიათ კონვენციით გათვალისწინებული ვალდებულება, დაიცვან კანონის უზენაესობა მთლიანად: არა მხოლოდ ის უნდა გააკეთონ, რაც კანონიერია, არამედ ასევე თავი უნდა შეიკავონ იმისგან, რაც უკანონოა.

80. აქედან გამომდინარე, რადგან დადასტურდა, რომ მომჩივნის წინასწარი პატიმრობის მიზანი არ იყო ის, რაც გათვალისწინებულია კონვენციის მე-5 მუხლის პირველი პუნქტით და, შესაბამისად, ეს იყო ფარული მიზანი, ვასკვნი, რომ დაირღვა კონვენციის მე-18 მუხლი, რომელიც აღებულია კონვენციის მე-5 მუხლის პირველ პუნქტთან ერთობლიობაში. მიუხედავად ამისა, წინამდებარე გადაწყვეტილებაში მოყვანილი განჩინებისგან განსხვავებით, არსებითად არ მიმაჩნია იმის ცოდნა, დაპატიმრებისთვის ეს მიზანი ასევე იყო თუ არა მთავარი, ძირითადი ან პრიორიტეტული.

მოსამართლეების – რაიმონდის, სპანოს, კიელბროს,
გროზევის, რავარანის, პასტორ ვილანოვას, პოლაჩკოვას
და ჰუსეინოვის ერთიანი, ნაწილობრივ განსხვავებული
აზრი

I.

1. ჩვენ სრულიად ვიზიარებთ ევროსასამართლოს მიერ იმ ზოგადი პრინციპების მნიშვნელოვან დაზუსტებას, რომლებიც კონვენციის მე-18 მუხლის ინტერპრეტაციისათვის უნდა იქნას გამოყენებული, როგორც ეს დღევანდელი გადაწყვეტილების 282-ე-307-ე პარაგრაფშია მოყვანილი. თუმცა, ჩვენ პატივისცემის მიუხედავად არ ვეთანხმებით უმრავლესობას ამ პრინციპების ამ საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიმართ გამოყენებასთან დაკავშირებით (II-III ნაწილები). ამასთან, მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ გაგრძელდეს მუშაობა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ელ პუნქტსა და მე-18 მუხლს შორის ურთიერთკავშირის თაობაზე იმ მიდგომის საფუძველზე, რომელიც სასამართლომ ამ უკანასკნელი დებულების ინტერპრეტაციის მიმართ გამოიყენა (ნაწილი IV).

II.

2. პირველ რიგში, ყურადღებას ვამახვილებთ იმაზე, რომ კონვენციის მე-18 მუხლი ადგენს ძალიან მაღალ ზღვარს, როგორც ეს ნათლად ჩანს სასამართლოს ამ გადაწყვეტილებაში აღიარებულ პრიორიტეტული მიზნის ტესტში. მე-18 მუხლის ინტერპრეტაციისა და გამოყენებისას უნდა მოხდეს იმ ფაქტის გათვალისწინება, რომ კონვენციის ის დებულებები, რომლებიც შეზღუდვებს ითვალისწინებს, ასევე მუდმივად უზრუნველყოფდნენ გარკვეულ გარანტიებს თვითნებური და არაკანონიერი საფუძვლების წინააღმდეგ, რომლებიც ზღუდავენ განსახილველ უფლებებს. ეს, კერძოდ, ეხება მე-5 მუხლს, თავისუფლების უფლების შესახებ, რომელიც ვრცელდება წინამდებარე საქმეზე და რომელიც, როგორც სასამართლომ დიდი ხანია დაადგინა, ინტერპრეტირებული უნდა იყოს ისე, რომ ეფექტურად ახორციელებდეს თვითნებური დაპატიმრებისგან დაცვას (იხილეთ, კერძოდ, საქმე *მოორენი გერმანიის წინააღმდეგ* [დიდი პალატის გადაწყვეტილება], no.

11364/03, §§ 72 და 77-81, 2009 წლის 9 ივლისი). გარდა ამისა, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული კონვენციის მე-17 და მე-18 მუხლებს შორის ურთიერთკავშირი, რომელთაგან პირველი ცალსახად კრძალავს „უფლებების ბოროტად გამოყენებას“, ხოლო მეორე კი აწესებს „საზღვრებს“ უფლებებზე შეზღუდვების გამოყენებისთვის“.

3. აქედან გამომდინარეობს, რომ ჩვენი აზრით, მე-18 მუხლი შეიძლება გამოყენებული იყოს მხოლოდ ყველაზე სერიოზულ საქმეებში, რომლებშიც ადეკვატურად ჩანს ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე, გადაწყვეტილების 309-ე-317-ე პარაგრაფებში აღწერილი მტკიცების სტანდარტის და ტვირთის შესაბამისად, რომ ხელისუფლების ორგანოების უპირატესი მიზანი იყო კონვენციით მინიჭებული უფლებების შეზღუდვა იმ მოტივების საფუძველზე, რომელთა მოქცევა კონვენციის განსახილველი დებულებით დაშვებული შეზღუდვების კატეგორიაში შეუძლებელია. მე-18 მუხლის შესაბამისად პრიორიტეტული მიზნის ტესტის მოქმედების სფეროსა და შინაარსის ეს მნიშვნელოვანი კვალიფიკაცია კარგად არის განხილული გადაწყვეტილების 307-ე პარაგრაფში, რომელშიც სასამართლო მართებულად აცხადებს, რომ იმის შეფასებისას, შეზღუდვის მიზანი „პრიორიტეტული“ იყო თუ არა, იგი გაითვალისწინებს „სავარაუდო ფარული მიზნის შეუფერებლობის ხასიათსა და ხარისხს და მხედველობაში მიიღებს იმას, რომ კონვენცია მიზნად ისახავდა იმ დემოკრატიული საზოგადოების იდეალებისა და ღირებულებების დაცვასა და ხელშეწყობას, რომელიც იცავს კანონის უზენაესობის პრინციპებს“.

III.

4. ამის საფუძველზე და წინამდებარე საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიმართ მე-18 მუხლის გამოყენებისას, აღვნიშნავთ, რომ გადაწყვეტილების 351-ე პარაგრაფში უმრავლესობა აღიარებს, რომ არ არსებობს იმის მტკიცებულება, რომ 2013 წლის 14 დეკემბრამდე, მომჩივნის დაპატიმრებიდან თითქმის შვიდი თვის შემდეგ, ხელისუფლების ორგანოებმა სცადეს, მისი წინასწარ პატიმრობაში ყოფნა მასზე ზეწოლის საშუალებად გამოეყენებინათ, რათა მას მიეწოდებინა ინფორმაცია ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალების ან

ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშების შესახებ. ამგვარად, უმრავლესობა აღიარებს, რომ თუ მისი თავისუფლების უფლების შეზღუდვა მთლიანობაში განიხილებოდა, რთული იქნებოდა მისი შეფასება, იმგვარად, რომ მცდელობა, ასეთი ინფორმაციის მიღების საშუალებად გამოყენებასთან დაკავშირებითაჲმ ქმედების პრიორიტეტულ მიზნად ჩათვლილიყო. მიუხედავად ამისა, უმრავლესობა ეყრდნობა იმ პრინციპს, რომ როდესაც „კონვენციით მინიჭებული უფლების შეზღუდვა, როგორც ამ შემთხვევაში, განგრძობადი სიტუაცია გახდება, იმისათვის, რომ ამან არ დაარღიოს მე-18 მუხლი, მისი უპირატესი მიზანი მთელი მისი ხანგრძლივობის განმავლობაში უნდა დარჩეს კონვენციით დადგენილი მიზანი, და ვერ გამოვრიცხავთ, რომ თავდაპირველი მიზანი სხვა მიზნით ჩანაცვლდეს დროთა განმავლობაში.“ ამის შემდეგ უმრავლესობა ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე ადგენს, რომ რამდენიმე ელემენტი ამყარებს მათ დასკვნას იმის შესახებ, რომ ეს მართლაც ასეა, როგორც ამ საქმეში მოხდა, კერძოდ, ის, რომ ზუსტად იმ დროს, როდესაც მომჩივანი გაყვანილი იქნა საკნიდან, მისი პატიმრობის უპირატესი მიზანი შეიცვალა და ეს შეცვლილი მიზანი უკვე არღვევდა კონვენციის მე-18 მუხლს.

5. პატივისცემის მიუხედავად, არ ვეთანხმებით ზემოაღნიშნულს ქვემოთ ჩამოთვლილი მიზეზების გამო.

6. ჩვენი აზრით, მნიშვნელოვანია გვახსოვდეს თავიდანვე, რომ მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა გრძელდებოდა 2013 წლის 21 მაისს მისი დაპატიმრებიდან 2014 წლის 17 თებერვალს პირველი ინსტანციის სასამართლოში მის გასამართლებამდე პერიოდის განმავლობაში (იხილეთ გადაწყვეტილების 26-ე და 53-ე პარაგრაფები). არ არსებობს სასამართლოსთვის წარდგენილი არანაირი ისეთი მტკიცებულება, რომელიც დაადასტურებდა, რომ ამ პერიოდის ძირითადი ნაწილის განმავლობაში, რომელიც თითქმის 9 თვეს შეადგენს, სისხლისსამართლებრივი დევნის ან სასამართლო ხელისუფლების ორგანოები ცდილობდნენ მისი თავისუფლების უფლების შეზღუდვას, რათა მასზე ზეწოლა მოეხდინათ მის მიერ ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალების ან ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშების შესახებ ინფორმაციის მიწოდების მიზნით. პირიქით, მათი ქმედებების ქრონოლოგიური თანმიმდევრობა – წინასასამართლო სხდომით დაწყებული და შემდეგ სასამართლო პროცესით გაგრძელებული – ვერ ასაბუთებს

მოვლენების სხვაგვარ ინტერპრეტაციას, ვიდრე იმას, რომ მომჩივნის წინასწარ პატიმრობაში დატოვების უპირატესი მიზანი იყო მის წინააღმდეგ არსებული სისხლის სამართლის პროცესის შეუფერხებლად ჩატარება.

7. მთავარ პროკურორთან, ბ-ნ ო.ფ.-სთან შეხვედრა იმ დროს შედგა, როდესაც მომჩივნის წინააღმდეგ ფართოდ გაშუქებული სასამართლო პროცესი დიდი ხანია მიმდინარეობდა (იხილეთ გადაწყვეტილების 50-ე და მე-60 პარაგრაფები). არ არსებობს რაიმე აშკარა კავშირი ამ შეხვედრასა და მომჩივნის წინააღმდეგ არსებული სისხლის სამართალწარმოების ან მის წინასწარ პატიმრობასთან დაკავშირებული სამართალწარმოების რომელიმე პროცესუალურ ეტაპს შორის. ბ-ნი ო. ფ. აღნიშნულ თანამდებობაზე ამ შეხვედრამდე სულ რაღაც სამი კვირით ადრე იყო დანიშნული და გადადგა ამ შეხვედრიდან ორი კვირის შემდეგ ამ საქმესთან კავშირის არმქონე საკითხის გამო (იხილეთ გადაწყვეტილების მე-60 პარაგრაფი); სავარაუდოდ მას არანაირი კონკრეტული წვლილი არ მიუძღვის მომჩივნის წინააღმდეგ არსებულ სისხლის სამართალწარმოებაში.

8. იმისათვის, რომ ვაღიაროთ, რომ 2013 წლის 14 დეკემბრის შემდეგ მომჩივნის უწყვეტი წინასწარი პატიმრობის უპირატესი მიზანი მისგან მტკიცებულების მოპოვება იყო, ამისთვის ასევე საჭირო იქნებოდა იმის აღიარებაც, რომ ხელისუფლების ორგანოები მზად იყვნენ მოეხსნათ მის წინააღმდეგ არსებული სისხლის სამართლის ბრალდებები. მართალია, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 250-ე მუხლის 1-ლი და მე-2 ნაწილების საფუძველზე, სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოებს, რომლებიც ბ-ნი ო.ფ.-ს საერთო კონტროლს ექვემდებარებოდნენ, ნებისმიერ მომენტში საკუთარი ნებით შეეძლოთ მომჩივნის წინააღმდეგ არსებული ბრალდებების მოხსნა ამ გადაწყვეტილების სასამართლო კონტროლის გარეშე (იხილეთ გადაწყვეტილების 153-ე პარაგრაფი). თუმცა, რეალურად არ არსებობს იმის არანაირი საფუძველი, რომელიც დამყარებული იქნებოდა სასამართლოსთვის წარდგენილ მტკიცებულებაზე, რათა დავასკვნათ, რომ ხელისუფლების ორგანოები ნამდვილად განიხილავდნენ ამ ვარიანტს. პირიქით, მომჩივანი იყო ცნობადი ბრალდებული, რომლის ფართოდ გაშუქებულ საქმეში სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოებს ძალიან დიდი დრო და რესურსები ჰქონდათ ჩადებული. ჩვენ ვერ გვარწმუნებს ჩვენს

წინაშე წარმოდგენილი ის ფაქტები, რომ ამ ინფორმაციის მოპოვების სურვილის არსებობის შემთხვევაშიც, რომლის მიღებისთვისაც მთავარი პროკურორი ზეწოლას ახდენდა მომჩივანზე, რომ ისინი მზად იყვნენ, რადიკალურად შეეცვალათ თავის ქმედებები და მოეხსნათ მის წინააღმდეგ არსებული ბრალდებები შუა სამართალწარმოების დროს, ან რომ მათ შეეძლოთ მისთვის მიეცათ იმის საიმედო გარანტიები, რომ ისინი ასე მოიქცეოდნენ. უფრო მეტიც, იმისათვის, რომ მომჩივანი გათავისუფლებულიყო, თბილისში მის წინააღმდეგ არსებული ბრალდებები სისხლის სამართლის მეორე საქმეზე, რომელიც კიდევ უფრო ფართოდ გაშუქებული იყო მედიაში (იხილეთ გადაწყვეტილების 56-ე პარაგრაფი), ასევე უნდა მოხსნილიყო.

9. ამ მოსაზრებების გათვალისწინებით ვერ დავასკვნით, რომ მომჩივნისგან ბ-ნი ჟვანიას გარდაცვალებისა და ბ-ნი სააკაშვილის საბანკო ანგარიშების შესახებ ინფორმაციის მოპოვების სურვილი შეიძლება ჩაითვალოს მისი წინასწარი პატიმრობის უპირატეს მიზნად, ან, რასაკვირველია, ის, რომ მომჩივნის საკნიდან გაყვანა შეიძლება ჩაითვალოს მის გაყვანამდე, გაყვანის პერიოდში ან გაყვანის შემდეგ დაპატიმრების მოტივად, როგორც ასეთი. თუნდაც დავუშვათ, რომ მომჩივნის საკნიდან გაყვანა და მისგან ინფორმაციის მოპოვების მცდელობა იყო ის სარგებელი, რომელსაც ხელისუფლების ორგანოები იმედოვნებდნენ, რომ მისი პატიმრობაში ყოფნისგან მიიღებდნენ, ჩვენ ვერ გავიზიარებთ იმ აზრს, რომ მისი წინასწარი პატიმრობა მთლიანად ან ნაწილობრივ იყო მხოლოდ საფარველი, რომელიც მათ ამ მიზნის მიღწევის შესაძლებლობას მისცემდა.

IV.

10. როგორც უკვე აღვნიშნეთ (იხილეთ ზემოთ მე-4 პარაგრაფი), უმრავლესობა დასკვნების გამოტანისას პატიმრობაში მომჩივნის მდგომარეობას ახასიათებს, როგორც „განგრძობადს“ და ადგენს, რომ უპირატესი მიზანი „უნდა დარჩეს კონვენციით მთელი მისი ხანგრძლივობის განმავლობაში დადგენილი მიზანი და ვერ გამოვრიცხავთ, რომ თავდაპირველი მიზანი სხვა მიზნით ჩანაცვლდეს დროთა განმავლობაში“. ამის საფუძველზე უმრავლესობას, როგორც ჩანს, დასაშვებად მიაჩნია, რომ მომჩივნის

წინასწარი პატიმრობა თავდაპირველად, და პირველი შვიდი თვის განმავლობაში, საკმარისად გამართლებული იყო კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად. თუმცა, იმ მომენტში, როდესაც მომჩივანი გაიყვანეს საკნიდან, მისი პატიმრობის უპირატესი მიზანი შეიცვალა და ეს მიზანი კი არღვევდა კონვენციის მე-18 მუხლს.

11. ჩვენ არანაირი პრინციპული მიზანი არ გვაქვს, ვიდაოთ უპირატესი მიზნის ტესტის მე-18 მუხლის შესაბამისად ამგვარი აღქმის თაობაზე, როდესაც იგი გამოყენებულია მე-5 მუხლით გათვალისწინებული წინასწარი პატიმრობის სიტუაციების დროს. როგორც სასამართლოს პრეცედენტული სამართლიდან ჩანს, ვერ გამოვრიცხავთ იმის შესაძლებლობას, როგორც ასეთს, რომ წინასწარი პატიმრობა შეიძლება გამართლებული იქნას მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე, თუ პირი დასაბუთებულად არის ეჭმიტანილი სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში, მიუხედავად იმისა, რომ ფაქტობრივი გარემოებებიდან ცხადია, რომ ხელისუფლების ორგანოებისთვის აღკვეთის ამ ზომის დაკისრების უპირატესი მიზანი არის ის, რომელიც კონვენციის მე-18 მუხლის მოქმედების ფარგლებში ხვდება.

12. ამის მიუხედავად, კონვენციის მოთხოვნა, რომ წინასწარი პატიმრობა გამართლებული იყოს მისი ხანგრძლივობის მთლიანი პერიოდის განმავლობაში, როგორც კანონიერ მიზანზე დაფუძნებული, თავისთავად უკვე მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის ერთ-ერთი ძირითადი შემადგენელი ნაწილია. რეალურად, სასამართლო სტაბილურად ადგენს, რომ „მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი მოითხოვს ... რომ თავისუფლების ნებისმიერი აღკვეთა უნდა შეესაბამებოდეს ცალკეული პირის თვითნებურობისგან დაცვის მიზანს“ (იხილეთ *მოორენი*, მოხსენიებულია ზემოთ, § 72). რაც შეეხება „თვითნებურობის ცნებას“, ეს არის პრეცედენტულ სამართალში დამკვიდრებული ზოგადი პრინციპი იმის შესახებ, რომ პატიმრობა „თვითნებური“ იქნება იმ შემთხვევაში, როდესაც, სახელმწიფოს კანონმდებლობის ინტერპრეტაციის მიმართ შესაბამისობის მიუხედავად, „ხელისუფლების ორგანოების მხრიდან ადგილი ჰქონდა არაკეთილსინდისიერების ან მოტყუების ელემენტს“ (იქვე, § 77). აქედან გამომდინარეობს, რომ, ამგვარი ფაქიზი ურთიერთდამოკიდებულების გამო თვითნებობის ცნებას, როგორც მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის დამახასიათებელ ელემენტს,

და უპირატესი მიზნის ცნებას შორის, რომელიც ზღუდავს მე-18 მუხლის შესაბამისად კონვენციით გათვალისწინებულ უფლებებს, იმის დადგენა, რომ ადგილი არ ჰქონია წინა მუხლის დარღვევას, მაგრამ დაირღვა ეს უკანასკნელი მუხლი, სინამდვილეში შეიძლება მოხდეს მხოლოდ გამონაკლის გარემოებებში. ასეთ გამონაკლის გარემოებებს მხოლოდ მაშინ შეიძლება ჰქონდეს ადგილი, როდესაც მიღწეული იქნება მე-18 მუხლის გამოყენების ზღვარი, კერძოდ, განსაკუთრებით მიუღებელ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების ყველაზე მძიმე შემთხვევების დროს. ჩვენი აზრით, წინამდებარე საქმე ამ კატეგორიაში არ ხვდება ქვემოთ მოყვანილი მიზეზის გამო.

13. ჩვენ შევნიშნეთ, რომ უმრავლესობა თვლის, რომ მომჩივნის მთლიანი წინასწარი პატიმრობა რეალურად შეესაბამებოდა მე-5 მუხლის 1-ელ პუნქტს, მისი საკნიდან გაყვანის შემდეგაც კი, მაგრამ ამავე დროს, მიიჩნევენ, რომ მომჩივნის საკნიდან გაყვანამ მისი პატიმრობა უკვე აქცია კონვენციის მე-18 მუხლის დარღვევად. აქედან გამომდინარე, ამ კონკრეტული საქმის ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე და იმის გათვალისწინებით, რომ უმრავლესობამ მართებულად არ გაიზიარა ბრალდება იმის შესახებ, რომ მომჩივნის პატიმრობის უპირატესი საფუძველი თავიდანვე ის მიზანი იყო, რომელიც მე-18 მუხლის მოქმედების ფარგლებში ხვდება, ვერ ვხვდებით, თუ მომჩივნის საკნიდან გაყვანამ როგორ მოახდინა, თავისთავად და თავისით, რომ, მიზნის ცვლილება ისეთი სერიოზული ყოფილიყო, რომ დადგენილიყო ამ დებულების დარღვევა და იმავდროულად კითხვის ნიშნის ქვეშ არ დაეყენებინა მომჩივნის პატიმრობის კანონიერება, როგორც ასეთი, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე.

14. ჩვენი აზრით, ეს უფრო შეესაბამება იმ ფაქტებს, როგორც ვნახეთ, რომ საკნიდან გაყვანა ლოგიკურად დაკავშირებული არ იყო მომჩივნის წინასწარ პატიმრობასთან, როგორც ასეთთან (იმის მიუხედავად, ეს მოხდა გაყვანამდე, გაყვანის პერიოდში თუ მის შემდეგ), არამედ ის უფრო სპონტანური ქმედება იყო, რომლის შედეგადაც ხელისუფლების ორგანოებს იმედი ჰქონდათ, რომ საუკეთესო შემთხვევაში, მიიღებდნენ მომჩივნისაგან გარკვეული ინფორმაციის ამოღების შესაძლებლობას. ამ კრილში საქმის განხილვის შემდეგ ცხადია, რომ მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა, აქედან გამომდინარე, ყოველმხრივ გამართლებული იყო მე-5

222 მერაბიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ - გადაწყვეტილება,
განსხვავებული აზრი

მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად და მას არ გამოუწვევია
კონვენციის მე-18 მუხლის დარღვევა.